Liber Bibliothecae Academicae
publicae Senkenbergianae.
Rep. No. 76.504

Bibl. Senck.
A. 85 f.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

90.

Cum vero oppidani hostes, pauvis ignaros adtorum, ubi pulvis per arenam esset sparsus, irritando perducisset, protinus ignem in pulverem jaciunt, illi milites, in mediis flammis stantes attoniti, miserrime combusti sunt. Reliqui vero milites tristissimo suorum spectaculo territi, subsistunt, ignemque divinitus immissum existimantes, oppidanos persequi non audent, ne similis sibi aut major calamitas contingat, castra itaque repetunt suorumque commilitum exitum exspectantes. Oppidani autem videntes et securi jam ab hostium persecutione periculum, inde venerant,

re-

regrediuntur in urbem. Incom-
parabilis fuisset haec tormen-
torum jactura, nisi cujus-
dam viri singulari artifici
o ac agili terrebello refracta
fuissent, in hac expeditione
plurimi quidem milites, seu
14 Oppidani desiderati sunt.
Quadraginta circi-
ter passus à porta Mau-
riliana tumulus est, cui
mola statitij imposita erat,
pino ictinuli muniunt, un-
de milites in cautam saepe
ex insidijs adoriuntur et
~~occidunt~~ mactant, miles
vero fraudes oppidanorum,
qui muris sui non contenti
foris aliam defensacula
creaverant, aegerrime feren,
ipsos inde deturbare con-
sti

stibuit, id cum magnâ vi ten-
tâsset, et post multos tandem
sudores et clades suorum, defen-
saculo potitus, omnes retinctos,
ibi reperlos ad unum trucidavit.
Crudelis vero sua militum in
hac oppugnatione fortiter pu-
gnanti, jactus lapidis hostilis
alterum oculum excussit,
monoculus, militiae renunci-
avit, Reinamque reversus reli-
quos vitae dies militiâ vacans
transegit. Huic autem Stan-
so Tecklenburgicus succesit.
Quotidianam hanc
militum cladem atque ha-
baudulentas oppidanorum
eruptiones Princeps intolle-
rantissimè ferens, cum militibus
ducibus singulis vero diebus
non solum de capienda urbe,

verum

verùm etiam de pulsandi oppidanorum audaciâ coërcendâ et publicè et privatim consultat, alij hoc, alij verò illud consulentibus, quidam militem iomeinè Offerkampium gerrarum seu vinearum in castris Mauritiani Principis nouum genus expugnandi comminiscitur, quo aliquot arcis, oppida et castra deuicta esse militiæ ducibus persuadet, erigendum esse in vacuis campis aggerem eumque agricolarum operâ paullatim ad urbem agendum, quo possit impleantur, ita fore ut miles sine magno negotio scandendi difficultate sublatâ rectâ et explicatâ acie in urbem

eat,

cat. Ibi ubi Oſenkampii
conſilium utile, compendium
belli ſuburani, militia Braſe-
di judicaſſent, quamvis qui-
dam contrarium ſentirent,
Principis quoque authori-
tate imperaretur, qui agri,
colas vicinos ad operas futuras
in caterva, ſeu certas partes di-
ſtribuere juſſit, ut catervatim
arcitti, et manuij ex hume-
ris dependentibus commeatum
adverſus triduanam famem,
diſtentis muniti, paliſque
ad ſudiendum, terramq; co-
cervandam inſtructi, vicißim
adſint, noctuque itaque tem-
pore inter portas Conſtanā
et Mauritianam Adjacentem
fere teli aburbe, parvus et
humilis quidam agger erigi-

tur,

tus, qui multitudine telluris
et aggricolarum labore (.
assidua fit major) altiorque,
disponendus autem per offer-
tam primum superiori pro se,
cum agricolæ in triplices,
quadruplices, et quintuplices
aut plures, prout molis abla-
tus requirebat, ordines; atque
sic infimi ordinis posteriorem
terram à radice aggeris ea-
pulam, secundo ordini, ac
ita deinceps inferiores pro-
ximis semper superioribus
adjiciunt. Supremus verò
ordo terram, ab inferioribus
sibi datam, cacumen valli
transmittunt. Semper ta-
men tantum aggeris exstan-
tis pro se retinebant, quan-
tum ad tutelam corporum
suo-

Juvenum sufficiebat, ne oppi-
danorum jacalis sternan-
tur. Quidam tamen interdum
novitatis avidi capita alicui
supra valli cacumen exeren-
ti clypeis ad civitatem de-
fensi hostilibus telis trans-
fossi cadunt.

Oppidani consilium obsi-
dentium sentientes, contra
ingentes instar montium
turres moles erigunt, eâque
praealtis et decussum in cli-
natis fundibus, ad arcendum
eo imo ascensum in cacu-
mine fori superne muni-
unt, et trabibus lapideis,
statuis ac sarcophagis e
templis passim raptis ita
inter se connexis, ut
meatus et anfractus sub-
te-

reliquarum. Sic autem
ista moles prominent, sive
extant, sive extra omnes mu-
nitiones excurrant, ut oppi-
dani missilibus, omnem vim
hostium etiam à fossis prio-
ribus facile arcere queant,
improbo labore tamen, quo
magna celeritate parabantur,
gitur agger Offenkampii
ad priores fossas volvitur, tam-
multique agricolarum ossa
tellurem in fossas præcipi-
tat, quam rem oppidani
dissimulanter aliquando
sustinuerunt, ut sua quiete
hostes propius sibi telorum
jactum allicerent. Cum
vero jam injuriam diutius
sibi non ferendam esse exis-
marent, primum ex adverso

Offen-

Offerkampii aggeri balista
erigunt, quibus magnam saepe
silicum copiam excutiunt,
et superne in agricolas spar-
gunt. Inde ex adversis pro-
jugnaculis et molibus recen
ex structis tanta multitudi-
ne tela jaciunt, ut in aggere
consistendi potestas sit nulli,
neque ullum pene jaculum
ex locis additioribus missum
irritum fuit, alios igitur
interemptis, alios vulneratis,
alios vero ex novo opere de-
turbatis, consilium Offer-
kampii non solum fructu
caruit, verum etiam agri-
colas immensis laboribus
et sumptibus attrivit, plu-
rimis q. internecionem
attulit, et pecatorum do-

minia

minia confudit.

Ut autem certa ratio exercitia agendi in urbe haberetur, seniores 13. Junii communi consilio senes, Ludimagistros, sarcinatores, fabros tam lignarios quam ferrarios, sutores, coriarios, piscatores, pistores, cervisiae coctores, lanios, et eos quibus publicorum munerum administratio commissa est, vigiliarum onere eximunt et liberant.

Die vero 7. Junii quatuor chirurgos, vulneribus curandis expertissimos deligunt: Nicolaum Lutzenburgum, Albertum Senecanum, Conradum Woestium et Matthiam Juliacum, qui communicato

inter

inter se consilio & mutuâ ope, ita vulnerabilium curam agunt. Certamen Sauvii liberalitas relinquitur, ut quoscunque chyrurgos velint, sibi poscant. Principes porrectis oppidis remissam bellum illud prorogari, erariumque fessum diutur[illegible] nâ obsidione exhauriri animadverterit, proinde Colonienses & Juliacenses Principum praefidia primum sibi implorandâ esse censebant. Qui cum ipsi partim rerum suarum, partim Principis nostri causâ ad 16. diem Junii comitia habituri, Noviomum convenerant, legationi quoque Monachiensi mittitur, quam Princeps ipse difficillime obsidione abesse potuit.

Legationi huic hac fuit

1672.

Fuit Summa:
Cum duobus vicinis Principibus Colonienſi et Juliacenſi ibi præſentibus nomine ſui principis pro ſumma ſtudio, conſilio et benevolentia gratia, quam officioſiſſime egiſſet, ipſis ex variis ſcriptis, diverſaque legatione ſine dubio conſtare, ait, qua neceſſitate invitabili Principes ſui non adducti, ſe contra detentores urbis non et horrendam, ſceleratam, impiam, ſeditioſam, activitatem eorum ſectam et doctrinam armaverit, ac civitatem neceſſaria obſidione armata manu cinxerit, ſperare ipſos ſe ubi propoſitum Principis ſerium

ani-

animadverterent, à cœptis suis
impiis ac violentis resilituros,
excitatem et seditionem depo-
siturus, perniciem et interne-
cionem à se, à conjugibus, et
liberis suis, abaris, sociisque et à
tota denique urbe amoturos;
sed cùm ipsi tanquam seducti
et excæcati seditiosi et vio-
lenti invasores et grassatores Dei,
et omnis honestatis, christia-
næque pietatis prorsus obliti,
in suis cœptis pertinaciter per-
severarent, neque in minimo
resipiscerent, Cunipsem suum
Ducem militiæ et consiliario-
rum vicinorum Principum
in castris præsentium voluntate
consilio et hortatu urbem ver-
mentis, ad futuram oppugna-
tionem concusipse, omniaque

ad

ad eam rem necessaria compa-
rasse, ut expugnationem ejus
praesidio Dei futuram non diffi-
deret, nisi Stratagema et pro-
positum Dei de invadenda ur-
be, consilium turbatum fuisset,
ut à transfugis postea cogni-
tum fuerit. Per militum ergo
quorundam inobedientiam, temu-
lentiam et contumaciam, tempus
impraefinitum destitutum, negli-
gentium, expugnationem im-
pedilam esse. Quorum proter-
via Princeps proter culpam
et opinionem suam, non exigua
militum clade affectus, victoria
spoliatus, et in hunc usque di-
em delusus fuit. Hac strage
militem ita deterritum esse, ut,
nisi interior urbis pars oppu-
gnetur, ad oppugnationem non
pos-

propinq denuo induci. Cum itaq;
Civitas Non: a naturâ loci et
hominum industriâ ita fossis,
muris, aggeribus, et propugnacu-
lis diversis sit munita, ita, inlu-
bombardis, tormentis, aliisque
machinis ad defensionem per-
tinentibus instructa, ita muri,
turres, porta, et propugnacula
tormentis dejecta, erecta, resto-
luta et reparata sint, ut milites
ab eorum oppugnatione deterre-
antur. Suinjpem suum cum
Diœcesanis, aliisque aliunde
transmissis consiliariis, ac mi-
litiæ præsidibus, accuratius
super hacre, consultando de-
prahendisse, se suis viribus et
opibus hanc duram et difficil-
lem obsidionem sine vicinorum
Principum et amicorum ope,
et

& præsidio diutius perferre nullo
modo posse. Si verò deserenda
sit urbs, sedibus sese relinquendi,
impia tollerandi, immensi sum-
ptus sine fructu perdendi, pri-
mum milites, hinc agricolas,
circumquaque inde oppida &
urbes totius Diœcesis, hinc vici-
nas quasque regiones, eadem
impunitatis spe & fiducia ad
se allecturos, allecta iisdem
impietatibus involuturos, in-
volutos secum in ruinam &
perniciem præcipitaturos,
multarumque calamitatum
authores futuros, totam deni-
que Germaniam infigni ali-
quâ clade affecturos, omnes-
que Principes perturbaturos.
Nec autem tanta calamita-
tis initium, si res in dete-

rius

rius vergat, quod seu averlat, a Principe suo profectum esse, existimetur, neve sua negligentia quidquam adscribatur, qua, si rem periculis plenam Principibus vitiis non manifestaverit, sed magno eorum malo ipsos avlaverit, neque ab iisdem praesidium flagitaverit.

Ideo Principem suum utroque et Colonienses et Juliacenses familiarissime obsecrare, ne periculo futura et infanda dare, ex hujus facta impunitate eruptura, eo, quo valeant ingenio et judicio secum expendant, et sibi sive, et sique suo consilio insignique aliqua ope et praesidio maturare occurrant, ne impietate et rebellione oppressis, Mon-

ad

ad avitam pietatem et pristi-
nam obedientiam revocentur,
ac à vicinis nationibus, cala-
mitas et eversio evitatur. Si quid
horum impetratum fuerit, Eius
opem suam summo studio,
summâque voluntate gratia
acturum et suo tempore ali-
quâ ea parte relaturum.

Responsio Principum
Coloniens: & Juliac.

Post deliberationem brevem
Colonienses et Juliacus respo-
per Oratorem: Se Monas-
terii et foederis et vicini-
tatis nomine in hac causâ
justissimâ neque consiliis
neque ope, neque opibus,
præsidiisque suis unquam
defuturos; Sed si ipsi molestum
non esse videatur, obsidionis
im-

impensas in parte aliqua
laturos, et se simul pro stipen-
dijs futuri mensis in presidium
suscepti belli quadraginta flo-
renorum Renen millia ad
comparandum pulverem tor-
mentarium contributuros.
Eâ tamen lege, ut Mons. Prin-
cipi cum Diecesi suâ, tam pro
sorte, quam pensionibus persol-
vendis se obligent.

Legati Nassos
pro istâ benevolentia et de-
creto nomine sui Principis
totiusque Mon. Diecesis gra-
tias agunt. Sed quid futurum,
quaeve ulteriora presidii spes
et speclanda sit, si intra istum
mensem urbe non potiatur,
ne novis conventionibus one-
rentur, utrimque quid facturi

sint,

sint, declarand. Ad quæ Pri-
cipes se conferre, ut Westpha-
liæ provinciæ Status, quem
circulum vulgo vocant: ad au-
cilium ferendum, sicut in Prin-
cipum Imperii comitiis convenit
sollicitentur. A quibus si præsi-
dium negetur, se Monast. non
defuturos. Cæterea ad mili-
tarem disciplinam conservan-
dam, et ne quid quod ad bellum
pertineat, desideretur, consulitur,
ut communi horum trium
Principum consilio et autho-
ritate, vir rei bellicæ peritissi-
mus, qui toti militiæ præsit,
designetur, cui à singulis
hisce Principibus, duo con-
silii causâ in rebus diffici-
libus et arduis adhibeantur.
Ad hæc cum in castris et

tan-

tanta militum colluvie enor-
mia saepe flagitia committan-
tur, quibus Deus graviter offen-
sus victoriam aut differat, aut
magna cum clade hostes transferat, consulitur
ab iisdem Principibus, ut
Monast: hujus rei curam ac
aurale suscipiat, ne pietas et
militaris disciplina castra
destituant.

Haec omnia Legati Mo-
nast: Principem facturum
recipiunt, ac spondent.

Bernhardus Dux,
corpus homo audacissimus
solus saepe urbe egressus et
tripolica chyrobombarda mu-
nitus semper fere a meridie
hostes bene potos in se pro-
vocabat. Qui cum potu

ad

ad persequendum hostem au-
dacioresq[ue] redderentur et impru-
dentius agerent, à Buxtorpio
sobrio sternebantur. Nec ullum
intermisit fere diem, quin ali-
quot milites transfigeret. Ubi
vero multos in se irruentes ce-
neret, per clandestinos meatus
vicinque hostibus ignota fese
subducit, et periculum eva-
sit. Hinc bombarda aliquot
majores in eum locum, quo
prostrata cadavera jacue-
rant, disponuntur, quibus
milites cadaverum sepultu-
ræ operam dantes, improuden-
tes trajiciuntur.
Nuda etiam fuit juxta
murum in somnio inter
portam Storpianam et
Mauritianam aliquoties
un-

unique densis frondibus depen-
dentibusque foliis tecta, in
aque ramis firmioribus ex
tabulis robbrei sit recepta-
lum unde plurimi milites
jaculis transfossi examinan-
tur. Quam plaudem miles
aliquamdiu non animadver-
tit, cum semitormentarius
ob foliorum et frondium den-
sitatem subito evolare non
queat. Tandem tamen accu-
ratius intuentibus dolus pro-
ditur. Majoribus itaque bo-
bardis jaculator ille Jo.
Nocklens Claudius ita
cum propugnaculo suo delur-
batur, ut postea non appa-
ruerit.

Non solum autem viri
in perniciem obsidentium,

et

et fuerum hostium, verum etiam
muliere varias fraudes et circu-
veniendi dolos comminiscuntur.
Nam Hilla Rheiconis
filia Verdi in pago nonigen-
tili inter Levandium et Cue-
cam nata mulier eximiâ pul-
chritudine et placidis moribus
cum forte audisset, in concio-
ne publicâ: Judith occi-
so Holophernе Betuli-
am Israëlitarum oppi-
dum ab obsidione liberasse,
magnâ ad similes facinus per-
petrandum inflammatur cu-
piditate, atque hujus rei
agitatio adeo in pectus mu-
lieris descendit, adeo radices
in eâ agit, ut nihil aliud
diu noctuque agitaret, ino
nil aliud somniaret, quam
mor-

mortem Principis et liberatio-
nem urbis, neque in se eam cogni-
tionem minui, sed augeri indies
sentit, unde coelibus se agitari
non dubitabat. Quare ei rei
conficiendae totam se dedit, atque
unam et alteram ejusdem patriae
feminam primum, deinde Pa-
tolonem Prophetam et Knip-
perdollingum in consilium ad-
hibet, a quibus ita precibus
precioque incitatur ita nomi-
nis et famae aeternitate anima-
tur, ut de suscepti rei successu
non dubitaret, et tam certa
sibi polliceatur victoriam, tam
firmam Stragis Episcopalis
futurae fiduciam concipere[t],
ut se animo perfecisse, quod
agendum restabat, persuade-
ret. Quid multis? mulieb-
ve-

vestitu pervenusto se ornat,
nativæque formæ splendorem
arte excolit, inde in curiam
graphiariam admittitur,
ubi non solum publicuy civi-
tatis census, verùm etiam
privatorum atque egestorum
civium pecuniæ, virginum
matronarúmqs ornamenta
congesta asservabantur, ut
tantum auri, argentique
quantum vellet, capiat:
ut annulorum aureorum,
quorum magna ibi copia
erat, datur illi electio. Illa
igitur spiritu suo vetante,
nihil horum appetit, so
am a Knipperdollingo
multis modis invitarelur,
tandem duodecim florenos
pro viatico et trey annulos,

quos

giorum duo gemmâ inclusa
habebant sibi dari posset.
Illa etiam induviorum
ex tenuissimo lino, insigni
arte à se elaboratum, ac
praestantissimo veneno im-
butum muneris loco ac-
ornat, quo Episcopum
ejus rei ignarum cautum
quat. Ita exornata, et se-
tiali munere instructa 16.
Junii in crepusculo matu-
tino urbe egreditur, continuo
à militibus capitur. Capta
Selgetum ad Theodoricum
à Nervel Satrapam
Woltbecanum abducitur,
qui pecuniâ, annulis aurei,
aliisque ornamentis custodiae
tabis causâ à se tra-
duci, ipsam rogat: qua
cau-

causa sit, quòd hisce periculo-
sis temporibus, relictâ
patriâ suâ Monasterium sit
ingressa, et cur nunc religioni
susceptæ perhoesa suos deseras?
respondet: maritum suum
triginta jam annos natum, cui
ita [illegible] suorum arbitrium
nupserit, Evangelii causâ
Monaster: profectum scuta
esse, nunc verò se falsa pietatis
et religionis specie decipi,
et assiduis in congerendâ terrâ
laboribus in civitate defatigari animadverterit, neque
quem inde tandem fructum
habitura sit intellexerit, se
marito jubente urbe excessisse,
pro qua etiam tanquam
innocio et Principum
commodum ex animo quæ-

rente,

rente, tutum exeundi commeatum se impetraturam non ambigat, maxime si salutaria civitati potiunde consilia adhibuerit, seque coram clementer audire dignatus fuerit. Se candido isto munere perexiguo et Principi indigno candorem animi et manuum suarum experimentum declaraturam. Ab Principis colloquium se saltem admitti postulat, si sine vulnere, sine sanguine, sine militum suorum clade urbe potiri contendant, Marium suum inter procere civitatis versari, quotidianis consiliis interesse, arcana audire et intelligere, unde certam urbis potiunde rationem a se concipere. Et

cum

cùm non tam munus, quàm
ornamenta corporis, quibus
formæ nitorem auxerat, Sa-
trapæ suspecta esse cœpisse,
cur ita compta exiret requi-
rit. At illa respondet: Se
occasione solitudinis et mariti
in eâ parte urbis vigilias
habentis consilio, præsidio,
adjutam, omnia ista sibi, sibi
eâ reditionis spe, secum
extulisse. Persuadet hæc
Satrapæ et parum abfuit,
quin eam ad Gircopum
transmisisset, nisi Ther-
mantus Carrerus civis
honestus, qui Anabaptis-
cæ factioni minime ad-
dictus, sed ut uxorem libe-
ros et bona sua præsens à reti-
torum rapinâ tueretur

in

in urbe manserat, cum Judith
personata interemendi Brinvi,
jam consilio eâ vi[s]se, intelligeret;
ea enim fama per hominum
ora in urbe vagatur: omnibus
intra muros relictis, et solius
liberationi Brinvilji intenti,
ut in suum se vitæ discrimen
conjicit, ac quæsitâ sibi com-
modâ occasione 18. die Ju-
nii urbe elapsus ab hosti-
bus capitur, et cum ad mili-
tiæ Ducem pertraheretur, cau-
samque effugii dicere jussus
esset, Ille se continuo in
Brinvilji gratiam, cui pro-
fensus certum exilium pa-
ratum esse scirat, urbe egressu
esse dicit: emissam enim
intra biduum mulierem à
retinctis, quæ exitiali munere

salutis

1692.

Saluti Principis insidiaretur.
ne itaque ferat, ut illa ad
Principem admittatur: illam
enim esse voserrimam, doctis
simis dibus instructissimam,
et eloquentiâ vix habere pa-
rem! Quæ autem de com-
meatu pro marito suo à
Principe impetrando dixerit,
cùm maritum in urbe non
habeat, omnia esse vana,
ficta et mendacia. Dubiū
proinde non esse, si ad Prin-
cipem admissa fuerit, quin
ipsum munere, quod secum
gerit, veneno efficacissimo im-
buto incautum coelinquat.
Hacre Duces vehementer exa-
territi, captivum, si vera re-
ferat, bene sperare jubent,
et sublatâ omni morâ Sa-

tra-

trapæ Wolfbecano, alii ó que
Insiliarii hæc nunciant.
Qui veneficam in ipsâ cu-
riâ arctiori custodiâ servante,
ipsam ex vinculis, adhibitis
tormentis verum dicere co-
gunt. Illa impatiens crucia-
tus continuo fatetur; se sne-
ca in oppido Hollandico super
agnitionem fidei suæ, quam
præcedere oporteat, relinda-
et novo fœdere initiatam esse,
ideóque se suis sine salutis
dispendio deesse non potuisse.
Ex exemplo Judith à Spiritu
Dei ad Königsperdöllingo, alius-
que pios viros multis modis
exagitatam, et venenifero
isto munere Episcopum ex-
stinguat, urbemque ab obsidi-
one tyrannica liberet.

Quod

1694

Suum officium si recusaßet, et
suggestioni Spiritus, religio-
rumque Prophetarum reluctan-
tia fuisset, Deum offendisset.
Sibi ergo satius esse, in manus
impiorum hominum, quam
in judicium Dei incidere, quid-
quid poenarum sibi eo nomine
irrogatum fuerit, se pro
gloria Dei et salute animae
aequo animo laturam.
Hac ubi Princeps ac-
cepisset, Samerum conserva-
torem vitae suae agnoscit, ide-
oque ipsum bis beneficii non
solum à vinculis laxare ju-
bet, verum etiam uxorem,
liberosque anabaptismi
infamiâ liberos, tutosque
in expugnatione pronun-
ciat. Venefica verò

Be-

Bevergernam transve-
cta, munere flammâ pri-
us excusto, căpite præciso,
rotâ imponitur, quamvis
magnam sibi mortis securi-
tatem polliceri ausa fuerit,
carnificemque nihil in se juris
habiturum, publicè dixerit.
Quâ re intellectâ carnifex
tantâ vi, tantoque nisu ferru
in eam stringit, quasi non
mollem fœminæ cervicem,
sed arborem quercum præci-
deret.

Gaspar Marschalck
miles gregarius cùm in con-
flictatiuncul[a] quadam se
adversùs oppidanos fortiter
defenderet, multitudine lan-
dem hostium circumdatus op-
pressus & graviter vulneratus

in

1896.

in urbem adduceſſt, inde
ám libertatem priſtinam re-
ſpiraret 21. Junii ex ſuggeſti-
one quorundam oppidanorum
ad Stanſonem Boeſium
Ducem ſuum, ad Simonem
Yſlochium Signiferum, alios-
que decuriones et gregarios
milites ſcripſit. Se miſere ca-
ptum in urbe detineri, neque
liberari poſſe, niſi Herman-
nus Lamerij pro commuta-
tione in urbem remittatur.
Huic enim oppidani infenſi-
ſimi erant, eá maximè de
cauſá, quòd eá ſe tranſfu-
gerat, et Principi conſilium
ſubornata Judith prodide-
rat, itaque eundem adpoe-
nam repoſcebant.
Reſpondent 23. Junii:

Se

se authore Principe omnia,
quæ ad deliberationem commi-
litonis pertineant, acturum.
Principem autem consulum
respondisse: si per commutatio-
nem alterius gregarii, aut simi-
lis militis, aut pro tolerabili
pecunia redimi queat, se illi
non defuturum, Hermannum
vero Lamerum, cum gratia
delicti impetraverit, se non
remissurum in urbem. Eo-
que similem gratiam ius da-
turum, qui intra breve tem-
pus eam petente, urbe excesse-
rint. Principem et se non dissi-
dere, etiamsi Lamery pro de-
liberatione commilitonis non
dedatur, quin hostes humani-
tatis officia militari modo
capta sint exhibituri, donec

per

per commutationem captivo-
rum oppidanorum relaxetur,
quos brevi futurum sperent.
Liberatur tandem unius men-
sis stipendio.

Seniores ergo ne quis oppida-
norum captivitatis periculum
incidat, 23 Junii constitue-
runt: ne quis Israelitarum
sine peculiari Dei admoniti-
one et instinctu in hostes ir-
ruat. Ne quidem nil horum
sine numine divino per Pro-
phetæ oraculum provido fa-
ctum. Proinde se quoque
neminem ad id invitaturos.
Si vero quis sua sponte in
hostes urbe excierit, se neque
suasores, neque dissuasores
fore.

Hinc 23 Junii iidem Se-
na-

niores decernunt. ne illi pos-
sessio domus Diaconis non
authoribus, tradatur, ne indi-
gnis habitatio tribuatur, ut
singulorum Israhelitarum
utilitas et Diaconorum pote-
stas illæsa conservetur.
Die sabbati, qua fuit 28. Jun.
Gerhardus Smoskerus,
Tilmannus Groninganus,
Georgius Stinthius, Otto
Wollanus, et Henno Bal-
derus, milites, oppidano-
rum in ædibus Eberhardi
Reimersmyderi ultra
tempus justum consederant
potatores. Quare hospes
ipsos objurgat, denuoque
corpus cervisiam promi
vetat, ideo uxorem adoriun-
tur, qua sese postea subduxit,

con-

conversi itaque ad famulam
cum, inquit Smoxeus, ve-
talis es! vel ista mere-
trix discesserit, uxorem Dei
mendaciter intelligens, tu
promes cervisiam, nisi tibi
capiti stanneo minui velis.
Inde famulum intervenientem
ad promendum adigunt.
Ille vero patres, inquit, chri-
stiani non est aequum, neque
christianos homines decet ita
pollitare, ita creaturae Dei
abuti, quasi adpervendam
eam filii nati. Scriptum
est enim: Ebriosi non habent
partem in regno Dei. Ad-
que Smoxeus, omissa ista
concione cervisiam de promes
e cellario, nisi cantharo
manum tuam fundi malis,

fa-

famulus sibi metuens domo sese
egreditur; itaque Galvenerus
cerevisiæ unam mensuram e
cellâ defert. Interea hospes
domum reversus, itane patre
inquit, jura hospitii in civi-
tate libera violatis? Respon-
dent: tu verbero et furcifer,
satis diu has ades existi.
Cum omnia nobis sint commu-
nia, regendi vice penes te non
erunt. Querelam hujus
violenti facinoris Leimen-
snidrus ad Seniores et
Patres urbis defert, quo-
rum jussu continuo capiuntur
et ultimo supplicio morti adjudicantur.
Fuit autem novum hoc et
exemplo carens supplicii genus.
Nam in campo Dominico
et

et tylia ibi nata numella ver-
satili dependet, huic singuli ex
ordine colla sua inserunt, atque
ita religati tormentis ab astanti-
bus trajiciuntur, vitámque
miseris modis finiunt, nec
decrant jaculatores in necem
miserorum parati. nam cùm
Prophela cruentò isto specta-
culo astans acceptissimum
nuncium patri cœlesti daret,
cujus prima manu flagitia
è medio Israëlitis tollantur,
certatim tilio alligatos bom-
bardis perforant. Hoc novo
supplicii genere ita oppidani
in officio coërcentur, ut contra
decreta seniorum à Prophe-
ta ne mutire quidem au-
deant.

Monasterienses

interi

interim Scriptum quodam privatum germanicis rithmis incerto authore confectum ejecerunt. Cujus hæc Epigraphe:

Militibus omnibusque candidis Monasteriium obsidentibus:

Deus Omnipotens omnium rerum initium suggeret mihi mentemque meam illustret, ut vos indurato & excæcato homines ita meis scriptis commoveam, ne in tam crudeli tyrannide perseveretis. Si Deum verbumque illius persequimini, vestri conatus erunt irriti, etiamne. Sed illud non tam vobis sanguinariis canibus, quam illos, qui vos aliter docerent, imputan-

dum

dum est, hujusrei Episcopus
vester dux, qui vos ad eam ty-
rannidem exercendam invitat,
huic armatam vestram opera
addixistis, quem armigerum
esse scitis, Stipendium enim
vestrum à rusticis, Sacerdotibus
et civibus extorquet. Si Epis-
copus vester bonum pastorem
ageret, verbum Dei majori stu-
dio amplecteretur. Si evange-
lia et scripturam sacram
accuratius evolveret, ad alium
bellum se armaret. Virsitne
unquam talem Dunipsem,
qui, sine publicâ belli denun-
ciatione, bella geserit? Ver-
bum Dei se defensurum pro-
misit, an illud faciat, facta
declarant, acta Apostolo-
rum perlegat, unde deprehen-

del

del Deum baptismum, ubi à
nobis usurpatur, instituisse, omni
áque bona fore communia edi
xisse, quam doctrinam nos quo
que amplexati sumus, & exper
iemur, quid ille & vos adver
sùs nos facere possitis. Ignis
celestis vos ederet, priusquam
verbum Dei, quod à nobis conci
cari patietur. Nonne Paulum
celesti fulgur perstrinxit,
ad terram dejecit, cum chri
stianos verbum Dei satis arro
ganter & superbè persequere
tur. Proinde admonitionem
admittite & expendite ad
versus quem certamen fusce
peritis? Christus est, quem
oppugnatis. Dominus super
omnes Principes, illius pra
sidio confidentes, nos defen
de

demus, etiamsi numerum a-
rena maris exsuperaveritis,
nihilominus adversus vos san-
guinarios et rabidos canes
persistet Dominus et anima
vestra videbit. Hæc verba
penetralia cordis vestri tan-
gant, et accuratius apud
vos considerate. Anne vos
Diaboli mancipia contra
Deum in prælia descenda-
tis? heu quam excita-
tem vos sanguinarii canes,
deveniistis, ut Deum, verbumq;
illius profligare audeatis.
Cur amarulentis his dictis
per contemptum nos exagita-
tis, et frequentibus voci fera-
tionibus lacessitis? pater
spiritus mei appetit
carnem tuam. Si exaudi
vobis

vobis omnia nostra opera esse
cognita, immutabis verbis hæc
pronúnciaveritis. Sed fugitivi
cive hæc de nobis sparserunt,
vobisque vera esse persuaserunt.
Rogate Deum et fidgitia vestra
agnoscite, et eruditimini scriptu-
râ sacrâ, quam si non intelli-
gitis, huc advos concedite, nos
si vos docile præbueritis, scri-
ptura m ad amussim explic-
abimus. Si verò interpretatio
nostra non placuerit, illud
nobis neque commovebit, libe-
rum à nobis quocunque tem-
pore commeatum recedendi
impetrabitis, neque enim
vos invitos retinebimus.
Scimus vobis persuasum
esse, patrem cum filiâ, ma-
trem cum filio, fratrem cum

Jo-

furore apud nos misceri. Ita
lia mendacia fugitivi homines
in nos imprudenter confinxe
runt, quorum ego adhuc pu
debit, cum tanquam Sodomita
et Gomorrei piaculi flammis
peribunt. De nostri injuriis
sibi illatis gravissime sed
praeter meritum apud vos que
runtur. Admonuimus eos so
lum ut verbum Dei ample
clerentur, sed se admoneri
non passi sunt, relictis
omnibus instar canum magno suo malo
urbe excesserunt, neque ta
men ipsos, si ad nos reversi
Patriis nostramque doctri
nam amplecti fuerint, re
pellamus. Haec animo be
nigno penitius revolvite, et

huc

huc advos concedite, ubi Spiri-
tu et gratia Dei collustrati, ve-
ram Dei agnitionem consequa-
mini. Vos nil praeter pecunia-
rum somniatis, nihilque pra-
ter pecuniam multis vociferа-
tionibus in castris iteratis. Apud
nos vero excellentiora vos mune-
ra manent. Verbum Dei, quos
turpiter negligitis, stipendium
erit vestrum. Ab vita christi-
ana mores alienos deponite, ebri-
etates, fornicationes, idolorum
cultus, et in Deum blasphemi-
am fugite. Sepe advos milli-
es viros bonos, qui de moribus
et vita nostra, quidquid in ani-
mo habeatis, certiores nos red-
dunt. Cur non eandem viam
ingredimini: nam diligenti-
bus Deum porta nostra patet.

Sunt

bunt, pro hostibus verò nostris
ex calice Apiue ferculum mitta-
mus, quo in oppugnatione ipsos
debabimus, et ad satietatem
usque ora eorum implebimus,
adversùs vestrum Diabolum,
ipsiusque matrem, adversùs
babilonicam meretricem, ad-
versùs volantem Spiritum,
adversùs serpentem Svolla-
num, adversùs mortarios
falconetas, aliáque ejus ge-
neris tormenta quamplurima
ma præsidio altissimi utemur.
Si uti bus vobiscum agerem,
si tempus superesset, has ante
litera Dei amatoribus mitto,
pertinaces verò contemno, do-
nec verbum Dei ferre discant.
Quidquid bona operantur
et mala adversantur, quod-

quod

quod spretis humanis consiliis, divinam fiduciam suam in Deo solum collocant, Conditori o-mnium in perpetuum sint commendati.

His aliisq; publicis et privatis scriptis oppidani multorum militum in castris Missenensium favorem sibi compa-rant, et in suam etiam senten-tiam pertrahunt, ut nefas esse putaverint, adversus chri-stianos et Deo dilectos evange-licos arma movere, quorum etiam Dux Albertinus Bettzius sepe aut priva-ta colloquia cum hoste mi-scere, aut puerum, secreto-rum consiliorum indicem, in ur-bem mittere, et cum oppida-nis colludere solebat.

Proin-

Proinde magna Misnen-
sium multitudo cum pridie
ejus diei integra stipendii mili-
taris solutio sibi facta fuisset,
et Princeps nondum ipsos re-
misso militari sacramento
ex authorâ esset, desertij ca-
stris sine legitimâ causâ
ultima Junii intempestâ
nocte clanculum ab hoste se-
cedunt. Continuo Bern-
hardus de Nesselrhode
Magister equitum, cum
suo equitatu Principis jussu
persequitur, cui etiam in
committitur, ut 7. aut 8. pro-
cipua eorum capita decollan-
tur, alij duo digiti è dextrâ
manu præcidantur. Hos
cum equitatu non procul
ab oppido Berdenhorst in

villa

villa Jungenhanni asequere-
tur, et villam, in quam se re-
ceperant, undique fossa, vepe-
ribusque munitam et repa-
gulo ligneo clausam, aliisque
munitionibus tumultuario
labore, ut tempus ferebat excu-
tatis firmatam, ipsosque de-
fensores et fugitivos bombar-
dis, aliisque armis ad im-
pressionem equitatus repellen-
tem instructos ac in acie
stantes cernerent, mox The-
odoricus de Xexte vir fortis
ac animosus, Theodoricum
de Xexte canonicum tem-
pli majoris Mon. sangui-
neque sibi junctum et
aeque animosum ac aciei
primae commilitonem ad-
scisit, ut simul repagu-
lo

lo cardinibus ejecto concitati equis in hostem aliisque se quentibus feruntur. Sed Ille chyrobombardâ adverso ictu trajectus protinus ex equo prolapsus expirat, Hic vero in ipsâ eruptione decē et octo vulneribus ac ceptis, ex equo corruit, et aliquot horis humi qui si mortuus jacuit, Quæ res alios ab irruptione terruit, maxime cum re pagulum restitutum et reparatum viderent, Ita ergo equitatu virtute tran fugorum repulsus, aliquot equites in castra bombar da majora petitum ab legat, qui cum tormenta adducerent, et in deserto in

interibum disponerent, ipsi, se
dabi non posse videntes, arbitrio
Principis vel ad gratiam, vel ad
supplicium depositis armis se
dedunt. Inde per equibalum
Idolbecam reducti et in templo
conclusi Principi supplicant.
Princeps vero hanc causam ad
duces belli, centuriones, omnesq;
milites refert. Quorum una
nimi cognitione fugitivi de-
servore militiæ infidi, perjuri,
ignominiosi et impavidi de-
cernuntur, a Principis vel
pœnæ vel gratiæ adjudicantur.
Verum cum illi supplicandi
finem facerent nullum, Prin-
ceps commotus authoribus tran-
fugii et secessionis pœnibus ac-
teris gratiam facit, superiusq;
decretum sum lenitate a
cle-

clementiã mitigat.

Post aliquot dies quida
Gregarius è castris ad Ana-
baptistas transfugeret.
Qui cum ad Knipperdollin-
gum explorandæ et discendæ
fidei causã et tanquam ca-
thechumenus deductus esset,
apud quem dies aliquot diver-
terat, vidit Bockelsonem
Prophetam, qui eodem ad-
huc hospitio utebatur, noctur-
no tempore ad lectum
famulæ clanculùm se
subducentem, vehementer
admiratur Prophetam virum
Dei, legitimam uxorem ha-
bentem, alienã tamen Venere,
et fœdissimo adulterio contra
mandatum Dei se contaminare
et polluere, unde fucatam

pie-

pietatem et sanctimoniam Pro-
phetæ derivare cepit, et cum trans-
fuga in cœtu populi factum non
celaret, Prophetæ authoritati
suæ interitum apud plebem
metuens, primum magnificis
promissis illi objuravit, de-
inde si forte furtum plebi
innotesceret et illud purgat
cum Lotmanno, aliisque
concionatoribus de poliga-
mia consultat, qui cum
ipsi lascivia et impudentiæ
addicti essent, facile decer-
nunt: viris singulis ex-
emplo Abrahami, Jaco-
bi, Davidis et cæterorum
Patrum veteris Testamenti:
quorum vitam referant ipsi
plures uxores ducere
licere, maxime his ae-

Da-

ducti rationibus: Viri se con-
tinere nequeunt, ergo plures uxo-
res ducere possunt. Antecedens
relinquunt manifestum et in
naturâ fundatum, consequenti-
am probant sic, quia seminis
jacturam facere nefas est, fa-
ciunt autem viri seminis jactu-
ram, ex quo nulla proles nasci-
tur, ut fit, quando in prægna-
tem aut annorum numero
factam sterilem cognoscunt;
ergo ne fiat seminis virilis
jactura, quamcunque ha-
bent conjugem prægnantem
aut sterilem aliam ducere
licet. Aliis similibusque
exemplis Asaseinis mise-
ram et incautam plebeculam
decipiunt, eamque rem
per totum triduum in

Con-

concionibus agitant, ac au-
ditoribus inculcant, impudici-
biaque flagrantibus scriptura
exemplisque ad id perquisitis
facile persuadent. Post
primam autem concio-
nem 23. Junii habitam tota
nullibidò in campo Dominico
in orbem abit, ibique de poly-
gamiâ, aliisque non admittenda
eam consulentibus, aliis vero
contrarium dantibus
ad horas aliquot disceptatur,
sine magnâ tamen conten-
tione digrediuntur. Post
octo verò dies nempe 30.
Junii Henricus Nicol.
Lemgoviæ faber ferrarius
ducentos fere indigenas
nocturno tempore cogit
qui aut priscam Reipubl.

for-

formam reducere, aut hostibus
aperire portas, aut mortem
appetere, quam poligamiam
admittere voluit, proinde
Dorfelsonem Propheta,
Knipperdollingum, Lot-
mannum, Henricum
Schlatschalpium, Clo-
prisium, et Bonisium
Frisium Concionatores
poligamiam docentes
capiunt, capitis carceribus
includunt, seamque delibe-
randi ratione quærunt, qui-
bus delicti gratiam a Prin-
cipe impetrant, civitatem
dedant, Principem intro-
mittant, Senatum veterem,
civesque ui ejectos revocent,
et in pristina possessione
restituant, intolerabile
ser-

servitutis jugum excutiant et
perpetuo metu se liberent. Exor-
ta itaque matutinâ luce Mollen-
hecky verbi Dei amatores, e-
jusdemque defensores tympani
pulsu vicatim ad forum con-
venire jubet, ut eo praetextu ex-
ercitium suum augeat, quo
cum magna hominum mul-
titudo armatorum convenisset,
ignara quid sibi sequenti po-
puli vellet concio, ibi tum
primus omnium Henricus
Rexter Prophetae et suorum
procerum captivitatem, civi-
umque armatorum propositum sentiens clamando, voci-
ferandoque, quamvis ipse
indigena et civis, ut adversae
polygamiae addicti, quorum
magna copia in urbem con-
fluxe-

fuerat, in unam partem ur-
bis juncta pomerium in inve-
gonarum et civium pernitiem
armati convenient. Quidam
etiam verbi Dei in tympani
pulsu audita mentione se
civibus forum occupantibus
conjungunt. Ubi vero civita-
tem in partes dividi animad-
verterunt, et sua farina ho-
mines, hoc est, poligamos, in
adversa acie accipiunt, a
civibus deficientes, captata
occasione ad suos redeunt.
Sic Magnus Kochus et mul-
tae aliae turbae Mollenhecki-
anae forum occupanti pri-
mum adhaserunt, verum ubi
polygamorum turbam
fortiorem esse animadver-
tisent, se a suorum nu-
me-

mero ad poligamos subduxe-
runt, quâ defectione cives terri-
ti viginti armatos, qui assi-
gilias diurnas firmandi cau-
sâ admunitione urbis è foro
millunt, ut aut polygamo-
rum animos aut quid fa-
cturi sint, pertentent et ex-
plorent. Quorum venerea
cohors duodecim capit, reliqui
ad forum repulsis, unus ta-
men polygamorum à fugi-
entibus tormento trajectus
exspirat. Cum tandem ar-
vena polygami excubiis mu-
nitione urbis firmâssent,
et sua parte satis firma
esse putarent, circa meridiem
in forensem impetum fa-
ciunt, et spiculo emisso Hermannum Eram-

per

per subito sternunt, cujus casu cives subito perculsi, et cum infirmiores se esse viderent, in curiam salutis differendæ causa se se recipiunt, foresque raptim claudas communiunt. Id cum turba salax bombardas majores per muliere in forum atraitas confingendi fores gratia curiæ admoliuntur, tormentorum ictus metuentes ea inferiori curiæ loco in proximum superioris tabulatum ascendunt. Advenæ verò polygami cum insano impetu et clamore effractis foribus in curiam irruunt, ibique suos procere et concionatores in hypogio curiæ detentos laxant, cumque hostes suos tabula-

tum

tum proximum ascendisse vi,
derent, ita ut jus gladii in illo
continuo exercere non possent,
neque eodem impetu ipsos per,
sequi auderent, alii infra ta,
bulatum passim sphaerulis
trajiciunt, alii tormenta
grandiora ad demoliendum cu,
riam foris aptant. miseri ve,
ro dive spe dejecti e fe,
nestra curiae protenso pileo
se dedunt, et abjectis armis
hypplicant, rebellionisque
gratiam poscunt. hinc descen,
dunt, et impudicorum hosti,
um arbitrio se committunt,
dira vice queat, quanto furore
omnis mansuetudinis et
humanitatis oblivi, in hos
irruunt, quanta immanita,
te eos aperiant, quantis ver,
beri,

veribus pulsaverint, quantis con-
viciis & maledictis proscinderint,
quanta denique sævitia in car-
ceres detruserint, dicerés, ipsos
statim occidi mandasse, quàm
tam indignis modis excogitari.
Inter hos Nicolaus Deitmar
miles quidam deprehenditur,
qui ultra 4. millia florenorum
è curiâ graphiariâ (ubi the-
saurus civitatis erat) dandæ-
um subduxerat, qui effugi-
um sperans pro viatico intra
vestes suas abdiderat, hanc
pecuniis ita rondique fartum
cruciatu verum dicere cogunt.
et cùm fateretur fugæ sua
consilium ac sibi per portam
Ludgerianam Principem
intromittendi in urbem fuisse
in animo, majore furore

illis

illis insultant, omnéque exquisitij Supplicijs afficiendos esse proclamant. Postridie ergo Seniores ~~ergo~~ de supplicio illis irrogando consultantes convenient, et tandem, ut novi fœderis tranquillitas inviolata conservetur, ipsos ad tiliam religatos in terrorem malorum et defensionem bonorum tormentis esse trajiciendos pronunciant. Hoc itaque 25. protrahuntur, ut eo Supplicij genere terrâ obruuntur. Sed ne ex crebris bombardarum tonitruis hostes oppidanos inter se dissidere suspicentur, neque tantam pulveris jacturam faciunt, decretum est: reliquos Sexaginta Sex gladio ferire. Qua poena

exe-

executio Knipperdollingo committitur, qui singulis diebus aliquot pro suo arbitrio deductis, et tandem advenere omnes capite plectit, nisi quod Prophetae interdum animi et exercitii causa ingredam animadvertebat. Alii vero, quorum magnus numerus cum abrupti seductique sedi cantia, publicâ senatorum sententiâ seditionis absoluti sunt. Sta civibus, in quibus adhuc scintillae probitatis et verecundiae relucebat, effraenatorum vi oppressis, omnis verecundia, omnis castitas, omnis continentia et pudicitia sublata est, omnes jam libidine indomita fervent, obscoena lascivia inflectunt, et vaga palacitate ita inflammantur,

ut

ut nullus prodigiosa Veneris
modus sit habitus.
Huius rei cum Joannes Ke-
nickelbus, qui multis actis
judicialibus causis controversis
tibus plurimum nocuit, Hen-
ricus ab Arnberg et Herma-
nus Zispinck superiori strage
non territi contradicerent, pro-
bantes sacra scriptura legitimum
et christianum matrimonium
in uniu viri, et uniu mulieris
conjunctione consistere, neque
uni viro plures uxores, neque
uni mulieri plures maritos ha-
bere licere, Prophetæ ju-
gladio per Knipperdollingum
tanquam seditiosi periuntur.
Videntes autem indigenia ita
se ab alienis impudicis premi,
ita affligi, ita denique pro-

ar-

arbitrio trucidari, cùm aliud
nihil possent, tacitos secum vol-
vunt questus, neque quidquam
adversùs illorum vivendi in-
stitutum manifestè hiscere
audent. Sibi enim quisquis
timet.

Hinc poligamia nemi-
ne jam repugnante, per ur-
bem publicè invalescit. Pro-
phetarum fœminarum
fit illico maritus, inter quas
fuit Matthisonii Prophe-
tæ in conflictu ab hostibus oc-
isi et discerpti uxor Juliana,
quæ postea præcipua fit
Regina. Hujus tam san-
di viri exemplum reliqui
concionatores et plurimi opi-
ficum imitantur.

Multa etiam virgines ex
di-

diversis ex nobilis, tam nobiles qua
ignobiles hac occasione in suam
perniciem presumtur; virginitati
et pudicitiæ jacturam flagitio-
sissimo quoque verberones admit-
tentes faciunt, quæ alioquin con-
ducta, arctaque suorum Præfe-
ctorum custodiâ præpedita ho-
neste vivipent. Transfluviana
et Ægidiana Vestales, quotquot
urbe non excesserant, maritos
sibi quærunt, hæc militem,
illa Sutorem, hæc exterrane-
um, illa indigenam, hæc Sa-
cerdotem, illa Villicum, hæc
oratorem, illa aratorem, hæc
nobilem, illa ~~civitem~~ civem,
aut quemcunque Spiritus cu-
jusque suggerit.

Quanto luxuriæ æstus Se-
tinicti excarserint, quam effre-
na-

nato libidinis furore in mulie-
rem secum, quamvis bestia
intemperatiores et sabatiores
iruerint, quam insatiabili-
ter amplexibus turpissimis
operam dederint, quàm mon-
strosa voluptatis ardore conflа-
grarint, silentio praeterire pos-
sit, quàm castas aures offen-
dere. Quam immaturam Vene-
rem cum teneris virgunculis,
quae vix undecimum, duodeci-
mum aut decimum tertium
aetatis annum excesserant, fu-
riose exercuerint, multarum
puellarum aut perpetuus
morbus, aut subita subse-
cuta mors docuit. Plurimae
quoque ab uxore Knupperi
hyrcanam exercente, sin-
gulari arte curatae, vix

tan-

tandem pristino non virginitati
sed sanitati restituuntur; in cu-
jus adibus Ab. miseris modis cor-
ruptæ eodem tempore remedia
exspectantes, simul decubierunt,
ut à diversis captivis revelatum
est. Promiscuos concubitus
insatiabilibus et prodigiosis vi-
ribus frequentant. Ad arbitri-
um cujuslibet viri Venerem
poscentis, sub pœnâ ultimi
supplicii mulieres paratæ esse
volebant. Negare viro noctem,
causa ultimo Supplicio digna
fuit adeo, ut inde spurcissima
et verecundis auribus indigni-
sima Sententia per urbem
spargi cœperit, quâ viri in
congressu fœminarum sunt
usi: Spiritus meus
appetit carnem tuam.

Qua

1934.

Qua quid foedius? quid sordi-
dius? quid homine Christiano?
à quo omnis immunditia men-
tio quàm longissimè abesse debet?
indignius? ita in Venerem pro-
misuam ruere? ita libidine
dissolvi? ita impudicitiæ
flagrare? ut ex homine be-
stiam et siquid deterius est,
faciat? mulieres virisque ad nutu
non parentes, mandante Pro-
phetâ ad coenobium ad Valle
Josarum appellatum ca-
ptivè ducebantur, ibique do-
nec poeniteant, detinebantur,
in eadem verò pertinaciâ ad-
versùs maritos suos perseve-
rantes, præcisis capitibus
plectebantur. Quod H. mulie-
ribus eodem tempore accide-
rat. Hoc quoque Ultraje-

cte-

ctenus quondam trajecti Canonicus, ubi cum uxore suâ jam gravidâ consuetudinem maritalem de more detinctorum habere nefas esse duceret, aliâ duxit, quod gravida aegerrime tulit, cámque facti indignitatem verbis testatur. Quare à marito accusatam ultimo supplicio post foetum editum afficiendam esse Propheta pronunciat.

Ut autem rei foeditate fucatâ sanctimoniâ et humili vestitu obtegant, vestium, calceamentorum, aliorúmque tegimentorum corporis nova et simplicior priore forma in utroque sexu per Prophetam excogitatur, si quis pulra vestimenta, quàm necessarius

usus

ufus postulat, habuerit, in
commune defert, ſicut Hen-
ricus Schlatſcalpius in pu-
blicâ concione docuit. Ju-
cent enim nullum hominem
poſt aſcenſionem Domini in
dero matrimonio viciſſe,
cùm non ſecundum Spiritu
Jeo vel formæ, vel pulchritudi-
nis, vel pecuniæ, vel divitia-
rum, vel conſanguinitatis,
vel affinitatis excellentioris
gratiâ matrimonia omnia
ſint contracta, Jdeo de in-
tegro nuptias celebrant, qua-
ſi priores irrita fecerint,
Christas et alia poſt
ſuſceptam baptiſma enor-
mia peccata, judicio Bro-
phetæ extremo ſupplicio
per Knipperdöllingum

Enſi-

infigerum puniuntur. Si vero
Prophela à Patre delicti gra-
tiam pro aliquo impetraverit,
poena quidem mortis remittitur,
sed pariter et aquæ frugali usu ali-
quamdiu punitur.
Si quis enorme aliquod
flagitium mentiendo, aliove
quovis modo commiserit, et
aliud coram universo populo
professus fuerit, Patrémque
invocaverit, pius et bonus ha-
betur Christianus.
Omnia Apostolorum ritu
sunt communia, neque quid-
quam petendi negandumve se
censent, nisi ipse eo egeat.
Omnes Israelitæ no-
vationis omnia debita
sibi mutuo remittunt.
Multæ visiones variæ

nunc

nunc virum, nunc Angelum,
nunc Patrem celestem,
nunc equitem armatum,
nunc Regem inermem, vel
in aëre, vel in terrâ se videre
multis persuadent, unde forte
se mutuo Israelita vel
virum videntes Deum vocant,
hoc sibi firmâ fide persua-
dent, Patrem suos ab omni
incommodo ereptorum,
etiam si hostes in urbe mediâ
grassentur, non aliter ac
filios Israelis à Pharaonis
exercitu persequente libera-
vit, cum suis pedibus mare
rubrum transirent. Santa
in Deum est fiducia ut et,
iam S. homines sua fari-
na totum Episcopi agmen
conturbaturi sint.

Inde

Inde Prophetæ suasu
ad Theodorici Monasterium
mittuntur in Lodenburgo et
Petri Frisii in vico Salario
pro Catechuminis deputan-
tur, in quibus gentes, hoc est,
anabaptismo nondum initi-
ati ad urbem tamen hanc
sanctam amplexandæ Ana-
baptisticæ doctrinæ gratiâ
confugientes, elementa sua
religionis perdiscerent, pri-
usque in fœdus fusci-
piantur, unde etiam Hei-
den Häuser hoc est domus
Gentium appellantur.
Prophetæ quoties â
Patre quicquam petiturus
erat, extensis brachiis in
formam crucis supinum
se humi sternit, inde Pa-
trem

trem in ipsum voluntatis suæ effundit Spiritum, interdum triduum, interdum quatriduum, beneficio sermonis destitui fingit, atque interim gypsâ, seu albâ terrâ, quam cretam vocant, quid Pater fieri velit, in tabulâ describit.

Si conjunx legitima á marito divertitur consilio concionatorum et Episcopi vir aliud conjugium quærit. Quod præter alios multos Eberhardus Reinerswider, et Joannes Ludinckhusanus fecerunt, virgines Geodica, tas sibi copulantes. Hermannus etiam quidam suâ repudiatâ filiam Bernardi Mosis recipit.

Cum

1941.

Cum Satan animadverteret suum regnum non tam sub Magistratu multorum quam uniuus Domino et Tyrannide coepse propagari: ideo post festum Sacobi aliquam quendam Prophetam in urbe excitat, cujus Nomen Joannis Buckholdt Aurifaber Warendorpensis. Ille concione in forum frequenti advocata, Fratres, clamitat, Deus coelitus mihi revelavit, vobisque publicandum commisit: Joannem Bockel, Sororem Laydanum virum Dei et Prophetam sanctum per

uni-

universum, Terrarum
orbem Regem fore.
Ille dominabitur Imperato-
ribus, Regibus, Principi-
bus, ac omnibus mundi po-
testatibus. Ipse supra omne
Magistratum erit, nullus
vero supra ipsum, Ille oc-
cupabit sceptrum et sedem
Davidis Patris sui, donec
Deus Pater regnum ab
eo reposcerit. Inde ad
Senatoribus sibi astan-
tibus, gladium acce-
ptum sibi reddi po-
stulat, quem cum Regi
jam designato in ma-
nus tradidisset: Ac-
cipe! inquit: gla-
dium Justitiae omnisque
cum ipso potesta-
tem

tem quo omnes populos
tantæ sibi subjiciet, eoque
ita uteretur, ut Christo ad
judicium redeunti rati-
onem reddat. simulque
illum flagrantissimo
liquore [illegible], his
verbis: [illegible]
novi templi, populique
Dei Patre jubente, in
nomine Tuo, in societa-
tem populi Regem no-
va Sionis pronuncio.

Hoc jam diu magno
studio Leydanus venatus
est, ob hoc omnem Magistra-
tum contempsit et rejecit, ob
hæc omnia fecit communia,
cives prisca pietatis ejecit, ex-
be, eorum bona diripuit,
cæsta matrimonia jura vio-
la-

lavit, pudicitiam et vere
cundiam profligavit, sibi
adversantes plus quam tyran
nica immanitate trucidavit
omniaque eo direxit, ut sibi
regnum pararet, et soluy reru
omnium pro arbitrio ac
sua libidine potiretur, nunc
confidentiy inflato dignita
tis titulo tumens prodit,
protinúsq, se humi in fa
ciem sternit, atque Omi
Pater (exclamat Lex)
cùm ego, qui neque ae
tate, neque consilio ne
que sapientia pólleo,
administrationi tantæ
potestatis non sufficia
am, a tuam demen
tiam præsidium peti
tum supplex confugio.

mitte

mitte ergo o Pater, sapi-
entiam illam de coelij san-
ctij tuij, et a sede magnitu-
dinij tuæ, ut mecum sit,
et mecum laboret, ut in-
telligam et sciam, quid ac-
ceptum sit in conspectu tuo,
si enim dignius habebor
officio mihi a te concredi-
to, et populum tuum in
æquitate et justitia regam.
Conversus hinc ad popu-
lum, Fratres, inquit, scha-
ristimi, hæc ego ante multos
dies Patri in oratione fu-
tura sivi, sed ne mea fronte
regnum inter vos affectasse
videor, et ut major vobis
fides fieret, divinitus hæc
omnia evenire, per alium
revelanda fuerunt. Sic Da-
vid

vid ex humili pastore, per Prophetam eo jubente Rex, in Israël designatus & inunctus est, ita pater cœlestis sæpe operatur, cujus voluntati si quis restitit, indignationem divinam in se provocat. Data est igitur nunc mihi in omnem totius orbis nationem potestas, et jus gladii in terrorem malorum et defensionem bonorum. Nemo itaque in hac sanctâ civitate flagitiis se contaminet, patriæque voluntati obluctetur, alioquin sine ullâ pœnæ remissione gladio feretur.

Populus magna cum admiratione, quasi attonitus hæc nova atque inusitata

a4

aspectat, inde tacito murmu-
re intra se præmit, ignotum
et peregrinum hominem re-
gnum urbis invadere, majes-
statem regiam dejecto legi-
timo Magistratu sibi usur-
pare, magnificos honores et
titulos, mundique pompam
contra evangelicam humili-
tatem quærere, et totius orbis
denominationem affectare,
non minus stultum esse et te-
merarium, quam Evangelicæ
professioni adversum.

Rex vero hæc sentien-
tium verbisque asperrimis
et auditoribus horrorem in-
cutientibus, ipsos compescu-
it. pstdui. inquiens. i.
obmurmuratis ne vos Pa-
tris dispositioni. Etiamsi

omnes

omnes in unum conflati, mihi
resistetis; nihilominus tamen,
vobis invitis, non solum huic urbi,
sed toti mundo sic volente Pa-
tre dominabor, meumque re-
gnum hic cœptum sine inter-
missione perseverabit.

Hæc cùm dixisset, ma-
gna fit populi tranquillitas,
nec quisquam contra hæc de-
gistonitrua mutire audet.

Præterea Prophetæ et
reliqui Concionatores to-
tum triduum populum do-
cent Hieremiam Cap:
23 et Ezechielem Cap:
27. de hoc populo Israeliti-
co, déque hoc Lege suo justo,
vatinato esse, ubi quidquid
Prophetæ scribunt de re-
liquis filiorum Israël,

di-

dispersis, atque de iisdem in
unum locum congregandis de
se dici interpretantur. Et quid,
quid de Davidjudo Lege, a Deo
excitando, in postremis tempo-
ribus dicitur, de hoc suo Lege
sibi, populo persuadent. Et
Jb. ad Romanos recitato
omnes ad obedientiam gravi-
ter hortantur, ideoque jam
ipsum magis suspiciunt et
venerantur.

Rex Propheta 8v.
sentiscuier et ut Legem Do-
minum urbis faciat, et subditio-
rum animos efroenes, ablatis
indumentis et cibis, quorum super-
fluo usu insolescebant, frangat,
nequid illis relinquatur, quo
inflati adversus Legem fero-
ciant, in concione publica

ex

exaltat vocem suam, sibi coe-
litus revelatum esse pro-
clamat, Patrem superflu-
um ciborum et vestimentorum
tam mulierum, quam viro-
rum usum damnare. Quilibet
ergo virorum duas tantùm tu-
nicas, duo caligarum paria,
duos thoraces, duo capitis
tegmina et quatuor indusia,
brachialia quatuor, et toti-
dem pepla capitis tantùm
habebit, plura vestimenta
habentes in commune defe-
rant. Post tertium
itaque diem 83. gementibus
et bene onustis plaustris
vestes superfluas viatim col-
lectas, ad aedes Diaconorum
convehunt, neque quisquam
Prophetae edicto parere au-
det,

del, imo majorem bubularum,
fuillarumque carnium partem
esse singulis totius urbis aedibus
directam in communem omnium
usum: uti populo persuadet:
ad suam autem aedes transferri
quam se redditurum in necessita-
te polliceatur. Sed penuria im-
minente, pecorum tam Regis,
quam populi exhaustum esse,
credere oportebat.

Nequis autem Pra-
silicam hujus Basilisci pro-
geniem et vim ignoret, pau-
cis eam expediam:

Regis Interfectoris a Parentibus Patria et moribus descri-ptio.

Erat puella quaedam
Adelheidis nomine
a

1952.

à Parentibus agricultura
in prædio quodam Bolker Mon.
Diœcesis exercentibus, procrea-
ta. Quod quidem prædium in
parœcia Dedorpiana sub
Horstmariano Domino situm,
jure proprietatis et servitutis
ad nobilem quemdam Lode-
fridum de Schedelichen
pertinebat. Hæc ainè fratres,
sororesque complures haberet,
et prærepta à Domino jure
servitutis majore bonorum
parte parùm commodi ex
isto prædio sibi sperare, for-
tunam apud exteras nationes
experiri, præsidiumque vitæ
suæ inter ignotos serviendo,
sibi quærere, quàm inter
suos sordescere, miseramq;
vitam ducere maluit, in-

Hol-

Hollandiam itaque profecta forma et corporis pulchritudine elegantio, Bratori in Ehren verhagen, cognomento Bockel placere coepit, a quo post arctiorem familiaritatem et consuetudinem compressa, masculam prolem in pago Hagen illi peperit, quem Joannem Bockelsone quasi filium ipsius Bockel, appellavit. Quae ubi libertatem a Godefrido Scheve Lichtern Domino suo peciuniam revemisset, post annos paucos confectis nuptialibus instrumentis facta et legitima Bratori uxor, atque aliquoties ab illo foeta pepererit. Hinc annos aliquot ante obsidionem natale solum,

et

et sanguine sibi junctos revisit, si forte quid ex prædio, ubi nata fuit, consequi posset. Cum vero inde Leydam rediret inter prædium Solerium locum nativitati, et Dodorpium pagum male affecta ad ardorem forte in itinere concidit, subitoque exspiravit. Cadaver ibi repertum Dodorpium, tanquam ad suam paroeciam sepeliendum transvehitur. Filius vero natu major Jacobus Solerius Leydæ inter sanguine sibi junctos, educatus legendi, scribendique vernacula saltem prompti tui nem, atque artem sarcinatoriam didicit, hinc robustior ætate factus partim mercaturæ, partim sarci-

na-

natoriæ exercendæ causa in Angliam profectus, ubi quadriennium fere hæsit. Inde in Flandriam et Lisbonam peregrinatur, unde Lubecâ Leydam reversus juvenis admodum relictam cujusdam nautæ defuncti uxorem duxit, quæ illi duas peperit proles, ac Leydæ in domo tribus hale-bus insignita non ita procul à portâ, quâ iter est in Rovenhagerum, commoratur, cauponiam, cervisiam, vinumque vendens, exercet. Hic se rithmis vernaculis componendis ab ineunte ætate mirum in modum fatigat, unde Lithmologus, seu Dethoricaster in suâ linguâ habitus est, scholámque in

in hac arte erigit, camque promptitudinem discipulos ad se suâ veritate allectos docet. Ludos etiam varii generis a se patria lingua compositos in theatris et scenis populo publice, ut mos est in locis istis: / lucri gratia exhibet, quibus interdum joca, interdum obscena et turpia, raro verò seria et cum virtute conjuncta admiscet, quibus rebus ita ingenium suum exercuit, ita facundiam sermonis illecebris auxit et confirmavit, ita solertiam et versutiam misçuit, ut in quamcunque partem velit, populum flectere possit, & rogo sectò monstrum ex virtutibus, vitiisque mixtum di-

cere

cores. In sacris literis, maxime
biblicis versatus est, quas, quo ille
velit, pro sua libidine detorquet.
Omnis levitatis, lasciviæque
magister est, Adolescentes, Adule-
scentulásque promiscuè recepit,
lenocinium quoque clanculum facit,
hic pelulci adolescentes coeunt,
hic noctes, diesque potitant, hic
crapulantur, hic helluantur, hic
scortantur, hic lusitant, hic fi-
dibus, aliisque musicis instrumen-
tis canunt, hic facultates suas
profundunt. Interdum tamen
sarcinatoriam vel animi gra-
tiâ, vel honesti opificii prætextu
usurpat. Hinc hujus vitæ aut
perfugas, aut splendidiora affe-
ctans, cum insigne verbi divi-
ni Concionatores Monasterii
esse intelligeret, clam ab

uxore

nocere sua diversit, et discendi
avidilate illectus circa festum Pen-
thecostes Anni 1532.co secessit,
atque Hermanni Lameri civis
hospitio ad festum Jacobi usus
est, Hinc explorandae religio-
nis causa Onabrugam pro-
fectus est, unde propter Ana-
baptismum, quem palam spar-
gere coepit, profligatus est. In-
de Schoppingam ubi cum die
aliquot in aedibus Henrici
Krechtingii Gograviі eadem
fere anabaptistica polluti
haereret, suggestione Spiritus
nocte raptus est ad lectum
famulae aegrotantis ut eam
sua pharmaci et suo ba-
ptizandi ritu curaret. Hinc
Osseldiam, inde Monasterii,
cum regressus. Tandem cir-
ca

ca festum omnium Sanctorum
in patriam suam rediit, ibique
cum Matthysone de poedobapti-
smo egit et relinclusi est, mansitq;
in patria ad festum Nativita-
tis Christi. Inde cum Gerhardo
Thorn & Closter itineris comite,
Greylam, Roterodamum, Am-
stelodamum, Embhusiam, Alck-
mariam et alia loca in transver-
sum peragabant, rebaptizante,
quoscunque sibi obvios. Inde Ley-
dam reversi sunt, ubi non ul-
tra triduum haerente, Monaste-
rium ad 13. diem Januarii
anno 1534 redierunt, et a
Knipperdollingo hospitio ex-
cepti, conventicula cum Sten-
vico Dollio, aliisq; ejusdem
farinae concionatoribus creber-
rima et fere quotidiana age-

bant,

bant, consultationis suæ decreta, Ecclesiastæ in vulgus spargere, eoq; rem deducunt, ut Islam civitatem fere dementant et ex sui, lis insanos faciunt, Bokelsonem creante Legem. Reliquerat hic Bokelson uxorem suam patria vaferrimam, quæ eadem fere contaminata, quia maritum multos ibi blandiloquentia sua danculum seduxerat. Sed priusquam Monasterii obsidione solutum esset, a Magistratu Leydano apprehensa, temerarii schismatis pœnas gladio prendit. Fratrem habuit, quem secum in urbem adduxit. Soror vero Consulis Leydani nupsit, cui cum fortuna novercaretur, locum commutavit, nec tamen id

mul-

multum profuit, nam inop. ut dicitur. anno ut opinor 1568. è vivis excessit.

Accedam ad aulam Regis

Consecutus itaque re-giam Majestatem per Waren-dorpensis Prophetæ somnium, Palatinos seu Palatii sui Ministros, seu Aulicos se indignos, hoc est, scelera-tissimos quosque sibi de-legit, maxime vero hos, quo-rum collusione ad hos honoris fastigium emersit.

Officiorum distributio

Principio itaque ut suo ho-spiti imprimis gratificaretur, et subditorum rationem ha-beat, si regno aulo et dila-

ta

tato omnibus oneribus solus super-
ße non posit Knipper-
dollingo vicariam o-
peram et fiduciariam
regni administrationē
se absente vel occupato
committit.

Orator Regis
Bernardus Rotmānus
omnis motus author Lori-
pheus, et summus Concionator
sit nunc orator Regis

Regis a Consiliis
quatuor

Bernhardus Hommel-
ter,
Bernhardus Krechtin-
gus Pastor Gidthusianus,
Henricus Redeter Sel-
lio,
Gerardus Reinincx
Mer-

Mercator.

Quibus postea Christia-
num Kerckeringium
Patricium praefecit, tan-
quam dissentientium sen-
tentiarum Sequestrum..

Censor morum
Andreas Offeldianus..

Praefectus praetorio
Hermannus Lübecke Pa-
tricius, quem alii Praefe-
ctum palatii, seu Aulae
Magistrum appellant..

Archigrammateus
Henricus Kreutzingius
Jograrius Schoppinganus..

Regii a Secretis
Joannes Luthmannus..

Archimagirus
Bernhardus Zwollanus..

Prae

1964.

Praegustator
Gerhardus Feibbenbrock..

Structor
Eberhardus Reinestriver..

Regi a poculis
Walterus Schemmerinck..

Pylorus
Gerardus Bonnensis..

Cubicularii
Joannes Dullarpe.
Rupertus Kupperschleger..

Nomotophilax regius
Christophorus Salvesz.

Episcopi Filius, qui rerum bellicarum ignarus, perim, prudentiam è castris pro, pius ad urbem accedens, ab oppidanis eruptionem facientibus captus, et in urbem ad Regem ductus est, ob liberatiorem formam, quam prae se ferebat,

ja,

factus est Somotophilax regius.
Hermerodtronius.
Caspar Swinschlenck..
Otiarius
Joannes Tulmannus..
Togarius
Lubbertus Haverhoven..
Eronius
Henricus Oeverinck..
Organicus
Lubbertus Ostermannus..
habebat enim Rex organum
in aedibus suis parvum quidem,
sed tanta fistularum omnis
generis copia refertum, ut vocu
varietate sonorum suavitate
et singulari artificio, cum
maxime etiam certare posset,
hoc se suosque aulicos singu-
lis fere diebus in turba Regi-
norum et pellicum choreas
du-

1966.

ducem oblectabat.

Lyropoeus
Joanne Buschoducensis.
Satellites,
Regii 28.

Gerhardus Alverfell.
Hermannus Zillerbecke.
Georgius Fronime.
Henricus Osnaburgensis.
Petrus Bruxus.
Adrianus Trajectensis.
Turbam Zyll. Hessen.
Hermannus a Hessen.
Joanne Schuren.
Joanne Zilpinck.
Joanne Hesse.
Antonius Selshuis.
Hermannus Schiffenmacher.
Bernhardus Wichardus.
Henricus Santensis.
Ernestus Dammensis.

Eq.

Egbertus Scharlacher.
Joannes Brinck.
Bernhardus Fleischleger.
Gerhardus Schelve.
Joannes Langestrate.
Theodoricus Dusseldorp.
Infans Agrippinas.
Quirinus Aquensis.
Engelbertus Brinck.
Jacobus Aldenzel.
Otto Zellolt.
Joannes Sevenaensis.

Ensigers

Nilandus Knipperdollingo succesit, factúsque est Ensiger iisdemque Ministris, quibus Knipperdollingus antea usus est.

Architectus

Joannes Rerekoringus nothus in re militari exer-

ci-

citatissimus, fit Architectus, qui cum Gerardo Mackenbur-go, Joanne Daventria-co, et Antonio Groteva-dero collegis suis, magnam operariorum catervam regit

Portaprostatae 2.

Joanne Osenbecke.
Joanne Calvide.

Treopolii praefecti 2.

Bernardus Doentrup.
Gerhardus Krieste.

Frumenti praefecti 2.

Hermannus Reininck.
Bernardus Nemeteten.

qui etiam aromatum et placentarum custodiam habent.

Aurifaber

Hanso Doerstelt,

Mone.

Monetarius
Bernhardus Buschius.
Tonsor
Winoldus.
Pistor
Hermannus Slade.
Episcopi Portus.
Joannes Osseldianus.
Fabricator
Henricus Leädius.
Piscator
Hermannus Hagedorn.
Tabellarii Z.
Gosvinus Glasenmacker.
Henricus Alderzell.
Officiorum, quae ad
militiam pertinent,
distributio.
Praefecti Praetorii
Gerlacus a Nyllen
Lambertus Podius
Nobiles. Ma

1970.

Magister equitum
Joannes Kurserer pellio,
Dux præcipuus
totius pedestris ex-
ercitus
Conradus Kruese.
Signiferi 3.
Jnfans Aldenzelanus.
Joannes Sutiacus.
Christophorus Schoinhof.
Ductor præii,
pui exercitus.
Nequam Mulhemius.
Ductor Gregarior:
Speius.
Duo Cursorum
Arnoldus Aldenburgicus.
Præfecti armor: 2
Henricus Xantes.
Gerardus Marcoducanus

Acies

Acies Instructores Z.
Gerardus Marcoduranus.
Caspar Bornemannus.
Tympanista N.
Hermannus Marcoduranus.
His reliquisque officiis
quæ brevitatis causâ prudens
omitto, non aliter regiam suam
exornant, ac si regiâ stirpe
procreatus, regiis moribus im-
butus, ac inter Principes abin-
cunabulis educatus esset.

de Regio vestitu.

Interea dum hæc officiorum
fit distributio, ut et cum, quæ
Ministrorum turba singu-
bat, vestitu et corporis or-
namentis exprimeret, duas
coronas ex auro purissimo ful-
gentibus gemmis per certa
intervalla distinctas, sibi fie-
ri

ri jussit. Quarum altera turrico-
tis, quibus dam more regio ductis,
altera vero praeter turricolam istam,
crucem quoque ex aureis lami-
nis supra capitis verticem ge-
stans majori artificio more
Imperatorio ita elaborata est,
ut materiam opus fore sueverit,
unde non solum regnum, aut
partem aliquam mundi, verum
etiam totius orbis imperium
& monarchiam se consecuturum
animo concepit. Sorquis gem-
matis, aureis mediocri
magnitudini globis mundi
formam representans adhae-
ret, duobus gladiis transversis,
altero aureo, altero vero ar-
genteo transfixus à collo de-
pendet, inter capulos vero
gladiorum in suprema gla-

dii

Dii superficie crux aurea posita
fuit, cui hæc verba inscripta
fuerunt: sitim, sc. iniuriae
der gerechtigkeit uberall
vel unus Rex justitiæ su-
per omnia. Unde non obscure
se mundi Dominum esse signi-
ficavit, nec non sibi satis esse
putavit, nisi etiam magni
ponderis catena diversis gem-
mis fulgente in multiplice
orbe convoluta scapula am-
birent, vaginam gladii mili-
taris planè auream lateri ad.
ex eodem metallo calcaria fa-
cta pedibus accommodat, sceptrum regium tribus circu-
lis aureis ambitur. Crater
annulus variis gemmis micanti-
bus, quibus regii digiti exor-
nati riguerunt, signatorii-
um

um etiam annulum pondere vi-
ginti duorum florenorum ex
auro Rhenano, ac durione fa-
ctum ne assiduo assignandi
usu atterratarum indicii in-
duit, in cujus pala orbis
fuit duobus gladiis trans-
fixus, insigne regium. quem
hæc scriptura duplici cir-
cuitu ambiebat: der Scar-
rinck in dem innern Lem-
pel foret dit vor ein Ex-
empel:

Hunc Eberhardus ab
Ehrenberg vir humanitate do-
ctrinâ, experientiâ et longo
rerum usu excellentissima
à Principe in mnemosyni
loco post recuperatam ur-
bem sibi donatum, morien-
di Senatui Com. cum
re-

regii, quibus dam armis inser-
pelliam rei memoriam conser-
vandum legavit, qui tanquam
memorabile tristissimæ cladis
exemplum in conclavi Senato-
rio conservatur, et quotidiano
conspectui objectus Magistra-
tum sui officii admonere, et
à simili calamitate conservare
potuisset. Hunc tamen Sena-
tus vel antiquitatis negli-
gens, vel Westphalica quadam
posteritatis invidia, vel po-
tius ut tantæ cladis memori-
am et luctum perpetuum
animis civium sensim exone-
ret, et publicum commodum
augeret, à se alienavit, et
Davido Knopio etiam
inter Italos artis nomine
aurifabro clarissimo vendi-
dit.

dit. Sessibus etiam aliis ornamentis respondens et plus quàm regius, quem pro arbitrio sæpe commutat, nunc etiam rariantem coccinem et purpuream, nunc holosericam villosam, nunc damascenam nigram, alteriusve coloribus pelibus ferarum subductam, nunc undelatam varijs imbrium figuris adumbratam, nunc sybomam auro argentove intextam, nunc bombicinam manicis consciis et aureis fibulis subtectis et religatis, raro verò laneam vestem in publicum prodituru indit.

Saterones et Satellites regii colore rubro, cæruleoque interstincto amictu, et in alterâ ma-

manica figuram mundi, duo-
bus gladijs transversis transfi-
xam et inter gladiorum capu-
lo crucem habentem gerunt.
Cuique etiam Aubicorne
pro tituło sui honoris non ali-
ter quàm qui in Sceni Specta-
cula exhibent vestitum sibi
effingit 12. Seniores et Prophe-
ta, penes quos in superiori
Reipubl. formâ imperium
fuit, humili et simplici ute-
bantur vestitu, nunc vero cu
aurum, argentum tam pu-
blicum, quàm privatum,
pallia sacra, reliquáque sy-
donea, serica, purpureaque
ornamenta deo dicata è
templis rapta, et ad se delata
sint, sibique omnia tam
publica, quàm privata,

sub-

subjecerint, verósque cives suis conatibus interecedentes trucidaverint, pro sua libidine rebus, alieno labore quæsitis, se ornant.

Non satis erat stulto et amenti populo scenicum Regem et Scortorum præsidem admittere, nisi etiam scenicas meretrices, Reginas dicere volui, admittant. Elegantissimas enim formâ puellas eligit, quarum nulla præter præcipuam Reginam, vicesimum ætatis suæ annum exceperat, easque sibi omnes matrimonio copulat, quarum nomina subsequuntur.

De Reginis.

Viraga Harlemica.

Matthissonis Prophetæ in temerariâ illâ erupti-

one

one occisi Uxor, mulier me-
diocri Staturâ obesula, cujus
genæ lacteo candore permisto
rubent, oculi scintillant, Hæc
heroicam quamdam gravitatem
in incessu præ se fert, et venu-
state cæteras excellit, non im-
merito itaque earum proce-
puam Reginam cui
reliquæ sine invidiâ pa-
reant, creat.

Maria Hester⁹,
Catharina Neilinges,
Anna Laurentz,
Angela Sexteringes,
Anna, Avermeyes,
Elisabeth Sandscherers,
Catharina, Avermeyes,
Elisabeth, Dreyßger,
Anna, Knipperdollinges
privigna Knipperdollingi-
le,

legitima vero filia Matthiæ Sarsebecke cognomine Zelemacher.

Anna Sibberbroche,
Christina Rodde.
Margaretha Nodersone.
Elisabeth Bussehoduesis.
Margaretha Brolle.
Alia quædam: cujus nomen, cum adhuc superstit: prudens prætereo, quæ cum nondum ætate, matura viro esset, ita in primo congressu à Rege corrupta est, ut necesse habuerit, à Knuppero uxore chyurgiam exercente, curari, hæc pristinæ sanitate recepta, adeo à Regis consuetudine abhorruit, ut adipsum non redierit.

Sa-

Iacco hic alias foemi-
nas, quarum consuetudi-
ne usus fuerit, priusquam
sceptra invaderet.
Harum omnium duae
tantum nempe Divara pro-
cipua Regina et Margaretha
Kodersorore foeminae regi
proles peperierunt, quarum
alteram, cum die Solis nasce-
retur, à litera ejus diei A:
Averalle V. Super omnia.
Alteram verò cum die Lunae
oreretur à B. Felicitatem
V. Gaudentiam appellarit.
Septem enim prioribus alpha-
bethi literis septem hebdoma-
dae dies signavit et distinxit,
ita ut diei solis litera A.
Lunae vero B. et sic deinceps
tribueret. Quandocunque
igi-

igitur partus in urbe auditur, regi protinus nunciatur, populum Israheliticum et regnum suum prole novâ esse auctum, Rex illi nomen imponet, ita tamen, ut primus nominis character, littera diei sit, in quâ nata est, pauciss[i]ma tamen, quæ in urbis obsidio, ne nuptias celebraverant, pariunt, sed divino fortassis nutu sterilescunt, & ne ex tam pernitiosâ venere et impurissimo poligamiæ complexu in pernitiem Resp. posteritas excitatur. Monstra enim scelerum et vitiosa sine dubio progenies, prouerbio monente, ex vitiosis parentibus suis est orta, pariunt itaque hæ, quæ ante obsidionem

nem

nem uterum ferebant.

Delegit etiam Lea sibi non inter plebeyas, sed in campo Dominico non humile, sed omnium ferè splendidissimam aulam nempe Melchioris de Bueren Cellarii, in proximâ verò domo ad Solis exortum ubi prætoritus summa ædis habitare consuevit, Gyneceum fuit, hoc est Reginarum aula, ad quam per murum essradium fit aditus. Tanta est Reginis ex diverso colore vestium copia, tantus ornatus, tot catenæ, tot monilia, tot annuli gemmati, tot absque gemmis, ut hoc Westphalicum gyneceum cum imperatoria certare videatur.

Ita.

1984.

Præcipuæ Reginæ
Aulici.

Præfectus prætorio
vel Magister Aulæ
Henricus Rodeus.
Archimagirus
Petrus Cimmerius.
Pistorius
Joannes a Seil.
Cubicularius
Joannes Leydanus.
Cincerna
Fredericus Suffel.
Structor
Engelbertus Schemerinck
Satellites quatuor
viridi et spadi-
ceo vestitu armi-
ati.
Andreas Foester.
Henricus Sivelt.

Lam.

Lambertus Dilthreff,
Joannes Hertlager.
Pyropoeus
Henricus Millerhreff.
Coquus
Eberhardus Horhage,
Homerodromus
Alexander Buschodicg.
Pistrinus
Gerardus Holtinck.
Ne autem in tanta Regi
narum seu pellicum turbâ
de foedo amoris Symbolo posca,
do ulla oriatur contentio, lex
tabulam fieri fecit, cui Regi,
narum nomina per ordine
inscripsit, singulisq; nomini,
bus singula foramina â ica,
pite terebello addidit, quibus
bacillum immittendum a.
potavit, non aliter quàm in
Colle,

Collegii ordo canonicorum
in tabulâ suspensa præfigitur.
Unde à bacillo imposito de-
prehendi solet, quem in cho-
ro canendi ordo tangat.
Rex itaque mensæ accum-
bens et Reginas seu pellices
circumquaque sibi in præ-
dio adjunctas habens, solo
aspectu, noctis, quam vellet
futuræ Sociam delegit,
neque eam verbis aut nu-
tibus, aliisve signis, sed ba-
cillo nomini ejus in taba-
lâ appposito signavit, ita
signata, sine aliarum con-
tumelia et invidia re-
giam noctem apperitur.
Si vero veneri inepta sit,
bacillum in aliud nomen
cui placet transfert.

Se-

Repurgata itaque regio thoro,
neque nausæ regiæ majestati
noceatur, balneum ingreditur,
lavatur, odoriferis liquoribus
perfunditur, bysso, purpuraque
induitur, articuli annulorum
multitudine rigent, catenis
et monilibus collum ambitur,
comæ auro substringuntur, vi-
rentibus aliisque gratibusque sertis
tempora cinguntur, bombyci-
no pectus et utera obtegitur,
per tenuissimam Sydonem
genuina, libera resplendent.
et ut semel dicam, omnia,
quæ reverendam ciere queant, per
effictas anus, quasi magistras,
et hac in re exercitatas ap-
parantur. Ita autem lex
voluptati et pedi libidini
indulget, ut interim ea, quæ

ad

1988.

ad Reipubl. conservationem
pertineant, non negligat, Ju-
dicia ergo cùm ad tranquillita-
tem urbis necessaria esse vide-
ret, conservat, et se Judicem
solum constituit. Solium in
foro e regione libræ juxta for-
nicum finem et ædes Dor hostii
magnificum et rege dignum,
tribu e terrâ gradibus erigitur,
quod in adventu legis interdum
aureis, interdum purpureis
tapetibus et serici subtilibus
exornatur. Stato tempore, singulis
hebdomadis, causas populi au-
diturus solemni anticorum
pompâ et apparatu regio
eques commeat.

Pompa qua Rex vocat:

Primùm lituis et tubis ca-
mentibus peractus a Vul-
ser

ler, ac Lambertus Leodi-
us, Joannes Surlexer et Con-
radus Struse, plumeis api-
cibus crepitantibus aulæ foribus
egrediuntur, hos sequuntur
purpurati et catenati Consi-
liarii bini Gerhardus
Zumtelosser, Bernhar-
dus Strechtinx, Henri-
cus Sedeler et Gerhar-
dus Reininck, inde Ger-
mannus Libertæ præ-
fectus prætorio solvente
Regem album Scipione
gestans, hinc Rex co-
ronatus, regiisq; orna-
mentis convestitus feroci
et phalerato insidens e-
quo prodit, atque fastu
quodam invehitur, quem
duo pueri liberalioris

for-

formæ eleganter vestiti proce-
dunt, quorum dexter biblio-
rum codicem, sinister vero
strictum gladium, utriusque
politiæ, tam profanæ quam
ecclesiasticæ præfert, Knip-
perdollingus autem Re-
gium Legatum et Bernhar-
dus Rotmannus Orator
Regem subsequuntur, hos
Christianus Kerkerius
Consiliariorum sequester,
et Henricus Krechtius
Archigrammateus, hos
Nilandus Ensiger cum
sedis ministris, hinc reli-
qua aulicorum et mini-
strorum turba, sed 28. Sa-
tellites regia latera u-
trimque claudentes, popu-
lum undique catervatim
pro-

populiq; accurrentem in fueta,
que admirantem et certatim
aspectantem arcent.
Cum ad forum venitur,
Memordromo regio retinente
equum Rex Solium, sibi
exornatum conscendit,
Sceptrúmque dextra quatiens,
ad se convertens advocat, se
enim justo omnes lites decreto
dirempturum. Jbi / bone
Deus! causa turpissima et
castis auribus dignissima
turpissimo Judici decidenda
efferuntur, de incestu, de for-
nicatione, de adulterio, de
impotentia conjugali, de
conjugum divortio de ma-
trimonii distractione, de
reliquis rebus fœdissimis.
Maxima autem controver-

sia

sia fuit inter conjuges de-
negato sibi utrimque debito
conjugale quærente. Quæ in-
obedientia extremo sæpe supp-
plicio plectabatur, ut postea
dicetur. Peracto Judicio ea-
dem pompa eo, quo venerat, re-
dit. Reginar: pompa.
Sæpe etiam concionej audiendi
causa Rex totus q; populus
ad forum convenit, Ad quas
Regina quoque mitiori equo
villosa purpura strato, et ab
homorodromo strato et ab
hippodromo ducto insidens ac-
cedit. At Henricus Rex,
de aulæ præfecto, aliisque
aulicis quibusdam procuran-
bus, reliquis verò sortis vel
pellicibus longo ordine sub-
sequentibus et a Satellitibus

utrumque latus defensanti-
bus in proximas libras ades
concedit, ubi ipsa adversum
Legi sericis pulvillis incumben-
alijs aulicis et pellicibus circum-
sedentibus concionem audit.
Ecclesiastes autem juxta le-
gem regiumque tribunal
è suggestu aditiore ibi exstru-
cto, verba ad populum facit,
suoque more concionatur.
Interdum post concionē
pomeridianam lege chorago
aulici, aliique quotquot vole-
bant, permixtas ad satieta-
tem duxere choreas.
Praterea ut Rex
se non solum æqualem, sed
et superiorem cunctis mundi
Principibus faciat, numi-
smata tam aurea,

quam

quam argentea inaequali valoris et magnitudinij, cum magnificâ inscriptione cudit, in cujus uno latere in mediâ superficie haec fuere scripta:
Verbum caro factum est, et habitabit in nobis
in circumferentia:
Dei non est natus ex aqua et Spiritu non potest intrare.
in altero latere vero perficitur sensus his verbis:
in regnum Dei. Unus Deus justus super omnes.
Unus Deus, una fides, unum baptisma.
in medio ejusdem lateris N. 534. Monasterii utriusque numismatis,

tam

tam majori, quam minori veram effigiem, formam et magnitudinem cum inscri, ptionibus figura demonstrant.

Siquis oppidanorum Regem, aliosque proceres urbis sexatus, polygamus esse aut plures nuptias celebrare affectaret, legem tanquam paranimphum adit, sponsasque secum adducit. Ubi autem hexa voluntatem inquirendo, atque consensum utrimque intellexisset, quos / inquit / Deus copulavit homo non separabit: itaque ergo juxta praeceptum Dei; multiplicamini et replete terram.

Princeps malitiæ et

et rebellionem in urbe jam
quotidie incrementum sumere
sentiens, vehementer animo per-
turbatur, et cum ex captivis
et transfugis accepisset, oppi-
danos contra Imperii decreta,
contra æquitatem, contra jus
divinum pariter et huma-
num jusjurandum violasse,
suum Magistratum con-
tempsisse, qui omnes leges
antiquas abrogaverit, nova
et inusitata substituerit,
omnia sacra profanave-
rit, sua somnia in locum
reposuerit, et coli præcepe-
rit, adeo jam libidine in-
domitâ, aliisque flagi-
tiis, honestis auribus indi-
gnis, omnes flagrare,
ut tota jam urbs luxur-
bana

bana fornix et foedissimum
prodibulum sit, nec virgo 12.
annorum intra mœnia deprehendatur, adeo omnia esse corrupta et deturbata ut nihil sani et à turpitudine alienum superesset.
Omnes ergo militiæ Præfectos ad diem 14. Aug. de retundenda rebellium pervicacia et impietate advocat.
Et cum forte Archiepiscopus Colonienſis, Palatinus, Dux de Rubenhagen, Comites de Scheverenburg, Isenburg, Nassaw, Waldeck, Neuwemar, Ubersteinn, Benthem et Wedda, aliique militaris ordinis viri complures rei bellicæ peritissimi, vel

ani-

animi gratiâ vel oppugnatio-
nis invadendæ studio in castris
adsent, à Principe quoque
nostro ad hanc consultatio-
nem benignis verbis invitan-
tur. Et cùm diu ultro, citro-
que aliis hoc, aliis verò illud
sit sit: / suadentibus in con-
silio rem volvissent, tandem
decernunt: Legationem pu-
blicam prius in urbem mitten-
dam, si forte æquis conditio-
nibus citra magnas impen-
sas et sanguinis effusionem
se dedant. Sin illud facere
nolint, urbem summis viri-
bus esse oppugnandam et
solitudinem oppidanorum,
quanto cum apparatu bellico
queat, fieri tentandam.
Hoc etiam in militari hac
con-

consultatione decernitur,
ut Principes, Comites, Supremi
militiæ Domini Barones, et
militaris ordinis viri se oppugnatione abstineant, sed
cum æquitatu in locis sibi
designandis sese turmatim
sustineant. Si autem oppugnatio ab oppidanis vel provocetur, vel vi repellatur, aut
utile, necessariumque Commilitibus de Scassau, Scenenar, Wertheim & Oberstein a
Dreitzeire visum fuerit, ut
ab equitatu impressio augeatur, roborentur, et Supremi militiæ Domini in locis,
ubi necessitas exegerit, ad
militarem irruptionem exstimulandam ab equis descenderint, sub his quoque
mi-

militantes, turmæ relictis pu-
bitò equis oppugnantium
animos suo robore et exemplo
excitent et erigant; præterea
equitatu pòst captam in-
tromissus à directione sibi
temperabit, sed Magistros
equitum, suáque signa
turmatim sequetur.

Legatio in urbe mittit.

Hæc Legatio igitur liberâ
veniendi, recedendique securi-
tate impetrata, datisque
utrimque ad trium hora-
rum spatium induciis 25.
Augusti in urbem est ad-
missa. Et quanquam ad
oppidanos, omnésque per-
tineret, eámque tamen nisi
coram solo Rege et pauciss-
mis Aulicis obire non li-
cuit,

cuit fuit autem hujus Le-
gationis Summa: Cunci-
pem insignis clementiæ exem-
plum oppidanis exhibiturum,
ipsis q; vitam donaturum,
et omnis superioris injuriæ
et admissi flagitii memoriã
depositurum, si impietatis
et rebellionis pertæsi inermes
urbe excedant, eámque sibi
dedant. Si verò illud facturi
non sint, sed in rebellione super-
iori persistiterint, se per vos
sanguine viam facturum.

Adque Rex:
Se hostis clementiam, quæ
mera sit tyrannis sibi po-
pulóque suo non optare,
sufficere sibi Patris cæle-
stis clementiam, At hæc
blasphemiam insignem

se

esse existimare, à se clementiam Avitæ beneficium præcedere, qui ipse clementiæ Avitæ in opes sit, postremò se nullius impietatis aut rebellionis sibi conscium esse, cum verbo Dei pareant, illudque pro vivendi norma habeant: ipsum Episcopum potius esse impium et rebellem, qui destinatâ quadam rebellione et pertinaciâ ruptis fœderibus pios ad præscriptum verbi Dei viventes sine publicâ belli denunciatione armis persequatur. Cum hæc ita sint, se neque arma pro defensione Evangelii sumpturos, neque urbem suam, quasi malum omnium deditiros, sed ad extremum habitum defensuros, et sanguinem

tan.

tandem ~~quam~~ summ: si necessitas
exegat: pro gloria Dei fusu-
ros.

Princeps ubi cognovit legationem illam ad populum non admissam, et a Rege Senio pro nihilo pene habitam, iam, ut ergo qui ex oppidani à Legatis intelligere non potuerant, aliâ ratione intelligant, Litera passim è castris ad arcubus telis affigatae et sigillo Principis confirmatae 26. Augusti in urbem mittit.

Literarum 26. Aug. ex arcubus in urbem missarum haec fuit Sententia:

Caliquotiens ut innocentia parceretur, detentoribus urbis vio-

violentis eam deserentibus et transgressionis agnoscentibus liborum exeundi commeatum, delicti gratiam et vitæ beneficium suis literis benigne obtulisse neque fidem adhuc dictam nulli violasse unquam, se nunc quoque eandem gratiam omnibus clementer exhibiturum, qui ante horam quintam pomeridianam diei Jovis futuræ urbem gratiam oppetentes deseruerint, eo vero tempore lapso, quid durius adversus oppidanos benignas admonitiones temere exaudientes decreverit, se suis scriptis coram Deo et omnibus mundi hominibus publice purgaturum.

Quod cum Regi nunc

ciaretur, edixit praeterea
ne quis liberaj ab hostibus im-
pius in sanctam civitatem spar-
sas, humo tollat et contractat,
quibus ab impolluta Evangelii
doctrina ad defectionem folli-
cientur. transgressores vlti-
mo supplicio afficiendos et e
christianorum numero tollen-
dos esse denunciat.
Hoc Regis edictum tantum
oppidanis terrorem inculit, ut
de defectione nemo quicquam
cogitare, nedum verba facere
audeat.
Rex etiam, ut regni
sui robur cognoscat, omni-
um nomi quos fuerit nomina u-
triusque sexus libello cujus-
dam, nonenle Prophetae,
inscribi jussit, quem a
bono

bono viro donatur um
mihi, non sine causâ co,
servo.

Princeps se privina par
te decreti Superiori Consilii ni,
hil efficere posse videns, cum in
eadem rebellionis pertinaciâ op,
pidani perseverarent. Ad altera
igitur partem necessario confugi,
endum esse existimavit. Com,
paratis itaque omnibus, quæ
ad oppugnationem necessa,
ria visa esse sunt, 28 Augusti
urbem ex quatuor par
tibus tormentis quater
invicipit, quorum horrenda
tonitrua ultra decem et sex
milliaria Westphalica da,
rescunt, et in pagis villisque
vicinioribus, vitreas fenestras,
aut è suis sedibus excutiunt,

aut

aut plumbo assiduo tremore
concusso frangunt. Plerœque
portæ civitatis dissolutis com-
pagibus sternuntur, quædam nu-
tantes, ruinámque minantes
pendent, quæ ne in fossas præ-
cipites ruant funibus ab oppida-
nis attrahuntur, turres in mœ-
nibus stantes sphæris ferreis im-
pulsæ evertuntur, et defensio-
nes inde deturbantur. Et cum
è turri ædis Marianæ Gel-
drii magna clades missilibus
inferetur, multum laboris
et impensæ in eâ dejiciendâ
frustrà consumitur: habet e-
nim firmissimam basim et pa-
trio marmore et calce tena-
ciore consolidatam, quæ quor-
vis tormentorum ictus facile
respuit, arroditur tamen ejus

aspe-

apes ab occasu, sed sine fructu
cacumina et pinna murorum,
ab occasu æstuali inter porta
Jugulensanam et Trucis, usque
ad vallum in urbe abjectam sine
magnâ tamen munitionis noxâ
quassentur et abradantur. Sæ-
pe etiam tegulæ domorum in
pomeriis erroe tanto magno
cum fragore corruunt. Ita
saxa muris dissoluta et evulsa
volant, ut in locis pomerio vi-
cinis sine discrimine versari
non liceret. Tanta fumorum,
instar magnorum montium,
moles conglobata attollitur,
ut partim è pulvere nitrato,
partim aliarum rerum cui-
nâ sine intermissione excita,
tâ aërem oppleat, tantâque
caligine solis lucem obscurat,

ut

ut velam horrifica tonitrua, maximéque imbres minari cernimus. Quidquid autem murorum dejicitur, quidquid munitionum interdiu labefactatur, mulieres quorundam virorum ductu excitatae nocte reparant, ne viri eo labore defatigati vires suas debilitent, sed integra futuræ oppugnationi reservent. Apparant tamen omne genus armorum, quæ ad arcendum hostem conducunt, neque ullum telum, nisi hostem feriat, ejiciunt. Sed in propugnaculis firmioribus, quasi conspiciti exspectantes hostium impressionem taciti et securi degunt. Quædam fœminæ in aggeribus per certa intervalla cacabos et ahena capacissima di-

disponunt, calcem pro matu-
tino feraculo hosti coquente.
Alia supra serta ligneis ori-
culis involuta furculis quibus-
dam hoc comparatis liquefac-
ta resina et picis immergunt.
Alia saxa, in hostem desuper
rotanda congerunt. Pueri
quoque decem aut plurium
annorum adjaculandum e-
docti hyrundinea cavea, ali-
ags inter aggeres crymata
occupante, adversus hostes
disponuntur. Quibus tamen
viri corvatiores et in re milita-
ri exercitatiores admiscentur,
neque quisquam in urbe est,
cui non est suum officium.
Rex ipse equo per pomeria
urbis vectus omnia ad tute-
lam et defensionem necessa-
ria

ria dispositi, cuique bonorum,
quem aut vivum aut mortuum
teneat, defendendum tribuit,
simulq; diem oppugnationis;
quem à transfugis quibusdã
acceperat; quasi Spiritu
prophetico afflatus prædixit.
Partitur ita oppidano, ut
quidem munitionibus defen-
dendis sint occupati, alios
per manipulos passim in fo-
moeniis collocat, qui aut de-
fatigatis aut depulsis à
defensione murorum succe-
dant, aut hostes munitionis
forte superantes excipiant,
aliam quam multitudinem
in foro armatam et ad quam
cunque belli aleam para-
tam constituit. Severo cum
sortis simorum juvenum
globo

globo proximi in arbe vigilatorum, ne quid proditionis metuatur, promittit. Ita autem à Lege ad futuram impressio, nem animantur, ut jam tempus suadere optarent, quo hosti, bus internecionem adferant, sibi verò victoriam pariant, Cum autem munitiones jam triduum continuum tormentis quassatæ, militésque à suis ducibus fortitudinis militarisque Sacramenti eximiis orationibus intra ea, stria admoniti fuissent, ultima à die Augusti, qua Nundinæ Frevonianæ eo anno peragerentur, in ipso crepusculo matutino ho, ra quintâ machina quæ, dam ænea à Landgravio

in

in præsidium obsidionis missa,
Diaboli nomen circumse-
rens, omnibus militibus à ter-
rifico suo bombo cognita, in-
genti ponderis globo foeta,
horrendo boatu partum suum
edit, et ex composito, uti inter
milites duces convenerat, mi-
lites ad oppugnandum urbem,
hoc signo compellit. Continuo
equitatus lituorum, tuba-
rumque clangore concitus
turmatim circum urbem in
equis hoeret. Et cum tym-
panista ad arma sonaret, ex
omnibus castris primum si-
gniferi, duplicariique mili-
tes simul omnes certatim,
a sex partibus urbem adori-
untur, currus cum viminibus
fasciculis, Straminibus et

ere-

ericij in ipsum impressionis-
sent, in priorij fossa præ-
cipitant. Alij viminei crati-
bus incumbentes eas transeunt,
et crates roboreas sepimentum
aggeris rumpunt, gladijsque
findunt. Alij reliquis de-
jectarum portarum scalas
uncatas affigunt, scandúntq;
alij valvas foréisque subitò
pulvere tormentario cardini-
bus ejicere conantur, nullíq;
labori, quem utilem sibi fore
existimarent, parcunt, qui-
dam etiam Signiferi ipsis
muris insidentes auxilium
suorum implorant.
Oppidani vero fortiter ag-
gressuum impetum non
modo sustinerent, verùm etiam
magnam eorum partem, vel
mu-

munitionibus impeditam, vel
veperibus aggeris irretitam mis-
silibus interficiunt. Alii scalas
pulcatas, illicque inhærentes
dejiciunt, miseroque casu terræ
illos enecant. Illi muros ap-
prehensantes præcisis manibus
mutilant. Alii trabes in valli
cacumine suspensas, funibus
resectis solvunt, quorum pre-
cipiti rotatu in aggere con-
stitentes perimuntur, aut pro-
pas precipitantur. Illi de-
va dentata scandentium ca-
pita frustra galeâ tecta, tan-
tâ vi feriunt, ut effuso cere-
bro, magno cum boatu spi-
ritum quoque amitterent.
Alii hastâ ascendentes detru-
dunt, illi bipenne dipecant,
hi accurrentes saxis eminus

arcent,

arcent, illo in carris hgrundi-
neis, aliisve defensaculis lati-
tantes per fossas tranantes, aut
in aggere hærentes, de transver-
so trajiciunt; miserrimum
belli genus à mulieribus il-
latum est, quarum aliæ re-
ceptaculis ligneis ferventem
calcem in hostem munitionem
subeuntem effundunt; aliæ
picem coronæ adhibitæ face
incendunt, atque ita flagra-
tes furculis quibusdam ferreis
in ascendentium colla injici-
unt, qui horrendis flammis
ipsa arma penetrantibus
excruciati, sursum deor-
sumque curritant, majorique
motu flammas excitant,
et frustra chyrateriscè cras-
sioribus ferarum pellibus

ad

ad hoc comparati, ardentia
scuta reprimere tentant, ita eni
flagranti resinâ et pice tenaci
contrahuntur, ut manus invere,
trahere nequeant. Tandem qui-
dam eorum proni concidunt,
seseque in terrâ algenti prae
intollerabili cruciatu ita volvunt,
ut herbae circumquaque emar-
cescerent, hinc atm magno tamen
clamore animam evomunt;
alii verò conceptas flammas
restincturi in fossas prorumpunt,
et pondere armorum depressi
subsidunt. Inter portam
Neopontanam et crucis
quasi ea pars urbis defen-
soribus nudata esset, hostem
primam possam, vallumque
superare sinunt. Id cum
posteriores animadverterent,

prio-

priores in urbem evasisse ex-
istimant, magno proinde
nisi subsequatur alius alium
ad invadendum et verbis et
nutibus exstimulat. Letin-
cti vero in insidiis, tectisque
propugnaculis latitantes
et omnia ad mactandum
parata habentes, ubi satis ho-
stium vallum transisse pu-
tarent, tanto telorum tur-
bine eos invadunt, et ad satie-
tatem sternunt, ut pauci
se fuga eriperent, non enim
aliter ibi chytrombardæ, qua
arengarum ova in ignem
conjecta sonant et sine in-
termissione crepant. Ita
repulsi novis sæpe viri-
bus impellente equitatu
impressionem redintegrant,

cam-

eámque ad vesperam ejus diei
magná suorum strage continu,
ant, sed frustrá. Sandem viri
diuturnitate oppugnationis
defatigati, lassitudine prope,
modum exanimati, vulneri,
búsq; confecti, non solum mu,
ros et aggeres, verum etiam
fossarum aquas et campos sa,
guine suorum commilitonũ
rubere, et innumera cadavera
passim prostrata, videntes,
spem potiunda urbis abji,
ciunt.

Duces igitur milites
in angustum adductos esse
sententientes, desperatis jam
quasi rebus suis, receptui
canunt, integrósque pedites
ad castra revocant. Multi
semianimes inter cadavera

ju,

fuſi, reſumpto ſpiritu in quie-
te nocturna vel ad caſtra re-
punt, vel eo deferuntur.
Dicit vix quicquam: quantus
in caſtris fuit luctus virorum,
clariſſimos ſuos commilitones
deſiderantium, quantus fletus
vulneratorum intollerabilem
cruciatum ſentientium, quan-
tus ululatus fœminarum ma-
rito amiſſos querentium.
Si retinctis non fuiſſet ſatis
poſtem a movendis propulſare,
ſed in tanta perturbatione eru-
piſſent, caſtra aliquot ſine
dubio fundiſſent et interneci-
one delediſſent, id cum miles
metueret, vigilias nocturnas
accurate diſponit.
Poſt expletiſſimam illa
victoriam Oppidanis
cum

cùm paucissimi nempe duae
et sex cecidissent, non solùm
hymnos, Deo gratias agente, ca-
nunt, verùm etiam epulantur,
festos lætósque dies agunt, et
insolentiores fiunt.

Principes verò non tam
impensarum, quàm insignium
virorum clade consternatus
gemit, et animo vehementer an-
gitur, non tamen spem potiun-
dæ urbis prorsus abjicit.

Ad Vicecomitis ordines militiæ
duces, Signiferos, Centurriones,
et primipylos de rebus futuris
consultandi gratiâ, ad 3. di-
em Septembris convocat.
Qui ut urbem vi non posse ca-
pi animadvertunt, ad moras
consilium vertunt, sic enim
rem minori impendio et

dar-

dave militum posse peragi existimant, maxime cum à transfugis accepissent, oppida, nos de commeatu penuria inci, pere quæri, hordeum siligini ad panem misceri, coemiteria, aliásque in urbe areas, imò ipsos urbis vias, siliciby dimo, tis frumento, oleribus, radici, bus, rapis et similibus, adusu hominum necessariis consitos esse, qua omnia certissima sint argumenta, ipsos de an, nonâ desperare, et parumre, rum necessarium ipsis Su, peresse, unanimi ergo consilio decernunt, militum numeru esse ~~augendum~~ minuendum, et circum urbem per certa intervalla Septem ~~octoginta~~ propugnacula seu castel,

la

lacesse erigenda, eademque mu-
nitionibus et sufficienti presi-
dio, aliisque rebus ad bellum
pertinentibus firmanda; inter-
stitia quoque inter singula pro-
pugnacula valle fossâque con-
tinuo ductus esse obstruenda,
ut tam accessus ad urbem, qua
egressus omnibus præcludatur.
Huic rei conficiendæ Wil-
helmus Stedingus præfici-
tur. Eadem enim in comi-
tiis Vendianis proponen-
tur: ad quæ præter Epi-
scopum Monast: Archie-
piscopus Coloniensis, Dux
Saxoniæ, Elector, Dux Ba-
variæ, aliique proceres conve-
nerant: placuit et pluri-
mùm commoditatis adferre
visum est, si Episcopus no-
ster

ster trecentos equites armatos semper in promptu habeat, qui oppidanos, eruptionem forte molientes, aut repellant, aut interficiant.

Præscriptaque per literas 4 Septembris ei missa Satrapis et præfectis suis passim per Diœcesim serio mandat, ut servorum turbas, nullâ ratione habitâ cujuscunque sint servi ad 7. diem Septembris fodiendi, terramque coacervandi gratiâ advocent, ac singuli in quintum diem commeatu se muniant, elapsisve diebus quinque, alias servorum turmas mittant, ne opus cœptum intermittatur.

Ipsi quoque Satrapæ

pœ suâ præsentiâ suas agricolas
ad continuum laborem exstimu-
lant, eo labore, antequam cœ-
stella locentur, et contra oppi-
danorum impetum muniantur
magna pars authumni consu-
mitur.

Septem hinc erecti ca-
stellis totidem Saccorum
præsidiis præficiuntur

IV.

Proximum ferè urbi fuit
Mauritianum, cui Wilkii,
aut Stedingus omnis
pœstrij exercitûs Duæ
primarius præst.

2.

Alterum in valle juxta
positum Dralsagen ex-
structur, quod Hanso
Teutoburgicus mo-
dera-

deratur.

3.

Tertium supra Feistam juxta molem flatilem Xenodochii attolitur, quod Antonius Lichterte regit.

4.

Quartum supra teltam ad portam Marianam ponitur quod Hermannus Sittardus administravit.

5.

Quintum ad portam Judefeldanam in confinio pratorum Stephani Roevenn et Fratrum Fontispalientium erigitur, cui Egbertus Deverous imperat.

6.

Sextum juxta locum Dei, stacken appellatum ad portam

tam

tam Crici excitatur, quod Laurentius Horstanus gubernat.

V.

Septimum apud molam Vinckinganam juxta campum ibi acclivem locatur, cujus sceptra Wilhelmus Arnhemicus tenet. Singulis autem stativis tormenta et quingentorum armatorum praesidium imponitur, reliqui militis parcendarium sumptuum gratia paullatim exauctorantur. Cum haec agantur, Principes difficilem hanc et periculosam obsidionem videre coepit impensis diutius sustinere non posse videns, nam solum attrita, verum et

iam

iam crebris exactionibus ex-
hausta propemodum erant
subditorum facultates, cum
ultra 600,000 florenorum
rum in hoc bellum insum-
psisset, de consensu omnium
Dioecesanorum Legationes
ad 4. Electores Mogun-
tinum, Coloniensem, Tre-
virensem et Palatinum
ac Principis trium provinci-
arum Germaniae Rhenano
inferioris, et Westphalicae audi-
tia petitum misit.
Divisa enim est Germania
in aliquot provincias (quas
Circulos vulgus vocat).
Haec autem Legatio a-
pud omnes tam benigne ex-
audita est, ut in comitia
confluentia ipso die Lunae

que

quæ fuit 13. Decembris. celebranda citra tergiversatio-nem consentirent, in quibus ea illa exactius discuteretur. Quæ autem in eo conventu auxilia sint decreta, loco suo dicetur.

Legati Saxo-Feldani et Le-gati Transylvanici, qui ante urbis obsidionem, cùm sibi timerent, et urbe et Diœcesi excesserant, Archiepiscopo Colonienſi, Duci Saxoniæ, aliisque Principibus pro libero commeatu in Diœcesi Monaster. impetrando supplicant: Se apud Principem et quoslibet alios de quocunque crimine objecto purgaturos. Hos Archiepiscopus Arensburgum ad 6. Diem Septem-bris

bris vocat, ubi ipsos præsentibus Monasteriensium Consiliariis de responsum recepturos.

Post hanc postremam oppugnationis cladem multi milites desertores militiæ fiunt, cùm tamen de Stipendiis sibi addictis mora quæri non possit, provinciæ Episcopus per scripta 14. Septembris emissa à viciinis Principibus familiariter petit, ut milites per suas ditiones sine Ducis sui commeatu transire volentes remorentur, legitimisq; pœnis afficiant, præterea ut subsidii in officio contineantur 16. Septembris Magistratui omnium oppidanorum et Satrapæ per scripta admonet. Cùm Monast. in cœptâ rebellione

per

pertinaciter perseverent, maliq;
suis exemplis multos ad similem
contumaciam commovere queant,
ne se pios que in simile discrimen
et tandem exitium praecipitent.

Rex recenti victoria
inflatus factum intollerabilem
ornatus incessu et moribus osten-
tat, ac originis vitaeque pristinae
immemor et oblitus, quotidie no-
va quae ad regnum decus illu-
strandum pertinent, comminisci-
tur, saevus et crudelis in subdi-
tos.

Quae autem Ruperti Schur
propiata cum de Regis fa-
stu et crudelitate plebem in-
faustam murmurantem intelli-
geret, ruinam novi imperii,
cujus ipse author fuerat,
metuit, ne ipse illud novo

robo-

robore firmaret, die itaque
23. Septembris in concione
et publico populi conventu ad
audiendum verbum Dei de more
coacto, vocem suam exaltat,
Fratres, inquit, charissimi, retinere vos
in recenti memoriâ arbitror,
quòd quibusdam ex vobis de-
cem jam annis, quibusdam
sex, aliis tribus, aliis paucio-
bus annis verbum Dei an-
nunciatum sit? respondet
tota multitudo id se scire.
audite ergo populi inquit
Propheta, et intelligite
verbum Dei, quod per me
vobis nunciatur, omnes quot-
quot dehinc in agnitam ve-
ritatem pertinaciter pec-
cant, neque in præsenti sæ-
culo

culo, neque in futuro delicti gra-
tiam invenient, sed continuo re-
gis arbitrio tradentur, qui omnes
Configere committet, ut tales de
medio Israelis tollantur, et
memoria illorum sempiternâ
oblivione deleatur.
Hac ratione meditata
rebellionem illa verè, ut ne-
mo virorum contra Regem, re-
giaque instituta mutire aude-
at. Sed tamen Elisabeth
Dölscherin cum mulier esset,
solus sibi forte ratione sexûs
impunitatis sperans, dum ad
maritum suum Godofri-
dum Steckerum, ter, quater-
que negando conjugii debi-
tum enormiter offendit, ac
tandem manifestam bla-
sphemiam, ut retincti

visum

visum est: effundens, o Pater, inquit, si potest, effice ne unquam thorum istum jugalem viva conscendam. Propter hæc nefanda flagitia ad tribunal à marito protracta, accusata, et omnium primâ à Rege damnata 25 Septembris gladio punita est, nec fœdissimam in judicio tyranni accusavit.

Die 6 Septemb. Cattha, prima Koterbeckers alio nomine Wilkers gladio quoque à Rege cæsa est, quòd cum duobus maritis cum altero Bernardo Cingo pridie coram Julio Episcopo, cum altero vero Francisco Wast celando postridie nuptias celebravit: Regiâ enim

enim lege solis viris po-
ligamia permittitur.

Margarita etiam Os-
naburgica hoc eodem
mense ferro percussa est, quòd
Henricum Schlatschalpium
verbi Dei præconem non so-
lùm convitiis excepterit, et
ipsum in arenâ fundamen-
tum doctrinæ posuisse dice-
rit, verùm etiam in contem-
ptum verbi Dei in faciem ejus
expuerit.

Barbara uxor Daten-
dickii in initio Octobris
a Domino et marito suo pu-
blicè accusata est, quòd sibi
obmurmuraret, et verbis con-
tumeliosis obstrepserel, dicen-
se cum abiis suis conjugibus
et consortibus non spiritua-
liter

liter, sed carnaliter agere, et cum
iisdem sæpe corpus miscere, protra-
cta itaque ad judicium morti ad-
judicatur. Joannes autem Zu-
ricensis Propheta, hæc
exigunt, per justam Sententiam
damnata moritur. Sed cum pe-
ractum esset, in gratiam partûs,
donec peperisset, conservabitur,
quo in lucem edito futurum esse,
quod patri visum fuerit. Illa
continuò humi strata domi-
num et maritum suum supplici-
ter veniam et gratiam pre-
catur, marito verò ignaro,
virum esse inter Deum et uxo-
rem suam, nisi pertinaciter
peccaverit, mediatorem, ad-
pam Magistratu inconsulto
remittere non auderet. Post
partum autem 25. Februarii

1535.

1535. iterum ad judicium de-
ducta, mitiorem sententiam
audivit. Se satis diurno morbi
metu mortificatam esse, et cum
à Domino et marito suo, in quem
non pertinaciter deliquerat, de-
sidi gratiam petiverat, criminis
absoluta est.

M. Eberhardus, Scribe
faber lignarius cum propter
crimen laesæ Majestatis in le-
gem commissum interficiendus
esset, suæ artis excellentiâ cri-
minis remissionem meruit.

Inde circa festum Petri
nis in octobri Senatus Bre-
mensis Annuentem Caricæ
suæ ad Principem nostrum
ablegat, Cujus Legationis
hic erat scopus: Se si et
Princeps ferat, et Monasterii-

en-

confessoriis impietatis renun-
ciaverint, controversiam inter-
cepturum et æquis conditioni-
bus per gratiam Dei sublatu-
rum.

Ad quæ Principes:
cùm Monasteriensium impie-
tatem et rebellionem non solu
cæsarei Majestati, verùm et
iam Electoribus, Principibus,
aliisque imperii Statibus per
Legatos suos nunciaverit, pra-
sidiumque adversùs illos implo-
raverit, eâ quidem spe et fidu-
ciâ et divinâ ope urbem Mons
ad pœnam bene commeritam
et pristinam obedientiam
revocet. Se itaque solum ex-
clusis et Imperii et Vivecesis
Statibus, in nulla pacis con-
ditiones consensurum. Se

ta-

tamen Bremensium oblatum officium et petita Statibus re-
nunciaturum. Sed cùm ab Im-
perii Principibus decretum
sit, exempla anabaptistica
perfidiæ, in eâ urbe, tanquã
ejus Schismatis Asylo, statu-
ere, maximè cùm adeo perfra-
cte suam impietatem tueantur,
ut in nullo ab eâ re-
cedere voluit, Bremen-
sibus responsum est: per-
tinaciam Monasteriensium
nullam neque gratiam, ne-
que pacis fœdera mereri.

Bernhardus
Kuipperdollingus
cùm Joannem Boxel-
sonem Leydanum, Hol-
landum, humili loco natum
Rithmologum, seu Rheto-
ri-

ricastrum, scenicum, lenonem, cauponem, sarcinatorem, ra-
gum advenam et peregrinum,
ad hoc honoris fastigium e-
merse videret, regiumque no-
men et majestatem in cœtu,
majoribus vestitum insignibus
et ministrorum turbâ, cum
laude, et applausu et omnium
ipsum tueri, et ostentare posse.
Se vero civem, indigenam, et
optimatum genere prognatum,
contemni, imo se ad sordidum
artificii munus, quamvis
pure denuo liberatus sit, re-
detrusum esse, generosum ipsi,
ut animum sublimiora asse-
cuti vehementer conturbat.
Quare ratione sibi quæren-
dam esse existimat, quibus in-
digena peregrino præfera-

tur,

tur. Se verò 12. Octobris furere fingit: nam hoc in urbe sibi persuaserant, nemi-
nem inter se, nisi divinitùs furore corripi, talémque im-
perio dignum. Sic enim Mat-
thiesonem et Bockelsonem Prophetas evasisse, ac tandè Regem, per totam urbem amen-
tis instar cursitat, magnóque ululatu et clamore omnes ad poenitentiam invitat, a-
gite, clamat, poeniten-
tiam, agite poenitenti-
am, resipiscite, resipi-
scite, quasi dicere velit, op-
pidanos nondum veram pie-
tatem sub hoc rege tenere, sed aliam adhuc superesse. Inde post incondita vociferatio-
nes spumeo ore ad forum

re-

reversus est, et instar apri spumans humi prostratus jacuit. Stine cùm sub concione frequenti, magna populi Conei, oratorem audiendi avidissimè inflammatus sese premeret, et arctissimè jungeretur, Saltu se subito effert et instar quadrupedis supra stantium capita, reptans, singulos afflat, et Pater! inquit: te sanctificavit, accipe Spiritum sanctum. Eundem fortasse Spiritum afflavit, à quo à terrâ sublatus, et in sublimi supra populi capita retentus est. Salva quoque ori, in quorundam eâ rum oculos his verbis, illivit: reci-

pe

designat enim certum in foro locum, ubi se hodie moriturum, et continuo resurrecturum affirmat. Inde ad Solium Regis accedens, coram Rege concitatis saltibus praeter morem et communem hominum usum ducit choreas, sic, exclamat, cum meretricibus quondam saltare consuevi, nunc vero vult Pater, ut in conspectu Regis mei hoc faciam, per contemptum visus est, haec dicere,

Rex ut erat homo cal-

lidissimus locum Knipo, pedibus oblongis regale solium affectantis, sentiens, eum insanendi finem non face-

re

ret, vehementer offensus foli-
um suum deserit, Erasmo per-
dolragus vero illud accu-
pans, se pro Rege gerit, inde
spiritu Dei se exagitari,
[illegible] Joanne
Bokelsonem quidem
esse Regem secundum
carnem, se vero spiri-
tualem futurum, eoque
dementiæ tandem venit, ut
utrumque Testamentu
tam novum, quam ve-
tus, et totam Scriptura
sacram abolendam, atque
è mundo tollendam, ne-
que ad politicarum le-
gum decretum, sed ad
naturæ et Spiritus Sug-
gestionem vivendum
esse, diceret,

Quam

quam rem Rex indignè
ferens, redit, eundemque de
sede sua deturbat, et in care-
rem duci jubet. Qua cùm
triduum vinctus detineretur,
neque se, uti forte sperabat,
liberari cerneret, superioris
spiritus fervor paullatim
flacescit, sibique metuens,
suam culpam agnoscit, et
deprecatur: Se enim non
innatâ quadam malitiâ,
sed malo spiritu agitatum
et deceptum esse queritur,
se cùm præteritâ nocte in
carcere patris inspiratione
didicisse, quanti regia Ma-
jestas sit facundia, se jam
non dubitare, ipsum totius
orbis fore Monarchum.
Rex his rebus adductus
knips,

Knipperdöllingum carcere liberat, sperans ipsum regiis studiis propensiorem posthac futurum.

Sed captivitas illa manet alla mente repostа. non enim solùm regiis coeptis clandestinum obstrepebat, verùm etiam officium sibi impositum respuebat; unde Rex ipsum sibi ob captivitatem superiorem infensum esse sentiens, eundem his scriptis admonet, sibique reconsiliare laborat.

Epistola Regis ad Knipperdöllingum.

Bernhardo Knipperdöllingo Legato

to Regis novi templi,
Viro in Regijs negotijs
prudenter et sollicite
conficiendis eximio.

Sapientiam Altissimi
mentem tuam illustret, fi-
dem confirmet, dilectione
adaugeat, officium tuum
beneficio compenset, te ditet,
et ad hæreditatem nunquam
interituram deducat.

Amen.

Scio chare Frater
quòd te meis scriptis familia-
riter admonere velim, ut dili-
genter officium administres,
cùm intelligas mihi impossi-
bile esse, sine Ministrorum
Dei ope regere, sicut nec ipse
Deus, sine Ministris suis,
tanquam mediis causis et

in

instrumenti, quicquam vult
operari, quisque ergo in sua vo-
catione ambulabit. Ego vero
quantum pro viribus meis potui,
ad regni conservationem Minist[ros]
disposui; Te vero Vicarium, seu
Legatum meum hac in urbe con-
stitui, etiamsi presens sim, a-
quum igitur est, ut officium
tuum facias, sicut te decet,
Scis me Oratorem & Consiliarios
habere, quorum operâ presenti
carere non possum, qui mihi,
quocunque etiam ivero, adsint,
et inserviant, quibus unum a-
liquem profecti, qui, si ali-
quâ in re dissentiant, eos in
concordiam suâ authorita-
te revocet, ut omnia cum de-
core et iustâ aequitate postu-
lata agantur, quamvis plebs

&c.

occasionem inde sumendi ne re-
gnum in alium transitalisse
dicat. Verùm qui falso et in-
temperanter ista effutiunt,
sperant subdolo regno omnia
pro voto sibi eventura, quod nū-
quam futurum erit. Ad mo-
neo itaque te ne priorie a-
moris obliviscaris, neque te
à me alienes. Beneficia mi-
hi à te, et uxore tuâ exhibi-
ta, nondum excciderunt, quamvis
mala in te reprehenderim.
Cogita, quæ tibi antehac serio
dixerim, neque earum obli-
viscaris, quia certò eveni-
ent, etsi nunc tentationibus
et afflictionibus involvimur,
quare sumus fideles, merces
nostra erit copiosa. Sis sapi-
ens mente, loquere veritatem,

ami-

animum resume, neque despe-
ra. Jed lastum depone, fuge in-
credulitatem, orationibus potius
insiste, ita fiet, ut infirmos
et pusillanimes consoleris.
Admirabilium operum Dei ne
obliviscaris, reminiscaris Jo-
sue et Caleph, lege aliquan-
do Hester de Mardocheo:
nam exiguus populus suum
honorem retinebit, quanquā
illud ut fidei et singulari de
artificio ad suam gloriam
evenire non sentiamus. Etti-
nam Apostolum mihi esse
diceret, quanto animi fer-
vore profiterer, nonne nunc
multo magis fiduciam in
Deum collocaremus, cùm ipse
nunc regnum suum, de quo
omnes Prophetæ vaticinati

sunt,

sunt, perficient? etiamsi multis
despendeant, animum priorum
amoris obliviscantur, Deum,
et ab illo missos contemnant,
unde constat, tempus jam
prope adesse. Lege caput ul-
timum Ezre Libro 4. ab
jecitve nos à se Deus? cùm
nobis benefacit et castigat.
Si nos non habemus verita-
tem, si citiùs bene agere ce-
pimus, et à verâ viâ oberra-
vimus. Quomodo ergo Deus
quotidie in cognitione sua
veritatis magis, magisque
nos illustrat? sicut brevi
ex Scriptis Bernardi cogno-
scemus. Sed Deus donet tibi
et nobis omnibus suæ sapi-
entiæ agnitionem, quan-
tumvis mundus malitiâ

et

A pastu suo insolescat.

Ira fidè
persiste Saturus
Carnis curam a-
gat Deus
Johannes Leydanus
Fortitudo Dei roborum
meorum.

vel sic germanicè:

Gottes Kraft
ist meine Macht.

Johannes Düsentschuer
Propheta Regem
graviter à Anabaptistis
lingo offensum esse sentiens,
ut ergo ipsum à concepta
indignatione, quam animo
excutere non potuit, rebus
lationibus abducat hac ver-
bis Regem duodecimo
die Octobris adit:

Illu-

Illustrissime Rex inquit, scriptura ad finē properat, ergo Deus jubet, ut in monte Sionis: sic vocant campum dominicum; ac enim communem pro christianis fratribus, sororibúsque institu, at, Deus enim sui verbi praecones, Apostolósque quos delegit, in quatuor mundi plagas ablegaturus est.

Rex his verbis in alium quasi hominem transformatus, omnis injuriæ à Knipperdóllin, go sibi illatæ oblivisc̃atur, ni, hilque jam aliud, quam ac, nam illam magnam appara, re jubet, quod propter ministro, rum multitudinem difficile non erat, etsi prandium illud fuerit, tamen à cenâ illâ Do, mi,

minicã, quam post prandiũ in multum diem prõtractum Christi exemplum secutus, suo more peregit, cœna appellata est, dispositis mensis, et sedi-libus, omnibusque, quæ ad istã rem pertinere visa sunt instru-ctis. Prophetæ ũ verert, circa horã nonã ante meridiana diei 13. Octo: per vicos urbis agitatus, tibi-cinũ sonitu utriusque sexus hominũ præter eos, quibus excubiæ diurnæ interea com-missa fuerant, ad cœnam vocat.

Hora decimã Rex coronatus, torquatus, gem-matus et annulatus, tu-nicam pectoralem ex vil-losã purpurã gestans, cui

bombicinam argento interteztam superinduxit, triginta duobus equitibus, et Satellitibus non pauci, auro, byssoque e templo cre- plice vestitis stipatus ex aulâ sua provit, à collo aureum mun- dum, duobus gladiis transfixum dependet, quem mox Regina e Gyneceo suo cum aulicis et pellicibus sui longo ordine subsequitur. Quibus pro- cessibus Tilbechius Pra- fectus praetorio totum po- pulum confodere jubet, Rex vero cum universâ aulicorum et lateronum multitudine considentibus et edentibus mi- nistrat, pro primo pericho carnes recentes, ac rurulen- te cum radicibus cocta, pro secundo perna et carnes fu- ma-

malæ, proferrio & postremo apsa apponuntur. cum satisfactum esset stomacho orbiculare jusculentæ & infarmentalæ, & ex flore tritici confectæ in canistris adferuntur, quas Rex me, sis sublatis, cœnam dominicam auspicaturus frangit, singulorum buccis hiantibus, verbis his miserit: accipite comedite, et mortem Domini annunciate. & Regina vero poculum vino olerum manibus annulorum multitudine rigentibus sustinens, singulos ad bibendum his verbis invitat: bibite ex hoc omnes et mortem Domini annunciate. His ita ge-

gestiŋ pro gratiarum actione
psalmum, gloria in excelsis,
in vernaculum sermonem trans-
fusum cantillant. numerā-
tur in eâ cœnâ viri, ad
arma utiles præter eos, qui ex,
cubiis interea egerant, mille
et sexcenti: et senes et
pueri propemodum quaqua
genti, sed Fœminæ quin-
quies mille. Hinc Rex
omnibus in orbem convocatis,
proponit: velintne verbo
Dei parere: exclamat to-
ta multitudo: se non solùm
illi parituram, verùm
etiam si opus sit, mortem
pro eô oppetituram.
Deinde Joes Zuserlschn.
ex Cropheta et auri-
faber Warendorpensis
fug-

Suggestum conscendens: Patet, inquit, D. Apostolos collatus mihi revelavit, qui in quatuor orbis angulos ablegati doctrinam nostram de regno Dei publicabunt, ac ita à Patre suo umbra suarum alarum protegentur, ut ne pilum quidem capitis amissuri sint. Si verò Magistratus ad quemcunque locum devenerint, Evangelio locum non dederint, ibidem aureo nummo relicto, & pulvere è vestimentis in signum non receptis, sed contemptis Evangelii excusso, ad alia loca demigrabunt. Inde recitatis Apostolorum nominibus: ite, inquit, in Civitates et annuncia-

ate

ate verbum Dei. Vocati
ad munus sibi à Prophetâ im-
positum promptissimi adsunt.
Hinc Rex totam multi-
tudinem è suggesto sic com-
pellat: Fratres charissimi
inquit, si ad adversùs hostes
posceret egredi, estisne parati?
respondent: Se paratissimos.
Hinc quisque se ad munus
suum recepit.
His digressis Rex et
Regina cum pellicibus
et universa Aulicorum
et Satellitum turbâ, nec
non quingentis fere, qui
aliis edentibus excubias ege-
rant, magnificè coenant,
exquisitisque feralibus se se
reficiunt.
Inter coenandum Rex

con-

consurgit, sibi negotium
conficiendum à Patre datum
esse asserens, et cùm sursum, deor-
sumque ambularet, mensis as-
sidentes contemplaretur, reperit
ibi fortè militem peregrinâ fa-
cie et habitu sibi ignotum, ab
hostibus captum, et ad candem
cœnam à capientibus adduc-
tum, et omnium rerum copia
et affluentia; quâ miles maxi-
mè afficitur; ad eandem suam
religionem invitaretur. ad
quem Lex: amice, qua est fides
tua? at ille populis fortè obru-
tus, de fide se nihil scire respon-
det, sed didicisse et populum
et ventres sectari. ad quæ
Lex: Amice, quomodo ergo
sic ad nuptias intrasti? non
habens vestem nuptialem?

at

atille: se ad nuptias illas sua
meretricem non invitatum ve-
nisse, sed invitum protractum
esse. Quibus verbis Rex vehe-
menter exacerbatus, ipsumque
invitum ad se protrahi
jubet, protractumque suis
manibus in conspectu omni-
um decollavit, atque ita gau-
dia publica perturbavit, ut
nemo horrenda caede oborta
versante ex animo gauderet.
ipse vero quasi re bene & fortu-
iter gesta, ad solium suum con-
tinuandæ cœnæ causa rever-
sus, adeo voluptate & gaudio
titillatur, adeo sibi placet,
ut non solùm de ipso homici-
dio, tanquam eximio facto
inter suos gloriaretur, verùm
etiam postera die cœnâ tripu-

dia

Dia Achorcay cum Sceniij mere-
tricibus in nullam noctem du-
ceret

Interea qui ad peregrina-
tionem Evangelii pro-
pagandi gratiâ delecti erant,
omnia ad profectionem avor-
nant, valedicentes socori-
bus suis, quarum centu
et viginti quatuor jam urbe
abierunt, sicut Henricus
Bree Iburgi, atque alii
capti passi sunt, inde ad
montem Sionis reversi, à De-
ge Suggestu ascensu hujus-
bis admonentur: Ite et pa-
parate nobis locum, nos
armati subsequemur,
et contemptores vestros
ferro vindicabimus, gla-
dioque nobis subjiciemus.

Ita

Ita à Rege dimittuntur,
dum nox obscuram caligi-
nem induxisset, à regiis aulæ-
is præluentibus Domino
jubente pacibus ad portas
deducti sunt. Portam
Servatianam Juxtatu
missi eoeunt, Maria-
nam Osfeldiam, Mau-
ritianam Warendor-
piam, Horstanam
Osnaburgam ablega-
ti egrediuntur.

Juxtatum, ad Mu-
strum mundi,
sunt missi sequentes.

Dus Wertschuer Ire-
neus et Aurifaber
Warendorpensis.

Z.

Her-

2064.

Hermannus Kerkering,

Joachimus Cesse,

Henricus Schatschap,

Bernhardus Derer,

Soes Zuerdick,

Henricus Kaeren

Laurentius Fischer

Osnaburgum

ad Septentrionem

missi 9. Apostoli.

1. Soes Joannis Lanio,

nis famulus.

2. Henricus Graes

Gorkensis Ludimagister,

3. Dionisius Sivure Dor,

sten,

Stensis Pastor in Veldenick non procul a Neuss in Diœcesi Leodiensi,

4. Paulus Overings alter, robrachio tormenti ictu privatus.

5. Petrus, Scriptor Suixiensis,

6. Joes Scheffer Frekenhorstanus Calopodiarii minister.

Colfeldiam,
ad ovium summa missi
8. Apostoli:

1. Jacobus von dem Grave,
2. Joes Hermes Cosfeldiensis,
3. Bernhardus Hecke Monsis,
4. Julius von Haaretern Trithemius qui erat Episcopus in urbe.

5.

5. Hermannus Feizewart Castor nova Eccles. in Warendorp.

6. Joes Sextmar Osna-burgen. Sacellanus Martini in urbe, inde S. Mauritii extra urbem, eo autem Collegio incendio devastato in urbem secessit, hic habuit duas uxores, alteram ex Cœnobio Franc. fluviano, alteram Algidiano.

7. Bartholomæus Felex, dictus de Wale Hollandus.

8. Egbertus Sidemar Nortkerkensis.

Warendorpiam ad ortum Solis missi 5. Apostoli.

1

1. Joes Scoppis,
2. Godefridus Grade,
3. Antonius Struverus,
4. Henricus Limesgrove,
5. Theodoricus Alfenius
Ufeldianus Lasphernach.

Horum omnium doctissimus
ac eloquentissimus fuit Clo-
prius in parochia Sancti Servatii
patre Sarcinatore prope
Wellen domum Teutonicorum
habitante natus, qui Bura-
canæ ad aliquot annos concio-
natur, cum Zwingli doctri-
nam amplecteret, Duce Cliven-
sis suis Petitionibus illi inter-
diceret, Colonia inde pro-
pter idem Schisma captus,
trium virorum auxilio
carceri liberatus est, effugit-
que proinde, neque illi tutus

in

in Diœcesi Monasterienſi
locus fuit. Quare cùm tran-
actio inter Episcopum et Civi-
tatem Monasterienſem Ecclesiæ
ticæ captivitatis nomine fieret,
Monasterium ingressus est,
ibique in Vigiliâ trium Re-
gum anno 1534. à Bartho-
lomæo Ketteler Hollandoo
retinctus, hinc Vendelam
hexam, quæ illi extra legi-
timum matrimonium qua-
tuor proles Euricenæ pepe-
rat, et ad se per literas revocat,
et cum eâ nuptias legitimas
celebrat, cui mox ne à con-
suetudine Monasterienſi-
um degenerare videatur,
Margaretham quan-
dam adjungit.

Hæc ubi Sirincops

a

a Transfugis et publica fama cognoris et adomnes Satrapas et Praefectos Diocesis scripsit.

Principis Scriptura ad Satrapas.

Cum ex urbe missi sunt Concionatores, ut populum passim seducant et in similem errorem pertrahant, seditionemque excitent, unde varii motus et rerum novarum molitiones emergi possint; itaque hujusrei accuratam rationem habeant, ne impune per Diocesin vagentur, suam doctrinam evomentes, incautos circumveniant.

Cum haec agentur acerba Cruciatus pestis Civica potissimum castra invadit, multosque quotidie milites

Ster-

sternit. Castra proinde de se-
rere in animo habent. Quod
cum ad militiæ Duces perlatum
esset, ab iisdem datæ fidei et
juris jurandi severiter admo-
nentur. Si vero loum jam
pestilentiâ infectum mutare
velint. Kinderhu sinu sine
dade tamen piorum castro-
rum secedant, neque prin-
cipe invito se desertores mi-
litiæ declarent, neque sibi
infamiæ maculam nunquã
abluendam inurant, sed sti-
pendii solutionem exspectent.
Illi vero omnes admonitio-
nes in vento excutiunt, et
die 14. Octobris, castris in-
flammatis tumultuantes,
ita ut fit, exeunt, ac re-
ctis signis hostili de more,

Ita

Haveckes becum pagum in-
vadunt, omniáque ibi in pra-
dam vertunt, et pro sua libi-
dine in agricolas et quos vis ob-
vios grassantur. Cum vero
Princeps ipsos equitatu suo
persequi juberet, fuga salu-
tem petunt. In horum autem
locum Dominorum aurá
novus miles continuò subit.

Joes K Toparchus de
formi vultu et barbâ, cum
4. suis Collegis hoc eodem
die nempe 14. Octobris
Warendorpiam ingressi,
primùm poenitentiam
in medio foro, inde per vi-
cos more clamitare coepe-
runt, continuoque aedes
Proconsulis Hollandi sena-
torii jussu Prophetae si-

onis

oni subeuntes domestici pacis
annunciant, ibique per alios
qui dies hærentes ultra quin-
quaginta relinquunt, quorum
catalogum idem Ipse in
cubili post prospiciarium su-
um reconditum habet. Hu-
jus etiam receptores ope effec-
tum est, ut totius Senatus
decerneret Conciliatores re-
servandos, et cum salutarem
suam doctrinam profite-
antur, ad docendum publice
admittendos et se procerum
tutelâ extremia laturum.
In eandem sententiam plebs,
quanquam multi boni re-
clamarent: Senatûs sugge-
stione addicta conspirat.
Tota ergo Respub. annuente
dogma Monasterienſium

eo

eo animo palam serunt: si-
cut 22. Octobris quaestionibus
subjecti passi sunt: ut schi-
smata, factiones, seditiones
plebeas concitent, atque suo
studio quam plurimos lucri
faciant. et tandem confe-
deratorum multitudine fre-
ti Monasterium ab obsidione
liberent.

Et quamquam saepe scri-
ptis familiaribus Warem-
dorpenses ab Episcopo
admonerentur, se tamen ea-
dem quâ Monast: perfidia
et scelera polluerunt.

Ubi vero Princeps co-
gnosceret, malè se in hac
rerum gestarum angu-
stiâ conduplicari, vehe-
menter quidem animo con-

ster-

sternatur, literis tamen ipsis ab institutu retrahere conatur.

Litera Principis ad Warendorpenses

Iis literis primum ipsos datæ fidei et prestiti sacramenti admonet, quamque turpe sit illud violare, deinde petit, ut Concionatores Monasterienses, tanquam hostes suos publicam tranquillitatem suis prestigiis labefactantes, et auctam fidei puritatem contaminantes, sibi quoque arbitrio tradant.

Warendorpenses vero pertinacibus factis respondent.

Responsio Warendorpensium.

Cives

ivey metu jam implicitos, ar-
morum exercitio ita occupa-
tos esse, ut nihil certi referibere
queant. Hinc se cum Metro-
poli sua ita consociatos, ita co-
federatos et side communi jun-
ctos, ut sine illius consilio, se
ab ea divelli et distrahi non
patiantur. Proinde ad se
bona fide concionatores a Me-
tropoli sua missos, salva ea
dem side Principi interfi-
ciendi dedere non posse, neque
debere, sed communem potius
cum ea fortunam in commu-
ni religione subituros.
Si autem Episcopus animo
mo habeat, Concionatoribus
ad se missis periculum capitis
intendere, jureque contra ip-
sos experiri, se suos in urbe
sua

sua judicio publico sistere velle,
et si doctorum virorum pro-
sidio ipsos convicerit, pro arbi-
trio in ipsos animadvertat.
Princeps Warendorpen-
sium respondendi temerita-
tem admiratur, qui nullas
admonitiones, quantum vera
gnaris familiares admitteren-
sed Concionatorum sibi dan-
dorum causa, totam suam
Rempubl: in periculum conji-
cerent; Armis itaque opus
esse censet, quibus ad obedien-
tiam revocentur. Swer-
tius sit ergo copijs nondum
ex authoratis, aliisque gre-
garijs militibus è septem ca-
stellis captum accitis et equi-
tibus non paucis 21. Octo-
bris in crepusculo matutino

Opp-

Oppidum cingitur, castra
vocantur, tormenta advehun-
tur, vineæ aguntur, machi-
næ bellicæ eriguntur, maxime
ex adverso portæ Amisianæ
juncta publicam foricam, vix
duodecim ab urbe passibus, qui-
bus valvæ portarum effractæ
dejicerentur, omniaque, ad
justam obsidionem necessaria,
apparantur. Warendor-
penses interea per nobilem
Joannem de Hirer & Ba-
ronem, et Hermannum
Hierzerser innocentium
miserti, ut se dedant, serio
admonentur, alioquin fatu-
rum, cum Princeps vehe-
menter sit offensus, ut omnes
occidantur, totaque civitas
prædæ sit militibus.

Quibus

Quibus verbis adducti, maxi-
me cùm viribus suis diffiderent
neque se contra tantum Mar-
tij apparatum oppidum suum
tueri posse animad verterent,
neque auxilium alunde
Metropoli jam obsessa spe-
rarent, eâ conditione deditio-
nem obtulerunt, ne se armis
et privilegiis Princeps spo-
liaret. ad quæ Princeps:
se magis clementia quam
merito oppidum conserva-
turum, sed deditioni nul-
lam esse conditionem. se
clementiorem fuisse, si de-
ditionem fecissent, priúsque
copias urbi admouisset, ma-
chinas et tormenta magnis
sumptibus adduxisset, si
non in hac rerum angusti-
ā

a rebellionem nunquam sperant. Illi vero necessitate compulsi, se imperata facturos recipiunt, urbemque dedunt. Princi, pem circa horam 9. antemeridianam ejusdem diei, quo oppidum obsessum est, cum omni suo equitatu vel peditatu intromittunt, à depraedatione tamen et direptione intercedentibus Divecis ordinibus sibi temperant, in omnes vicos ~~urbis~~ oppidi pedestris exercitus effunditur, tormenta omnia in civium perniciem ferro, sulphure, oque pulvere fœta, in forum protrahuntur, ibique Principis jussu fœtus suos tantis tonitruis, tantisque fragoribus in vacuum aureum

evomant, ut tota urbs treme-
ret, omnesque fenestræ vitreæ
circa forum è sedibus suis
excussæ dissiliant. Tunc
oratores interea in curiâ a
quibusdam Senatorii ordinis
viris, aliisque civitatibus
capti detinentur, qui abje-
cto in curiâ pallio et aureo
nummo à Rege Anabaptis-
starum Monasterii percusso,
testentur suam doctrinam
veram et salutarem esse, Pon-
cum, ab Episcopo vim exercente
contemnatur, se officio suo esse
functos, patrem injuriam ista
vindicaturum. Ipse vero
Princeps in foro cum equi-
tatu hæret et moratur donec
concionatores isti totius mali
authores tradantur, quorum

custodiam Joanni Nigaler cognomento Schiltmater, Judici Civitatis committit, et ne quid Cives moliantur, vigili, astam nocturnam quam diur, nas constituit. Postridie citati sonitu omnes cives et incolas proposita negligentibus ultimi Supplicii poena ad horam 8. diei 23. Octobris in curiam convocat, eoque omnia sua arma non quidem in humeris, sed ulnis deferant, huc cum venissent, armaque sua secum allata deposuissent, ibi Principes omnes litteras immunitatum, libertatum et privilegiorum signatas, clavesque oppidi sibi dari jussit, et rebelles, retinctosque nominatim prodi jus,

jubet, circa vesperam clan-
gore tubæ mandat, ne quis
civium domo suâ excedat, sed
se intra parietes suos contine-
at, donec alio edicto jubeat.
24: Octobris ex novem pa-
derbornensibus manibus va-
sis et tabulis scena seu the-
atrum in medio foro exstrui-
tur, in quo arena spargitur,
hinc quatuor concionatores
hoc ordine plectuntur, Go-
defridus Strabemmi-
us, Henricus Ummeg-
rovius, Antonius Lru-
merenus, Theodoricus
Alfensis, quorum cada-
vera resciso capitibus ad
quatuor urbis portas trans-
vecta, in terrorem incolarum
et omnium subditorum

ro-

rotis imponuntur; Joes vero Kloppissius cum aureo num, mo a Rege detinctorum peraupo eodem die Archiepiscopo Colo, niensi dono mittitur, qui pri, mo Februarii anno 1575. Preulo igni adjudicatus te, meritatis suae poenas solvit. Cives vero Saxenburgo, ubi capti detinebantur, cùm se retinctos esse, passi essent, in oppidum reducti et obtrun, cati, in coemiterium deferun, tur. Quorum primus Crispo Hollandus Senator, qui a Kloppisio retinctus, concio, natore, hospitio exceperat, multòque in adibus fuisse, tinctis passus erat, secundus erat Bernhardus Bor, lemannus alicui Schomaker, qui

qui Christi flagellati statu,
am in cœmiterio crucibus, bra-
chiisque divulsis confregerat,
tertius Joannes Stopen-
bergius portæ orientalis cu-
stos, qui per nefas Episcopi
nostri potius è pilis tortam
trahendam ese contumelio-
se dixerat, quam ut ita in
Dioecesi pro arbitrio et libi-
dine grassetur. Hermā-
nus vero Sprie, Henri-
cus Schmesrieder, Jo-
hannes Sprange, et
Henricus Nüter, am-
bitioni, se implicitos fuisse
negassent, in carcere Sa-
burgico capti relinquuntur.
Ea animadversione
facta civibus commeandi,
libertas in urbe, quo velint,
per-

permittitur, hinc die 25. octo-
bris, quæ fuit dies dominica,
cæremoniæ pristinæ, quæ fue-
rant aliquamdiu intermissæ,
revocantur, et suo nitori re-
stituuntur, quibus Princeps
ipse cum aulicis cùm aqua
consecrata aspergeretur, et res
divina in templo ageretur,
interfuit. Inde finito sacro
cives ad templum convocat,
atque ibi omnia antiqua
jura immunitatis, et liberta-
tes opificum curiis, totique
Reipubl: Harendorpensi, ob
mutatam religionem abro-
gatum jusjurandum vivæ
voce admittit, litteras privile-
giorum et reditum annua-
rios sigillum, omnia secretio-
ra oppidi monumenta ar-
cu-

culæ consignatæ in clusa, ar-
ma, tormenta, et machinas belli-
cas Saxenburgum avehi ju-
bet. Et autem Saxenburgum
arx Episcopalis Diœcesis Mo-
nast. Et cùm plerique Se-
natores, Henricum Snag
cognomento Tappenschmid
Joannem Spiring Consu-
lem, Henricum Suth
Joannem Isagenstecker
Conradi Filium, Quæsto-
res Stipendiorum Hollandum Hen-
ricum Frumater cogno-
mento Gomeler, Joan
Eggerdes, Joan Franck,
Bernhardum Bechmei-
er, et Joan Hoslinger,
juramenti sui fuissent obli-
ti, totum Senatum removi,
cujus 7. Novembris quos-
dam

dam Iburgum, alios vero Saxenburgum captos abduci mandat. Qui tandem post diuturnam captivitatem, cum se perjuros, et rebellionis nomine ultimo Supplicio dignos esse in publico judicio sapi essent grandi pecunia mulctati liberantur et gratiam impetrant. In Senatu amoti locum sex conspicuae probitatis & fidei viros reponit, nempe Joannem Scheleruck, Joem Everdinck, Joem Sterneberg, Theodori cum Soesten, Joem Sisen, ac Joachimum Struesen, quibus Joes Hale cognomento Schill, mater, Judea Civitatis cum tho-

thoritate Friderici à Twist,
magni nominis tunc temporis
apud Cunipem petuy, etsi ab
Episcopo ad id designatus non esset,
se tamen ingessit, tantumque
sibi tribuit, ut reliqui sine hu-
jus consensu nihil auderent,
hinc ut Princeps futuræ quo-
que rebellioni januam oclu-
deret, cives in officio contine-
ret, et insigne violatæ fidei
exemplum constitueret, pro-
pugnaculum firmissimum
in orientali urbis parte eri-
git eique valida præsidia
civitatis. Sumptibus susten-
tanda imponit, atque ton-
mentis Warendorpensibus abla-
tis illud munivit, cui Swer-
husium rei bellicæ peritis-
simum præficit, reliquos

mi-

milites apud civos passim per oppidum alendos collocat, hoc autem propugnaculum tantam agricolarum assiduo laborantium multitudinem requirit, ut opus Monasterii coeptum rumperetur. Praeterea constituitur, ne quis advenas et peregrinos hospitio excipiat, quorum nomina singulis diebus Praefecto propugnaculi non transmittat. Naves quoque urbis eo deferendas. Tandem hi oppidi Warendorpensis praefecti aegre ferentes, hujus Reipub. statum et judicem ad communia admitti consilia, imo se ab ejus voluntate pendere, proinde proximos quosque episcopi quos subticere licet, muneribus adornantur, prima Reipubl. formam, aut saltem miti,

mitiorem pelenley, qui facile
Principem naturâ benignum
& clementem precibus expugnant,
aliámque Reipub. formam An-
no 1542. die Mercurii post
Dominicam Judica impetrant.
Tandem Anno 1552. die Jovis
post Antonii Abbatis civitas
Warendorpensis ab eodem
Principe in arce Iburgicâ
omnibus pristinis privilegiis
quidem restituitur, sed modus
eligendi Senatum præscribi-
tur, & Turice Opificum ab
antiquis libertatibus arcen-
tur. Sed hæc omnia et plura
oppidum Warendorpense
tempore Wilhelmi Epi-
scopi Anno 1555. plenis-
simè recuperavit, ita ut
antiqua jura, consuetudi-

ney

nes, immunitates, libertates,
& privilegia in nullo imminuta
recoperit, iisdemque in hodier-
num diem feliciter utatur.

Zuzatum missi

cùm per vicos poeniteret;
am damitasent, continuò
omnis melius experte sin con-
sulti et imprudentes curiam,
in quâ Senatus de rebus poli-
ticis implicitus confederat,
præter pilori S. Ministrorum
opinionem ingrediuntur; Se-
natum quoque ad poeniten-
tiam multis verbis invitant.
At Senatus inusitatâ rerum
facie attonitus, unde cujus-
ve rei gratiâ quave confi-
dentiâ et temeritate non
vocati neque admissi veni-
ant, inquirit, sibi eam

au-

audaciam vim videre. Illi vero
respondent: Se à Lege nova, sioñ
& Prophetâ Dei jubente Evange-
lii propagandi gratiâ ablega-
tos esse, neque se in hac po-
tissimùm re, ad Salutem per-
tinente, commeatu et veniâ e-
gere, cùm Regnum Dei vim pa-
tiatur & violenti illud ingredi
undur. Senatus de civili bo-
no consultans, impatiens con-
cionis, illos recede jubet, et si
quid velint, more Juzatensi
Reip. id agant. Illi se conte-
nni sententes in mediam cu-
riam ad pedes Senatorum
duos aureos nummos projiciunt,
quibus Juzatenses verbo et re-
gno Dei indignos esse palam
testantur. Ubi verò cogni-
tum esset, ipsos Anabaptistas

et

et à rege Monasteriensi seditionis concitandæ causâ ablegatos esse, continuò jussu eorum apprehendantur, atque intra portas suæ urbis D. Octobris gladio cæsi, in aggere sepeliuntur; quorum unus multùm confidenter et satis temerariè magnâ mortis securitate fretus, ad carnificem dicere ausus est: Suum jugulum eo die ab illius gladio immunem fore. Sed cum carnifex, ut id secum experiatur, respondisset, tantâ vi gladium in hunc vibrat, ut tripliccm cervicem facilè penetraviset.

Ossediarii missi diversis in locis mactantur, ut discreta et multa perfidiæ, seditionisque motæ exem-

pla

pla statuerentur, 4. eorum ca-
cum urbem ipsam, quintus Hoff-
maw, sextus Borckena, se-
ptimus Gorkholdia, octavus
autem Fredena præcipis capi-
tibus rotis imponuntur. Omnes
autem se à Prophetâ Dei
sertischirer misere seductos
querentur.

D. Fraburgam ablegati
primum domum Ottonis Pi-
ters ingressi sunt, existimantes
hunc esse suæ farinæ hominem,
hoc est de sorte anabaptisticâ,
cui cum narrâssent, cujus rei
gratiâ venissent, duos simul
aureos et regios nummos in
testimonium se à Patre mis-
sos ad pedes illius projiciunt.
Ille vero humo tollens num-
mos: gratias: inquit: a-

gite

gite Patri vestro pro munere
mihi misso, sed renuncialo illi
me sue factionis non esse, metu-
endum autem est, nisi vobis a-
curatius prospexeritis, ne non
ista munera vobis excitio sint
futura. Senum his nihil
moventur, in omnes enim vicos
urbis effusi, quasi amentes cur-
sitant, vociferantes: poeni-
tentiam, et vitæ superioris
emendationem, quos magna
juvenum, opificum, aliorum-q
hominum insueto clamore
admirandum in modum ad
forum usque persequitur, con-
cionesque audit. Senatus vero
per juratos suos Satellites Apo-
stolos istos apprehendi, et
in carcerem seu turrim, a
Capro cognominatam abdu-

ci

ei jubet, quam mox magna
Lanariorum turba circum-
stat, psalmos vernaculos sine
intermissione cantillant, quo
seris dis cuspidipsos carcere li-
berabet, nisi Senatus ultimi
Supplicii proposita poena,
vim fieri vetuisset. Senatus
tamen intra moenia populare
rem seditionem metuens, Prin-
cipi rem totam per literas si-
gnificat, atque unum capti-
vorum esse, qui se vel ad Prin-
cipem ipsum, vel ad Consilia-
rios suos intimos colloquendi
causa admitti cupiat, ipsum
enim dere non commune, quo
rarum momenti habeat, sed
quo ad salutem et conservati-
onem totius Diocesis Mon-
tinitimarumque Regionum
per-

pertineant, dicturum. Pro-
inde Princeps Wilhelmum
Starl cum equitibus quibus-
dam et bombardigeris captivo-
rum ablegat, qui in crepu-
sculo matutino, priusquam
hominum multitudo è stratis
excita vicos opplereret, Agno-
stolos à senatu deditos et
compedibus vinctos, duobus
curribus imponunt, secumque
burgum abducunt. Et cum
Princeps super murum
burgicæ arcis ambularet,
adventum captivorum taci-
tus aspiceret, Henricus
Prasius agnoscens Prin-
cipem latine sic exclamat:
non Principi habet po-
testatem dimittere vin-
ctum? quibus verbis favo-

rem

rem Principis sibi conciliet, vit. Ut his Godefridus Stralemmius in carcere mortuus, juxta Burgi templi coemiterium sepultus est. Quatuor vero seditionis concitatis sententia morti adjudicati praecipites capitibus in Talbrinco rotis imponuntur. Henricum autem Grasium aliis rebus conficiendis fata reservabant. Hic cum Principi omnia Anabaptistarum secreta, et quam exspectationem, oppressionemque in animo haberent, quos populos in praesidium exspectent, retulisset, si gratia admissi flagitii consequatur et vita ab Episcopo

donatur, porro promittit se
ea, quæ et Reipubl. et illius maxi-
mè interfit, effecturum, et quo
modo urbe sine multo sangui-
ne potiatur ostensurum.
Princeps cum Principis morte
aut vitæ periculum momenti
sibum esse putaret, eâ quidem
lege annuit, si in urbem re-
verteatur, et anculum scitatu
omnia Regis secretâ, et quo
oppida ipsi sint confœdera-
ta. Quod se ex fide curatu-
rum recipit. Impeditis
itaque vinctis nocturno te-
pore oppidanis non sentien-
tibus biga ad urbem vehitur,
inde à vigilibus, matutinâ
luce exortâ, agnitus incre-
dibili gaudio et psalmorum
vernaculorum modulami-
ne

ne excipitur, et ita vinctus
ad Regem defertur. Ibi
satis miserabiliter et cum la-
crymis filij quidem comme-
morat, quantis discriminibus
huy et periculis Evangelii no-
mine implicitus fuerit, qui-
bus tormentis reliqui Apo-
stoli secum emisi ab impijs
Ethnicis et regni Dei hosti-
bus afflicti perierint, se vero
solum Patris nutu reserva-
tum, ut horum omnium re-
gius nuncius esset. Rex
compede discussis dextris
laxari jubet, et quomodo huc
translatus sit, perquirit, ac
quia ille: Se Superiori
nocte insueto luminis fulgo-
re in obscuro carcere, prae-
gica arcis septum an-
ge-

gelum Dei ad se venientem vi-
dit, qui apprehensa manu
sua se ab inducto sibi in hunc
diem capitali judicio dementer
eripuerit, qui a tyrannica im-
piorum crudelitate se liberavit,
ne in se et in alios confratres suos
pro libidine sua saeviat, qui in
profundissimo sopore huc ad
urbem admirando modo vexe-
rit. Et ne quisquam de hac
stupenda Patris liberatione
ambigat. Compedes ista esse
hostium et secum huc per
Angelum esse translatas,
ut Rex Israelis et populus
populus Dei in hac sancta urbe
videat, quam ineffabili rati-
one Pater suis adesse, eosque
tueri, et ab excitis alibi pe-
riculis eripere et possit et velit.

Hic

His, multisque aliis verbis
Regi fidem facit, se divinitus
per Angelum Dei à tyran-
nide Sanguinariorum solutum
esse, quamvis aulicis quibus-
dam perspicacioribus, quibus
hac res suspecta esse coeperat,
aliter visum sit, vicit tamen
credentium multitudo. Refert
etiam quanto passim in orbe
motus, nova Sionis gratiâ
per Christianos Fratres exci-
tentur, qui si ducem habe-
ant, fore, ut hostibus inter-
necione delebis, liberam hanc
sanctam civitatem ab omni
impressione persecutione et
periculo reddituri essent, in-
de ita animo regio se insinu-
avit, ut ad omnia consilia,
quantumvis arcana, ad-

mit-

mitteretur, hic in omnibus
conuiuijs, à Rege, aliisque
Ecclesiasticis in hoc nouo, non
aliter, quàm Abrahamus in ve-
tere regno Israhelitico, tanquam
fortis fidei exemplum proponi-
tur. Pandem vaticinandi mu-
nere prophetico que Spiritu i-
psum pollere non dubitabatur.
designatur ergo Propheta.
Verùm Iosias vehementer sibi
meluit, ne fabula ista, et dolus
compositus aut per Iani fuga,
aut captiuus in perniciem sui
proditurus. Longam enim in ur-
be moram manendi sibi escili-
um certissimum allaturam
non dubitauit. Proinde oc-
casionem commodam, qua bona
pace à Rege dimittatur, que-
rit. Quare cùm Rex in

folio

Solio suo controversia populi sui auditurus consideret. A Majestate inde dictis factum suum ostentaret, Graji furore prophetico concitatus coram Rege vociferatur: Sibi á Patre divinitus revelatum esse ut Christianos fratres Wesalio, Saventrio, Amstelrodami et per totam Germaniam inferiorem dispersos in unum exercitum ad liberandam urbem colligat, se aliquot millia armatorum in omnium Principum Germaniæ internecionem et urbis Israhelitici liberationem coacturum. Se illum fore, qui novam Hyerosolimam abactis hostibus ab obsidione liberaturus sit, se certâ fiduciâ, rei feliciter conficiendæ fretum.

in

in gratiam Confratrum suorum, hanc peregrinationem libenter susceptorum, et hoc periculum sponte suâ Patre sui volente, subiturum. Omnes fratres ad præsidium ferendum esse paratissimos, si sattem certo judicio Regis animum cognoscant. Rege itaque authore ex exstimulante Hæsaliam, atque in aliam Civitatem eodem schismate infectam se profecturum recipit, ut confœderatorum numerum suo dogmate cum Prophela à Rege haberetur, augeat, illustret, et confirmet, hinc eosdem in præsidium novæ Sionij adarma concitet. fidei autem plenioris faciendæ gratiâ Scriptum illi annulo Signatorio majoris ejusdem munitum traditur in hæc verba.

Verba

1706.

Verba Scripti Regis Graecio dati.

Nos Joannes Rex justus, novi templi et Ministri Dei altissimi.

Omnibus et Singulis Christianis Fratribus fovere nobis consociatis his nostris Scriptis notum facimus: quod nunc Grammatophorum Henricum Draes Prophetam Patris celestis inspiratione illustratum authoritate nostra ablegaverimus, ut fratres passim per Germaniam dispersos in regni nostri augmentum verba vitæ doceat, et in unum colligat, reliquáque mandata Dei, nostráque sibi commissa

fa

sa exequatur. Rogamus itaque
ut huic non aliter, quam no-
bis ipsis in omnibus, quæ ad
causam nostram pertinent,
fidem habeatis certissimam.
Scriptum Iconast:
in Dei civitate et Signo no-
stro corroboratum, anno
ætatis nostræ 20. Re-
gni vero nostri primo.
secundo die primi mensis
post incarnationem Jesu
Christi Filii Dei
Anno 1535.
Grassius his scriptis
trecentisq; florenis muni-
tus egreditur, et cum aliquot
oppidani armati legissus-
set, et ex composito in una
parte urbis castra irritarent
militesque ius repellendis vel
in-

in Lenthy, in alia parte Duorum ministrorum ductu, militibus non sentientibus castra præterit. Ita dapsus fidei quam Principi dederat, memor, à Ministris suis se subduxit, et Iburgum in feriis præcedaneis trium Regum Anno 1535. ad Principem fidem suam liberatus, rursus it, atque ibi omnia Regis, urbisque arcana et quæ sint Anabaptistarum secretiora Symbola, qui cives Westalienses Regi Monast. fœdere sint consociati, quidve in animo habeant, quid Daventriæ, quid Amstelrodami, ac in aliis inferioris Germaniæ civitatibus hujusmodi nomines in perniciem bonorum meditentur, in quibus ædibus Acellis arma dandarum consecta adserventur, quas dapes Christianorum agitent, quos

mo-

mobus, quæve latrocinia secum
versant, & quibus passim Magi-
stratibus urbes & respub: sibi
subjiciant, ut sylum omnium
sceberum et sceleratorum omni-
um flagitiosorum obsidione li-
berent, ut Schismatiorum, venere-
úmque suum regnum pietate,
pudicitiâ & omni obedientiâ
profligata, quàm latissimè pro-
pagent atque dilatent.

Princeps hæc omnia
dui Juliaco, aliísque Princi-
pibus et oppidorum Magistra-
tibus in initio nempe 8. die
Januarii Anni 1533. per litera
significat, ut sibi accuratè
prospiciant, et pullulascenti
adhuc malo resistent, simúlque
efflagitat, ut si forte Stonri-
cum Graciùm Anabaptismi
no-

nomine apprehenderint, Supplicium illius differant, donec sibi ejusrei judicium faciant: nam in hujus captivitate plurimum esse momenti et sibi et Reipubl.: Timebat enim Princeps, ne illo interempto anabaptistici flagitii consortes non prorsus impuniti remanerent, et concursu tandem facto, se cum omnibus copiis ab obsidione pellerent.

Inde duo itinerij comites Anabaptismum quoque simulantes Orasio adjungit, quorum alter Joannes Overtzer, qui urbe relicta in eâ uxore, excesserat: qua Apeden et eques armata virago plus quam viri officium in repellendis hostibus saepe exercuerat: alter vero Scriba fuit Mauritii ab Arre-

Lien-

sarrexere Nobilij. Sed cùm hi es-
sent hujus schismatis ignari, Grafiũ
sectantur, illiusmore immitan-
tur, et effingere discunt, illum Pro-
phetam appellantes venerantur
et suspiciunt, illum observant,
ab illo tanquam Magistro suo
toti pendent.

Hic ergo Sefaliam cum di-
scipulis jussu Principis ire con-
tendit, et ostensis ibi regijs liter-
is Symbolis quibusdam secreti-
ribus, se in quorundam magni-
nijs civium familiaritatem
et consuetudinem, quos ejusdem
farinæ esse cognoverat insinuat,
qui cùm se in Regis Roman.
liberationem collatis in certas
ædes variis armorum generibus
suggestione Grafii armâsserent,
ab eodem proditi sunt, Qua

re

ces ingentes Hessalica motus concita-
vit. Dux Julia cum ergo reprimendæ
seditionis causâ cum aliquot equi-
tum turmis quinto die Aprilis
1533. oppidum ingressus, 13. ejus-
dem mensis Ottonem Brinckerr,
Wilhelmum Schlebusch et alios
quatuor non contemnendæ autho-
ritatis cives seditionis capita de-
collari et extra muros sepeliri
jussit. Reliqui verò vinculi, quo-
rum magnus erat numerus, ipsa
Dominica Jubilate, quæ fuit
16. Aprilis gratiam ab Lege
à Principe consequuntur,
ut lictei albis circumdati
in publicâ illustratione cœmi-
terium circumirent, sintegro
sacro stante interesserunt.
Hac publicâ ignominiâ omnia
superiora crimina ex-

pi-

piantur, atque ita in gremium Ecclesiæ Catholicæ recipiuntur. Præsul his actis ad suos rever- sus reliquos vitæ dies in pace transegit.

Ut autem narratio ad id, unde regressa est, re- vertatur, in Octobri quidam miles ab oppidani[s] eruptione facientibus in conflictatione cæ- sus capitis et in urbem adductus, carceri plebeo sub curia manci- patur, ad quem Rex scitatum mittit, an verbum Dei continuo amplecti velit? At miles quod, nam sit verbum Dei, quod in urbe amplectantur, inquirit? Sibi non aliud videre, quam stupra et adulteria fœdissima sectari. Hoc militis responsum cum Regi nunciaretur, Rex stu- pore

pore mentis se corripi, et Spiritu conturbari simulat, iráque premit, et accardescit, militemque protinus ad se è carcere in forum protrahi jubet, protractum ipse suis manibus, mandante Patre, ob contemptum verbi Dei, et urbano religionis gladio ferit.

Circa hæc tempora, cum puer quidam decem propemodum annorum, radices atque olera sedandæ famis causa subtrasciset, in furto deprehenditur, et ad postem religatus à singulis Scholarum Magistris, qui tunc erant in urbe, in præsentia suorum discipulorum ad sanguinis effusionem flagellatur. Sed cum in vero flagitium, in monte Sionis, et in campo Dominico

ad

ad quercum suspenditur, ubi vero fracto funiculo decideret, ita atto, nitus et perculsus stetit, dum recentem firmiorem carnifex adferret, quo iterum suspensus interiit.

Mulier quaedam cum carnes equorum in creopolio distribuerentur, bis sub dolo exegit quo ei cum proveretur, sed eam infamiae causa in macello stricturn tenere gladium per aliquot horas jussit, atque haec publico dedecore mortis poenam exspiravit.

In Novembri Conradus Suslarius et Joannes Textor Tilanzy cum aliis 4. commilitonibus suis stipendii faciendi causa venitant, et cum sibi ab Episcopo militia negaretur, recta

in

in urbem ad Regem abeunt. Quidne vos sex? inquit Rex: urbem nostram nunc capitis? quem praterita aestate decem millia vestrum capere non potuerunt. Quae est adventus vestri causa? qua spe, fiducia freti, huc non vocati, moenia nostra subitis? armis tis, pendia a me praeter victum et vestitum nulli militum assignentur? ad haec milites: se fidei defendendae causa ad Regem confugisse, respondent, neque amplius quidquam, quam aliis sui militibus sit datum, postulare. Ad quae Rex: an hoc ex animo loquantur et super ista agnitione baptizari cupiant? respondent: se non solum ba-

baptizari, verùm etiam extre-
ma pericula & quamlibet fortu-
nam cum ipsis experiri velle.
Inde post longam admonitionem
baptizantur. Hinc Regi quæ-
renti castrorum munitionem
numerum militum, et tormento-
rum, omniaque secreta enunci-
ant. At cùm Rex de glan-
dium, porcorumque pinguium
copia inquireret, respondent,
intra viginti annos, tantam ne-
que glandium ubertatem, ne-
que porcorum bene saginato-
rum rusticis copiam, quam
hoc anno fuisse. ad quæ Rex
commendat illi sarcimina, nos
verò lardo frumur.

Dum hæc cum Principi-
pi innotuisset, 27. Novemb.
Satrapis Præfectisque pas-

sim

sim per Diœcesim præcipit, ne quisquam militum sine suo, aut Hilderici Stedingi commeatu in Diœcesi admittant, neque egredi patiantur: timet enim Princeps, ne si libertas, ultro citróque commeandi militibus vagis permittatur, plures sint facturi, idem quod hi fecerant.

Post dies aliquot cum Insulanus atque Tybanus, aliique oppidani, in hostem impetum facerent, et imprudentius, quam cautius pugnarent, capti sunt, atque ipso die Nicolai quæstionibus atque tormentis subjecti, fassi sunt:

Oppidanos in singulos dies eruptionem violentam, in proximos quosque pagos, com-

commeatu asferendi causa medi-
dari, in ejus rei usum duos si-
gna militaria abipso esse facta.
Item quatuor cum multis spe-
culis et libellis quibusdam in
urbe excusis in Christiam et
Hollandiam commeatu emendi
et seditioni concitandæ gratia ab-
legatos, quorum reditum magno
desiderio exspectent.
Item quingentos homines sin-
gulis noctibus agere vigilias,
quorum quadraginta in singu-
lis portis: quæ et nocte et die
patent, propylæis sattem
clausis: excubent.
Item quosdam audacissimos
oppidanos mutato habitu
sæpe urbe dabi et castra ho-
stium clanculum præterire
fumosásque pernas, et galli-
nas

nas vivente, vel Abenberga, vel aliunde allatas, in castris Cæsaris Caverni, explorandi gratiâ hostibus pecum non sentientibus divendere, et salvos in urbem revire.

Item mulieres, quamvis sexies virorum numerum excuperent, ita inter viros esse distractas, ut nullæ jam amplius innuptæ, præter Apostolorum, à lege ablegatorum et passim inter sectorum uxores in urbe relictas superfint.

Iti, cùm ex illi relicti, jure plectuntur.

Wernerus quoque [illegible] fort. homo antiqui generis, et stemmatis, cùm alias quamdiu inter retinetus, ipse retinctus vicissel, neque sibi diu-

diuturnior ratio vivendi in urbe placuisset, neque ea, quæ ad
vivendum pertinebant, satis a-
bunde suppeterent, quinto No-
vembris elapsus capitur, et
13. ejusdem mensis adhibita
quæstione fatetur:
primum oppidanos in
feriis natalitiis futuris eruptio-
nem in proximos quosque pa-
gos decrevisse, et ad eam rem
Hollandorum præsidium in
singulos dies exspectare, quos
etiam conscribendi exercitus
gratia, alieni Principis
nomine ablegatos esse.
Item omne frumentum in
urbe Regis mandato in nu-
merum convectum esse,
cui Bernhardus Weima-
rensis præsit.

Item

Item Siliginem ad panem conficiendum hordeo commisce-
ri.

Item magnam puellarum multitudinem veneri adhuc immaturam foedissime ita á viris lacivis corruptam, ut multæ earum inde occubuerint, quædam vero á Knupperi nuvre, chyrurgiam exercente Sanitati pristinæ restitutæ sint.

Item plebem suspicari Regem se cum aulicis quibusdam subducturum et effugiturum, aurum libros, pecuniam emiserit. Quod cum Regi nunciatum sit, sese coram tota multitudine purgâsse; se id in gratiam omnium confratrum fuorum fecisse, ne liberationis medium, á Patre sibi revelatum ex-

excutiat, non ubi defutor fiat,
suóque in necessitate destituat.
Si enim tam adversa, quàm pro-
spera communi sorte cum populo
Dei laturum.

Ludgerus Hom. Dirige
pictor sui temporis præstantis-
simus: qui filium nomine Ger-
mannum Hom. Dirige se ex-
cellentiorem pingendi artificem
Symmetriæ, architecturæque
peritissimum & virum magni
ingenii anno 1573. adhuc su-
perstitem habuit: ne seditioso
schismate se polluere, urbe
excessit. Sed Ministrum suum
eo malo infectum, neque ad mo-
nitionem salutarem admitten-
tem, intra mœnia suæ temeri-
tati reliquit, hic Servus po-
stea schismatis pertœsus, e-

la-

lapsus est, ac 23. Decembris
tormenti adactus fatetur:
Primùm oppidanos equinis
carnibus vesci, et boum vaccarũ
que carnes pro lege, lac verò
pro infantibus et prægnantibus
conservare.
Item ante dies paucos tres cur-
sus aromatibus onustos, quibus
equorum carnes condiant, in
urbem, castris non sentientibus,
reversos.
Item omnia apud oppidanos
ad eruptionem esse instructa; sed
regia saltem mandata ipsos op-
periri.
Item Kolmannum in publi-
co conventu et concione dixisse
omnes Reges, Electores, Principes,
Comites, Magistratus ac nobiles
totius orbis, ipsorumque uxores,
filios

filio Regis, Reginæque nuptiis subsidio et pecuniæ fore.
Item Græcum solum Apostolorum, reliquis interemptis, reversum Regi fuisse charissimum, et magnæ authoritatis Prophetam.
Item Regem aliquot vasa, cum tuphi carbonibus referta, pro pulvere tormentario plebi, de ejus penuriâ querenti, ostentare.
Item ejusdem suggerente Rege, sibi persuadere, Episcopum anabaptismum scriptis suis approbasse, ipsumque consortem imperii posse ferre et Regi pro sanam administrationem libenter permissurum, si sibi Ecclesiastica non adimantur.
Hæc, aliáque inepta, risúque digna fatetur, quæ per longum esset chartis committere.

Solus

Solus autem horum ſ. Geiſt fort, & amicorum & generoſi ſanguinis ope liberatur.

Circa feſtum Nativitatis magnus Iaventicæ motus ab Anabaptiſtis excitatur, qui varia armorum genera ſpargebant, ut nemo animadverteret, in aliquot civium ædes congeſſerant, quibus ad aedem bonorum & occupandā urbem uterentur, inde Bonaterium ab obſidione liberarent. Sed cum res proderetur, Joannes a Wattenwyl conſulis filius, cum aliis tribus civibus capti, & in Prisonſ. ſivenim forum vocant. / præcipitis capitibus extra muros ſepulchri ſui exemplo motum repreſſerunt.

Hoc interea juventu-

tutem urbis variis exercitiis,
agilitatis et militaris studij ex-
ercet, nunc jaculando, nunc pu-
gnando, nunc currendo, nunc sal-
tando, interdum eam in dispon-
tes et quasi hostile exercitus parti-
tur, qui composita, utrimque acie
per jocum concurrunt, interdum
longum agmen, in gyrum contor-
quet, hinc idem illud explicat,
et in phalangam dispositis u-
trimque cornibus deducit, inde
reversus in aueum contrahit,
diversasque aciei formas ef-
fingit. Interdum currus falca-
tos regijs insignibus exornatos,
ut erant edocti, provehunt
quos ipse Rex cum expedita
juvenum multitudine per
jocum saepe singulari cer-
taminis genere oppugnant,
atque

atque ita suos exercet, ut adver-
sis hostes, si quando eruptionem
suis urribus, sicut decreverat, fa-
cturus sit, instructiorem contra
omnem pugnae aleam exercitu
habeat. Sed ad eos paulla-
tim in cibum, cogendae necessitate
verterent, propter eorum penuri-
am horum arrium usus esse
defuit, quare in parles distracti,
in summi templi angulos collo-
cantur, ubi post captam urbem
inveniuntur.

De Comitiis Con-
stantiensibus, obsidi-
onis causa habitis.

Cum jam tempus Comitiorum
habendorum instaret, et Legati
S. Electorum Moguntini, Colo-
niensis, Trevirensis ac Pala-
tini, nec non ordines et Consili-
arii

arii trium Provinciarum Rhena-
na inferioris et Westphalicæ appel-
tionem Episcopi Monasteriensis
addiem Lunæ, quæ fuit 13. De-
cembris Confluentiam convenisset.
Episcopus autem cum difficillime
obsidioni ipse abesse non posset,
Joannem a Dorsheim cogno-
mento Freisz, Judicum Rulan-
dum Archigrammateum Doctorem
Hermannum a Nerngersen
Satrapam Sualenburgicum,
Semmonem ab Hoerde, Aulæ
Episcopalis Hyparchum, et
Eberhardum ab Elere adsere,
his eo suo nomine ablegat. A
Capitulo vero primarioque
Ori ordine et Diœcesi Mo-
nast. Rotgerus Principalis
Scholaster Aedis majoris homo
apprime doctus, Gerhardus
Hor-

1530.

Nonnulli Suecesii Stygopar-
dus et Wilbrandus Florii
et Consul urbis Monaster. mit-
luntur. Qui cum eo venissent,
et ad coetum Principum missi
fuissent, ibi sui Principis no-
mine per Oratorem gratias
actis referunt: quod horrendum
Anabaptistarum schisma su-
periori quadragesima in civi-
tatem Monasteriensem, ali-
aque circumjusta oppida et
territoria irrepserit, et nisi di-
vinâ ope repressum fuisset,
sine dubio illud in eadem mul-
torum et sanctae religionis inter-
necionem latius serpturum fu-
isse. Monasterienses vero tam
in contemptum privatae ad-
missionis à Caesareâ Majes-
state facta, quam in du-
di-

dibrium publici illius Edicti adversus Imperii Signata conventa, adversus publicam pacem, adversus jusjurandum, adversus pacta et solicitationes suas collegia et templa profanasse, antiqua et laudabiles ceremonias et cultu divinum profligasse, inusitato more substituisse, libros litteras tam signatas, quam non signata instrumenta et scripta publica, magno totius Reip. malo partim discerpsisse, partim flammis excussisse, omnem Magistratum tam Ecclesiasticum quam profanum contemsisse, locumque politicum ordinem evertisse, ac in nihilum redegisse, multorum civium bona ipsis pulsis dirripuisse, eaque communia inter se fecisse, ingra-

quendam carnatorem
Regem, qui se Sioni et nova
Hierosolimæ Regem appellari,
creasse, simul Concionatores ad se
urbe emisit, quorum quidam flam-
mis, quidam equi, quidam
gladio transgressionis poenas
dederint, confessi sint, qui et hoc
adjecerunt se à rege populari-
tionis passim concitando gra-
tiâ allegato, et enumerabilem,
et armatam ejusdem farinæ ho-
minum multitudinem, non
solum in finitimis Monasterii-
ensis, sed etiam totius Germani-
æ excidium et eversionem argan-
que si per vires licuerit, totum chri-
stianum orbem pervasura,
cumque omnibus Principibus
et Magistratibus à fide sua
abhorrentibus, gladio, in cen-
dio,

Divoque extinctis sibi subjectum
sit, hanc impietatem, hanc rapa-
nam, hoc flebile, et pervim ex-
torum bonorum civium exili-
um, hanc denique plus, quam
cyclopicam immanitatem et
barbaricam tyrannidem Pein-
apem aegerrime tulisse, et rem
pessimi exempli in sua Pie-
esi aequo animo tolleraße
existimatur, neque Germania
ac tandem totius christiani
orbis, negligentiae suae causa
in vita animorum ac bonor
irreparabilem cladem praecipi-
tetur, ipsum exercitus tam e-
questres, quam pedestres compa-
rasse, et quorundam vicinorum
praesidia p: ut in espirensibus
et Augustanis comitiis con-
veneral: ad reprimendam i-

stam

ſtam impietatem et audaciã
implorãſſe, qui magnitudinem
etiam periculorum expendentes
ingentem pecuniarum ſummã
ipſi in ſumptum belli mutave-
rint, milites, tormenta, pulve-
remque bombardicum in
auxilium transmiſerint, cer-
tiſſimã quidem ſpe rebellionẽ
Monaſterienſium retundendi
et per gratiam divinam eos
ad priſtinam obedientiam re-
vocandi, ſed nihil hucusque
cum fructu actum eſſe, pro-
inde ipſum contracto bello in
compendium 7 caſtra ſoſſis,
aggeribúsque munita, qui-
bus ſingulis quingentorum
militum præſidium adjectis
quibuſdam equitum turmis
impoſitum ſit, ut oppida,

nis

nis commeatu interclu deretur, circum urbem erexisse, et partim Dioecesis sumptibus, partim mutua pecunia in novem jam menses sustentasse, et ultra septies centena florenorum millia huic rei impendisse, nec ipsum jam diutius has impensas sine aliorum auxilio perferre posse, neque majori mutuo superiori nondum soluto principes degravare audere. Quare Status Legatos et Consiliarios superiorum Circuli, pum et provinciarum trium, quot quot his Comitiis interfuerint, suum Principem rogare, et obsecrare, ut horrendam hanc causam simul et periculosam diligenter secum expendant, neque novum re-

gnum

gnum turcicum in medio chri-
stiani orbis coalescere sinant,
sed subito, eximioque præsidio
succurrant, atque subveniant.
Si enim illud futurum non sit, se
diuturno bello exhaustum et
fractum rebus istis diutius re-
perire non posse, siquid inde
mali aut in commodi Roma-
no imperio contingat, Cuius
pem suum purgatum esse velle.
Cum Monaster: finem di-
cendi fecissent, illis digressis
res in consultationem est de-
lata, et cum non solum con-
firmato Monast: et Diœcesi,
verùm etiam Imperatoriæ
et regiæ Majestatibus, impe-
rio et Germaniæ nationi, ac
tandem toto christiano orbi,
clades, excidium et eversio,
ex

ex hac Sceleris impunitate, si
non reprimatur, sit metuenda,
Monaster: ergo tanquam Impe-
rii membrum et reliquos Electo-
res ordines nullo modo deserendos,
sed non minus contra hanc sectam,
quam turcicam bellum ab Impe-
rio suscipiendum esse censent.
Quanquam autem Joannes
Fredericus Dux Saxoniæ Elector
ad has tres provincias, huc accitas,
non pertineat, à reliquis tamen
Electoribus ab Episcopo Monast.
rogatus, cùm causam comitiorum
intellexisset, suos quoque le-
gato eò cum authoritate mittit,
et si in hac piâ causâ, quæ o-
mnium meritò christianorum
præsidium posceret, contribu-
tionem suâ sponte facturum,
promittit, ut Schisma hoc, plenè
peri-

periculis maturius suppriamatur, quare et huius Legati ad Consilia à Statibus admittuntur. Post consultationem diuturnam consensibus tandem suffragiis instantorum erectorum castellorum ad continuandam obsidionem subsequentia praesidia et articulos decernunt:

Articuli in huius conventus Consilium decreti.

N.

Primum Septem castella ad obsidendam urbem et ad praesidium eorum tria millia exercitatissimorum militum sufficere. Si verò Imperator praecipuus jam designatus, reliquique quatuor illi à Consiliis militaribus delecti Praefecti post ac-

accuratam rerum inspectionem
utile et necessarium esse judicaverint, pluribus castris urbem cin-
gendam, confirmati Nostræ Curiæ
et Vicecomitis impensis illud incumbet
ita tamen ut tria tantum mille
a peditum, in castella, quot quot
etiam fuerint distribuantur.
Stipendiorum quoque exactla
tio habebitur, ut si quibus plura
quam rerum, officiorum et persona-
rum dignitas postulaverit, Stipen-
dia assignata fuerint, cum illis
familiariter, de diminutione
stipendiorum agendum, ne mo-
dus excedatur ut quidquid de-
tractum fuerit, aliis usibus
necessariis applicetur. Ad
hæc si posse et aggeres, superim-
positi cratibus roborei in sum-
mitate dentati, à castris ad

ca-

castra continuo ducta nondum protracti fuerint, neque castra tormentij, globis, pulvere nitrato, et aliis rebus ad bellum pertinentibus, nondum sint communita, ut id propediem à confirmato, relioquisque Monasterij Dioecesis Statibus, sicuti et Isendanis Comitijs convenerit, diligenter curetur et efficiatur.

2.

Praeterea cum necesse sit omnes vias circum urbem ita obsessas tenere, ne oppidani in speratis eruptionibus adversus milites insolescant, neve quid ex urbe elabatur, effugiatve, neve eam ingrediatur.
Ad quam rem efficiendam cum non equites exterranei, sed Dioecesani, partim propter via-

viarum, bonorumque nobiliam par-
tim pro in patriam periclitantem
amore adducti pro sponsione et com-
mendatione videantur, et in comitijs
Genuanis confirmatus et nobilita-
tus. Se trecentos equites sui
sumptibus et impensis in eam rem
sustentaturus receperint, cum
legatis itaque Monast. actum
esse, ut pollicitis satisfiat, et toti-
dem equites ad oppidanorum eru-
ptionem aut fugam in castris
ad expeditionem instructi semper
maneant, diligentiusque quam
hactenus in officio suo vigilent,
negligentiamque majori studio
sarciant, Imperatorisque mo-
nitis pareant, et nisi id fiat,
metuendum esse, ne Princeps
et Status Provinciarum decre-
tum auxilium justa de cau-

sa

sâ denegent.

3.

Tertiò imprimis curandum esse, ut periti, longoque bellorum usu exercitati et sedulò duces militibus præficiantur, et cùm Wilhelmus Adingus hactenus omnium castrorum Supremus Rector fuerit, multis de causis Imperatori militiæ jam designato, et quatuorvillis à Consiliis committitur, ut quam diligentissimè de illius industriâ inquiratur, et illi quo dignus officio destinetur. Totius autem militiæ equestris, quam pedestris Wirthus Comes à Falckenstein et Dominus in Eberstein Moderator seu Imperator designatur, ut cœptam obsidionem sex mensi-

bus

bus, quibus auxilium decretum
est, praesens in castris semper,
continuet, nocturnaeque diurnaeque
vigilias et Stationes tam equitum
quàm peditum, quàm accuratis-
simè agantur, ne quidquam,
quod ad publicum et privatum
Imperatoris officium pertinet,
omittatur.

Hinc quatuor Consiliarii rei
bellicae experti[s]simi à Sacri-
censi, Colonien[s]i, Juliaco, Hasso
designandi adjunguntur, quo-
rum semper bini alterius mem-
bris consilii capiendi causâ de re-
bus praeter opinionem forte in-
cidentibus in castris apud Mode-
ratorem militiae manebunt,
quorum etiam consilio pacto-
rum militarium articuli pro
ratione circumstantiarum com-
mu-

mutabuntur, delectus militum habebitur, castra necessariis munitionibus, fossis, aggeribus, cratibus roboreis, tormentis et similibus firmabuntur. Ad haec grammateus exercitus designabitur, qui continuus in castris degat, nec ab Imperatore recedat.

4.

Quarto ad Sustentationem exercitus castrensis Supremi Moderatoris quatuor consiliariorum quaestoris Aerarii grammatei militaris exploratorum nunciorum, aliorumque impendiorum quindecim millia florenorum Rhenensium in singulos menses a praedictis Principibus et provinciarum ordinibus contribuenda decernuntur, unde moderator totius rei

mi-

militaris, quem imperatorem appellavimus, quingenty, consiliarii singuli et Delecty Praefecti ducenty, quaestores Aerarii quinquaginta, Grammateus quinque et viginta florenos singulis mensibus capient, reliqui vero Centurionibus, Tribunis, signiferis, inferiorumque officiorum Praefecti et Gregarii militibus Embdensis monetae florenis assignantur. Hoc autem praesidium ad sex tantum menses decernitur. Sed si intra illud tempus urbs non capiatur, alii comitiis opus esse.

Istum priorum mensium decretum praesidium ad festum Purificationis Mariae, inde duorum ad festum Paschae, ultimi autem mensis ad pe-

stum

stum Centhecostes exsolvetur. &
stum Electorum Moguntini, Tre-
virensis, Palatini, illorumque pro-
vinciales simul et Rhenanae pro-
vinciae Status, suam decreti praefi-
dii partem apud Senatum Confl-
entinum, sed Colonensis, Saxon:
simul et inferioris ac Westphalicae
provinciae ordines contributionem
suam apud Senatum Colonien-
sem deponent, unde militiae Con-
siliarii, quotiescunque opus est, in usum
stipendiorum redituum apocas postu-
labunt.

Si verò interea urbs vel expugne-
tur, vel devatur, ratione facta
et de ductis impensis superflua
pecunia pro ratâ singulis Status-
bus restituetur.

Quatuor militiae Consiliarii
Joannem Verreyken in
Lua-

Quæstorem ærarii adsciscant, qui Legatis Principum ac Provinciarum omnium receptorum, expositorumque rationem exactam reddet, dabitque operam, ne miles negati sibi stipendii causa in castris tumultuetur. Totus militiæ Moderator, Consiliarii, Duces, Centhaeofiarchæ et omnes quotquot officiis condecorantur, Principibus et Statibus Supradictis sacramento militari erunt obstricti; miles quoque nunc in castris et obsidione degens hactenus confirmato Monast: jure, jurando obligatus, eo remisso universæ militiæ Gubernatori nomine Superiorum Statuum juratus erit.

§ 5

Quinto decretum est, mili-

tes

tes nunc in castris retinendo sepe
ad alios ipsis adjungendos, non
tamen ultra trium millium
numerum, nisi aliqui eorum vel
inobedientiæ, vel contumaciæ,
vel sceleris, vel impietatis, vel rudi-
tatis armorum nomine in de-
lectu militiæ excludantur, in quo-
rum locum meliores et exercitatio-
res substituantur.

§. 9.

Sexto maturâ deliberatione in his comitiis constitutum est, ut Abbates, pagi, arces et quælibet aliæ munitiones, quæ à confirmato Monast: et Dioc-
esi defecerunt, aut imposte-
rum defecerint, et per Bur-
gipeum, Provinciarúmque de-
cretum auxilium jure belli
recuperatæ fuerint, juris di-
ctî

ctioni Episcopali nullo modo sub-
trahentur, neque à Diœcesi Mon:
et Imperio quovis colore quæsito
abalienatæ peregrinis dominiis
subjicientur.

Si Monasterium intra decreti
præsidii sex menses aut capugna-
tum aut deditione facta recupe-
ratum sit, nulla Reipubl forma
in eo citra dictorum Principis
et Statuum consensum et arbi-
trium instituetur, qua in re
confirmatus et religui Diœcesis
Mons. ordines Signatis literis
se obligabunt.

I.

Septimo Si Anabaptistica li-
berandæ urbis causâ confluerint,
et aut in castra, aut Provin-
ciam aliquam impetum fe-
cerint, reliquæ Provinciæ fu-
bi-

vitam ejsem oppressis aut af-
flictis ferent.
Rectores et Provinciarum Sta-
tus in suis regionibus, territoriis
ac Dominiis diligentissime
vigilabunt, ne quam Zelotico-
rum turbam intra fines suos
valescere sinant, sed eos appre-
hendant, ut juxta Imperii Ca-
sáque Edictum poena commeri-
ta subjiciantur.

8.

Octavo cum metuen-
dum sit, ne subitum hoc pre-
sidium ad rem presentem con-
ficiendam non sufficiat, decre-
tum est itaque: ut Confirmati
Monast. I. ad quem causa po-
tissimum pertinet. I secundum
Imperii Sanctionem praecipua
aliquarum Provinciarum

Septem

Septem Principes per Legatos exorat ut provinciales suos ad diem Dominicum Quasimodogeniti, quæ fuit 4. Aprilis anni 1535. Normatiam comitiorum habendorum gratiâ convocent, ubi fusius, deinceps sequentis temporis auxilio si urbs interea non capiatur, consulletur. Ad quem etiam diem Ferdinandus Carolo Imperatore occupato, non solum Electorum, verum etiam confirmati Monarchi familiaribus scriptis ad Legatos invitabitur. Et cum omnium Provinciarum, totiusque Roman. Imperii interfit, hoc seditiosum, impium ac nefandum schisma, quod jam multas regiones invasit, atque

atque in aliis latenſ incremen-
tum ſumpſit: / deleri et ex ſtir-
pari communi quodam Provin-
ciarum et Imperii tum con ſi-
lio, tum auxilio de eo ſuppri-
mendo agatur, et quibus poenis
detentores urbis Monaſterii
eâ capteâ afficiantur, hoc et
iam eodem die de decollatio-
ne Superiorum Sumptuum
trium provinciarum conſulta-
bitur, ut quod adomne aequali-
ter ſpectat, omnium aequalibus
impenſis conferatur.

Finium Provinciarum Prin-
ceps et Status hic jam praeſen-
etiamſi ſpecialiter ad futura
Wormacienſia comitia non
revocantur, tamen ipſi vel Le-
gati eorum cum plenâ autho-
ritate de utilitate publicâ

actu-

acturi communi ordinum con-
sensu et mandato adesse jubentur.
Quamvis trium provinciā-
rum quidem, neque suam, neque
Legatorum suorum copiam fece-
rint, neque se de absentiā suā pur-
gaverit, decreti tamen horum
comitiorum non minus, quàm
præsentes parebunt.
Si quis suam decreti præ-
scripti partem exsolvere detrecta-
verit, adversus hunc tanquam
inobedientem Fiscus imperii
ex officio suo jure experietur.
Cùm autem nunc præsens
rei necessitas subitam pecu-
niarum opem serio deposcat,
ne miles, desertis castris, diffu-
at, cùm Legatis Electorum et
Principum Coloniensis, Saxo-
nis, Clivensis, Hassi, Leodi-
en-

enſis ac Monaſt: actum eſt:
ut ſinguli Principes tria mil-
lia florenorum continuò conſe-
rant et expendant. Colonienſis
verò Senatus, cùm ad hoc non
poſſit adduci, ut idem faciat;
tamen Clivenſes id apud ſena-
tum effecturum pollicentur.
Decernitur etiam XI.
Decembriſ in iisdem Co-
mitiis, Scriptum publicum,
quo Oppidani ſeriò primùm admo-
neantur, ut ſe cum meliore men-
te partim ſecluſis omnibus per-
turbationibus expendant, quàm
impiè & nequiter tam jus di-
vinum, quàm humanum vio-
laverint; Catholicæ Eccleſiæ
decreta, pariterque Princi-
pum ſanctiones eacuſerint,
Sacramenta contaminaverint,
pro-

pristinas Ecclesiæ cæremonias
et cultum divinum, antiquitus
acceptum, profligaverint, sua
somnia in locum reposuerint, tem-
pla profanaverint, profanata
diripuerint, et tandem solo æ-
quaverint, publicam pacem
violenter polluerint, Magistra-
tum suum dejecerint, Regem
Sarcinatorem propriâ autho-
ritate substituerint, cives spo-
liaverint, spoliatos ex urbe in
exilium exegerint, bona eorum
ad se traduxerint, et inter se
communia fecerint, aliâque, quæ
neque pia, neque justa sint,
perpetraverint. Imperii provin-
de Principes et provinciarum
proceres postulare, ut ad corre-
ctionem impia dogmata aver-
tur, et rejiciant, Magistra-

tum

tum legitimum in priorem sta-
tum honoris et dignitatis restitu-
ant, civitatem et poenæ et gra-
tiæ dedant. Si verò illud factu-
ri non sint, neque hæc Salutа-
ris et familiaris admonitio
apud ipsos quicquam ponderis
sit habitura, sed in eventu eam
executera maluerint, sciant
Principes et ordines Imperii co-
munibus auxiliis et impensis
contra ipsos arma sumpturos.
Hæc sunt in comitiis
confluentinis acta.

Finis

1535.

Hoc superius Scriptum
Virchius generosus
ab Eberstein totius
mi-

militiæ jussu Principum, tri-
umque Provinciarum Præfectus,
quamvis ipse ante diem 16. Janu-
arii in castra non venerit, per
nuncium ad oppidanos mittit,
ei prius tutum commeatum
ad portam Mauritianam veni-
endi, recedendique per literas
sua impetrat.

Oppidani 13. Januarii
in hæc verba respondent:

Vos per gratiam Dei
secundum verbum suum desi-
gnati Rectores, cives, et inha-
bitatores sanctæ Civitatis Mon-
tis Virchii Comitis in Nber-
stein, Falckenstein et
Limburg Domini in Horst
constituti militiæ Præfecti
scripta accepimus, quibus pe-
titur, ut nuncio tuo die 14.
Janu-

Januarii horâ nonâ ad portam Mauritianam vendi literásque nomine Principum Imperii ac Provinciarum trium ad Civitatem nostram liberum adferendi commeatus dare velimus, ad quæ respondemus: Nos neminem unquam à nobis repulisse, sed semper quossis libenter admisisse, ut causas suas si quas habuerint: / nobiscum agant, quæ eadem benevolentia meritò à nostris adversariis nobis quoque exspectanda esset, promittimus itaque ut nuncius tuto nostro commeatu pretus, ad portam urbis nostræ Mauritianæ veniat, literásque, quas habet, tradat, liberéque recedat. Nos similiter petimus ut et no-

noster nuncius, quem ad Principes quosdam ablegavimus, securam à vobis abeundi, redeundique libertatem habeat. Quid horum facturi sitis, responderi cupimus. Datum sub signo nostræ Civitatis die Mercurii post Trium Regum Anno 1535.

Tabellarium hunc ad se missum benigne excipiunt, munere decorant, Scripta allata legunt, et quædam inepta, alia, nisi ima à proposito vivâ voce respondent, sed accuratius et deliberatius se scripturos per suum nuncium responsuros recipiunt.

Eodem itaque die, quo Scripta allata fuerant, nempe 14. Januarii, breri deliberati-

one

one habita, ut receperant, re-
sponderi, eámque responsionem
Vanigario per nuncium, pro
quo commeatum petiverant, et
impetraverant, transmittunt,
quam ille Principum Provin-
ciarúmque Legatis remitteret,
quá se innocios, omnique culpâ
vacare, conantur ostendere, ne-
que se unquam suo Magistra-
tui rebelles fuisse, eúmque urbe
expulisse. Se ergo præter meritú
contra jus divinum pariter et
humanum tyrannico more, non
indicto bello, ab Episcopo armis
infestari, et indignis modis op-
primi.

Ad id autem, quod de lege pri-
vata authoritate, creato in li-
teris Principum, objectum illis
fuerat, nihil respondent, sed

callidè silentio prætereunt.
Scribit quoque Rex ad
Landgravium literas,
quem suæ factionis esse, vel cer-
tò futurum sibi persuadebat.
His literis non aliam Epi-
graphem præposuit: quam
Unsern Lieben Besonderen
Lyppen Landgraven.
unde quantùm sibi præ ceteris
Principibus tribueret, videre libet.
Utrumque autem scriptum nihil
continebat, præter inanem et ineptu
verborum strepitum, quo Rex non
aliter suam impietatem, quam A-
damus sua verenda fici foliis ob-
tegere contendebat. Ja Scripto re-
vò privato ad Landgravium
missò, Regni et Regis creati
causa sic describitur.
Literæ privatæ
Re-

Regis ad Landgra-
vium.

Leve Cixy. hoc est:
Chare Philippe. hoc e-
nim erat nomen Landgravii:
Tu sine dubio nosti, quòd Chri-
stus et Propheta dixit, ne apicem
quidem prophetic arum Scriptu-
rarum, frustra positum fuisse.
Petrus in actis Apostolorum in-
quit, quòd in tempore restitutio-
nis. quæ cœpit postquam
per claritatem Evangelii Baby-
lonica captivitas manifestata est:
omnia quæ locutus est Deus per
omnium os Prophetarum Suo-
rum adimplebuntur. Revolve
igitur Prophetarum Scripta, et
diligenter Scrutare, quid de capti-
vitate babylonica, et consuma-
tione hujus mundi Scribantur,

Simi-

similiter quid parabola Christi, Apostolorum scripta et Apocalypsis testantur, quid Babyloni ex propriâ malitiâ tribuetur, et è diverso ad quod regnum, quæ regloriam populus Dei ex omnibus terræ finibus congregandus, exaltabitur, de hoc tempore quo id futurum sit, minore Zelo, sphelle potissimum agunt. Si hæc accuratius tecum expenderis et Scripturas recte (ut Paulus Timotheum docet) legeris, et intellectum earum à Deo consecutus fueris, facile et sine magno negotio intelliges, an propria authoritate Regem designaverimus, an à Deo prædestinatum habeamus.

His Scriptis adjungit libellum quendam, in urbe impressum, plane impium, et sa-

ta-

tanicum, cui titulus: de restitutione. Unde Land, graviis Anabaptistarum furi, as cognovit. Quem librum, si, ait Asplerosque alios Monasterii circa illud tempus editos praestat omnino supprimere, quam mi, seram et incautam plebeculam, eorum editione circumvenire, et in aeternam damnationem praecipitare. Quomodo autem Monasterii retineri omnia restitu, erunt, testantur omnium tem, plorum profanationes, testan, tur omnes boni cives in exilium pulsi, testantur divina et hu, mana jura prorsus everta. Deus autem Anabaptistarum resti, tutionem averlat, nam si ea admitteretur, nihil integrum per totum imperium relinque, retur. Absit ergo talis restitu, tio

tio, quæ omni sboni est destru-
ctio.

Hanc Libellum Landgravius
legit, errorésque in eo à se refuta-
tos remisit.

Quo facto sint refutati, cùm per-
longum sit, omisimus. In vitis
autem Principis ingenii sui vires
declaravit, hinc meridiana da-
us ostendens, quòd retincti utri-
usque politio decreta, omnes bo-
nos mores, omnia jura divina æ-
quiter humana, omnemque deni-
que honestatem et virtutem pror-
sus abolere et è medio tollere ni-
tantur.

Cùm autem Monast. ea
scripta à Landgravio 30.
Martii avita legissent,
plurimùm irritati et exacer-
bati sunt, quare denuo Scri-
pta ad Landgravium trans-
mit-

mittunt, quibus suam causam
defenderent, et per quasdam Scri-
pturarum ambages commonstra-
re conentur se agere omnia ex
mandato Dei et Prophetarum
oraculis, objicientes interim Lan-
gravio: ut suam vim et spolium
retineant: quod Episcopus ar-
mata manu opprimere volue-
rit Ducem Wirtenburgensem
Imperatore renitente in pristi-
nam possessionem restituerit,
coenobia pulsis coenobitis spo-
liaverit, mittunt quoque
alium libellum, cui Titu-
lus: de mysterio regni
Christi: simulque effla-
tant, ut suarum ratio rerum
apud Principes habeatur: se
enim justam causae suae co-
gnitionem non diffugituros.
Landgravius post quae
sibi

sibi omnia a defunctis objecta
graviter et diserte refutâsset:
praeterea: irruerunt: quod causa
vestra justam cognitionem non
effugisset. Si adhuc resista solum
pertineret, facile impetraretis.
Vobis tamen rectius consuluisse tis,
si id, quod nunc facere videmini,
maturius fecissetis, vestramque
causam judicio Principum Im-
perii obtulissetis, priusquam
vim istam armatam exercuisse-
tis, priusquam novum regnum,
et Regem constituissetis, priusquam
Prophetas et Apostolos vestros
ad alias urbes et nationes commo-
vendas, et in similem errorem et
seditionem pertrahendas, emisis-
setis. Cur vero sanguinem effu-
dendum praecipua fuit causa,
priusquam viduas et orphanos
fecissetis. Si vero eos, quos urbe

exu-

excutij omnibus bonis expuli-
stij, bonis conditionibus in prio-
statum restitueritij; Senatumve-
strum in pristinum dignitatis et
authoritatij locum reposueritij,
vestra portasis postulatio beni-
gnius exaudietur. Cum Wirichius ab Mer-
steir circa diem 18. Januarii in castra veniset, Scepstrea-
que militiæ arripuiset, a Prin-
cipe Monaster: postularit: ut
sua causa miles, remisso priori
jurejurando sibi nomine Impe-
rii ab integro juraret.
Ad quæ Princeps:
militem sibi toto militiæ tem-
pore pro 4 florenis Embden-
sium Stipendio obstrictum
esse. Si vero jam integro jus jo-
randum ab eo exigatur, ipsu
quoque plus Stipendii exactu-
rum

um et decretum Imperii pro-
sidium tardius exsolvetur, non
igitur juramenta innovationem
expedire.

Inde enim Wirtzburgius ab
Aberstein reliquique mi-
litiæ Præfecti animadvertentes
Monast: Superioribus Princi-
pum, Provinciarum et Statu-
um scriptis nihil commoveri, li-
teras et ipsi in urbem mittunt,
quibus ne ad sanguinem effun-
dendum videantur prono et
facile ejusdem ab impie-
tate sua deterreant, et adme-
liorem mentem revocent.

Literarum ab Aber-
stein cæterisq; Præfe-
ctis in urbem missa-
rum Sententia.

Nos Illustrissimus et
Potentissimus Princi-
ci-

cipis ac Domini Ferdi-
nandi Romanorum ac
Bohemorum Regis, nec
non Electorum, Principu,
omitum, Baronum et Le-
gatorum Rom: Imperii De-
signati Monaster: militi,
& Præfecti, Vobis civita-
tis prædictæ Lectoribus, De-
centoribus, et Habitatoribus,
his scriptis notum facimus:
Quamquam certâ spe et fidu-
ciâ Sustentabamur, vos beni-
gnæ Superiores Principum
admonitionem, ex benevolo, Chri-
stiano et commiserante vitæ
vestræ animo profectam, quas
nos jubentibus iisdem Princi-
pibus ad vestram urbem
misimus, libenter amplexu-
ros salutis et tandem vitæ,
necisque vestræ rationem
ac-

accuratius habituros, diuturna
vestram seditiosam, insanam et
intollerabilem impietatem et
grassandi libidinem depositu-
ros, et urbem vi à vobis detentam,
et gratiæ et pœnæ Regiæ Majes-
tati et Imperii Ordinibus si-
cut scripta illorum à vobis po-
stulabant, dediturosque fuisse.
Caperemur tamen non sine ma-
gno animi dolore, vos hæc omnia
in ventos excussisse, imo vos
rebus jam desperatis impio erro-
re obduratos indies magis ma-
gisque in damnem ineluctabilem
præcipitari ac miserrime mul-
tos incautos et fraudis vestræ
ignaros, ita vestræ animæ in-
volvere et implicare, ut non so-
lùm vitæ verum etiam æter-
næ beatitudinis jacturam et
dispendium faciant, quod ma-
lum,

tum, quantum per gratiam Dei
et vires nostri ingenii licet abun-
nocentium et simpliciùm cervi-
cibus libenter averteremus. Pro-
inde his nostris Scriptis ex abun-
danti vos admonemus, uti Supe-
rioribus Principum petitis, si-
cut vos decet, obtemperetis. Quod
si feceritis, vobiscum, ut christia-
nis convenit, agemus, Summaque
vobis benevolentiam exhibebimus.
Si verò excitatem vestram non
agnoveritis, sed in eam perseve-
raveritis; Scitote Nos post hanc
extremam admonitionem offi-
cium nostrum, nobis à Principibus
commissum executuros, et tam
contra viros, quàm foeminas, tam
contra juvenes, quàm Senes, ex-
tra moenia deprehensos acer-
rimo jure acturos, neque ulli
vestrûm, nisi singulare m
gra-

gratiam mereatur, passuros.
Misit quoque Lanigravius Fabritium cum publica authoritate in urbem, qui plebem ab errore retraheret. Sed hic neque ad publicam concionem, neque ad privatum colloquium est admissus, ut paucis dicam adeo fuere erroris pertinaces, adeo impietate immersi, adeo excaecati, ut nullius neque Scriptura, neque hominis authoritas, et benigna admonitio ipsos permovere potuerit. Abeantigitur, quia volunt, in exitium. Dum haec agunturRex interea, ut suos in eadem civitate retineat, et confirmet, subsequentes articulos 2 Januarii edidit.

Articuli Regis

Mon

1774.

Roma St. in urbe
Israëlitis D. Janar:
praepositi.

Notum et manifestum
sit omnibus, veritatis et Justitiæ
Dei amatoribus, tam rudibus, quã
mysteriorum Dei gnaris quomo,
do et quã ratione Christiani
sibique adhoerentes sub vexillo
justitiæ tanquam israhelitæ
novi templi in præsente regno
jam diu ante multa sæcula
prævisi et per os omnium Pro,
phetarum promisso, et in Chri,
stum Apostolosque suos in
virtute Spiritus Sancti incho,
ato et provito, nunc vero per
Joannem justum Regem in
sedem Davidis collocandum
instaurato, vivere et gerere
se debeant. itaque hi articu,
li omnes et singuli ad glori,
am

am Omnipotentis Dei, et regni
sui augmentum propositi, poena
metu servabuntur.

X.

In hoc novo templo unum
Regem esse oportet qui populu
Dei regat, et gladium justitiæ
ferat, ne salsâ doctrinâ conta-
minetur, quia sanctum est, et
illis, qui hoc templum ingressi
sunt, omnia sunt munda atte-
stante Paulo. Quare nullus
Rex aut Magistratus, nisi à
Deo deputatus, in fœdus Christi
se intromittet.

Z.

Rex ipse et Judices illi-
us, Rectoresque illius populi
omnes, citra personarum, aut
ullius commodi respectum uni-
cuique justitiam administra-
bunt, omnesque causas et
con-

controversias, sive in urbibus, sive in castris campestribus, secundum Dei verbum in justitia et aequitate judicabunt, et diriment. Si necessitas postulabit, gladium in sacinoroso sisti stringent.

3.

Nemo in alterius provinciam seu officium intromittet, illudque pro suo arbitratu usurpabit, sed quisque se juti promisit, intra suae vocationis terminos continebit.

4.

Nemo impune Scripturam Sacram impiis suis interpretationibus pervertet, ea enim, ut verba per se sonent, adhibita tamen temporis circumstantia intelligi debet.

5.

Quod Prophetae populo Dei suggesserit, et a verbo Dei dis-

dissentientia vaticinatus fuerit, ab omni populo separabitur, atque ab eodem interficietur, ut omnis Israhelita abominandum et detestandum illius flagitium intelligat, exerceturque.

6.

Nemo sub vexillo justitiae militans turpi ebrietate, foeda more brutorum, impudicitia, avidis privati lucri lusibus, unde odia et dissidia promanant, fornicatione et adulterio sese contaminabit: talia enim flagitia non relinquentur in populo Dei impunita.

7.

Si quis seditionem concitare experit morte morietur.

8.

Si qui inter castra altercati fuerint et inter se contende-

rint

rint, & in mutua verbera irruerint, si author contentionis seu provocator alterum interfecerit, ipse quoque ad supplicium raptus capitis poenas luet. Si vero provocatus suum antagonistam vel conatis tato animo, vel necessariæ defensionis intentus imprudenter prostraverit, quidquid ejus demonstratum fuerit, innocens vel nocens declarabitur.

§.

Nemo etiam cujus scurrilitate secum fuerit, levissimis suspitionibus ac præsumptionibus quibusvis, sed certâ commissi flagitii scientiâ motus alium accusabit, accusator enim intentatum crimen non probans, eas poenas, quas criminis reus pertulisset, perferet.

10.

§. 10.

Nemo sine venia et commeatu à Duce seu Magistratu suo impetrato sese à castris suis subducet.

§. 11.

Si quis tribunus continuum, um inscio uxore sua, neque missione à Duce suo impetrata, tanquam transfuga castris suis abfuerit, uxor ejus libere aliud matrimonium quaeret.

§. 12.

Nemo neque interdiu, neque noctu vigilium Stationem subibit, nisi hostis praesto sit, impressionem faciat, vel commissionem ejus singularem habeat, ut est Dux militiae, Decurio, vel alius Magistratus militaris, qui vigiliarum accurate custodiendarum, vel ab-

alterius necessariæ rei causâ circuit, transgressor non impune evadet.

§ 3.

Nemo sub pœnâ capitis fornicationis babylonicæ, innocentem & insciium opprimet, nisi armatâ manu noceat.

§ 4.

Nemo spolium aut prædam, hostibus detractam, pro suo arbitratu subducet, aut surripiet, sed eam (ut æquum est) coram suo Magistratu in lucem proferet, et siquid sibi ab eo datum fuerit, eo fine invidiâ utatur.

§ 5.

Si quis christianus ad dictus prius desciverit ad hostes, atque iterum mutato animo à christianis recipi, con-

ten-

tendet, non recipietur, sed poe-
nam, bene commeritam, luet.

16.

Nec Christianus sub poena
ultimi judicii fratre suo merca-
turam pecuniâ interveniente
non exercebit, neque alius ali-
um in commutationibus, dolis
et fraudibus circumveniet.

17.

Nemo Christianorum
ex unâ societate seu commu-
tatione in aliam recipietur,
nisi se innocentem et nullo cri-
mine contaminatum docuerit,
Si vero aliter deprehensum fu-
erit, sine ullâ poenae remissione
punietur.

18.

Si alienigena Christi-
anis inservire velit, non est re-
pellendus, etiamsi spiritu forte
non

non illustratus, fidem Christianorum amplecti voluerit.

§. 19.

Quicunque non convitiandi, sed familiariter convivendi animo cum Christianis amicitiam, mercaturam, foedera, pacta, seu conventiones facere cupiant, minime repellentur.

§. 20.

Si quisquam in provinciam Christianorum, commeatum, aliaque vitae necessaria advehere, proque tolerabili pretio inter ipsos distrahere, aliasque negotiationes cum ipsis exercere affectaverit, illi publica itineris libertas praestabitur.

§. 21.

Omne christianorum Magistratui Ethnico, qui non

nondum verbum Dei audivit,
& in eo nondum edoctus est, sese
opponet, damnumve inferet,
si neminem ad incredulitatem
aut impietatem adigat. Sed ba-
bylonica Tyrannis Sacerdotum
& Monachorum cum omnibus
suis affectis & assentatoribus,
qui justitiam Dei per suam in-
justitiam & vim obscuraverunt,
quacunque ratione fieri potest,
opprimetur.

Z Z.

Si Ethnicus ratione sua agni-
tio obnoxius, ut criminum suo-
rum impunitatem assequatur,
ad christianorum consociatio-
nem profugerit, et contra legem
Dei manifeste egerit, frustra
christianorum praesidium
invocabit, sed supplicio, quo
dignus, afficietur, ne chri-
stia-

Stianorum consociatio fla-
gitiosorum sit asylum.

23.

Vades alterius pauci-
res non erunt quam D. qui va-
dimonio obstricti, causam ejus,
cujus sunt vades continuo suam
facient, ideoque causam ejus
in judicio agent.

24.

Si quisquam Magistra-
tus, vel aliusquicunque verbo
Dei, atque his justis editis no-
stris restiterit, eaque contuma-
citer contempserit, non quidem
subito ad poenam commerita
rapietur, sed aut justi Regis
aut Praefecti illius judicio pri-
us sistendus est, ut jure convi-
ctus sententiam, factis suis
dignam, publice audiat

25.

§. 25.

Nemo aliorum ad matri-
monii fœdus invitus adigetur, cum
illud liberum sit, et vero, natu-
ralique amoris vinculo conne-
ctatur.

§. 26.

Quicunque morbo comi-
tiali seu Epilepsia, lepra,
malo gallico, aut simili cor-
poris vitio laboraverit, matri-
monia non contrahet, nisi pri-
us conthorali vitium manife-
staverint.

§. 27.

Nulla virginis species,
cum virgo non sit, confratre
suum defraudabit, et decipi-
et, alioqui seriò punietur.

§. 28.

Quælibet fœmina, quæ
qui legitimus non sit mari-
tus

tus, virum aliquem tutorem seu defensorem ex communitate sibi eligel.

Edita sunt hæc a Leo, et Joanne Justo Lege novi templi altiss. Sanctissimique Dei Nostri. Anno ætatis suæ vicesimo Sexto, Regni vero sui primo, Secundo die primi mensis post Nativitatem Jesu Christi Filii Dei M.D.C.5.

Vaticinium Regis:

Verbum Dei hodie circa horam tertiam ante diei exortum ad me factum est: Innumerabilem populum mihi in gloriam nominis mei excitabis, ubi autem, quo-

quare tempore id futurum sit,
tibi revelabo. Tu vero caute am-
bulabis. Hæc reliquis populi
tui annunciabis, et ut tacitur-
ni sint.

Aliud

Vox viventis Dei me dovuit,
hoc est mandatum altissimi
viri ab uxoribus suis legiti-
mis, et ab illis, quorum tuto-
res seu defensores sint, fidem
exigent, non illam, quæ vulgo
legitur: credo in Jesum Sa-
crem, sed fidem de novo regno
de matrimonio, quare, et
ad quid sint baptizatæ. Hæc
nunciabuntur et palam fi-
ent omnibus viris, et post bi-
duum ab iisdem factio ratio
reposcetur, ut Deus omnis an-
quinis maneat innocens.

Aliud

Præ-

Præterea hæc quoque est volun-
tas Dei: ne verbum illius tam
inaniter, multis psalmis canen-
dis, in ventos excutiatis, sunt
hactenus sine mente et pietatis
meditatione psalmi decantati
sunt.

Hæc quidem regia
decreta plebem primùm terru-
erunt, sed cum nihil annonæ
urbi obsessæ inferretur, et pluri-
mi essent, qui absumerent, paul-
latim ea attenuantur, neque
tamen Rex, uti se facturum
receperat, cum omnis generis
carnes ad se transtulisset, pe-
nuriæ popularis quidquam
pensi haberet, plebs inter se
de Regis fraudibus clancu-
lum cœpit murmurare.

Ille verò populum fidelem
nullius rei inopia laborare,

tabu-

terorum, variis scripturæ exemplis comprobat. Verùm nihilominus tacitum illud plebis murmur quiesceret, sed indies gravesceret, factionésque in urbe fierent, simulque de captivitate Regis et deditione urbis inter se agitarent, ubi Principem offensum sibi reconciliarent, et à futura fame calamitate se eripiant. Quæ cùm illi dàm nunciarentur, in ipso metu et clavis propemodum nidicipisce plagis et retibus implicatus se se vaferrimè extricat, consiliumque adversariorum dissipat.

primum itaque in foro publico universæ multitudini liberationem certissimam ad futurum diem Paschæ promittit. Et nisi illud evenerit, in se tanquam Propheta pœni-

vaniloquum & sceleratum hominem populari judicio animadvertendum esse recepit.

XII. inde Duces creat, quibus imperium urbis, in totidem partes distributum, acerrime regendum, et singulis viris portæ custodiam, advitandam proditionem committit, qui novi nominis & magistratus avidi Satellitum fortissimorum turbam, in custodiam suorum corporum & ad mandata celeriter expedienda adsciscunt. Habent enim singuli tres consiliarios & 4. Satellites, bene armatos. Singulis etiam portis præsidia adversus plebeum motum imponunt. Hi plebem ita pœnæ metu cœrcent, ut ne mutire quidem adversus Legem quisquam audeat, Nomina etiam portarum mutantur: Horatiam enim

enim Orientalem, Mauritianam Argenteam, Servatianam Regij, Ludgerianam Australem, Aegidiam Reginae, Marianam Occidentalem, Judaicam Auream, Crucis Septentrionalem, Neopontanam Aquaeam appellant.

Duces vero sunt:

Bernhardus Thor Moer Sarcinator.

Joannes Deedeker Sutor.

Joannes Jsaack faber ferrarius.

Joannes Dencker Institor.

Engelbertus Dirck.

Nicolaus Stirpe mercator.

Henricus Xantus faber Athenarius.

Joannes Calenberg gladio-

diorum politor.
Henricus Sedt Osnaburgensis
Hermannus Scrinius,
Christianus Serclerius pa-
tricius. A
Fillicus Leddanus.
His magistris in regno suo
officia, si regio jussu diligenti-
sime exequantur, promittit.
Si enim dissolutâ obsidione,
quae erga festum Paschae futu-
rum fit, totum mundum, occi-
sis omnibus principibus, praeter
Landgravium, pervasurum,
suoque dominio subjecturum.
Ne autem inter ipsos impo-
sterum contentio oriatur de do-
minio, ipse Ducatus et Princi-
patus, venatorem et lopicum
pellem ursi nondum capti ven-
dentem imitatus, ante victo-
riam inter duces distribuit,
et

et incerti pro certi ipso eahilarat.

Distributio ducat. et Episcopat. inter duces.

Saxonicum donat Joanni Hercker.

Brunswicensem Bernardo Hertzer.

Westphalicum inter Rhenum et Visurgim Christi ano Hercker vict.

Juliacum et Civensem Joanni Hercker.

Geldriacum cum Trajectensi Episcopatu Joanni Salet.

Brabanticum et Hollandicum Comitatum Engelberto Hab. vict.

Coloniensem Philippo Ludano.

Moguntinum Henrico Canto.

Tre-

2194.

Trevirensem, Henrico Scot.
Osnaburgensem, Bremen,
ses, Verdensem & Min,
densem Joanni Hatzeberg
Hildensem & Magdebur,
gensem, Hermanno Sch,
rinck.

Utramque Frisiam cum
terra Groningana Nico,
lao Stirpeo.

Reliqui Reg Duces omniu
operum cura & imperium erat.
Ne autem tempus meditandi
seditionem adversus Regem
oppidanis relinquatur, conti,
nuo cos labore exercent. Ne
perviant, panem saltem tan,
tum conditum illis ad vescen,
dum apponunt. Nam cum
munitionibus necessariis for,
mandis non occuparentur,
aut templis aut tuguriis,

hu,

humilibúsque ædificiis circa
pomœria antiquitus exstructis,
funditus diruendis, occupati te-
nentur. Coeperant enim 21. Ja-
nuarii summa ædis structurâ
convellere, cùm antea munitio-
nibus publicis operam dederint.

Magno interea co-
namine, variisque motibus,
Hollandi, Frisiique
ad liberandam ab obsidione
urbem intra fines suos tumul-
tuantur. Sed cùm multi inter-
eâ Groninganâ confluxissent,
Georgius Comes Li-
ber Baro de Lauter,
Exercitûs Caroli V. Impera-
toris Vicarius 24. Januar.
eos profligarit, ac Grophe-
tam Petrum Comma.
Rex: qui ipse stultissimus,
se Filium Dei esse stul-
to

to populo persuasera, unde se populärem habiturum et armatas copias ad liberandam urbem coacturum sperabat: cum quibusdam ejus exercitûs capitibus commerito supplicio affecit. Vicesimo etiam 5. die Januarii Retinati nocturno concursu facto, Legidam, Regis monstrosi patriam, quantâ vi possunt, aggrediuntur. Verum cum majos furore, quam prudentiâ rem agere cœpissent, bonorum civium viribus à Spe potiundæ Civitatis dejecti, capiuntur, et utriusque sexûs non pauci furoris pœnas luunt, in quo motu Regis uxor Legida relicta, cum solum retinctorum receptrix esset, gladio cæ-

ſa

ja est,

Wilkius Stedingus

cùm aliquamdiu nihil explorati ex urbe habuisset, cuperét, que fare magnopere, quid in urbe agatur, quidve oppidani molian-tur, ea gregariis itaque militibus Hanſonem Nagelium Franco, ſordidum hominem callidum et verſutum, et ad fabulam, pera-gendam aptum deligit, quem magnis precibus, premijs, pol-licitationibúsque ut ſimulatâ defectione in urbem exploratu transeat, invitat: is interitus, et confidens ſe facturum recipit.

Quæſita est autem commoda defectionis ſimulatæ occaſio, ne commilitonibus fugæ conſi-lium pateſcat. Nagelius forte in caſtris Mauritianis, unum è commilitonibus ad ale-

æ

& usum provocat, ille vero intra propugnaculi septa minime ludendum, sicut nec pugnandum esse jure militari dictitat. edicto enim illud à jaciby militiæ vetitum esse, si ergo secum ludere velit, septa propugnaculi exeat, sc ad quevis paratus. Nageliy vero ardentiy instat, nec finem, nec modum lusui sandi facit, ubi vero nihil pro ficeret, raptim arma arripit, quasi magnum sit flagitium militem negare militi jactum alea, unde suam existimationem minui putabat. Post longomachiam, ultro citroque habitam, vibrantur utrimque arma. Nageliy acedando, pungendoque serio, ut putabatur instat. alter vero gladio suo ictby excipit, eludítque,

retrocedit, nec reverberat. Inter-
ea Stedingus, aliique militiæ
præfecti, hoc inusitato motu:
ex composito tamen facto: excita-
tis accurrunt, pugnamque di-
rimunt, et causam motûs inquirunt,
deprehenditur tandem Nageliu
primi motûs author, itaque quod
pacem publicam propugnaculi
violâsset, dignúsque ultimo sup-
plicio habitu esset, compedibus
Tribuni constringitur, detinetúr,
que captivus triduum, ne fabula
prodatur. Inde aùm Stedingu,
reliquique Juue animi oblecta-
di causâ in equis vehementer
vehuntur, Nageliu interim
adjutu per Tribunum colluso-
nis conscium claustra com-
pedum laxat, et se se versus
urbem, quantum potest, in
pedes conjicit. Ibi tum tota
ca-

castrorum multitudo indignum
facinus, defectionemq; turpis-
simam edclamat, sacramen-
tum, pactumque militare, et
nondum nomen violari. per-
sequuntur itaque omnes fugi-
entem minis, variisque voci-
ferationibus et fulminibus, ali-
us alium ad pugnandum, ce-
dendum, jaculandum, et tran-
verberandum desertorem inci-
tat. Oppidani vero in pro-
pugnaculo et terrea urbis mole,
motum sentientes, eundem trans-
fugam advertendum elatisca-
pitiis tegumenti inflammant,
seipsum jamjam bombarda-
rum ictibus ab insequentium
hostium persecutione libera-
turum. Quid multis? perve-
nit tutus in urbem, adventus
est gratus, ducitur ad Regem,
quo-

quomodo impiorum omnibus
num manus Arivaldi, presentem
que necem sine veri de causâ para
tam effugerit, exponit. Sanguina
rios esse suos, nullâque clementiâ
erga miserum moveri, edisserit, se
inter feras immanes vivere, et ho
stium benignitatem tentare malle
quàm suorum. Excipitur à Rege
humanissimè, versatur inter au
licos, donatur à Rege aureo an
nulo, vestitur splendidè, fit indies
Regi charior, diligentissimè
omnia, quæ aguntur, intuetur,
explorátque adeo, ut proditio
nis suspectus apud quosdam esse
coeperit. Sed authoritas, quæ
apud Regem pollebat, suspicio
nem obscuras, manet in urbe
ultra menses duos, ut omnia
secreta Regis et urbis exactius
cognosceret. Interea Stedin
gus

qus, cùm reditum illius exspecta-
ret, per castra nunciavit, ne quis
ex urbe interdiu venientem, suba-
riumque explicatum circa caput
agitantem occideret, illud enim
signi cuidam datum erat.
Nageius cùm se satis diu
in urbe fuisse, et omnia, quæ ibi
agerentur, explorâsse putaret,
30. Martii vel die martio post
diem Paschæ, quasi olera alla-
turus urbe egreditur, et recta ad
castra Mauritiana, unde di-
gressus fuerat, contendit, viso
signo à militibus excipitur,
ducitur ad Stedingum, nar-
rat omnia, quæ exploraverat,
Primum Regem 16. secum
pellices, quarum unâ potiri,
pua sit Regina, alere, ipsum
trecentas habiturum, et totius
mundi Monarcham: ut

po-

populo persuaserit, futurum, centum equos et ducentas propemodum vaccas in urbe esse, nec quicquam praeter salem et piscem, quibus vescantur, superesse. Item Regem eruptione violentam moliri, ipsumque plebi persuadere, unum Israelitam 10. impios in pugnam prostraturum. Patrem omnes obsidentes excitata percussurum. Item urbem pirum in modum firmari, Regem ipsum in eligendis munitionibus occupatum esse, et nisi ab Hollandis et Frisiis, quorum copias in singulos dies exspectat, ab obsidione liberetur, ipsum obsidione ad duos menses ob penuriam, famem et omnium rerum inopiam, non posse sustinere. Huic vero narranti ita fide

ha-

habetur, ut de certissimâ deditione urbis duces non ambigant, nihil nunc miles per castra sommiat, nisi de conditionibus deditionis & de pacie urbis cepta de direptione, de prædâ dividendâ jam cogitat; se tandem post longam Martis peregrinationem Janum daturum et senectuti viaticum consecuturum, quo reliquos vitæ annos in pace transigat.

Turbanus Billius vir militaris ordinis eo Dania oriundus, post calamitosam illam superiori anno factam oppugnationem in conflictaciuncula ab hostibus cæsus est, & 3. Februarii urbe clanculum ieversus, coram Principe, & militiæ Præfectis enunciat: Regem Lite-

rad

eas typis in urbe excusas, illi-
usque sigillo signatas, in omnes
orbis partes emissurum, quibus
grandia militibus stipendia, et
praedam omnium populorum pro-
mittat. Quo aestu ingentem
se exercitum in praesidium suae
causae, et omnis Magistratus
internecionem coacturum con-
fidit.

Princeps Thuscus ubi acce-
pisset, arctissimas vigilias di-
sponit, ne regii isti Legati
elabantur, passimque per orbem
varios motus excitent. Ingenia
enim militum ea esse cognoscit
ut manifestam etiam impie-
tem, magnitudine stipendii
et praeda illecti tueri non ere-
bescant: ibi enim, teste Lu-
cano, fas esse existimant, ubi
maxima merces. Quae res

non

non solùm se; verum etiam omnes Europæ Principes et Respublica conturbatura sit. Proinde si forte custodiam suam elabantur, Regij illud Propositum omnibus eius cumquaque principibus significavit, ne uspiam militum copias coalescere sinant.

Illi autem etsi arctissima custodia septi, inter tela et gladios tuti elabuntur.

Verum Regiis literis provisi à Georgio Schenck et aliis passim Magistratibus intercipiuntur, atque Supplicij meritis affecti, Regis pij expectationem frustrantur.

Multos inde oppidanos pullulascens rerum penuria ad defectionem sollicitavit, quæ quibusdam satis feliciter; quibusdam verò male cesserat.

Nam

Nam die 9. Februarii trevi-
ri Adolidem femina, cum aut de-
fectionem molirentur, aut defecti-
onis futuræ consii deprehenderentur,
neque eam Magistratui nuncia-
rent, gladio plectuntur, quorum
primus Hanso Bechemicus,
qui Urbanum Billum dabi
machinantem juverat ut ab Epi-
scopo, prosequoque effugituro,
commeatum impetret.
Hieronimus Asrofoes et
Henricus Holstex adlusio-
nem Billi et Bechemicii de effu-
gio, de commeatu ab Episcopo
petendo, deque commeatu im-
petrati symbolo foris inter mu-
nitiones et vineas ostentando
fecerunt et celaverunt.
Treierscherzia non tantum
Billi, verum etiam Her-
neri Schiffers defectionis
con-

confcia, quæ etiam ne inter elabendum quibusvis fidat, prænuit, fibi enim extrema à Rege, nifi prudentius rem inftituat, parata effe, ob id in cœnobio, à valle Rofarum nuncupato adaliquot dies captæ detinetur.

Margaretha Zwickeriana Billo litera pro gratiâ impetrandâ ad Raffelbium perferendas tradiderat, et pecuniam publicam, quam fecum exciturа, pro viatico ferret, fubtraxerat.

Anna Doxes Sylmanno Groningano S. Flor. infumptum effugii dederat, quod fcelus, ne fimili fe poftea contaminaret, carcere expiatum eft. nunc vero Superioris fibi factæ gratiæ immemor Billo 8 florenos fuppeditaverat, pro-

praterea juxta arctum ponti-
culum, quo itur ad Transfluvia-
nos 17. florc. repertos, in contem-
ptum regii edicti in commune
non detulit, sed sibi servavit,
& sub tecto domûs suæ con-
didit.

Propter hæc enormia
si dis placet, flagitia capiti,
in forum protrahuntur, &
decollantur.

Cùm vero Carnifex in
aede Praetorianica, è
valle Rosarum ad supplicium
protraxit, tardior visus est
Knipperdöllingius gladi-
um è manibus carnificis
rapuit, & officium illius per-
egit, neque amicus amico
pepercit, neque horruit eum
fluvere sanguinem, quo sæpe
concaluerat, nec erubuit cru-
de-

delem se ei exhibere hostem, cu-
jus amplexibus totus veneri ali-
quoties indulserat; Ille verò furo-
rem suum excusans, Patriæ se
in stinctu agitatum proclamat,
illius nutu et arbitrio manus
suas præter opinionem suam
in sceleris vindictam commotas
et impulsas esse.

Matthiades quoque Arschius
cùm advenæ cuidam arma ven-
didisset, et à Turbano Pillo
duos plor. Philippicos auce-
pisset, atque ita adversùs Le-
gis dictum pecuniâ interve-
niente negotiatus fuisset, 25.
Februarii gladio cæsus est.

Legitima Krippendol-
fingi uxor, matrona qui-
dem honesta, cùm adversùs po-
lygamiam multa dicitasset,
Rex eam in forum pro-
du-

dum jubet, ubi in populi freque-
ti arena stictum gladium ali-
quamdiu tenere compellitur.
Qua ignominia cum agnosceret
se deliquisse, remissionem impe-
travit.

Cum Oppidani, aut bini,
aut terni, aut quaterni, aut
plures simul consociati excursi-
ones sæpe facerent, et pro arbitrio
aut cum militibus confligerent,
aut iis non sentientibus castra
præterirent, commeatumque
passim in villis rusticanis aut
emptum, aut militia prætexta
raptum secum in urbem trans-
portarent, vel non redituri ela-
berentur, effugerentque; alii
vero quovis tempore urbem
impune ingredierentur.

Princeps et militiæ duce
opus in autumno superioris
anni

anni acptum, et partim Haven-
dorpensium seditione, partim
hyemis incommodo abruptum
perficiendum esse censent, et ut
tota urbs vallo, fossáque arctis-
sime cingatur, ne cuiquam exitus
ingressusque in urbem pateat;
sic enim fore, ut oppidani com-
meatibus intercluſi, penuriá
rerum necessariarum laborant-
tes, et auxilii et liberationis spe
destituti, sine sanguine se de-
dant, atque ita se incruentam
victoriam habituros, confidunt.
Revocantur itaque agricolæ,
ad opus superiori anno intermis-
sum ad XI. diem Februarii,
qui invitis quidem superioris
incommodi memoribus ad hoc opus
pertrahuntur, quorum quidam
cum non solum rebellesserint,
sed et alios quoque ad similem
re-

rebellionem ita animâsent, ut horrendam seditionem omnium rusticorum trium Episcopatuum adversus Principem ferè commovissent, capite plectuntur, et conjurata seditionis poenas, in harcrum angustiâ bene commerita, dederunt, quorum exempla à simili temeritate reli, quos deterruerunt. Peculiaris etiam domus in castris exstruitur, in quâ gerræ, vineæ tormentorum objectacula et defensacula militum, ex vinibus lentis et tenacioribus virgultis texcrentur, operasita, que partiuntur, ut Walthecæ, ni agricolæ ab Alphæ dextro latere, in urbem decurrentis ad Antonii Lichtertenii propugnaculum opus ducere inciperent, inde Bervergenses et Saxenburgici, ad Stan-

Sonij

2214.

Sonis Seckelenburgici castellum, inde Ludinckhusiani ad arces Mauritianas, quibus Redingus praefuit, inde Stortmariani ad Wilhelmi Arnhemiae Sortalitia, inde Dulmanienses et Stromburgenses ad Laurentii Stonstanii munimentum, inde Schusia, ni Abcortholdiani ad Egberti Deverani defensaculum, inde Gernenses ruricolae ad Stermanni Sittardi crymeta, et hinc ad Sinistrum Alphae latus. Stis post diem quintum dimissis Harpteviani, Wildeshusenses, Vechtenses, Emslandii, Coppenbergenses, et Dulmenhorstani succedunt. Stis aliarum quoque Diocesium Agricolae, donec operis absolvatur, per vices substituuntur, ita ut supra tria su-

Sti-

licorum millia à Satrapis et
Præfectis suis ibi præsentibus
continuo labore occupabi sem-
per detinebantur, nisi quod
statis horis tympanorum pul-
su à labore quiescant, et ad
eundem revocentur, arctissimè
itaque urbs tota, præcipitibus fos-
sâ, præruptóque vallo sentibus
lignisque per certa intervalla
insertis ad retinendum opus
è terrâ fabulosa congestum
interpositis cingitur, libertásque
vagandi, erumpendíque oppi-
danis adimitur, quæres ipsis
exitio tandem futura erat,
multum temporis in eo opere
excitando absumitur, amplis-
simam enim illud campi pla-
ciem s. quam regnum vul-
gus appellavit s. inter castra
ad urbem continuo circumdu-
ctu

ctu amplectitur.

Orientales urbes, quae cum aliis quibusdam Rebus pub: commodioris mercaturae exercendae gratia quaedam inter se foedera antiquitus pepigerunt: / Monasterium nobilissimam Westphaliae metropolim, foedere sibi quoque consociatam, ita ferro, aedibus, populationibusque perituram dolent.

Itaque Senatus Lubecensis Reipubl: per literas ad Principem nostrum 13. Februarii Scriptas efflagitat: ut sibi vicinisque civitatibus utpote Hamburgensi & Bremensi controversiam inter se, civitatemque Monast: jam diu agitatam & gliscentem in gratiam innocentum: / quo;

quorum sine dubio magna in-
ter nocentes adhuc fit copia: /
intercipere, coeptam per Gratiam
Dei ad pristinam concordiam
revocare liceat, eodem quoque
tempore Arianensis Arie Epi-
mensis idem petitum iterum ade-
rat.

Ad quae Princeps:
Se non animi aut oblectatio,
nis causa, aut temere, levemque
ob causam, sed summa et inevi-
tabili necessitate adactum,
violentos istos urbis Roms de-
tentores, seditiosos, schismati-
cos Anabaptistica fece pollutos
perfidos, foedifragos, perjuros
impios, Imperii edicti et publi-
ce pacis violatores, ut subditi
in tranquillitate conservent, /
ferro, armisque persequi, civi-
tatemque tanquam impiorum

A

et seditiosorum asylum obsidere, et nisi illud factum fuisset, Nonnasterienses non solum Diœcesim, verum etiam Germaniam, et totum inde christianum orbem quasi contagione quadam, seditione sua turbaturos, et in ignem eadem præcipitatu, ros fuisse. Sæpe ipsos et orbis Legatorum suorum et Scriptis non tam à se et Diœcesis ordinibus, sed etiam ab Imperii aliquot Principibus familiariter admonitos fuisse, quæ omnia nihil profuerint, imò ipsos perfractiores, obstinatiores, et pertinaciores reddita. Se ergo periculosam belli obsidionis ale, am primum subiisse, inde ubi se suscepto oneri imparem esse intelligeret, se vicinorum Principum et tandem aliorum vim,

pe,

perii Rom: ordinum præsidia
adversùs Monasterienſium
temeritatem implorasse et non
secutum esse. Sibi enim ab illis
non tantum auxilium decre-
tum esse; verùm etiam ipsos
se in partem onerum intromi-
sisse. Proinde se sine illorum
consilio, et authoritate, quorum
maxime interfit, nihil in hac
causâ admisurum. Si verò
aliâ in re ipsis gratificari
et vicinitatis officia præstare
quiverit, se non gravatim id
facturum.

Hoc responso facilè declara-
tur, quod Imperii Principes
impietati et rebellioni ejus em-
pla in hac urbe statuenda
esse decreverint.

Nicolaus Burgardius
miles gregarius ab oppida-

ni

nis ante menses aliquot captu
25. Martii vel die Joris post
palmarum occasione capta
ex urbe ad suos redit, hic comme-
morat Nonn. 8. viros totidem
pecuniarum saranis onustos
16. Martii in Hollandiam et
Frisiam, auxilia petitum tem-
pore noctur no ablegâsse, quo-
rum 4. Clivense, reliqui verò
4. Geldriacum castellum con-
tum est quinquaginta armati
Stipati, militibus non senten-
tibus intertumultum progressi
sunt. Refert etiam Regem
Salcalij quibusdam curribus
frumentalium eruptionem
facturum.

Proinde Princeps
omnia Dioeceses oppida, omnes-
que Satrapas et pagorum,
villarumque Praefectos admo-
ne-

nel, ut accuratissimè rebus suis prospiciat, et si quid frumenti aut commeatus in loci, urbi propinquioribus habuerint, remotioribus et tutioribus id committat.

Rex cum paschalis Sabbati dies instaret, qui eo anno 28. Martii celebrabatur, et de liberatione urbis, quam populo vaticinatus erat futuram, desperare inciperet, aegritudinem simulat, domi se se ad dies continet, ut interea viam elabendi et purgandi se se apud plebem meditetur.

Actis diebus elapsis ad forum et frequentis populi conspectum liberationis avidi satis confidenter prodit, atque ibi patrem omnium Israelitarum peccata suis humeris im-

po-

posuisse, quæ se per diem aliquod debilem fecerint, enunciat, hoc se gravi jugo populi nomine pressum, eò quòd suas humanæ naturæ vires debilitatas fuisse, sed Patris clementia in integrum restitutas esse. Liberos itaque jam ipsos à peccati sarcinâ reddito. de internâ et spirituali, quæ potissima sibi liberatione, quam æternam præcedere sibi necesse, se sensisse. Cum à se liberationem promissam esse, æternam patienter expectent, eam enim certo futuram, si in peccata non relabantur, et plenam in Patrem fiduci, am collocent, Ipsum suorum, quam desertorum, Ipsum constantiam suorum variis afflictionibus probaturum.

Circa 28. diem Mar-

tii

tii magna Anabaptistarum
turba antiquum cœnobium S.
Josas præruptoque aggere se-
ptum, et firmioribus ædificiis
communitum in Frisia orienta-
li inter Snecam et Bolswerdam
situm, vi invadunt; illud adver-
sus hostilem impressionem fir-
mare incipiunt. Georgius
verò, Scherck continuo hos
persecutus obsidione eos cingit,
et eorum animos, quid facturi
sint, subitâ et tumultuariâ
oppugnatione ex itinere per-
tentat. Cum verò munitio-
nes cœnobii firmas deprehen-
deret, neque subitò expugnare
posset, tormentis advectis, ea
primo die Aprilis confrin-
git; hinc S. impressionibus
recentibus militibus oppugnat,
et in quarta ædificia aliquot

de-

depulsis inde hostibus abscessum
est. Et cum in templum tandem
secessissent, illudque communi-
vissent, neque sacrificium illud
propter lectissimorum sirmiorum con-
jicii possent, die 7. Aprilis
a quinque partibus tormentis
et machinis bellicis concutit,
et horâ tertiâ pomeridianâ na-
valibus pontibus illud magnâ
vi oppugnat, postquam solis
occasum non sine caedis
suorum dedecore victoriâ potitus
furorem eorum compescuit, et
iter institutum interrupit.
Hinc Georgius Duc. Sect
ita Germaniam inferiorem
et Brabantiae passim obsidet,
ut nullos retinctorum actus
illic coalescere nec errantes
in pelago navis Anabaptisticis
foetus ad littus appellare sinat.

Ca-

Carolus etiam Dux Geldriæ catholicæ religioni additissimus, sectariis infensissimus, Tres na, ves Anabaptistas utri, usque secũ Avariis armis in editum Daventriensium fa, ctas cum oneribus in Issulã demersit.

In imperii conventu, quem Ferdinandus Rex rogatu Principum, ut Con, stantiæ convenerat, ad quar, tum diem Aprilis per Lega, tos agebat, quædam Civitates, quæ nihil adhuc subsidii in obsidionem civitatis Monast. contulerant, protestantur, se ad diem eum propter decretum Confluentinum non venisse, sed ut Imperatori ~~no~~ et Regi morem gerant, magna ergo

fuit

fuit inter Principes de contri-
butione altercatio. Tandem
tamen in menses 5. auxilium
decernunt, nempe ad viginti
aureorum millia in singulos
menses. Praterea ut capta
urbe innocentia parcatur, et
in auxilium pulsis civibus bona
immobilia et in urbe relicta re-
stituantur; alius quoque in
hac eadem causa ad 13. Julii
conventus hoc eodem loco cele-
brandus indicitur. De quo
suo loco.

De Legat. Imper. ad urbe
Insuper Obsidano iterum et
postremo publica imperii le-
gatione admonendo esse, cen-
sent. Mittuntur ergo Impe-
rii sumptibus, Francof.
fur dienses et Nurem-
bergenses Consules,

qui

qui post fidelem admonitionem
urbis deditionem ad poenam et
gratiam poscant.

Quibus Mons: respondet.
Nihil sibi negotii esse, cum
quarta illa Danielis bestia, vel
cum imperio Romano, se novum
Israheliticum sanctum Patris
coelestis instinctu, longe à Ro-
mano diversum instituisse et
fundasse imperium. Se provin-
de efflagitare, ne Patri coe-
lesti adversentur, neve illius
regnum impiis armis suis
evertere conentur, alioquin fore,
ut illius indignationem, vin-
dictam, et perpetuum exitium
sibi accersant.

Princeps et Praefecti
militiae ab initio obsidionis
in Pictauio castra metati
sunt, sed cum ille locus remoti-

or

or sit ab urbe, inde ergo ad locum
urbi propinquiorem post castellum
Arnhemicum in prædiis Averka,
gii A Wintercampii 5. die Aprilis tentoria sua transferunt.
Princeps vero cum animo et
corpore Wolbecam abit, ubi in
arce suâ quibusvis sui conveni,
endi copiam facit, finémque
aut facti sui, aut belli opperiatur.
Liber quidam Z. V. A,
prius elapsus refert, in urbe
non solùm panis, verùm etiã
omnium rerum penuriã oppi,
danos laborare, et plerosque
herbis, graminibúsque vesci.
Et quamquam penuria
animos quoque frangere atque
debilitare soleat, nihilo tamen
minùs horum animi pla,
cescunt. Nam Hensatæ
Seckenburgicum ca,
stelli

stelli juxta pratum Prohagii excitati Ducem in equo te more extra munitiones vectum tormento trajiciunt, quem tamen satellites, ne oppidani ipsum esse tabu sentiant, in equo erectum ad castra usque sustentant. Cui Ludovicus Brunsvicus succedit.

In eodem quoque Aprilis mense Wilhelmus Henricus castelli Crinkingani praefectus, cum impressionibus atque licentius per agros evagaretur, bombarda tra jectus, rebus humanis excessit atque huic Matthias Bilderbechius substitutus fuit.

In hoc eodem mense Infans Agrippinas, dubio nodum fugio

cum

cum primum è castris in urbem,
inde inedia perlocsus ex urbe im-
pune elugere speraret captus est cum
quinque viris selinlij et duabus fœ-
minis ultimo supplicio adjudicatus
et altera gladio cæditur.

Hæc penuria et fames
urbis ita paulatim invalescit,
ita sœvit, ita populum affligit
ut ea pro ventre alendo in cibum
vertere cogantur, à quibus alioqui
hominis natura abhorret. Hæc
equarum maritos, pullosque, hæc
canes fœdissimos, hominum ami-
cos: quæ neque auro, neque
gemmis corrumpuntur, neque
flagris, quantumvis heribus
fidem mutant: excoriari jubet.
Hæc pro leporibus, apris et cervis,
quorum nulla fuit copia, mu-
res, soricesque et glires non quidem
in silvis; sed horreis inanibus

A

et vanis non plagis et telis, sed
decipulis esca, ad fallendum in
struclis venari suggerit, qui dum
escam captant, esca fiunt, hæc
loco leporum numerum hostes
quos solos vocamus. Illevero
lepores domestico malabat resec
tis capitibus cum cerebrum
noxium putetur, verubus infixos
igni torret, hæc corium, hæc de
tritos calceos, hæc omnis generis
pelles, hæc librorum non exustos
cum aluta, aqua permollita
et frustatim concisas, hæc ra
narum lumbos, lenta, tenaciq
pinguedine fugit, hæc viride
pampinos acetosum saporem
referentes, hæc novos et molles
adhuc arborum frutices et cor
tices in deliciis habet, hæc oleri
bus cibis, quæ semel iterum
que febrica candela raptim
im,

immersa pinguescere putantur,
gaudet, hæc limaces & cochleas
lubricas, hæc herinaceos hirtos in
regno captos in cibum vertit, hæc
herbas & radices quaslibet in cibi
nutrimenti Solamina posit,
hæc boum, vaecarúmque excre-
menta solo excitata colligit,
hæ forticas juata Atpham vi-
matur, et excrementum huma-
num aëris, solisque calore in
massam induratum cruit, quos
cum intus speciem panis referret,
quidam eo ad edendum illecti
sunt, sed cum degustassent, non
sine horrore et nausea illud ab-
jecerunt, et mortem, quam talem
cibum iterum gustare malue-
runt, hæc recentia cadavera
captis inde musculosis carni-
um pulpis ferro spoliat.
Hinc viribus destituti & exhau-

sti

sti, hinc tabe lurida & exhausti
in varia morborum genera incu-
dunt, cura primum inflamman-
tur & turgent, inde totum corpus
fit luber. Quidam enim crudis
humoribus adeo intumescunt, ut
vix corporis sui molem ferre que-
ant. Multos infantes autrin cu-
nis aut in sinu matrum auxilii
experium, fames absumit & ne-
cat. Multos quoque fabre,
fio referre: / parentum gla-
dius cibi causa extinguit, quo-
rum membra post captam ur-
bem, non in uno sed pluribus
urbis locis in caligine aspor-
ta sunt. Hansonii Neue-
meni Senatoris uxor tri-
gemino s peperit, quos me-
dratim dissectos in salsu-
gine conservavit. Paren-
tes in sua pignora, imo in

sua

sua viscera mactando, laniando
laceranda̅q; sæviunt. Quæ un,
quam fera tam immanis, tá̅q;
crudelis fuit, quæ in suam, sobo,
lem et partum dentes suas acuit?
diligunt enim feræ suos foetus,
quos etiam in fame cibis, aut
magno labore, aut periculo vitæ
suæ paratis, vel proprio interdum
sanguine nutriunt, et in vitâ
conservant. Bruta quoque
quæ alterius generis animalibus
rapina pascuntur, à consimili
tamen sui generis sanguine
sibi temperant, atque hi à pro,
prii partûs cibo non abhorren,
tes. O malesuada penuria,
quæ naturæ leges violas, O preti,
osa fames, quæ proprii visceri,
bus non parcis. O obscena ege,
stas, quæ sordida et insuela
humanis usibus infers. Hoc
ops.

oppidum Westphalicum Hyero-
solimam istam Judaicam non
modo æquare, verùm etiam cala-
mitatibus et miseriis superare
non est ambigendum. Non igi-
tur sine fatali causâ novam
illud Hyerosolimam appellitant.
Artis oppidanorum flaccida car-
ne absumpta exarescit, atque
ingressæ, per eam costæ distinc-
ta numerantur, ossa exstant,
digiti macie rigent, naso acu-
itur, genæ pendent et sulcosa-
gunt, lumina in suis sedibus
altius subsidunt, et quasi de-
morsa conspiciuntur, livor
est in vultu et adeo macie con-
fecti sunt, ut spectris hos et
simulacris mortuorum simili-
ores esse dicere, quam homi-
nibus, sola hominis figura
cernitur. Usus verò et offici-

um

um desideratur, quidam ulceru
sanie ita solvuntur, ut vivente
diffluant, putrescant & ambu
lantes moriantur, quidam di ten
tã aute rumpuntur, & ut, poa
dicam, urbs erat plena mortu
Plurimi enim passim in vici
corruunt, subitóque expirant,
quorum cadavera ad eriandum
foetorem Regia jussu Regio
ad hoc comparata, in vecta subi
tò tumulanda avehuntur; ma
gni enim terræ hiatus ad cada
veram sepulturam aperiuntur,
qui immissis mortuorum cor
poribus paulatim replentur.
Quidam promissione Regis pe
ti, eam habent fiduciam, ut
priusquam fame intereant,
Latrem fata platearum in
panes transformaturum cre
dant, ideóque cùm horrendã
ejus

spirie torquerentur, morsibus fili-
ces prælenkant; at ubi neque sub-
stantia, neque ullius accidentis
metamorphosim saltam cæperu-
erint, pristina illa pristina sta-
cepit, et flente miserrime secse
secundo lauite querunkur. Omnia
gemitibus personant, omnia pue-
ilibus ploratibus replentur, o-
mnia scrum et ægrotorum suspi-
riis conturbantur. Hoc unum
danculum quærunkur, quodnam
thore tantæ miseriæ non so-
lum supersunt: verum etiam
omnis generis voluptatibus per-
fruntur, et quasi bene gesta
honoribus insuper afficiuntur.
Rex enim prose, suisque omni-
um rerum copiam et instru-
ctissimam culinam apud se
in regiâ aulâ abundanter
habet, his querelis non commo-
vetur

retur, neque miseriam populi sui extrema fame tabescentis ipse luxu diffluens, agnosceret, sed patrem suam plebem non deserturum, fiduciam saltem per famem exploratum omnio natur. Qui verò minus insipiens sint constantes, his se liberam exeundi facultatem facturum, si meliori in urbe relicto, vilioni vestitu egrediantur, se enim non solum, etiamsi omnes decesserint, Angelorum ope et praesidio civitatem ab hostili impressione defensurum.

Haec cùm à Rege exeundi libertas promitteretur acerbissimam famem effugientes, in hostium gladios incidere maluerunt, quàm lenitâ efurie tabescere, fatius esse ducentes uno die ex-

fu-

subito extingui, quàm singulis
diebus mori, unam perferre mor-
tem, quam multas. Magnam
ergo multitudinem virorum, fe-
mum malè affectorum, mulierum
et puerorum in Aprili horrenda
fames in singulos dies urbe ex-
pulit, inter quos fuerunt, qui
inter octo hebdomadas ne mica
quidem panis quotafsent. Viro-
rum aram spectiu, quamvis
veteris et imbelle genus hominu
agere debuissent, et tempus veni-
à elapsum esset, hostilis gladius
habita tamen innocentiæ rati-
one absumpsit, quorum quidem
gladio vedi, quàm vita donari,
et negotii conficiendi causâ in
urbem ad intolerabiles ærumnas
redire malebant, Senes verò
quibus parcitur, mulieres et pueri
inter urbem et castra à mili-

tibus

tibus cõëreentur, et ad urbem repel-
lantur, sed in urbem redire nolentes,
in regno p: quo inter castra et urbem;
conclusi, ad 4. fere hebdomadas,
vagantur, et instar quadrupedum
herbas vesantur. Quidam debi-
lia membra trahentes in terrã re-
punt, et quæcunque necessitas
affert, usurpant, quidquid fortu-
na et casus subministrat in ci-
bum vertunt, tanta est fervor
edendi, ut nec sapor amplius
discrimina eborum faciat, qui-
dam viribus prorsus destituti
in arena se volvunt, palpitant,
et moribunda membra sursum,
deorsumque trahunt. Quidam
ita avidam succo oleribus et
virgultorum foliis farciunt, ut
pleno ore suffocentur, quidam
dum procumbunt, et ore vellunt
herbas dentibus subito morsu

ce-

cespite apprehendunt et vitam evomunt. Quidam lacrymantur, sed pro aviditate lacrymas effundere non possunt. Quidam gemunt et suspirant, lamentabili, que voce querunturs. O fames insatiabilis, o pestis ipsa morte atrocior et crudelior, o horrendum Polymorum flagellum, o judaica lues, o flamma viscera nostra excrucians, o mors, cur à nobis refugis? cur longas vitæ moras, non abrumpis? cur non melam crumnis et calamitatibus imponis? cur miseriis nostras differs, et differendo auges? nihil jam in urbe nobis superest, omnia sunt ~~penè~~ pene absumpta, fames in singulas horas inva-lescit et recrudescit, foris à milite gladiis cœrcemur, inter urbem et castra concludimur,

cva,

evagendi, abeundique libertas
nobis adimitur, utinam hanc so-
lam gratiam ab hoste consequa-
mur, ut gladiis, tormentisve pe-
dora, utemque nostram vicosi-
bus adhærentem confodiat, utina
saniei, qua pro sanguine disten-
dimur, ferro viam faciat utina
è præcipitio dejecti et fossarum
aquis suffocati fuissemus, non
formidamus hostem, nec hostis
arma, sed horrendum nostrum,
quod circumferimus, quod visce-
ra nostra edit, quod artus
attenuat, quod in medullas de-
scendit, quod vires nostras absu-
mit, hoc vulnere, hi vulnere in-
tus afligimur, intus excruci-
amur, intus sine morte mori-
mur. his omnibus vulneribus,
his molestiis, huic monstro, huic
morbi, atri panis crustulâ
men-

mederi posset, dum ita fones, ma-
trésque querunt, infantes alii
pra inedia vagiunt, alii ficcis
matrum uberibus adhærentes
frustra ea lambunt, alii pro
lacte vivifico fordidam saniem
attrahunt, alii ploranty, & è
sinu materno suspicientes per-
manfum ex ore matris cibum
hiantibus oculis exspectant,
& certâ spe sibi ora movent,
sed delusi lacrymantur. Alii
grandiores ~~by~~ butyro illitum,
alii ficcum panem postulant,
matres verò singultus, gemitus
et lacrymas sibi loco donant,
& secum adamatis pusionibus
non extincta esse quærunt.
Nullis inde lamentis suppli-
cant militibus, ut se homines
esse reminiscantur, et se à mu-
liebri sexu editos, se infantes

fu-

fuisse, materno præsidio equisse
maternâ curâ et sollicitudine e-
nutritos esse, si ergo per amorem
maternum in liberos obsecrare,
ut sibi pauxillum atri et muscosi
panis adjiciant, sit sua cum cani-
bus portio. Si vero id fieri ne-
queat, infantem saltem fameli-
cum et morti vicinum, semel quo-
cunque etiam cibo saturent, vel
si neque se ad id, muliebribus
lacrymis se moveri sinant, uno
ense cum parvulo transigant et
calamitati suæ finem impo-
nant, cùm vivere sibi miserri-
mum sit, ergastulum animæ
solvant, carcerem ferro aperi-
ant animam carnis consortio
infirmam et diuturnis labori-
bus defatigatam liberant, ut
à carne divulsa libertate
fruatur, illud se pro benefi-

cio

cio summo habituros.

Miles quamvis durus et inexorabilis, hac tamen miseranda rerum facie et querimoniis que et feras immanes et saxa commovissent, ita emollitur, ut miseriæ muliebri et puerili humano aliquo solatio succurrendum esse existimarent. Bene ergo milites e castris matribus, puerisque per munitiones adjiciunt, qui quantum per ætatem et famem licuit, non aliter, quam famelici catelli certatim ad cibum curritant, alius alium præcurrere contendit, alius alium præripere volum get, fit unde variæ contentiones, inter pueros oriuntur, quas matres vix sopiunt, non enim de rebus levis momenti, sed de cibo, vitæ conservatore agitur.

Cum

Cùm autem data esset ipsis cibi
copia, quibusdam oneri accipiebe-
bus, dentes defuncti alimentis
mandere ingesta non poterant,
invalidus erat morsus, obstructi
erant meatus alimentorum, obri-
guerant interia viscera, inter-
clusi erant sanguinis ductus,
aruerant jecoris vena cibum
attrahentes, avidita quidem ede-
di manserat, manserat appetentia
cibi; sed edendi usus defecerat.
cibus itaque pluribus periculum
quam salutem adferebat, in
quibus appetitus edendi ratio-
nem præcurrebat. Quidam
enim mensuræ nescii, supra
modum cibum ingerebant, ide-
oque magis inflabantur, solito
cibo, quam reficiebantur, et
repentino cibo farti crepaban-
et rumpebantur. Qui verò
pau-

paulatim, & parcâ manu cibi
rebantur, & fervorem edendi
frustrabantur, donec à diuturna
abum capiendi consuetudine ad
pristinum usum reverterentur,
periculum evadebant.

Hæc cum miseria et
calamitas egressorum, quoti-
die ex urbe elabentium, & in regno
instar brutorum errantium per
Oberstenrium militis Præ-
fectum ZZ. Spiritis ad
Principem perlata
esset; Princeps ingemuit,
& urbis & egressorum miseriam
ex animo deplorat, manus in
velum attollit, & se tam horre-
de calamitatis causam non esse
testatur, qui sæpe oppidanis
in ipsâ obsidione pacem &
culpæ gratiam obtulisset ultro
si impietate & rebellione pro-

filia

sitâ pacem et gratiam totiesq; oblatam elegissent, se clementissimum illis futurum fuisse; ubi verò bellum, quàm pacem, angustias, quàm libertatem, famem, quàm satietatem maluissent, se necessario pro defensione gloriæ Dei, catholicæ religionis et Reipub. tranquillitatis ad arma protractum, coram Deo itaque et hominibus se abillâ clade purgatum esse.

Inde cum militia Hesty de transfugis et urbe egressi consultant, et cum hac consultatio, ne visum fuisset Principi, immane, crudele, horrendum, tantum senum, mulierum puerorum et malè affectorum multitudinem, in quâ procul dubio plurimi sint innocentes, sine de-

dio crimine mutare, aut itainter
urbem et castra cõtineri, ut fame et
inedia simul extinguantur, cum
foris malint gladio confici, quam
in urbem redire et fame tabescere,
neque satis tutum ratu esset,
ipsis libertatem abeundi permit-
tere, ni similis seditioni alia loca
impune concitent et everlant.
Quare nequid atrocius vel leniu,
quam aequum sit in eo tran-
fugas ãsse decernatur. Itane
rem consilio Colonienses et Cli-
venses proponendam esse suadet,
ut isti Principes, quid sibi utile
visum fuerit, in medium con-
sulant, reservato tamen sibi
consilii temperamento. Haec
consultatio ab utriusque Prin-
cipis consiliariis facta est,
Coloniae 13. May, in qua de-
cernitur primum, ut egressi

in

in urbem, quacunque ratione
possit, redire compellantur, ut
maritos sua, aliosque sibi sangui-
ne junctos, ad capiendum Regem,
reliquaque præcipua factionis
capita conveniant, quibus Illis
ipsi traditis, urbeque reclusa,
sibi, reliquisque oppidanis
innocentibus gratiam compa-
rent, si vero ad id induci non
possint, ut in urbem revertan-
tur, totam multitudinem
egressorum hominum pedes-
sium per equitatum decu-
riatam nocturnis, diurnisque
vigiliis, ita ad captam usque
urbem coercendam et custodi-
endam, ne quis eorum se se
subducat, neve quis pere-
grinus ad ipsos alloquendi
causa admittatur.

Præterea ut diligens et ac-

curata tam inter fœminas quam mares inquisitio fiat, sponte ne an coacti in urbem transierint, vel in ea remanserint: an ana-baptismo ad dicti fuerint: quid de eo sentiant &c. Eo certo consilio, ut innocentia parcatur, flagitiosi vero et ana-baptistæ, ea labe contaminati, commeritis supplicijs secundum pias Imperatorias que institutiones afficiantur.

Ac hæc ut ad supplicium destinatis, doctis et piis Ecclesiastes adhibeatur, qui ipsos ab errore, ad veritatis agnitionem ad derijs in viam veram per scripturam sanctam vero, cel, et ne salutis æternæ jactura faciant, reducat.

Postremo dabitur opera, ne ei illi, qui tanquam innocentes

dicti

Dikkausii conservandi sunt, anci-
onatore catholico deditivantur, ut
si forte impietatis reliquiæ ea pri-
stina labe in ipsis remanserint,
stirpitus eradicentur, et in catholi-
cæ religione confirmentur.
Ad hæc consulta, Episco-
pus noster VI. Maji resp.
aliquot centena hominum ple-
berum capita inter urbem et ca-
stra errantia, neque blandis verbis
invitis, neque vi ulla cogi posse,
ut in urbem reverterentur, se
hostili gladio malle continuo oc-
cumbere, quam ad priores ærumnas,
quas deseruerint, redire. Dixere,
sis proinde capita, ad quæ potis-
simum hoc negotium pertineat,
sine totum militare consilium
~~confodiatis~~, censuisse. Egressorum
hominum multitudinem dati
vatibus in diversas regionis partes
spar-

spargendas esse, in quibus se, donec
inde revocentur, mortis poena, non
parentibus, proposita contineant,
ne Diœcesis hæc pluribus degrave-
tur sumptibus, quam ferre queat.
multis enim impendiis opus esse,
primum ad vigilias tam diurnas,
quam nocturnas peragendas: de-
inde ad tantam hominum multi-
tudinem alendam, qua in singu-
las etiam horas, transfugarum
numero incrementum sumptura
sit.

Princeps ergo Z8

May totam illam multitudi-
nem per quosdam bombardi-
geras et equitum turmas, ea ar-
gustulo illo seu regno undique
concluso liberat, Dirkhausium
transfert, sed cum multi utri-
usque sexus fame, inopia, ae-
gritudine, vel senio fracti, ne-

que

que consistere, neque ingredi possent, quadrigis eò veheti sunt; ibi crimine notati ab innocentibus sejunguntur, & ultimo supplicio designati, post biduum plectuntur; insontes verò pactionibus quibusdam obligati præstito jurejurando, & datis fidejussoribus ad diversa Diœcesis loca relegantur. Fidejussores autem pro personarum dignitate ad certam pecuniæ summam eos solvendam, Principi loco juramenti se obligant si relegandi à fide datâ recedant, & pacta in minimo violent.

Pactiones & Articuli

Mulieribus et Seminibus Monasterio egressis et in gratiam quodammodo receptis pro,

propositi, quos singu-
li uno propinquorum
adhibito et juro juran-
do interposito se serva-
turos recipiebant.

N.

Primum Anabapti-
smum omnes exco articulos
manentes, per quos seducti, se
ductæve sint, ex animo abju-
rant, neque se his impostern
adhæsuros, aut ad præterita
delicta reditu-ros, sed cum supe-
riori vita resipiscentia, quæ et
christiane victuros pollicentur.

2.

Secundo se solutum, ad
quem relegantur, sine arbitrio
et voluntate Principis sub pœ-
na ultimi supplicii non muta-
turos, neque se apud quem qua
hominum, cujuscunque sta-
tus

sit ætatis, de anabaptisticâ
secta verba facturus, nedum viam
ad eam præsturus, eámve doctu-
ros, sed hominum multorum com-
mercia adtempus se evitaturos,
promittunt.

3.

Tertio se verso demon-
stratum fuerit, se quemquam
cujuslibet ætatis hominem, verbis,
factis, scriptis, aut quælibet
aliâ ratione, post hanc rele-
gationem anabaptismum docu-
isse, aut propagasse, continuo
poenas bene commeritas se data-
ros recipiunt.

4.

Quarto reconciliata
per Dei gratiam urbe Monsi,
ejusque remissionem delicti mere-
antur, se publicam impietatis
et admissi sceleris poenitenti-
am

am, qualemcunque sibi Sum, cepit imposuerit, libenter acturos.

5.

Quinto omnes articulos superiores sub privatione vitæ et æterne salutis se servaturos, neque se eos verbis, factis, scriptis, aut quacunque sinistra machinatione, clam, palamve neque per se, neque per alios oppugnaturos, neque se adversus eos ab ullo Magistratu Ecclesiastico, seu profano privilegium ullum impetraturos, jure jurando affirmant.

Ubertus Crivus reliquique quæ mibitice Præfecti cum incredibilem miseriam et calamitatem in urbe esse, à transfugis illis, quos fames, ut dictum est, expulerat, accepissent, ad deditionem

opus

oppidanos nunc fore proniores
existimant. Proinde ut sangui-
ni parcatur, scripto D. Mar-
ij in urbem misso ipsos
iterum admonere utile visum
est, ut depositâ impietate
serio resipiscant, et civitatem
ac gratiam poenamque dedant.
Si vero, ut id faciant, sibi persua-
deri non sinant, viros, mulieres
puerosque in urbe retineant,
neque eos egredi permittant,
alioquin se eos infestissimorum
hostium loco habituros.

Ad quae oppidani
2. Junii respondent in
hunc modum:

Quanquam responsum
à nobis non postulatis, me-
mores sine dubio superioris pra-
meditati, et constanti respō-
si nostri, ut tamen men-

tem

tem nostram plenius assequami
ni, pro constanti commutatore,
sponso habebote: Nos ita erga ve,
ritatem, quae per Dei gratiam
apud nos fulget, affecto et animato
esse, ut eam totis viribus, ad ea,
tremum etiam vita hahitum tueri,
propugnare, eique adhoerere
decretum sit nobis, nisi ea à
vobis, aut aliis quibuscunque
validioribus Scripturarum aric,
tibus convellatur, et expugnetur.
Ridiculum profecto et stultum
esset, cùm nullius flagitii nobis
simus conscii, etsi à vobis falso
insimulamur, nos nondum con,
victos culpam agnoscere, deli,
cium deprecari, hostium gra,
tiam implorare, et in arbitri,
um illorum nos dedere. Si
Christi nomen digne circum,
ferre velitis, de quo satisfar,

ro,

rogantes gloriamini christiano
jure, quod sæpe, sed frustra: po-
stulavimus, nobis cum agere tis:
accusatis et in crimen vocatis coram
judicibus corruptis, et non suspe-
ctis defensioni daretur locus,
sed frustra, hæc querimur.
divinitus enim hæc fieri Daniel
7. nobis præfiguravit, nam
si bestia quarta, quartam ter-
ræ Monarcham, hoc est Imperi-
um Rom: præsignificans San-
ctos Dei conculcat; sic hæc
bestia est affecta, ut nulli le-
gitimæ defensioni det locum,
sed pro sua libidine et tyran-
nide Sanctos Dei conculcat, com-
minuat, mactet, perdat, latro-
cinetur, interficiat, et devoret,
cum sic ultima, quarta be-
stia tyrannis, longe à prio-
ribus tribus bestiis diversa no-

mina

mina comminuens, & pedibus con-
culcans. Legantur omnium pa-
trum et historicorum scripta, & non invenietur tyrannis similis in causâ fidei circa sanctos Dei, quam hujus bestiæ temporibus, & quod horribilius est, judice et pro-
fecti hujus bestiæ, etiamsi sciant se innocentes & sanctos Dei oppri-
mere, tamen a crudelitate et sanguinis effusione ex destinatâ quasi malitiâ, in gratiam be-
stiæ sibi non temperant, neve-
rita in suam ipsorum pernici-
em emergat, & populum adver-
dictam commoveat. Sicut Coan-
gelii ita sub pedibus pressos te-
nent, ita linguas ipsorum pre-
dunt, ita ora obturant, ita
tibiis, tympanisque obtundunt,
ut ipsos in defensionem sui
exsurgere non sinant. Atque
hoc

hoc illud est, quod Prophetа
dixit: residuum pedibus suis con-
culcans. Christus etiam in E-
vangelio Matthei 24. haec
praedixit: erit, inquit, tum af-
flictio magna, qualis non fuit
ab initio mundi, ad hoc usque
tempus, neque fiet. Et eodem
capite: abominatio desola-
tionis stabit in loco sancto.
Quod jam manifestum evadit,
nam sanctum Christi nomen,
cumque sibi arrogant, horren-
dam tamen abominationem
sanctimonia fuco super terram
committunt, quare si nemi-
nem causa nostra rationemve,
vel, si nulla purgatio nostri
permissa fuerit, sed bestiae pe-
dibus conculcata fuerimus, si
id Deo ita placuerit, eadem
ipsa tolerantia sanctorum

Dei

Dei nostras afflictiones consola-
buntur, leniorésque facient, do-
nec lapis illa angularis pedes be-
stiæ aneos conterat, et regnum
atque potestatem magnifi-
centiam regni subter universum
orbem populo sanctorum excel-
sorum dederit. Id verò quod
scribitis, nec viros nec mulieres
neque pueros emittere nos, aliquos
vos cum illis vestro morte afficere.
Respondemus: nos nullos vestros
ipse, neque misuros esse, sed eos,
qui sua sponte à nobis recedere
postulant, abire permittimus
etiamsi sciamus, ipsos nihil bo-
ni præstituros, imo vobiscum
omne malum contra nos exco-
gitaturos et moturos. Cum illis
igitur agite vestro modo quid-
quid animus vester suaserit,
quidquid bestia hæc cujus

præ-

præfidefsit, fuggeserit. Nos
id non arcemus ejs à nobis, qui
familiaritatis conciliandæ gra,
tiâ ad nos veniunt; ita quoque
neminem invitum retinemus,
qui abeundi facultatem efflagi,
taverit, etiam tanquam hostis
à nobis sit captus. Hæc ea abun,
datia respondere cæ mente volui,
mus, ut hac postremâ clausu,
tabili responsione satiati nullam
post hac à nobis exigatis. Non
tam sumus rudes Asiarum impe,
riâ, ut christianos vestros animos
non intelligamus, et quam certa
sit commeatus vestri securitas
et permissa fides. Datum
sub signo civitatis nostræ
post incarnationem Filii
Dei Jesu Christi Domini
nostri 1534. Secundo
Junii

Dum

Dum hæc agunturin
interea die 8 M. Maij
circa octavam vespertinam,
magna fuit retinactorum
Amstelrodamii ad libe,
randum ab obsidione Mona,
steriium colluvies, qui cum,
pala avia cam civitatem
pro asylo & receptaculo fua
cilij habituri erant, sed cum in
eo motu alterum consulem cum
vigilibus ouidispent, ave, prima
formidine depositâ, adversus
hos arma capiunt. Curiam cum
civitate ferro recuperant, ce,
tinctis ouicis 27. capiunt, quo,
rum quosdam gladio periunt,
quosdam suspendio jugulant,
quosdam aquis suffocant, quos,
dam evulso corde vivos lani,
ant. Irritus proinde fuit eorum
conatus.

Cum

Dum hæc plebs lacry-
mis, fame et luctibus miseris
modis se confitit Rex cho-
reis, luxu et cœdibus pro libi-
dine indulget.

Nam Joes Juliacus si-
gnifer, cum à multis accusare-
tur, quòd defectionem clan cu-
lùm moliretur, et verba sedi-
onem spiranlia in vulgus spar-
sisset, ex vinculis causam à
Rege dicere jussus est. Ille
verò in carcere cum Christo
choro Schonhovio signi-
fero qui ipse quod anaba-
ptisticæ impietati esset libidet,
ibidem captus detinebatur,
in defectionem conspiravit.
Quare fortuna se committente,
effracto carcere, urbe quoque
se elabi posse speravit, at Scho-
novius Juliaco capto, eva-
sit

fit, apud quem signum militare
convolutum et in sinu abditum
reperiunt, proinde 11. die May
capite plectitur.

Henricus Rodaxus
qui bis abeundo jaculatorem
à Rege impetraverat, et bis re-
ceptus est in gratiam, nunc tan-
dem clanculum à communi-
tate Christi deficere conatur,
et cum Andrea Adonion
si negotiatus est, à quo sibi
gladium et thoracem emit,
proinde liberum exeundi eo-
rum arbitrum pro Andrea obtinens
in vicinia ab Episcopo se impe-
traturum recipit: quare uter-
que captus et 12. May capi-
tali sententia damnatus est.

Item uxor Henrici
Grasii propter mariti
sui in Regem scelus, neque
exilio

exilii judicio condemnata, neque communicabat retinitorum ejecta
danculum egredi conatur, ideoq;
vestibus, aliisque ornamentis,
quantum potest, se comit.;
Pertruchs. Etiam Magistri
Conradi chyrurgi con-
jux à fide anabaptistica
deficit, marito obstrepit, clabe
dam annonam secum auferens,
divortit, pecuniam et argentum
contra regium edictum apud
se condictum habet, nec in com-
mune; sicut alii: defert varia
Supellectilia in fundo Domini
Dungelii defossa est, reticet,
quare utraque apprehensa, eo-
dem die nempe 12. May in
monte Sionij, hoc est, in campo
dominico, decollatur.
Albertus natione Fri-
sius cùm in animo haberet,

se

se Episcopo portam aliquam
urbis et pecora, in regno pa-
tia, traditurum, et ad eam rem
fetum conficiendam oppidanos
aliquot sollicitaret, abiisdem
prodidit. 8. Junii gladio jugu-
lum incidendum præbuit.

Anna Rodelio Siamu
cum marito semper rebellis esset,
et obstrepebat, eo quod aliam et
juniorem se duxisset uxorem,
reprehensa autem à marito,
adeo furiis agitabatur, ut male
dictis, dirisque ipsum verbis
et correpta sella cranio mariti
minaretur, nisi eam, quam
duxisset, à se abigeret. Hæc
rebellio pœnæ gladio digna
est visa, ideoque capitis sup-
plicium eodem die nempe
8. Junii pertulit.

Nicolaus Snidersy

Nor-

Northanus cum literis suis
ad Episcopum et Satrapam
Strombergicum cum literis, quibus salutem et officium Regibus
suis precatur et offert, ablegat,
sed, praeterea literas ad Stedin-
gium destinatas cuidam con-
fratri suo deferendas credi-
dit. At illum non Stedin-
gio sed Regi eas obtulit, pacto
facto autem proditionis G:
Junii gladio caesus, inde in
tredecim partes dissectus mi-
sere vitam finivit.

Joes Offler corriario
Minister defectionem polli-
citationem meditari voluit,
quam a Rege excundi facul-
tatem petere, quem tamen
cum causae cognitionem in eo
mense permittebat, ideo captus
est et 10. die Junii gladii poena
ad

adjudicatur.

Alexander Russchovu-
censis Reginæ Homero-
dromus defectionem agitans,
aureum annulum sibi à Domina
suâ donatum, solea sinistri pe-
dis pro viatico sufficit, in quo
furto cùm deprehenderetur 11 Id.
Junii ad viridem quercum in
monte Sionis suspensus interiit,

S.ta Elisabeth Asadsheres
à crebrâ maritali consuetu-
dine abhorrens Leineri Har-
devicensi priori sui mariti
more aversata effugit et haud
procul à Clivicis castris extra
urbem, ubi se condiderat, reperta
in urbem reducitur, et marito
reconciliatur. Post dies vero
paucos marito mortuo Augu-
stino Sorrentino cogno-
mento S.ta Coterberiet nu-
bit

bit, quem cum ferre non posset, divortium regiâ authoritate fieri postulat, queren[s] se patri
[j]oenilia ad hoc connubium
compulsam. Quod cum pater
in consilio regio verum esse affir-
māret, divortium approbatur,
objurgatur tamen puella à
patre levitatis, & quod obedien-
tiam marito suo debeat, ne-
quaquam, inquit, illa; virum
enim in hac urbe esse non esti-
mo, qui me domiturus sit. Qua
puellæ protervia cum ad Regem
esset delata, continuo eam in
carcerem conjici jubet. Inde
biduo exacto eam ad se duci
præcipit, & cum puella liberta-
tioris formâ esset, si: inquit
Rex: posthac inobedien-
tiæ & irreverentiæ officio
te continere voles, ego te in ux-

ore

orem duxero, ad quæ Elisa-
beth, si, inquit, Rex illu-
strissimæ eam gratiam
ancilla tua in oculis Regis mei
consequi queat, ut omnium uxo-
rum Regis mei pedes, aut siquid
abjectius, abluat, habebit Rex
meus ancillam suam ad hæc &
quævis alia paratissimam.
Invenit ergo gratiam in oculis
Regis & facta est Esthir, non
pellicula, sed regia conjunx,
et pro eâ ad sex fere menses
habita. Ubi verò Elisabeth
impietatem, luxum, libidi-
nemque Regis, quâ intempe-
rantissimè æstuabat, po-
tuit verò fame pereuntis que-
relam et lacrymas agnosceret,
res sibi displicere cœpit. Dua-
que annulos & reliqua sibi orna-
menta restituit, & more alia-

rum

cum eacundi facultatem supplicater petivit, ad quam Rex jam tandem inquit, tua impostura et fraus, tua lenitas, inobedientia et rebellio patefacit, eam itaque in forum protractam suis manibus et in conspectu totius populi omnium que pellicum 12. Junii gladio ferit, pedibusque cadaver conculcat.

Hac caede immani peracta reliquae pellices hymnum: Gloria in excelsis: cantillant.

Inde Rex cum aulicis suis in foro publico choreas ludicras lascivias ducit et suum sacerdotem impietate decollatae puellae purgat: Scortum: inquit: erat, et ad seditionem semper prona, ideo Pater eam

e

è medio tolli jussit
Hensulius Decius
Praefectus Praetorius
exigua Staturæ miles, ingenio
verò eximio & vaferrimo, qui
ante menses aliquot, desertis
castris, in urbem transfugerat. Statimque à Lege pro-
fecto vigilum designatus, cum
se, suósque plebejos summa
rerum penuria laborare, spem,
que nullam diu exspectatæ
liberationis superesse, sed acerbi-
orem vitæ sortem & nihil nisi
extremam defectionem immi-
nere animadverteret, de elabendi
ratione, cum 8. militibus
Danculum consultat, hi cer-
tissimum sibi excitium brevi
impendere videntes, quod evi-
tare non queant, nisi se ali-
quo casu eripiant, fortunam
ergo

ergo tentandam esse existi-
mant, aleam jaciendam et peri-
culum ancipis in quo spes aliqua
evadendi sit, potius subeundum,
quam spe vitæ prorsus depti-
tui, denuo forte cæptis suis
aspiraturum. Sti itaque area
septum Siti simul urbe elabu-
tur, et dum diversis in locis
septa regni penetrare molian-
tur, septem eorum strepitu
imprudentium concitato, à vi-
gilibus nocturnis excipiuntur,
et mactantur. Henfuby
verò et Conradus Sabbi-
us, multas in circuitu vigi-
lum stationes explorant, fa-
ciliorem etabendi locum per-
quirunt. Quo invento Sobius
prior opus agricolarum, hoc
est, septum regni; quo tota
urbs circumdata erat; tran-
fit

sit, sed cum aggere, fenbibus et
spinis irretitus hæreret, strepi-
tum concitat, quem ab equis,
in vegnos pascentibus, ceris vigi-
les opinantur, ideoque minus
de eo motu solliciti Atenfulus
et Sobbius evadunt non sine
cœlesti numine feliciter, ut ille
cujus consilio et auxilio urbs
capi debebat, in vitâ conserve-
tur, ne tot annorum opes et
labores una dies flammis per-
deret: conflituerant enim oppi-
dani abcumptâ omni annonâ
et spe amissâ, omnibus prosi-
diis destituti, opes urbis in
aliquot aedes congerere, ac ut
be plurimis in locis inflam-
matâ, armatam eruptionem
facere, fortunæque arbitrio
se, sudaque omnia committ-
tere, Hammonam cum ve-
nisse.

nisset, Sobius se se subduxit.
Staulem Stamm oppidum
non ignobile, in terrâ Marcanâ
in confluentia Lupiæ et Isæ situm.
Henselius vero Heinardi Sta-
monio præclarissimi sui tempo-
ris per Germaniam militiæ Duci,
subquo stipendia olim fecerat,
tecta subit, ibique uberat homo
mediocriter facundus, quæ mi-
seria, quæ calamitas sit in urbe
Monast. commemorat, quam
sint inediâ, fame, oppidani
attenuati, deturbati, exhau-
sti, et fracti, quam viribus
destituti, ut difficile non fu-
erit, eaquâ militum manu
totâ urbe potiri, se inediæ et
calamitatis pertæsum ela-
psum esse, ut periculum toti
urbi, omnibus opibus impen-
dens: quæ flamma alioqui
ab-

absumeret: averlat. se, si principe perjurii, flagitiique culpa remittat, si omnis admissi flagitii maculam abluat, si laboris et periculi solatium seu praemium sibi donet: capiendæ urbis rationem et consilium daturum. se victoris exercitus ductorem futurum, se in primâ aciei turum, se primam itineris glaciæ ruptorum: se primis periculis caput suum objecturum: se ad vigilium praefectus fuerit, omnes arcanos meatus novisse: sibi munitionis et urbis viam esse cognitam: se locum impressioni accommodum et mentem et oculis designasse: se cum militibus lætam sine dubio victoriam reportaturum: militum vires esse recentes: ipsos esse impavidos, robustos, armisque exer-

exercitatos. Hostem vero diurnâ inediâ debilitatum: vires illy longâ inediâ esse debilitatas et fractas: Sanguinem pervidum et validum, insanionem frigidam et debilem sordidi victus causa commutatum: ipsum vix membra sine armis, nedum arma movere posse; Simulque consilii sui rationem explicat; maturandum autem esse suadet, ne communis totius urbis flamma, ad quam in extremo periculo oppidani desperantes sine confugituri, hanc impressionem animadverterint, ne horrendum incendium urbem devastet et deleat, ne prædam, quam jam diu avide miles exspectavit, flamma absumat. Harmonius qui consilio consuli in diversa militia

ali-

aliquoties feliciter usus fuerat,
avidam capiendæ urbis cautionē
alibi secum volvit, ubi vero nul-
lam commodiorem excogitari
posse animadvertit, continuo
rem totam per literas Cæsari
significat, tutum commeatum
pro transfugā, quem adhuc a-
pud se retinet, postulat.
Princeps militiæ per-
tæsus, ne devastationem urbis,
quæ per flammam futura sit,
metuere, at consulere non
solum libero commeatu muni-
tum, verum etiam magnifi-
cis promissis illectum, noctur-
nis itineribus per fidissimos
quosque ministros, ne res
prodatur, paucum Storks-
mariam, inde opertum fron-
dibus in curru jacentem, qua-
si ferinæ carnes in co vehan-
tur

tur, Wilkingegam, trans-
ferri jubet. Est autem Wilking-
lega Joannis Steveningii ha-
billatio, quae dimidium miliare
fere abest a urbe. Huc praci-
pua Dioeceseos capita et milites
quicy coëunt, de strategemate
consilio Hensuli altius cum
eo consulturi; et cum utroque ci-
troque rem aliquamdiu volvis-
sent, meliorique mentis parte
pertractassent, Hensuli consi-
lium per Dei gratiam profu-
turum non dubitassent, peri-
culum invadendae urbis se factu-
ros decernunt, indicitur ideam
rem tentandam nox illa,
qua D. Joannis Ba-
ptistae nativitatem ce-
lebrari sertis dire-
rat. Et quanquam Hen-
sulus trecentos adeaque
can-

randam urbem, sibi sufficere existimaret, consilio tamen Ju-
cum quadringenti ex omnibus castris longo armorum usu for-
tissimi et exercitatissimi deli-
guntur, quorum Wilkius
Stedingus praecipuus
ductor designatur, homo ad
in amicos benignus et familia-
ris, ita in hostes ferus et trucu-
lentus. reliqui Duces fuerunt
Egbertus Deverensis,
Hermannus Sittar-
dus, Ludovicus Brux-
rigus et Laurentius
Thorstanus, signum
vero militare Joanni
à Twickel homini mili-
taris ordinis et valde animo-
so militari fide committitur.
Scalae leves et uncatae, si for-
te ea usus postularet, omni-

ag3

áque alia, quæ ad eam rem
necessaria visa sunt, tacite
et citra ullius oppugnationis
suspicionem publicam apposa-
rantur, delecti ad periculum
subeundum se mutuo arman-
et animant, temperque inva-
dendi summis votis expo-
sunt.

At Princeps et Uber-
steinnius, ne sanguina-
rii esse videantur, 22. Junii
per Legatos, oppidanos pro-
monendos esse censent, ut im-
pietatem et rebellionem de-
ponant, quibus jura et tran-
quillitatem Rom: Imperii
satis inverecunde, et profra-
cte violaverint: sive á se per
vim in exilium profligatos,
et bonis omnibus exutos, in pri-
stinas possessiones et dignita-

bij

tis sedes restituant: ac se impe-
rio, Principique ad gratiam et
poenam dedant. Respondet
per Lotmannum Oratorem su-
um satis contumeliose: se civi-
tatem suam non deditoros,
nisi id forte fiat in spiritu.

Ipso die Joannis
Baptistae, quae fuit
24. Junii, post solis oc-
casum ingentem nubium pu-
nicearum, instar magnorum
montium, congeriem Zephirus
paulatim attollit, nec minor
atrarum nubium moles ab
austro consurgit, quae in subli-
mi dissecta et dissipata to-
tius aeli faciem operit et ob-
scurat: aër ventorum procel-
lis fluctuat: continuoque
mugitus et susurros edit: coe-
lestis ignis ruptis et dispo-

sitis

fibis nubibus crebo emicat, & horrendo tonitru largus cum grandine nimbus descendit.

Vigiles autem urbis fragoribus & imbribus veli continui attoniti et perculsi, aëris intemperiem subterfugientes, casulas suas, passim in aggeribus per intervalla exstructas, subeunt, aegra, vigiliaeque defatigati in soporem solvuntur.

Tensilus vero in illâ caligine, quâ oppida, nisi prospectu in campos admittitur, & ventorum murmure, quo armorum, aliarumq; rerum fragor obtruditur, circa horam undecimam noctis, quadringentorum fortissimorum militum globum pro pi-

loco

licio portas Crucis amovet; hi fasces stramentorum et virgultorum, quos secum singuli ex castrorum atlu lerunt, arborum stipites et truncos, scalas, ligna, cespites, viliora cum viminibus plaustra, et quidquid fossis obterebat, in fossas ibi angustas, et aqua paupere, juxta annosam trabem ligneam, dentatamque cratem ad arcendum hostem in superficie aquarum transversim sustinentem præcipitant: hujus pontis raptim facti præsidio rupta crate prima fossam superant. Inde erat præruptum et instar moenis propugnaculum, per stipites baptistas e terra in porta tatelam aggestum, in cujus

fere

pere culmine præacuti stipites
a se invicem modico intervallo
per ordinem ita positi sunt, ut
hostem ascendentem repriment
vel saltem remorentur, hoc autem
esset acclive aliquo tramite
scandunt; sed cum præacutas
sudes in propugnaculo eastan-
tes devenerunt esset, Hensu-
cus unam ex eis notatam
ita loco removit, ut ascendentes
sine magna molestia, in sum-
mum propugnaculi cacumen
penetrarent. Ibi vigiles conso-
pitos mactant, et ne quem-
quam a tergo hostem relin-
quant, per ipsum aggerem vi-
gilum casas scrutantur, reper-
tosque confodiunt, omnes sta-
tionarios quoque milites pas-
sim per valla in stipitibus
et truncis hærentes, ac pro-

sum-

fundo somno sepultos ferro con-
fodiunt, praeter unum Bern-
hardum Schultetium
pellionem, qui vitâ donatus,
cum Symbolum istius
noctis proderet, exercitum
vitorem fecutus. Erat
autem Symbolum: Ter-
ra. Inde ex propugna-
culo in viam planam, saxis
constratam et muris indique
septam, quae est inter portam,
quoque iter est in urbem, de-
scendunt, ibique vigilias cau-
tâ allocatos et somno sepultos
ad unum omnes jugulant,
mox Henfelius tradito funi-
culo porticulam, per quam
vigiles statis vicibus in agge-
re commeare solebant, pandit,
urbem jam introgressi per
vicum Crucis primum ad
ae-

cœmiterium templi Transfluviani, hinc per angustum ponticulum, trans Alpham factum, in campum Domicium nullo accurante hoste deveniunt. Ibi devereno cum militibus quibusdam bombardarum anabaptistarum custodia, quæ ad jaculandum bene instructa in æde majori asservabantur, committitur, ut retinctis eorum usus præripiatur, inde se in densam aciem componunt; tympana ad arma pulsant: signa ad volatum explicant: retinctosque alacriter oppetiuntur. Ingens continuo excoritur clamor: hostem in media urbe versari: tormenta tenere: cædibus et rapinis pro libidine grassari

sari. e stratis itaque excibi,
alii raptim, ut tempus ferebat,
arma corripiunt: alii inermes
ex ædibus passim prorumpunt, et pau-
latim hostibus armatis occurre-
re sternuntur: alii dum ad tem-
plum summum eduendorum
tormentorum gratiâ catervatim
accurrunt, in custodes impru-
denter incidunt, et præter spem
mactantur; cum vero tormen-
ta sibi præcepta ex ædibus
verterent, ad solum armati
confluunt, sacellumque vici-
num ibi, sancto Michaëli
consecratum occupant, et ra-
ptim muniunt, unde jaculis
continuis hostes in campo Do-
minico in acie consistentes
eminus lacessunt. At illi ma-
joribus tormentis e templo ad-
ductis, retinentque inde detur-

bare

bare contendunt, sed frustra. omnes enim ictus antiqua et firma illa murorum compages facile respuit; mox retincti totâ belli mole c̃ foro, ubi se armaverant, ruentes hostem vin, vadunt, et in angi portum a D. Margaretha sacro cognomi, natum cedere compellunt. quod cũm esset pervium et retineri ce, dendo, pungendo, jaculandoque instarent, nostrosque in angi, porti angustia ita cogerent, ut vix arma et lacertos mo, vendi facultas esset, suspirat, et quasi omnium spe destitu, ti tacitè ingemiscunt. sed consilio Stedingii porta sibi cujusdam canonici ape, ritur, qua: dum reliqui com, militones ibi relicti hostium impetum fortiter sustinent:

Ducenti propemodum per posticas in aliam plateam templum Agi-
Dianum versus contendunt, inde
per vicinum vicinum labvantibus
commilitonibus, quasi novâ acie
subito occurrunt; reliqui verò
novas hostium vires se existiman-
tes, contremiscunt, nihil dubitantes:
totam urbem ab hoste teneri;
nostri autem mutuis acclama-
tionibus sibi animos faciunt,
conterritis insultant, cedentibus
instant, fugientes persequuntur,
plurimosque sternunt. Inter-
ea portaca, qua hostis in urbe
venerat, arctissimè concludi-
tur.

Dum in utrumque acriter pu-
gnant, reliquorum castrorum
plerique milites, de commilito-
num salute solliciti foris urbe
ambiunt, si quid forte modus

ex-

exaudiatur. Nolite ex
aggeribus propugnaculis noctur-
na et incerta missilia in equi-
tes, peditesque vagantes spar-
gunt, hisque verbis illudunt:
Vestros inquiunt duces et milites
a Praefectos fatis imprudenter
ad nos ~~em~~missos, prudenter
jam interfecimus. Praecipuum
militiae vestrae robur et flos pe-
rit. Ah quam insignem re-
portastis victoriam; quam
ampla retulistis spolia: sic
evenire solet, qui se Deo oppo-
nunt: qui sibi omnia arro-
gantes Nostris sui vires con-
temnunt et aspernantur.
nunc dicite nostrae me et
dia fractos, viribusque ex-
haustos, futures nobis ma-
et ando et conficiendos mitti-
te, sentietis neque animos,

ne-

neque vires nobis deesse.
Nobis de salute communi bonorum suorum anxiis sanceps his dubiisque hominei vehementer consternatur, neque jam dubitat, omnes cum Hensulo in urbem missos esse exstinctos.
Interea nostri e campo hominis retrorsus fugientes ad forum usque persequuntur, viamque totam cadaveribus et sanguine sternunt.
Verum in foro ex munitionibus tumultuario labore ex vastis scammis, lapidibus, lignis, tabulis, trabibus, sudibus, aliisque rebus erectis ita in nostros tonant, ut inde repellerentur. Erant enim omnes continuo armorum labore defatigati, lætin-

cti

di vero subinde, novis viribus ~~refolli~~ refocillati nostros rede-
unles sequuntur, neque tamen
nostri, etsi dilassati, spem vi-
toriæ abjiciunt, sed ut fugæ
turpitudinem virtute deleren-
animos resumunt, iterúmque
sibi viam ferro faciunt.

Interea Rex inter spē
metúmque hærens circa
horam tertiam noctis lega-
tionem intercipiendæ pugnæ
gratiâ ad utrumque exera-
tum mittit, colloquiúmque
postulat. Cum autem nostri
continuo armorum exercitio
et totius noctis labore, tetin-
di vero diuturnâ fame es-
diâ exhausti essent, utrisque
colloquium et armorum quie-
ut respirare paululum detur
fuit gratissima. In eo col-
lo-

loquio Legati postulant, ut
miles positis armis sese dedat,
Regem enim sanguinarium
non fore, neque in supplicio se
victurum, sed omnes in gratiam
acceptorum, milites sed factu
eos negant, sed si se neque ar-
mis exutos neque signis suis
militaribus spoliatos, cum
bona pace egredi patiantur,
se urbe egressuros. Ad quæ
Legati: ut positis armis, tra-
ditisque Regi militaribus
signis inermes urbe excedant.
milites se salva militari fi-
de et jurejurando, quo im-
perio et Principi sint obstri-
cti, illud admittere non de-
bere, respondent, unde perpe-
tuam sibi ignominiam et
æternum dedecus compa-
rent, mortem gloriosam op-

petere

pelere, quàm hac in lamia
labe se suámque posteritate
contaminare malle.

Inter haec armorum
quietem et induciae Goacm
3t wicket Signiferum
convoluto signo draconem,
oppidani non sentientibus,
cum tribus armatis satelli-
tibus ad vallum ablegant.
Qui cùm signum in crepu-
sculo matutino, advolatum
explicuisset, auxiliumque
suorum clarâ voce invocâsset,
continuo milites ad novam
hanc vocem accurrunt. Et
cùm anabaptisticam fraudem
subesse suspicarentur, ne ex
ipsis ad se militibus missis
plures ostenso signo in idem
~~periculum~~ periculum et dispen-
dium fraudulenter allicianti,
ac

accuratius propius accedentes veritatem ei scindantur. Ille vero se Joannem à Leuvicz Signiferum et omnia adhuc salva esse commemorat, sed milites vehementer esse defatigatum; et nisi in hac rerum angustia sibi laborantibus occurrant, actum esse de salute omnium, simulque Symbolum, quod erat Nasalech! edi, tâ voce pronunciat.

Hæc ubi dixisset: se in suorum aciem recipit, et succurrium certum sibi effuturum proclamat.

Hac voce retineti percul, si sibi metuunt. Nostri vero animos sumentes certâ victoriæ fiducia prelium acerrime redintegrant, et novis qua, si viribus restituti, spe prædi,

xilii confirmati audaciu in
retinitos irruunt. Stedingus
interim, reliquique Duces no-
minatim nostros cohortantur,
ut pristinæ virtutis et futuræ
gloriæ memores lumina aperi-
ant, palmas compriment, al-
bum hostium oculorum peri-
ant, sequæ à deditionis et ca-
ptivitatis turpitudine vin-
dicent, sibique invicem miserima
dabes. Retinacli in an-
gustum adducti plus quam
ferinum esse exclamant: ita
mutuis vulneribus confodere;
ita sanguinem Christianu
et cognatum effundere: tanta
in alterius necem rabie sine
discrimine irruere, tanta im-
manitate et tyrannide, sopu-
lum Dei irruere: ita sævire,
ut Christianorum cruore, u-

trim-

trimque arma rubescant, Alie-
gantur. Sic lupos in ovile admis-
sos, in oves grassari. Sic Ethnicos,
sic Turcas, sic Scytas, sic Getas,
alios que Barbaros populos,
quos nulla religio et clementia
tangit, christianis insultare
solere: hanc barbariem Patri
celesti displicere, Evangelicis
que literis adversari. Pro armis
itaque verbum Dei, pro bello
quietem, pro cædibus amabi-
lem concordiam, pro cadmea
victoria pacem eligant, et
foederi suo initiati iisdem
legibus eadem ratione et pietate
imbuti, Patri celesti secum
simul tranquille inserviant.
Si vero ad id adduci non possent,
urbe relictis armis, Signisque
militaribus, simul prius rece-
pissent, excesserint, et ad suos re-
ver-

vertantur, sequè suæ libertati, suisque moribus relinquant, neque populum Dei in sua religione in hac sancta civitate conturbent. Alii in ipso conflictu Patrem suum, vel jam surdum, vel dormientem, vel alium negotiosum occupatum supplices implorant, victoriamque contra impias, Deumque ignorantem gentem ab eo postulent. At Paterillo, cum a similes surdas habentes aures, nihil his commoventur; nam ille hos non exaudit. Alii vero viam per anabaptisticam phalangem ferro aperiunt, atque ita in campo dominico retinto passim mactant, transfigit, jugulat, periant, ut tota illa planities, cadaveribus strata sanguine humano, sanie permista inundaret.

Rot.

Rotmannus despe-
rabundus militari habitu
è templorum ornamentis holo-
serici facto in confertissimam
hostium aciem ~~ipsa porta~~ sese conjiciens
ne captus acerbiori supplicio
reservetur, letali vulnere acce-
pto corruit, vitalemque spiri-
tum multo cum sanguine evo-
muit.

Leo quoque ipse his
vocibus perculsus per posticum
aulæ suæ ad portam Egidia-
nam sese subduci clanculum
vel quo hunc locum munitio-
simum esse rebus sic, vel hinc
commodissime, data occasione,
hostium manus elabi, effu-
gere possit. Sed per pue-
rum proditus, in supremo
hujus portæ tabulato, captus
in vincula protrahitur.

Interea

Interea Matthias Bil-
lerbeckius et Antonius
Lichtherterius audito
symbolo, et voce significeri, omi-
um castrorum vires elato da-
more et tympanorum sonitu
ad quasliber urbis munitiones
defensoribus jam nudatas cer-
tatim invadendum excitant.
Sari itaque tumultu, et equo
velocis equi, et pedes fossas, ag-
geres, propugnacula, castella,
crates, murosque superant.
Quædam etiam portæ vi ex-
duuntur, rumpuntur, pan-
duntur, aut quacunque arte
fieri potest, aperiuntur, atque
ita fortuna, imò Deo auspice
urbem ingressi, tecta, hostes
invadunt, nostrósque labori-
bus et cædibus liberant, et se
in hostium aciem conver-
tunt,

tunt, ibique horrendâ laniè-
na exercetur.

Dum hæc aguntur Jos
Roscelius Marcanus,
olim schola paulinæ Silmano
Rectore Clavigerq; et postreu-
peralam urbem in summâ æde
Campanarius, vir pauery, u-
bustus & valde animosus, cùm
paululum post superiores la-
bores excanthlatos interspirâs-
set, in regiam solus irruit, ne-
minémque ibi præter puerum
ægrotantem reperit, quem
armis, minisque ad regia or-
namenta commonstrandum
adegit. Puer cùm esset pa-
ctus ab hoste vitam, ipse sum
ad gazophilacium deducit.
ibi miles coronam
meliorem dextro pede
compescam, calcariá-
que

que aurea Hedingo do-
nanda et aliquot catenas
annulósque sub thalibeo tho-
race abdit, invt eum majori
animo in pugnam rediret, den-
tatâ dave ab hoste tactus in
genua subsidit, sed commilitonũ
suorum armis paululum pro-
tectus animum, iterúmque prælia
resumit ipsúmque hostis lævi
lateris validâ bipenne con-
fodit.

Ubi vero oppidani ho-
stium numerum et aciem au-
geri, spem autem assidui da-
dibus minui animadvertunt,
diffugiunt omnes, latebrásque
sibi quisque quærit.

At duces tertii propemodum
munitione in foro excitata ca-
ptum occupant, quos miles inter
fugiendum insecutus ferro pro-

fremum fugiendum agmen à
tergo carpit. Sed cum munitio,
nes subiissent, ita ex illis tonât,
ita fremunt, ita tormenta ja,
ciunt, ut nullum militem in
foro consistere paterentur, neque
ullum in conspectum suum
impune venire admitterent.
Post diuturnam obsidionem,
multiplicésque oppugnatione,
et dare urbe jam captâ, novâ
obsidione, noviisque impressio,
nibus et dadibus ad conficien,
dos et debellandos hostes, o,
pus esse militiæ juvenes ani,
madverunt, proinde quid
facto opus sit, consultant,
et cum alii oppugnandos esse
suaderent, neque committen,
dum, ut victi victoribus aequi,
parentur, ut exstinctâ immo,
merabili retinctorum mul,

titu,

silubine, exigua illa manus, et quasi superioris belli reliquiæ, tanty ducibus et militibus illis, dant, victos non insultare victoribus solere, victoriam non esse perfectam et absolutam, quæ hostium protervitam non contundit et reprimit, proinde totam illam gentem gladio exstinguendam esse, ne ulla reliquiæ anabaptisticæ impietatis superstes, perfidos. alii vero consulunt, in gratiam ipsos esse recipiendos, et ita, si arpiant, donandos, undique enim ipsos munitionibus esse conclusos: difficilem et periculosum esse aditum, cum tormentorum et bombardarum copia inibi abundent, non posse facile illis hanc munitionem eripi, si autem vi agantur omnia, multo

to militum sanguine Adaue
hanc victoriam sibi constatu-
rum, et si ullam belli gloriam
sint consecuti, eam hac strage,
et sine dubio contaminaturos.
Satius itaque esse parvam
gloriam paucorum hostium
salute inviolatam retinere,
quam multorum militum
sanguine turpiter amittere.
Hac ~~sententia~~ sententia majori
consultantium numero placu-
it. Jonantur ergo vita Apo-
stoli, arma urbe protinus pro-
cunctibus quibusdam militia
ducibus exire jubentur. Cum
vero liberum exeundi commea-
tum impetrâssent, multi eorum
domos suas necessariorum for-
te aliquid inde secum allatu-
ri se se subducunt, atque ita
ab aliis ad exeundum paratis,

spon-

2510.

Sponte sua divellantur, ubi cum longiorem moram fecisset, jam tuto egressuros eodem or, to commeatu confisi, sine ju, diby subsequi contendunt, qui a militibus excepti ma, ctantur, lustraque omnea, tum sibi dalum imploran!

circa horam sextã diei. 25. Junii Paulus Ledebur naturalis Henrici Ledebur filius celerrimo Wolfbecã equo vectus, Principi ca, ptam esse urbem primus nunciat.

Quam victoriam ipse mul, tis Principibus de civitati, bus per literas continuo significat.

Milesinde omnes domo et angulo urbis accuratis, sine

sime Scultetus et anabapti-
stas reperias producit, produ-
ctosque gladiis confici, ita
Bernhardus Swerthe-
rius, ita magnus Schütz
et permulti alii in vivo calce-
brio adium produci, strictis
mucronibus conciduntur, Joes
Schermannus Varen-
dorpensis homo proceruus et canus,
qui a Buchelâ in Superiori
Republ: inter Seniores Israe-
liticos numerabatur, in aulâ
cujusdam canonici Summo
odio deprehensus militibus ad
se cædis causâ irruentibus, se
canonicum ejusdem templi esse
persuadere conatur, et ægre-
dine impeditum urbis obsidi-
onem effugere non potuisse,
facile id quidem ob veneran-
dam canitiem et morum gra-
vi-

vitalem militibus persuasisset, nisi à quibusdam proditus fuisset.

Theodoricus Schloscha, miles sumpto agricolæ habitu effugere molitur, at à Sortemollio agnitus bipenne dissectus corruit.

Hermannus Tilbeckius prope cœnobium Agidianum confossus inter sordes jacuit, tandem in aquagium vicinum projectus et arenâ opertus via asini sepulturam habuit.

Joannes Broëntrup, pius Lanio inter retinendos non infimus, frustra supplices manus extendens, jugulatus numellarium mactatur.

Gerardus Kibbenbroc, thus in foro ante fores suas tra-

trajectus supremum efflat spiritum.

Cantrus vero faber ahenarius è regione curiæ aperto mucrone latere corruit.

Alii è curiâ præcipitantur in forum, et in militum ibi stantium hastas insiliunt.

Telerinus homo staturâ oblongus, monoculus et insignis jaculator alâ pelle et galeâ munitus, à militibus undique hastis, gladiis, bipennibus impellitur, pungitur, cæditur, pulsatur, ita ut sæpe in genua corruat, sed muri præsidio tanquam fulcro innixus resurgit, vix tandem creberrimis ictibus fessa angustum ponticulum sternitur, et in Alpham detruditur, ubi aquis profluens

cru-

cruore suo tingit / et arenâ ob-
ruit animam evomit.
Speculatores 4. in tur-
ri Lambertinâ auriter sese
adversùs ascendentium impe-
tum tuentur. sed tres eorum tran-
fossi concidunt, quartus
verò è summo fastigio vivus
præcipitatur qui, cùm solum
tetigisset, ita dissiluit, ut
omnibus corporis nervis
dissolutis intestina cum san-
guine effluerent.
A hujusmodi cruenta spec-
tacula quotidie ad octo fere
dies in eo, quos aut mitis, aut
fames è latebris prodire coë-
git, exhibentur. Et cùm o-
mnes Reinchi pallerent,
omnes pallentes anabaptis-
tas esse existimabant, ideo
mille disperegrinis & ignotis

pallor

pallor exilio fuit.

Dnus Bernhardus Krechtingius è coenobio Aquiano captivus protrahitur, et cùm continuo more malles, acerbiori tamen pœna reservatus est.

Gerlacus quoque à Ville et Christianus Kereke, vinagius capti abducuntur ad arcem Principij, quorum ille circa festum Galli in octobri abjurans anabaptismum in gratiam à Principe receptus, vitâ donatur, hic verò inter Pulmania et Sevenaer coenobium Carthusianorum è curru quo dum Knijperdollingo vehitur, per carnificem raptus decollatur.

Hinc cadavera occisorum

rum vestibus dispoliata ab agricolis sepultura causâ ac cibi ampliùs terræ hiatibus in campo Dominico effossis conumelantur.

Quòm autem Knipperdol linqus neque inter captivos, neque inter cadavera depre hendereturneque in conspe ctum cujusdam prodiisset, ne usquam gentium arctis simarum omnium viarum custodiam propediu effu gere potuisset, ipsum de lo tiuy fere motu causam ma gno studio et diligentiâ in quirendum esse censent.

Ille verò captâ urbe re busque jam perditis et despe ratis certâ clabendi spe pretuy primùm sese in ædes Catharinæ [illegible] ad por

portam Neapolitanam commorandis clanculum subduxit, ubi per noctem istam et diem subsequentem, quæ fuit 26. Junii in supremâ domûs parte clabendi occasionem exspectans delitescit. Dum intollerabili sitî se premi querebatur, aquam puram sibi dari postulavit, quem cum bibisset, regio more præferebat, suam sortem intermorandam deplorans. At mulier illa Knipperdöllingum per milites investigari intelligens trepidare cœpit, ne novus ille hospes, quem occultâsset, sibi exitio fuit. Proinde ne in suis ædibus deprehendatur, imminentem vespertinâ in deserta sibi vicina ædes ipsum secede-

re

re jussit, in quibus se pro ar-
bitrio absconderet. Cum vero
multa passim loca in urbe per-
scrutati fuissent, neque Knip-
perdöllingum invenissent, die se-
quenti mussitatum est, ipsum
apud portam Neopontanam
postremo visum fuisse. Quare
eo aliquot cohortes ad ipsum in-
vestigandum mittuntur.
Interea anabaptistarum foe-
minarum fit concursus, cum
per praeconem urbe excedere
juberentur. Ad quas Uber-
steinius eam, quae Knipper-
döllingum non straret, se vita
et civitate donaturum, bona-
que ejus a publicatione et fi-
scatione tuta conservaturum.
Ad quae Catharina Tob-
bes, si, inquit, promis-
sa firma sibi futura, intelli-
gat

gal se Ubersteinium voli com-
potem futuram. Itinc data
sibi fide latibulum Knipper-
dollingi commonstrat, unde vin-
cty protrahitur. Haribus autle
hujus mulierculæ jam pregna-
tis à militibus ad exemplerium
Lambertinum rapty decolla-
tur. Fœmine, ero et boni
eo fide pareitur. Capto Knip-
perdollingo quinqua ginta pro-
pemodum milites in curiam
graphiariam, ubi totius fere
urbis opes recondita erant,
irruunt, atque auro, argento
que tam signato, quam non
signato vestes suas fatiscentes
parciunt et opplent. Sed in hoc
furto deprehensi 7 eorum
in campo Dominico decolla-
tur, reliqui exculis omnibus
præter indusia, vestibus per

vios

1730.

vivo longo ordine funibus relâ-
gati ad portam ruinæ protra-
huntur, eaque ignominiâ
affecti urbe profligantur, vesti-
tamen ligno ad portam vectæ
illi restituuntur.

Inde Stockholmus
28. Junii cum ori-
gentis armatis Principi
ad urbem capitalem Wottbe,
cæ venienti gratulabundus
obviam processit, offerens
illi honorarii et manubia,
rum loco, regiam coro-
nam, gladium, cal-
caria aurea, et claves
urbis.

Princeps restitutâ sibi
urbe, vix triduum propter
pestem ex inediâ et fœtore
passim scintillantem in
eâ hæret. sed cum partem
pra-

prædæ ex parte sibi debitam
accepisset, constitutis Vicarijs,
qui se absente salutem urbis
haberent, Iburgum [illegible]
nor: [illegible] abiecit.

Milites pueros utriusq;
que sexus liberalioris formæ,
occisis parentibus, tanquam
mancipia viris, matronis q;
dignitate præfulgentibus
donant.

Quintâ die Julii
cùm superiori edicto satisfecissent,
ne non paruissent, Rursum
per præconem propositâ
contemptricibus mortis pœ-
nâ, ad præposituram sum-
mè ibi convocantur, quo
cùm venissent una cum pu-
eris ab armatis per portam
Marianam exiguntur,
Urbe, Diœcesiq;e interdi-

cunt

2382.

Septimâ Julii Sua-
ra præcipua Regina,
uxor Knipperdöllin-
gi à Brandeschenia
soceri illius Walteri ssa
cum filiâ suâ in Ana-
baptismum furente, debel-
lantur.

Eberhardus Reinu-
Snider ub in summo ful-
mine domûs Jacobi Ste-
venii interdiu semper deli-
tuit, nocturno vero tempore
mili[illegible]: qui ædes eas tunc
occupabant: / dormientibus
inediâ et sitis adactus dan-
culum prosepsit, & se mili-
tum cibo fatiavit. At cū
medium vorando non tene-
ret, ex diminutione cibo-
rum anabaptistam se-
cum tabitare suspicantur,

quem

quem cum aurate Adilis genter inquirerent, inveniunt inventum 8. Julii in campum Dominicum cum Catharina Sotbarde et Casparo Filio ejus protrahunt, ibi precisis capitibus trans gressionis pœnas dant.

Sed quis omnes Sinagogarum dierum cædes enumerare queat. Urbs inde tota dirripitur, omniaque bona mobilia, sine discrimine in prædam vertuntur. Præda præfecti constituuntur, qui non solum Clero et civibus ab exilio reversis, verum etiam quibus tam exteranei spolia dividunt, et pretium in commune conferunt. Quædam

bo-

bona ita distrahuntur, ut
nulla fere sit regio Germaniæ
in qua præda non sit illata,
multi etiam cives post diutur-
num exilium reversi sua bo-
na, spolium jam factum,
non minoris, quam alienare-
dimunt, bonorum vero immo-
bilium possessionem gratui-
to recuperent. At lectin-
ctorum res immobiles in com-
munem patriæ utilitatem,
impensarum factarum lève-
men confiscantur, adqua-
rum venditionem ex
quatuor Dioecesis ordi-
nibus viri graves
deputantur.

Fridericus à Trivst
præfectus prætorio, et
Everhardus Mörin-
gus

gus Satrapa Vastenouwe,
sis.
à Capitulo.
Rotgerus Brunsing Scho,
laster,
Georgius ab Hartzfeld
Bursarius.
à Militari ordine
Gerhardus Horrier
Hyppparchus Diœcesis,
Joes à Hervelt.
à Civitatibus
Diœcesis
Wilbrandus ab Horries
Consul Monast:
Johannes à Draeck
Consul Osnabrugensis.
Ne agnus in urbe capta
motus inter præda præfectos
et gregarios milites exoritur.
Cum enim hi illorum fidem
suspectam haberent, et in
præ,

prædâ divenditâ, malè illos versatos esse suspicarentur, ca-
ptos in vincula conjiciunt, et
ad extorquendum rei veritatem
tormentis subjiciunt, ipsósque
interficere, et totam urbem viterum
dirigere constituunt, quanquã
cives sua jam bona numeratâ
pecuniâ redemerint.

Princeps his rebus cogni-
tis, militum furorem per lite-
ras coërcet, præfectóque pro-
de excusat: ipsos nempe suã
partem, ex pacto sibi debitam,
exsolvisse: similiumenim
prædæ, tormenta, aut vesin Curiâ
repertas paulus erat Princeps: /
de reliquis verò pecuniis, ex
prædâ distractâ collectis,
exactam rationem per re-
ceptorum tabulas militibus
reddituros. Quare eam se

fi-

fiduciam habere generosos & veros milites, quibus stipendiũ pro ipsorum aliter solverit, suam civitatem, sibi jam traditam, cujus etiam dares sibi, eam ingressuro ultrò obtulerint, non ulteriùs devastaturos, neque spoliaturos, maximè cùm tam Ecclesiastici, cùs quàm prophanus suppel lectilia sua Aræ domesticæ à proda Beneficij redemerint, atque pecunia numerata exsolverint. Ut hæc, etiamsi in toto exercitu viginti aut triginta scelerosi simpli, qui neque juris jurandi, neque æquitatis rationem habeant, deprehendant, se tamen confidere reliquos generosos milites suum amentum suum, honestatem, & debitam militarem inviolatè conservaturos.

Hij

His scriptis seditiosorum animi flaccescunt, ut totus ille motus subito resederit.

Princeps ad 13. diē Julii per totam diœcesim publicas supplicationes indixit, ut pro insigni victoriâ grates Deo solverentur.

Primarium quoque Clerus in gratiarum actionem perpetuam de clara et inopinatæ victoriæ memoriam singulis annis eum diem qui Natalem Sancti Joannis Baptistæ proximæ subsequitur, singulari quodam solemnitate et pietate celebrandum instituit. Tum enim Clerus et Senatus urbis ad templum summum coëunt, ibique eximiâ lustratione longo ordine prius facto ad Sacramento Altari prægesto

ja-

saurum de Trinitate peragitur, & hymni varii in laudem Dei decantur. Funduntur etiam preces ad Deum pro eis, qui contra hæc hominum monstra & anabaptistica portenta fortiter pugnantes occubuerunt.

Die 15. Julii habitus est Novesii conventus, ad quem Archiepiscopus Colonienſis, Juliacenſis, & Episcopus Monſ. de futurâ Leip. & politicâ formâ consulturi conveniunt & ne simili in commodo & seditio, ne Imperium Rom. imposterum afficiatur & conturbetur.

Eodem quoque die Comitia Imperii Formatiora, bida sunt, in quibus de Anabaptiſtis in universum extirpandis agitur. Et Principes noſter per Legatos impensas belli

ana,

anabaptistici sibi secundi pecuniam nondum esse solutam queritur. Cum vero pauci ordines adessent, in precipuis dicium absentium nihil certi de cernere audebant. Indictus est igitur alius Principum et Ordinum Imperii conventus ad primum diem Novembris, in quo de belli Non. sumptibus, atque forma in eâ Republ. sit constituenda, decerneretur. De hoc conventu suo loco.

Rex, Krippendorffius, Iacus, D. Bernhardus Frechtius ac Christianus Herckeringus compedibus, manicisque constricti, in diversis curribus ne colloquium inter se miscent, ad arcem Vulmanicam 24. Iulii advehuntur.

Sed

Sed in itinere soluy Kereske-
ringus, è curru exemptus,
in loco ibi herbido & amoeno,
capite plectitur, terráque
obruitur. Reliqui autem, quos
graviy supplicium manet,
carceribus Vilmanica arcis
includuntur.

Godefridus à Schede,
Lichen et Wilkius
Stedingus, quibus Prin-
ceps vicem suam in urbe dema-
daverat, per literas Prin-
cipi significant: muliere
obsidionis tempore in summis
angustiâ urbe elapsas, Avitâ
donatas, quotidie catervatim
nunc redire.

Princeps 13. Augu.
ad has literas de 2.
Augusti respondet:
ne quemquam civitate do-

rent.

nent, ne se jurejurando sibi obstrin-
gat. Quare plerique militibus
jam ex auctoratis, cives quoque
ab exilio ad patriam sedem reversi,
extra portam urbis Storbanā
evocantur, et ab illis jusjuran-
dum novum exigitur. Illi vero
se veteri juramento in inaugura-
tione praestito Principi obli-
gatos esse, et ita eodem se teneri
respondent, ut novo non sit opus.
Ad quæ Consiliarii Principis
ipsos superius sacramentum vio-
lasse, quo custodiam urbis No-
vast: in utilitatem Principis,
et totius patriæ receperint, seq;
eam ita deseruerint, ut ab Ana-
baptistis et peregrinarum gen-
tium hominibus infimis non
solùm in Principis et totius
Dioecesis, verùm etiam Rom:

imperii dispendium et perni-
ciem occuparetur; Principem
itaque ab integro jusjurandum
poscere, et si qui id prestare non
velint, à reliquo civium numero
secedere jubentur. Istos enim
conclusis portis in urbem non esse
admittendos, decretum fuit, illud
cum cives animadverterent, neces-
sitati parent.

Princeps tempore
obsidionis suggestione quo-
rundam excitatus omnia cæno-
bii transfluviani bona esse con-
fiscanda, et suæ mensæ usui ap-
plicanda cogitat; cum pleraque
virgines à baptismo se se con-
tinuin à sese essent, et in urbe man-
sissent, præter Iam à Ver-
vel Archivestalem, Ludge-
ram de Tirtelaa et Sophi-
am de Largen, quæ tem-

pore

pore obsidionis in villâ suâ Hoff,
husiâ esculabant, quem nume,
rum virginum sibi obstare non
posse existimat. Cum verò 7.
May 1535. Ida de Nervelt
in exilio ultimum diem clau,
sisset, jam se jure effecturum
putat, quod mente aliquamdiu
secum agitaverat; ideóque
cum superstite virgine de nove
Archiepiscopatum novam libera
electione designare cogita,
rent, Principis voluit. Quare
28. Augusti Anni 1535.
reliqui Dioecesis ordinibus
supplicant, ut Principem
à Sententiâ et instituto suo
flectere dignetur, ne sibi in,
nocuis et immerentibus jus suum
adimat, dorentque simul, quan,
ti militaris ordinis et egeno,
rum civitatis interfit, Nona,

ste,

sterium illud conservari. Pū-
ceps à Superiori suâ sententiâ
per ordinum intercessionem ad
ductus mentem suam mutat.
Eligitur ergo Embgardis, Vcbē
strirct in Archivestalem,
atque hujus electionis Pūn-
ceps author fuit.

Cùm ad primum di-
em Novembris Impe-
rii Ordines Comitiorū
habendorum gratiâ
Wormatiam convenisset,
Ferdinandi Re-
gis Legatus causâ sin-
dicti conventûs commorat.
Aut praeter alia Sceum delibe-
rant, quomodo civitas Mons.
nuper capta à Anabaptistis
erepta, posthac in veteri reli-
gione contineatur. Idem C.
pisopi nostri Legatus decla-
rat

rat, quantoille toto tempore belli
sumptus fecerit, quam magnum
æs alienum conflaverit, quod ca-
pta urbe duo in eâ castella no-
vi motûs & periculi reprimendi
causa sint construenda, eâque
præsidijs firmanda, quarum
rerum omnium rationem ha-
beri petebat. ad quæ re-
sponsum est: Quis copiis
majorem partem prædæ, tor-
mentáque omnia Arelatensi-
um civium bona: quæ tamen
omnia ad Imperium pertine-
ant: / ad se solum transtulisse,
æquum igitur esse, ut æstima-
tione factâ cum impensis hæc
conferantur, quod amplius
desideratum fuerit, ejus quoque
rationem habendam esse.
Dimidium tamen tormento-
rum & immobilium anaba-
ptis-

plissarum bonorum in urbe
capitorum, Imperium sibi ven-
dicaturum.

Postea decernitur.

Primum ut Episcopus
et Civitas Monast: pro more an-
tiquitus recepto Imperio sub.
sint.

Deinde cum per Dei gratiã
Civitas Mons. communibus Im-
perii sumptibus sit recuperata,
eadem confirmatio, Successori-
busque Episcopis et Diœcesi
cum omnibus privilegiis, im-
munitatibus et dominiis non
aliter, quam Superiores Epi-
scopi antiquitus ipse con-
firmatus ante anabaptisticum
motum usurpavit, remanebit,
neque Ipse, neque Successores
illius hanc urbem ab Imperii
venditione oppignoratione

vel

vel quovis alio titulo alienabit.
Et cum Christiana religio non minimum sit bene Reipub. constituta fundamentum, ordines Imperii consulunt, confirmatum, reliquósque Diœcesis status eam religionem, quæ Imperii recessibus non adversetur, in hac quoque urbe restauratos.

Illud etiam decernitur, jus Patronatus esse, ut tam Cleri secundarius, quàm primarius, aliique Nobiles, ædes suas, fundos, templa, pensiones, proventus, privilegia, et jura omnia, quæ vel in vel extra urbem habuerint, sine ullo incommodo recipiant.

Similiter cives omnes utriusque Sexus, qui motu anabaptisticum effugientes, urbe

urbe excesserunt, spontaneum, que exilium eligere maluerunt, quàm se schismate illo contaminare in pristinam ædium suarum, reddituum, pensionum, aut quorumlibet bonorum immobilium, quæ vel in- vel extra urbem relinquerunt, possessionem restituerentur, etiam si litera signata excussa, amissa, vel alio modo alienata fuerint.

Si horum quidam anabaptismo non addicti in exilio extremum diem clauserunt, illorúmque bona immobilia, proventus, pensiones, omniáq; jura ad hæredes anabaptismo non contaminatos devolventur.

Si vero quidam civium, qui urbe excesserunt, Ana-

bap-

baptismo se pollueriñt, illámq; secutam, ipsos promoviße demonstratum fuerit, perpetuo exilio et confiscatione omnium bonorũ mulctabuntur,

Ne autem quis suspicionibus, conjecturis, aut odiis contra jus et æquitatem opprimatur, necessarium esse visum est, ut vicini aliquot Lectores et Diuinipes tanquã Commissarii deligantur, qui Legatos Sacri Imperii nomine Monasterium mittant, qui de ipsi confirmatio suspectis cognoscant, ut innocentes suspicione absoluti et purgati sua bona recuperent; nocentes verò et Anabaptismo pollluti perpetuo exilio, infamia et proscriptione omnium bonorum puniantur.

Si

Sic etiam quidam miserati-
one digni deprehendantur, ita
cum illis circum Cantiarum ha-
bita ratione agatur, ne quis
praeter meritum et aequitatem
degravetur.

Et cum Sacri Rom. Impe-
rii ordines per inobedientiam
civitatis Monast. ad immensos
sumptus et impensas adacti, et
per impiam et inauditam schi-
smatis persuasionem in summum
animarum, corporum et bonorum
periculum adducti sint, ne ig-
tur in simile discrimen, et im-
piorum magnitudinem im-
posterum praecipitentur, non
commodior, utilioreque via ex-
cogitata est, quam ut praesi-
dia munitionesque urbis Monast.
rescindantur et tollentur, ita
tamen ut resciscorum locum,

cum

cum authoritate supra dictorum Legatorum muri vulgares substituantur, et Civitatis saltem nomen retineat, quæ res in futurorum periculosarum motum propulsabit, verum etiam hæc urbs suo exemplo alias quoque Respubl. à simili impietate et rebellione posthac terrebit.

Præterea Legati supra dicti omnes istius Civitatis munitiones præsentes inspicient, et interse, qui sint agendæ, conveniant, hinc voluntatis sive decretum Conformato, Capitulo, Nobilitati et Dioecesi significabunt, et sub Imperii decretum maturius exsequatur, sedulo instabunt, quibus Dioecesis Status parebunt.

Ne autem innocentes no-

nocentium poenas in civilibus
rebus perferant, decretum est:
ut Cives, qui urbe excesserunt,
si Anabaptismo se non pollue-
runt, Majorum suorum anti-
quitus et ante exilium habita
urbis administrationem et regi-
men recipiant. Senatum, Judi-
cium, Ste~~rr~~achanicarum mune-
ra et Curialia consortia restau-
rent, quibus singulis sua jura,
privilegia, libertates, immuni-
tates et consuetudines antiqui-
tus recepta, sine Confirmati,
successorumque Quidcunque
aut cujusvis impedimento et
interversione restituerentur,
et inviolabiter remanebunt,
etiamsi privilegiorum tabu-
lae signatae dicerata, causae
vel gravis ratione abolitae
natae fuerint, eâ tamen lege,

ut

ut Confirmato debitam obedi-
entiam præstent.

Facta ultro citróque cessa-
tione p: ut dictum est: et pro-
cipuarum fossarum erectarum
munitionum restitutione, et de-
molitione, ita ut Legati Imperii
jusserint, Confirmatus, Capitu-
lum, Nobilitas et Dioecesis simi-
li modo duo propugnacula ad
repimendam oppidanorum pro-
tervitatem post recuperatam urbe
in eâ extructa demolientur,
prorsúsque tollent.

Ad hæc Confirmatus,
Capitulum, Nobilitas, et urbis
Monast. Cives, Regi Roma-
no ac Imperii ordinibus literis
signatis necessariò cavebunt,
neque se, neque successores
suos demolita munitiones,
unquam non recuperaturos,

neque

neque alterius forme ullas, quam Legatis Imperii visum fuerit, exstructuros. Atque hanc oblationem signatam continuo Legatis tradent, qui eam in usum Imperii in Grammatophilacium Moguntinum deponent.

Ut autem hec Comitiorum dispositio et decreta restitutio perficiatur per Ferdinandum Regem Romanum, pro Commissarii deputantur et designantur Electores et Principes Moguntinus, Trevirensis, Colonienſis, Juliacus Hasus, Wilhelmus generosus à Kasan Comes et Civitas Colonienſis, ut sui suos Legatos ad diem Lune post Dominicam Reminiscere que fuit 5. Martii futuri anni 1530. Piemontiam mittant, qui Rine Imperii

im-

impensis Assumptibus Monasterium superiorem ordinationem et restitutionem exequendi gratiâ ordinandi.

Item peculia hujus Legationis à pecuniâ in communem Imperii usum collocatâ à Spirensem depositâ, commissarii recipiendi.

Item ante Supplicium Rex ille Sacrificus quibusdam Sanctis supplicibus precandis supplex exhibitis, reduxisse dicitur Evergernam, atque illius arcis custodiæ firmiori concluditur.

Knipperdollingus verò et Krechtingus in vinculis sortiuntur, mariani discretis delinentur.

Ab hoc omnes diversis quidem temporibus Antonius Corvinus, et Joes Ky-

Hymnei admissi, de diversis
articulis colloquia miscent,
de regno Christi, de Magistratu,
de baptismo, de coenâ Domini,
de humanitate Christi, de ma-
trimonio, aliisque rebus male
intellectis cum illis agunt. In his
collocutionibus Rese scripturae
sacrae ab his viris adductus ac-
quiescere proponebatur visus est.
Per Kniphoffdollingus et Zechi-
tingus, adeo sui cerebri fuerunt
perfracti, adeo pertinaces, adeo
duri, ut neque scripturâ, neque
ratione ullâ mollirentur.
Sure in his duobus parum
fructus illa scripturarum
collatio operatur.

ANNUS
1536

Postridie die Mercurii ante festum Antonii Abbatis, quæ fuit 17. Januarii, Monasterium ad Supplicium traducti sunt, ibique ad diem Saturni post Antonii, qua fuit Vincentio Martyri Sacra, 22. Januarii in carcere asservantur.

Ante curiam vero ex tribus cuneis roboreis asseribus contectis Scena et Theatrum exstruitur, ut sit huic editior, et à populari concursu remotior, in cujus medio palus numellas affixas habens eminet unde ad altitudinem unius cubiti supra assere transversum exstat lignum, cui Supplicio adjudicati, deductis cruribus insideant.

Rex pridie, quam pu-

blici

alio judicio sisteretur interroga-
tus: cuperet ne Ecclesiasten, qui
se sacra scriptura consoletur, et
cum quo de salutis aeternae ne-
gotio p. cum posthabita moriturus
sit, serio agat? Respondet:
se illud magni beneficii loco
habiturum, si Dominum Joan-
nem a Cypraeo Principis
Sacellanum ad se colloquii
causa admittant, hujusitaque
opera per totam noctem usus
est, a qua vita per motus est, ut
nihil praeter suam impietatem,
caedes, rapinam, impudicitiam
aliaque flagitia deflaret, et
detestaretur, seque decies mor-
tem acerbissimam commeruisse
diceret, et omnes errores suos,
praeterquam de baptismo et
humanitate Christi priva-
tim in carcere revocaret. Quos

idem

idem erat publice fauturus, filiæ
ausus est, cum vero meluerent, ipsum
ea in vulgus sparsurum, imo ma-
joris mali occasio fuisset orta, non
sunt pati tempore supplicii ipsa
publice loqui. Sibi quoque dolere
dixit, quod Landgravii saluber-
rima consilia pro nihilo duxerit,
et arroganter contempserit.
Propterea se optare Divaram
uxorem suam simili poenitudi-
ne commissorum flagitiorum
duci. Hæc Divara 7. Julii
cum uxore Knipperdöllingi
est locuta. Et cum Ephraim
se id illi renunciaturum diceret,
nequaquam! inquit ille! tibi
ista dicenti credet, neque facile
illi persuadebis, me doctrinam
meam tanquam erroneam
revocâsse, nisi certo signo id ei
te probetur. Refert ergo hæc
fi-

signi loco: quòd illa tenente
lumen pedi albeum inguinario su
latibulum, nempe pubem suam
abstraxerit. Per totam ergo noctem
Domini cum Turba colloquio et
consolatione Rex fruitur.
Alii verò à colloquium collo,
quio abhorrent, presentiámque
eorum aversantur, sibi Patris
celestis presentia sufficere dicto,
tantes.

Inde post octavam ho,
ram antemeridiana
die 22. Januarii
portis oppidi conclusis capti,
vi è carceribus ad forum pro,
ducuntur, ibique scenam ex,
structam Rex Iconicus cum
suis aulicis adscendens provol,
vitur in genua, Patremque
suo more iteratis vocibus invo,
cat, hinc surgentes circum,

spectat

spectari, nunc carnificum tur-
bam, nunc palum nunc allari,
um locumque supplicii, nunc
Trinitatem, in aedibus Jovii Hist.
Viri ex adverso sedentem, nunc
populum circum fusum, nunc
ferreos duos fovos, et carbones, pru-
nasque candentes ipsis impositas, nunc forcipes quatuor ipso
etiam aspectu terribiles, nunc
turrim Lambertinam, ad quā
ferreis receptaculis post supplici-
cium inclusi, pasturi alites aeli,
suspenderentur, miserrimo vul-
tu intuentur. Interea carbones
follium flatu à spiculatoribus
ex cibotiis strident, crepitántque
ac forcipes foulis impositae
ex candescunt. Joco Ases.
Virg Juris Licentiatus
Judex urbis, cum Assess-
ribus Hermanno Ser-
vio

Dux, à Sceleberten, alii,
que Judicii Ministris theatrum
conscendit, atque ibi captivorū
causam judicaturum pro tribu-
nali insidet, continuo Rex
accusatur, quòd in Deum et Ma-
gistratum deliquisset, errores
anabaptisticos consiliis patrum
sanctorum et legibus civilibus
damnatos resuscitâsset: Sacra
menta omnia contaminâsset:
templa et aedes sacras diruisset,
et diripuisset: Sacra profanâsset:
seditionem concitâsset: Ma-
gistratum legitimum deje-
cisset: se propriâ authoritate
substituisset, et contra jus co-
mune, Regem fecisset: Maje-
statisque crimine se contami-
nâsset: cives omnibus bonis
exutos, urbe ejectos, in luctuo-
sum exilium profligâsset.

Qua

Quæ omnia tam sint manifesta, ac omnibus per Rom. Imperium tam supremi, quam infimi ordinis hominibus ita sint nota, ut probatione nullâ egeant. Respondet: Sequidem Magistratum, non autem Deum offendisse, quasi verò non offendat Deum, qui ordinationem illius non contemnit, & evertit. Anabaptismum autem & seditionem à se in perniciem Magistratûs commotam, & læsæ Majestatis crimen confitetur. Quare morti adjudicatur. Propter eadem quoque propemodum flagitia Knipperdollingus & Krechtingus mortis sententiâ condemnantur.

Eò continuo Carnifices, Regem primum nu-

mellis

nellis in clusum et palo alligatu
candentibus et ignibus forcipibus
corripiunt, et musculosa in to-
to corpore carnium pulpa asp-
prehensa, quae ad singulos tactus
manifestam flammam emit-
tunt, unde tantus exhalat
foetor, ut omnium in foro stan-
tium nares gravissime offende-
rentur. Simili poena et reli-
qui afficiuntur. Intollerabilium
tamen et impatientium cruci-
tus ipsos perferri visi sunt, quam
ex ipse, pluribus enim lamen-
tis et vocibus dolorem suum te-
stantur. Knippserdöl-
linegus autem cum horrendi
cruciatus aspectu territus sub-
stupesceret, subsidens mimella,
quae alligatus stipiti fuerat,
guttur elidere et mortem matu-
rare contendit, quod cum ca-
ri-

nihiles sentirent, ipsum eri-
gunt, arctissim per ostiarios
inter dentes ita ducunt, ut
neque subsidere, neque gulam
frangere, neque se represso
spiritu, et vocali arteria clau-
sa suffocare possit. Post diu,
tumultum supplicium, cum
adhuc viventes palpitarent,
guttura candente forcipe
corripiunt, igniisque fervore
constringunt, paribusque
ficam in pectora singulorum
quantâ vi possunt adigunt,
ut vulnerata vitæ sede cibum
occumbant. Inde cadavera
eorum ad odibilem ludum
verbinum devecta corbibus
seu fiscellis ferreis et can-
cellatis imponuntur, nu-
mellique quibusdam ore-
da in ris sustinentur, et

sus-

supremæ parti turris Lamber-
tinæ ad latus Australe ita affi-
guntur, ut Rex in medio eminen-
tiorem locum, reliqui vero utrinque
humiliorem obtineant, ubi etiã
nunc in perpetuam rei memori-
am carne & ossibus absumptis
corbes affixæ conspiciuntur.
Forcipes vero, quibus excruciati
sunt, in columnis domûs Sena-
toriæ suspensæ, in medio fororum
sunt, ut seditiosis & Magistra-
tui ~~tibus~~ legitimo non parentibus,
sint terrori & exemplo.

Post hæc Perusi
et cives certatim majori
studio templorum reparationi,
et divini cultûs restaurationi
quam homines illi deplorati,
destructioni et abolitioni in-
tenti in hoc potissimum inci-
buêre, ut parietibus adhuc fere
in-

integris tecta Super imponerent, et divina officia quasi postliminio maturo servarent, deinde ea paulatim intus repararent, quæ ad pristinum decus pertinebant, tremo fuis rebus animum adjicerent.

Principes etiam id Sibi studio habeat, ut certa reipublicæ civitatis politiæ forma constituatur ut à futuris malis sit tuta. Deinde consentientibus reliquis Diœcesis Ordinibus ad 24. diem Januarii Diœcesana Comitia in loco antiquitus consueto nempe Lauterbrot habenda indicit; ad quem cùm convenissent, varia Diœcesis difficultates, onera et molestiæ à Principe proponuntur, quæ cùm in consultationem pu-

blic

blicam producta fuissent, accu-
ratiúsque examinâssent, utile
visum fuit, consultantium mul-
titudinem in compendium con-
trahere, ut certius super his aliquid
decernatur. Designantur itaque
omnium ordinem voluntate,
viri graves et appprimè nobiles
generosius Comes Arnol-
dus de Hertzberg et Stei-
fordia, Gerardus Scor-
riere Hyppparchus, Arnol-
dus de Däuffeld, Bern-
hardus de Nesterholt,
Godefridus à Scheide-
lichen, Joes à Herweld,
Conradus Seffeler,
Rudolphus à Dal-
len, Joes à Hirtzen,
Henricus Schencking,
Joes ab Aschede et Joes
à Hinckhage, in hos o-

mne

nnem fingendi, Statuendique
authoritatem et potestatem Or-
dines transfundunt, seque ra-
tum habituros, quicquid Dioece-
sis nomine in his difficultati-
bus decreverint, pollicentur.

Primum ergo cum
Imperii Status, in Superioribus
Comitiis Wormatiensibus in
festo omnium Sanctorum
habitis decreta Principi et
toti Dioecesi adversa, onerosa
et propemodum intollerabi-
lia fecerint, cedderintque,
quae etiam Legati Imperii
nomine die 5. Martii ad
Dioecesis sint exacturi, cum
Principe, Illique ad Consilii
et Capitulo communicato
consilio secum deliberent,
quibus fundamentis Arati,
quibus ea decreta enervent,
ac

ac tollant, onerâque optimo
jure à Diœcesi amoveant.
Inde quæ in urbe recupera-
tâ politia, quæque propugna-
culi ad futuram Oppidanorum
rebellionem cœrcendam forma
erigenda sit, deliberatè consul-
tant.
Hoc conventu dissoluto Prin-
ceps Capitulum et ex militari
ordine delecti urbem Monast.
ingressi, de rebus sibi publicè
commissis exactius consultât,
et primum quidem quid Legati
seu Commissarii Imperii
S. Martii respondendum sit,
decernunt. Quod habes suo
loco. Hinc cum penitius ex-
pendissent ex quibus causis
superioribus anni in Civita-
tem Monast. religionis
causâ variæ, multiplices et
pra-

præcla novatione irrepserint,
inde conspiratione, factione et
schismata, et tandem detestabili
et horrenda Anabaptistarum se-
cta, publica seditio, et manifestu
bellum à violentis urbis detento-
ribus adversus Principem et Dive-
sium excitatum sit. Principem
itaque et obedientes subditos: ut
non solùm patriam suam à ra-
stitate, et bona sua à depræda-
tione, sèque à certissimâ clade
et exitio vindicarent. verùm etiam
ut hoc provinciæ et Germaniæ,
Christianúsq; orbi ab anabapti-
sticâ contagione, seditione et
internecione, inolumis præser-
varetur: necessario ad arma
confugisse, ærarium magnis
sumptibus comparasse, urbem
obsidione cinxisse, rebelles in
eâ conclusisse, eruptiones ar-
bi-

bitrariay compresisse, sectámque horrendam ne latiùs serperet, corruisse, unde eximiæ calamitates, sanguinareæ cædes, horrenda et inaudita flagitia, ac miseranda vastitates in urbe scatebant. Quibus rebus oppidani Principem, Præsidium, omnésque subditos in irrecuperabilem jacturam præcipitavissent, atque detrusissent; præsidio tamen ope & consilio Principum ac amicorum initium obsidionis et postea ordinum Imperii auxilio totum bellum & obsidionem pertulisse, eóque perduxisse, ut tandem manifesto Dei beneficio, & munere, Civitas sit recuperata, et in potestatem, obedientiámque Principis redacta.

Quare ut hæc civitas et ejusdem innocentes incolæ

sua

Superiorum flagitiorum et eo, ulceratissimi praesentis temporis ratione habitâ per Gratiam Dei et Amatura consilia posthac in bonâ politiâ, obedientiâ concor, diâque regantur ne simile quid imposterum contingat; Prin, cipes, Capitulum et delecta Nobilitas, unanimi consilio ne, cessarium esse judicârunt, ut in commodum et conservationē urbis totiúsque Patriæ propu, gnaculum in eâ excitetur, mu, nitionibus, præsidiis, aliísque rebus necessariis ita firmetur, ut futurâ rebellioni sit repa, gulum, et hujus metu oppida, ni in officio contineantur.

Sequuntur Arti, culi de reparatione exstruendo, munien, do, firmandoqs.

Pro,

1.

Propugnaculum seu Castellum, in apto urbis loco de consilio Capituli & Nobilitatis hujus Diœcesis ita construetur, ut minimo præsidio et tollerabilibus impensis sustentari queat.

2.

Si hujus arcis structura in eam amplitudinem protendatur, ut vicinarum ædium demolitione opus sit, Princeps atque Diœcesis justum earum pretium possessoribus reddet.

3.

Media pars omnium proventuum urbis tam ex maleficiis & fiscali gravatu Ferrariæ, aliisque prædiis ad civitatem pertinentibus, quam ex judicio profano collecta in sustentationem hujus arcis con-

conferetur; si verò hi sumptus non sufficerint, Princeps alium, de de suo necessaria huic arci prospiciet.

4.

Præfectus Iurisdictionis civilis Diœcesis Monast. indigena, de militari ordine, dives et ad eam administrationem idoneus, fidem Principi, Capitulo et Nobilitati jurejurando atque antipocha astringet, neque hic à solo Principe sine Capituli et Nobilitatis consensu inauctorabitur neque exauctorabitur.

5.

Hic Præfectus jus, jurisdictionem et constitutionem Principis in urbe fideliter tutabitur, et defendet, ac

omnes bombardas, in recupe-
rata urbe inventas, qua rotis
vehuntur, in hanc arcem trans-
ferri, earúmque quàm dili-
gentissimam custodiam reci-
piet.

C. C. C.

Princeps. Illiusque
successores Episcopi ad arbitri-
um suum, huc accedendi, re-
cedendique potestatem habe-
bunt. A Praefecto praesente
Principe, non minorem arcis
curam, quàm illo absente, agat,
neque Princeps, neque succes-
sores illius ullos peregrinos Prin-
cipes, Dominos aut Proceres ad
hanc arcem secum adducet,
qui munitionum rationes
contemplentur. Si etiam
ullo tempore, in civitate sedi-
tio aut motus excitatus fuerit,
ne-

neque Capitulo, neque Nobili-
tati adhanc arcem fugien-
tibus accessus praeludetur.

7.

Inter Principem
& Diœcesis ordines vel alios
quosunque dissensio aut con-
tentio ulla laboriatur, Profe-
ctus arcis neutrius partes fave-
bit receptabitur.

8.

Principem eam religio-
nem, quam sibi Imperator
& Imperii ordines in superio-
ribus comitiis imposuerunt,
in suâ Diœcesi tutabitur,
neque à receptibus Norma-
tice à Statibus Imperii et No-
vesii à Colonienſi et Leoden-
ſi Rabitis recedet.

9.

Haec arcis Structura

&

Articuli ad Civilatem Præfectum, sustentationem et præsidium ariij pertinentes, Hæc amplior, quam Superioris temporis anto motum anabaptisticum potestas in Principem ejúsque Successores jam collocata, privilegio Diœcesis antiqui huius observato, nihil detrahet, nihil derogabit, neque ordinibus huius Diœcesis per has novas constitutiones quidquam juris decedet, præterquam quod per Principem et Diœcesim necessario in articulis ad civilatem pertinentibus constitutum et decisum est.

10.

Si propter Seditionem motum, in vel extra urbem exortum, amplioribus præsidijs opus habeat, Præfectus

ctu absente Principe, à Satra,
pij Vicecesi præsidium ad
rem præsentem necessarium
exiget, neque id sibi denegabi,
tur.

Contra hæc omnia, à Prin,
cipe et Vicecesi constituta et
decreta, quæ ad civitatem
Nonæt pertinent, neque con,
sules, neque Senatus, neque civis
inolêve pœna perjurii vel sub,
timi supplicii quicquam atte,
tare præsumant aut attentari
sine authoritate et consensu
Principis totiúsque Vicecæ,
sis permittent...

Articuli
boni regiminis
& politiæ Ordi,
nationis Civi,
tatis Nonæ,

Etc.

Steriensis.

Ad vitandam futuram seditionem & inobedientiam, quod Deus clementer avertat: & revocandam, constabliendam, & retinendam pacem, obedientiam, tranquilitatemque inter Cives & incolas civitatis Monast. ad conservationem ejusdem & salutem totius Diœcesis, utque boni tuti esse sint, & ab oppressione malorum defendantur, & civitas posthac divina gratia et benignitate hoc maximo exulceratissimo & fraudulentissimo seculo, in pace & tranquilitate et optimo statu melius & constantius conservetur, unanimi consilio Principis & Diœcesis structura arcis seu propugnaculi est decreta. Inde articuli subsequentes ad senatum et re-

regimen dicta urbis pertinentes Senatui designato tradidi jussi. Dominico die Misericordiæ Domini.

N. 2

Principio Senatus designabitur ex 12 Patricijs et 12 alijs ditioribus civibus nobilis originis et probatæ vitæ, Atque hi viginti quatuor Senatores adhuc ex illis Consules primum per Principem de Consilio Capituli et Nobilitatis constituentur.

2

Hi viginti quatuor Senatores habent potestatem, posthac, ubi fuerit opus, Arcesita postulaverit, ex consilio arbitrio et authoritate Præfecti arcis duos Cõsules ex supradicto numero eligendi, ea

eâ tamen lege electio rata erit, si Principis ejus fiat author.

33.

Vtile quoque visum est, ut hi viginti quatuor Consules et Senatores perpetuo sua officia retineant, neque quamdiu honeste, inculpateque vixerint, iis destituantur; si verò aliquis eorum sui amovendi legitimam occasionem dederit a Magistratu excludi, aliusve, ne substitui debet, cum consensu Praefecti et Principis authoritate.

34.

Quoties etiam horum quis morte sublatus, aut morbo contico, aut aliâ justâ causâ, quae excusationem meretur, impeditus muneri sibi impositio superesse non possit, in hu-

jujus locum §. 11 in superiori articulo dictum est. / alius subro, gabitur.

5.

Consules et Senatus civium suorum civiles controversias per conditiones utrinque tolerabiles familiariter transigent, sin id fieri nequeat, pro personarum qualitate causa ad summum tribunal remittent.

6.

Princeps in judicio pro, suo Judicem, duos è senatu Assessores, reliquosque Minis, tros constituet, certasque judicandi litium forensium mature decidendarum formas prescribet.

7.

Cives et incolae civita, tis

tis a baptismo non contami-
nati, sine cujusdam intercessione
impedimento & interturbatione
ad possessionem suorum bonorum
admittentur.

§.

Quemadmodum Sum-
ceps justissimâ de causâ & jure
quidem omnes civilibus proven-
tus sibi in sustentationem no-
va arui vendicare queat, singu-
lari tamen benevolentiâ & gratiâ dimidium eorum civi-
tati relinquat, unde aes alienum
exsolvat, reliquaque onera per-
ferat et sustineat, praeter id,
quod ad arui sustentationem
in superioribus articulis dessi-
natum est.

Archidiaconus nihil
jurisdictionis antiquitus in
civi-

civitate habita et usurpata
hac ordinatione adimetur.

VI.

Cum, ut superius dictum
est, dimidium proventuum
ex gratiâ civitatis relinquatur
Consuli et Senatui cum consensu
præfecti aerarii officiorum urbis
administratione fidelibus et
conspicuæ probitatis viris,
Principi et Reip. Non: juratis
concredent, et re ita exigente
abiisdem officiis removebunt,
aliosque substituent. Atque
si in interregno post mortem
Principis, Anconii Episcopi de-
signationem ejusque confir-
mationem Capitulo et mili-
tari ordini simili jurejurando
obstricti erunt, et illo tempore
cum œconomo Principis cura
arcis Præsidi præsentibus

Con-

consulibus a Senatu administrati officii exactam rationem reddent.

III.

Arcis etiam Arases a Senatu universus civitatis statim accuratè perscrutabuntur, & omnium circumstantiarum ratione habita, ad concordiam & publicæ utilitatis conservationem leges, politias & municipales emendi, vendendi, contrahendi, commerciaque uberioris commodi gratia miscendi in civitate constituent.

IV.

Cum exploratissimum sit, quod per sodalitia, consociationes, confœderationes, atque conventus tribuum atque plebearum curiarum omnis

se

seditio, factio, abusus se inobe-
dientia in civitatem Bona-
ster. irrepserint, eoque curia
Tribuj omnes in urbe tollentur,
penitúsque abrogabuntur,
neque unquam restituentur.
Praeterea ut futurij motibus
omnis occasio praecludatur,
neque clandestini neque ma-
nifesti conventus, sodalitiorum,
confœderationes civium, inco-
larum, peregrinorum, vel
adventitiorum hominum in
civitate perferentur. Si qui
verò hoc decretum contumaci
ter excusserint, non solùm boni
verùm etiam ultimo Sup-
plicio pro personarum et
rerum qualitate mulcta-
buntur.

NB

Ad haec cum ante hanc

fu-

superiorem motum civitas in
sex partes, quas Leyschoppia
vocant, fuerit divisa et distincta,
ut hac ordinatione vigiliæ et
reliqua civilia onera seu mu-
nia commodius expediantur,
eas partes in custodiam urbis
immunitas conservare placuit,
hac tamen lege, ut Præfecto
urbis, Consulibus et Senatui
pareant.

14.

Item Magister vio-
lentiarum designabitur,
qui loco Principis Præfecto
urbi jurejurando devinctus
erit, his nocturnas vigilias,
aliáque, quæ ad officium
spectant, ex fide administra-
bit, his noctes, diesque cum
jéa licitoribus, tam Princi-
pi, quàm Senatui juratis

di-

diligenter providebit, & præcavebit, ne occulta conventicula, coniliabula, factiones & seditiones in urbe agantur, & concitentur. Deneq; hunc etiã erit, si necessitas postulabit, omnium partium urbis vel quorundam præsidium implorare, ut se contra vim seditiosorum muniant, & mali pœnas non effugiant, hinc implorandum auxilium à Leyschoppii non denegabitur.

§. 5.

Nulli anabaptistarũ

Sed itiosorum, qui in civitate istius factionis vel author, vel antesignanus fuerit, neque Burgeps, neque alicui Præfecto liberum huc redeundi commeatum con-

ce-

cedent. Qui vero innocentiam
sibi presumunt, ad suspicionis
purgationem admittentur, si
autem quis seditionis superio,
ris author publicæ sibi datæ
securitatis confisus, urbem in,
gressus fuerit, huic publica se,
curitas renunciabitur, et autin
perpetuum exilium relegabitur,
aut ad commeritum supplicii,
um rapietur.

16.

Neque Princeps ne
que Præfectus urbis juris di,
tionem Judicii Gogravatus
tam intra quam extra urbem
ad clerum primarium perti,
nentem turbabit, neque illi
quidquam derogabit.

XI.

Vinum, cerevisia
et quælibet annona in usum

Cleri

Cleri primarii comparata
citra ullum incommodum,
portorium Avectigal, impor-
tabitur in urbem Aexporta-
bitur. Cleru etiam secunda-
rius privilegio Aimmunitate
Aſui jure non destituetur.

18.

Si etiam quis prioris mi-
litaris ordinis hujus Ducis
sis filium, filiámve in Civita-
te Non. vel in matrimoni-
um vel coenobium alloca-
vit, vinum cerevisiam, alia-
que ad eas solum nuptias celebra-
das necessaria citra portori-
um Avectigal in urbem ad-
vehet, eaque libere usurpabit.

19.

Primarium pensionu
Aeconomum prothotrophi-
orum Axenodochiorum

Cra-

Praefectus urbis, Consules et Senatus atque Principis de signatus in urbe, quaestor ab oeconomis et procuratoribus earum domorum singulis annis opportuno tempore, administrati officii ratione exigant, dabuntque operam imprimis et potissimùm ne bona pauperum dilapidentur, neve in alium, quam oportet usum conferantur.

20.

Et hoc quoque necessarium esse visum est, Consules Senatus, cives, et incolæ jurejurando se obstringant, se nulli post mortem Principis praterquam Capitulo et deputato Nobilitati a Diœcesi usque ad unanimè novi Principis electionem

A ejusdem confirmationem & inauguratione[m] pariturus.

21.

Singulis diebus ab aperturam portarum clausa urbe ad Praefectum arcis deferentur.

22.

Item Superior huic aut novae arcis structuram & aut stodiam pertinens ordinatio ac Civitatis Monast. politica forma in hos articulos contracta deliberatio & unanimi consilio constituta & decreta sit, placuit eam omnium ordinum signis communire, primum Principis, secundo Capituli, tertio Arnoldi Comitis Bentheimensis, pro militari ordine, quarto Senatus Monast.: At cum Senatus Mon[asterien]s. tanquam

quan-

quarby Successis ordo prose,
reliquisque oppidis consignaret,
distractus est in partes. Ta-
tricii enim a civibus ad militare
ordinem secesserant, existiman-
tes se jure civium non magis
coërceri posse, quàm militare
ordinem. Princeps acriùs
& vehementer instat, ut consi-
gnatio fiat; plebei verò Sena-
tores respondent: se perpetuæ
in suâ Reipubl. servitutis au-
thores non fore, neque hac un-
quam commissuros ut suâ
culpâ totâ civium posteri-
tas in calamitatem inelu-
ctabilem præcipitetur. Se
ergo artibus in perniciem
civilis libertatis factos nun-
quam consignaturos, sed
postulare potiùs, ut remisso
jurejurando se Magistra-

tu

tu abdicari clementer patia-
tur. Itis Princeps, perfua-
sione quorundam agentis re-
lementer exacerbatus est, fœ-
dam cum Civitate viam ini-
turum, aliqué remedia adver-
sùs eam rebellionem cogita-
turum respondit. Quibus
verbis Bernhardus Dux
de vir antiquæ pietatis
& fidei, civilisque libertatis
amator, ac superioris respo-
si potissimus authoritatur,
batus atque attonitus est, ut
domum regressus in subitam
ægritudinem incideret, quam
mors brevi subsecuta est.
Sic utrimque exasperatis
animis digrediuntur. Nec
desunt hîc interim ofores
publicæ tranquillitatis,
qui flammas adversùs

Avi-

Civitatem concepta, salibus
excuscitant. Cum itaque Se-
natus Monast: consignatione
horum articulorum Principi
negare, utile visum esset, ut pro
ospitio totius Diœcesis viginti
sex Nobiles tabulas articulorum
consignent. Inde horum arti-
culorum quinque exempla
ejusdem sententiæ in perpetu-
am rei memoriam describun-
tur, quorum
primum Principi, secundum
Capitulo, tertium Comiti Ben-
themensi, quartum Gerhardo
Morrien Stypsarcho nomi-
ne militaris ordinis Teuto-
nici Consulibus et Senatui Mons
Civitatis traditur.

Sequitur Jura-
mentum adver-
sum translatum.

Con-

2388.

Consules, Senatus, cive
et incolæ civitatis Monast:
vovebunt et jurabunt, se Prin-
cipi Successoribus illius S. Pau-
lo ac Diœcesi Mon: fidelita-
tem suam et debitum officium
præstituros, Principi ac suc-
cessoribus Episcopis civitatis
ac Diœcesis Monast: commo-
dum, emolumentum et salutem
quæsituros et promoturos; de-
trimentum verò, damnum, et
omne incommodum, quantù
fieri potest, amoturos: com-
missum senatorii ordinis offi-
cium legitimè et exactè ad-
ministraturos: in Civitate
Monsi pacem, obedientiam,
justitiam et civilem concor-
diam habituros et conservatu-
ros; Principis Diœcesis dispo-
sitionem et politicam ordi-
na-

nationem in dicta civitate
defensuros et propugnaturos,
eidemque paritur, neque ad-
versus eam clanculum, palam-
ve quicquam acturos vel agi pa-
mi passuros. Praefecto urbis vel
aliis gubernatori in suo sibi
officio commisso in salutem Dio-
cesis, in obedientia et concordia
civitatis conservationem et
tutelam morem gesturos, Civi-
tatis curam et patrocinium
in utilitatem Principis et Uni-
versa patriae suscepturos.
Praeterea post mortem Princip[is]
Capitulo primario et militari
ordini hujus Diocesis, necnulli
alii usque ad consortem electi
Principis inaugurationem
et ejusdem administrationem
obligatos, ac juratos fore. Haec
se omnia sine fraude, dolo

malo

malo, & sinistrâ machinatio-
ne aliquo recipiunt. Consules
& Senatus ad curiam Quisquis
arcibi, hoc juramentum præsti-
terunt, inde omnes cives in arti-
culos & leges superiores priùs
sibi prolecta jurent, eodémque
jurejurando ipsi imposítum
fuit, ut Senatui Præfectóque
urbis & prescriptis articulis
pareant. Consules & Senatum
merito honore afficiant, neque
verbis, neque factis ullis, arti-
culísque superioribus adver-
sentur. Si etiam seditiosi,
aut de seditione suspecti
in urbe emerserint, subpœna
capitis & bonorum omnium
amissione prodant. Si verò
Præfectus urbis & Senatus
in supplicio, seditiosi ir-
rogando, tergiversentur à

Crim-

Quinque negligentia nomine
ferio puniendo.
Gerardus Scorrierd. Hyp.
parchus praesente Episcopo
à Consulibus, Senatu et univer,
sâ plebe hoc jusjurandum exci,
git.

Nomina Sena,
torum e Patri,
cius per Principe
designatorum.

Bertholdus Travelmã
Consul,
Joannes Spinck adilis,
Lambertus Buck,
Henricus Droste,
Joannes Harenderf et
Spinckhove.
Hermannus Scherenbeck,
Arnoldus Drostsage,
Bernhardus de Lunen,
Henricus Steverinck,

Etc.

1392.

Eberwinus Proste,
Egbertus Levorre,
Albertus Levorre,

Nomina Senato-
rum e Civium
numero.

Wilbrandus Ab Lörne
Consul,
Theodoricus Münsterma
Adilis
Borchardus Heerde,
Hermannus Heerde,
Joannes Herdinck,
Bernhardus Bruiter,
Gerhardus Overhagen
Joannes Vechtman
Jodocus Smithuis
Bernhardus Brolle
Jacobus Stove
Albertus Levorre
Nicolaus ab Hase
ter Bylorre
Veli,

Reliqua Senatoria officia à Consulibus et Senatu: quem Lin, ceps hæreditarium esse voluit:/ constitui permissum est.

Cum porta Judefeldana post urbis recuperationem nondu recluſa, usuſ ejus civibus neceſ, sarius esset, Tribus illa apud Cle, rum primarium 13. Februarii eâ de re agit, Capitulum itaque Principem interpellans faile impetrat, ut referetur.

Hinc dies 5. Mart: instabat, ad quem Commiſſa, rii in recessu Comitiorum Ror, macienſium designati, cauſa expediendi Imperii decreta, Legatos Monasterium/: uti convenerat:/ miſturi erant.

Princeps itaque totius Dioeceſis præcipua authorita, tis, Nobiles, Abbates, aliósq; ea,

excellentiores, ex Clero viros, ne sibi in rebus propalesciorib⁹ conjuctores desint, huc convo-cat.

Vbi autem Legati venissent, ac decreta Imperii, ut supra sunt descripta: / Principi, Capitulo, Nobilitati, ac urbibus in publico ibi con-ventu proferibus proposuissent, atque eorum executionem nomine Imperii urssissent, Princeps, veteriq; more, ejus ordine, hæc in consulta-tionem trahunt, atque in hunc modum respondent: Demolitionem propugnacu-lorum, aliarumq; munitio-num urbis, hac potissimum exulceratissima et infida tempestate: qua omnia fraudibus, captionibus et im-

impostura plena sint: non
solum Principi, toti Diœcesi,
ac innocentibus urbis Romæ
incolis; verum etiam vicinis
Principibus, Cæsareæ Majestati,
et toti Imperio incommodum
allaturum, et publicæ utilitati
plurimum obfuturum. Nihil
Principi nullam aliam in totâ
Diœcesi esse munitionem, ad
quam periculo impendente
tuto confugere possit, neque
subditos in villis passim et a-
gris commorantes ab externâ
depraedatione, in hostili im-
pressione tutos fore, nisi ad
hanc urbem tanquam asy-
lum munitionibus illius fre-
ti sua bona confidenter con-
vehant, eique committant.
Porrò dimidium manubi-
alis pecuniæ et tormentorum,

bo-

bonorumque immobilium a
detinctis possessorum distra-
ctione collecta legalis Imperii
esse redendum, non solum Epis-
copi, verum etiam toti Diœcesi
molestissimum fore, et publi-
cum dispendium allaturum
cum Episcopi initio obsidio-
nis difficillimum impendii
proprii non tantum in suu
et Diœcesis emolumentum,
sed et Imperii, universæ Ger-
maniæ provinciæ, omnis Ma-
gistratus honestatis et christi-
ani nominis conservationem,
salutem et commodum, ante
quam Imperii Ordines quid
quam contribuerent, 4. inte-
gris mensibus sustinuerit,
et in singulis mensibus quin-
decim millia florenorum
in usum militiæ expende-

rit

vit, atque ita impendens pericu-
lum corporum, animarum,
bonorum, uxorum, liberorúmque
tyrannicam oppressionem et
interitum à christianorum
cervicibus primus amoverit &
Cum penes Diœcesin Non:
non esset, tanto obsidioni
ferre sumptus, Episcopum a vi-
cinis Principibus cum pecunia
am mutatum esse, quibus arces,
dominia, oppida, pagos, alia
áque prædia hypothecarum
nomine obligaverit, unde grā-
dis pensio in singulis annis
solvenda sit. Diœcesanos sin-
gulis mensibus exactionibus
attritos, tormentorum vectura
et fodiendo, terrámque cœa-
cervando in aggere ad semi-
duos ferè annos degravatos
fuisse. Item trecentos equites
et

Aquæcunque autorum tanæ, æparia erant, fuis impensis
sustinuisse; et priusquam de-
cretum præsidium ab ordinibus
transmitteretur, quinquagin-
ta sex florenorum millia
ipsum ab hypothecariis credi-
toribus esse mutatum. Quibus
omnibus difficultatibus
et incommodis tam pensionū
quam sortium vicesim ob-
noxiam adhuc teneri. Si au-
tem tormentorum et bonorum
Anabaptistarum æstimatio
Imperii ordinibus daretur,
vicesim nunquam e tanti
incommodis et difficultatibus
emersuram, neque credita
exsoluturam. Reliqua verō
Imperii decreta Principem
libenter sustinere velle, se er-
go rogare, ut Imperii ordini-
bus benigne hæc renuncient. Com-

Commissarii autem decreta Imperii acriter urgent, neque sibi abilis in minimo recedendum esse docent.

Quare Princeps abeo gravamine ad imperatoriam Majestatem et omnes Imperii ordines appellat et provocat, speran s: illo pro temporis et rerum qualitate articulos mitigaturos.

Et itaque in his duobus articulis infecta Legatio cedunt.

Inde Princeps, ceteri que Diœcesis Status magno studio et impendio apud Carolum Imperatorem, Ferdinandum Regem, Electores, Imperiique Principes et urbes eam sibi benevolentiam et favorem comparant,

ut

ob temporibus et rebus ita exi-
gentibus, severiora illa in
Reipub. Monast. decreta
intercederent, nec in hodiernum
diem resuscitata sunt.

Hoc aut ordinarium
hujus Diœcesis decreto fa-
xit, et cives à futuris mo-
libus averteantur. Prineps
in urbis parte Septentrionali
prope portam Neopontanam
fortissimum propugnaculum
inter fossas et vallum urbis
antiquitus exstructum, ex-
actius communit, illique ur-
bem versus fossam obducit,
et præsidia armatorum ad-
versus civium insultum im-
ponit.

In aliâ quoque parte ad oc-
casum hybernum juxta
Coenobium Monachorum

Fon-

Fontis salientis locus arcis de-
signatur, qui ædibus circum-
quaque vicinioribus, quæ offi-
cerent, diruti, reddito domini
pretio magnis laboribus etiam
pensis firmatur, & adversus ur-
bes crassissimo turri, muro,
aggere, fossâ, aliisque propu-
gnaculis corroboratur, hanc
arcem, Angeli castrum, vo-
cant. Et cum turrim transflu-
viani templi propter insignem
altitudinem, arci obfuturam
putarent, inde jacula ab in-
festis civibus ita in arcem
torqueri queant, ut defenso-
res à munitionibus facile
deturbarentur, quare ejus
fastigium minoribus sumptu-
bus tolli posse existimant,
quàm vallum ad tantam
altitudinem deduci, ut de-

fen-

sensores à jaculis securiores
redderentur, neque etiam tan-
tum opus in se consistere posse,
arbitrantibus, ut non suâ mole
et gravitate depressum in se
corruat. Hac autem demo-
litio turris, donec structura
arcus sit absoluta, differtur.
Huius arcus de aliorum
ordinum Bernhardus
ab Dex eximia et nobili-
tatis et authoritatis virum,
Princeps praefecit: penes hunc
summa Imperii est, hic Con-
sul, hic Senator, hic Tri-
bunus plebis est, hic guber-
nacula urbis solus tenet,
nisi quod Senatores inania
officiorum nomina circum-
ferant, hic pro suo arbitrio
figit, refigitque leges, cives
in carceres conjicit, eosque
pro

pro suâ voluntate aut punit,
aut mulctat, portam Pischo-
pinganam, turrim à molâ
flatili nomen habentem, ma-
gnam murorum partem, alia
ad quascunque munitiones ita
diruit, ut tam nocturno quam
diurno tempore sine portarum
usu sequibus et pedites in urbe
transire possunt. Hujusmi-
nistri magnâ impunitatis
spe freti, in cives civium irru-
unt, ac quidquid libido fug-
gerit, perpetrant, neque tamen
quidquam de injuriâ sibi illa-
tâ queri audent. Hunc Præfe-
ctum urbis appellant, cui pro
stipendio in singulos annos
septingenti florenos assigna-
tur, dictu mirum, quàm
avidi liberalis assueti hanc
Reipubl. formam averser-

tur

tur et detestentur, quàm
ægrè antiquæ libertatis memores
Præfecti dominatum ferant,
quem omnia pro suo (que) ingenio, ava-
ritiâ et libidine agere mussi-
tant, malunt tamen illi ad
tempus subesse, quàm novi
motûs habere authores, qua er-
go ipsis acerba et intolerabili-
a propemodum erant, æquo
animo in gratiam benigni
Principis tollerare videntur,
a quo libertatem se recupe-
raturos sperant.

Quantum damni
detinuit in demoliendis tem-
plis urbe intulerint, magni-
tudo impensarum et repara-
tionum unius dominicæ
templi collata satis decla-
rat, quæ septem millia et

non.

non gentos florenos aureos excedebat, præter dimidium plumbi Aorithalei, in usum tecti à Bürgipe donati, præter mille & octoginta quercus à Dominis primarii Cleri, à Vicariis templi summi, à cœnobiis diversis donatis, ac præter vitrea fenestra partim Curiipes, partim Domibus Benthemensis, partim Nobilium Canonicorum, partim virorum equestris ordinis & partim executorum diversorum testamentorum sumptibus reparata & picta, nonnihil restituta.

Hinc eodem hoc anno 1537. Secundâ Decembr. quæ tunc erat Dominica prima Adventus Domini reconciliatum fuit summum templum D. Pauli per

Le-

2406.

Reverendum Dominum
Joem Episcopum
Suffraganeum.

Reparatis ubique mo-
do in urbe templis et cantio-
num libris primarii Veteris
pensis ab integro impressis,
cum priores a Selimbi aut
discerpti, aut exusti fuissent,
divinus cultus, omnesque
caeremoniae catholicae singu-
lari omnium civium pieta-
tis studio et applausu revi-
xerunt, et constituta per Prin-
cipem Reipub: forma, quisque
ad sua officia, suasque ne-
gotiationes reverterentur.

N538.

Cum jam omnia pa-
rata esse existimarentur,
militesque omnes exacto
rati fuissent, praeter spem et
ex-

existimationem omnium. Anno
1634. circa Dominicam Cantate,
Joannes, Georgius, Chri-
stophorus et Antonius
fratres ab Alderbürg et
cum his Wilhelmus duo
Brunswicenses et Otto
comes Seckenburgenses,
qui postea in eodem bello ca-
ptus est, collecta magnâ mi-
litum manu, non indubio bello
in Diœcesim Monasterij jam lon-
ge Marte fratum, et excur-
sionibus crebris attritam atque
exhaustam invadunt, Wilt-
hausam et Vechtam op-
pidum primâ impressione, dein-
de aream ipsam post oppugna-
tiones aliquot capiunt, ibi ipse
fere Episcopus ab hostibus
interceptus fuisset. Inde Ha-
selunna, Mepsa, Harp-
sta,

Stadio, Niehusio et Coppe-
burgo captis et præsidijs illis
impositis, totam istius tractus
provinciam, bona in prædam
vertentis occupant. Si posita
cunctatione et mora tantas
opias jam in bello paratas in ex-
peditionem adversus urbem
Monast: et totam Diœcesim
duxissent, sine dubio victoria
potiti fuissent, urbs enim e-
rat bombardis et omni genere
ferè armorum exhausta, ag-
geres negligentiâ, cum nemo
esset, qui munitione curaret,
infossas deciderant, fossa qui-
busdam in locis casu aggerū
oppleta, muri ex obsidione
superiori fracti nondum re-
parati erant, cives domina-
tum Præfecti non ferebant,
et servitutis pertæsi ad pri-
sti-

stinam libertatem aspirabant,
unde difficile non fuisset, urbem
& in eâ totam Diœcesim capere.
At cùm Princeps copias tam
equestres quàm pedestres adver-
sùs insperatam illam vim com-
scripsisset, ac Joem à Deaë
Feld sua militia præfecisset,
hostes incensâ Jechtâ oppido
cum arce & Niehusio Diœcesi
excesserunt. Cloppenburgum
verò firmant & præsidia illi
imponunt. Princeps verò oppi-
da, arcésque sibi ab hoste ere-
ptas manu recuperat. Clop-
burgum vi armata invadit,
hostemque ad comitatum Ol-
denburgicum fugientem perse-
quitur, ibique Wardenburgo
capto, Oldenburgo quoque re-
gioni capiti obsidionem mi-
natur, occupasséque totum

Co-

comitatum nisi Consiliarii dissuasissent, et Magister equitum catena illa ita constrictus et impeditus utpote latum quidem animum ulterius progredi potuisset. Interea hanc militiae comes, jam Archiepiscopus Colonienses, aliique proceres interrupiunt, intercepto amque pacificant. Quae autem pacis conditiones sint, scienter ignoro.

1540.

Princeps militis belli suoribus exantlatis tandem Anno 1540. tantum pacis viae consecutus est, ut ipso die Inventionis in coenobio Burgico per Joannem Sc. Schopirck Suffraganeum Monast: in diaconum et postridie in presbyterum ordinaretur, inde ipso die cir-

cum-

cumcisioni Domini in Coenobio Marienfeldo ab Episcopo Leodiensi in exilium pulso, ac à Mon: Paderbornensique Suffraganeis consecratur in Episcopu, ministrantibus duobus Abbatibus Arnoldo Burendrecke Marienfeldano et Bernhardo Nesterholt Burgico.

Senatus cum ea Resp: forma, qua cives contra privilegiam libertatem, sub Praefecto urbis dominatum praemebantur, minime sibi placeret, multis modis in omnibus fere conventibus per annos aliquot apud Principem instabat, ut aut ea forma commutetur in mitiore aut tollerabiliorem, aut adpriorem redigetur, aut redditâ suorum officiorum ratione Magistratu se abdicare clementer

pa-

patiatur.

A. 1541.

Iancem anno hoc 1541. 4. Ianuarii Conventus habitus Monast: inter Legatos Principis et deputatos quos dam è Clero primario ab una, et Consules, Senatúmque Mo nast: ab altera parte:

in quo Principis Legati proponunt:

Cùm in superioribus aliquot comitiis Diecesanis, et proxi me in conventu Selgetico à Mon: Consules, Senatúsque a pud Ei cipem quàm diligentissimè institerint, ut accepta ratio ne sibi ab officio suo clementer decedere patiatur, ad quod Princeps responderit: Se ad diē Lunæ post Circumcisionem Dominicam Legatos suos, et

è Capitulo, militarique ordine
designato, accipienda rationis
gratia Monasterium misuros,
quod hodierno die factum fit.
quòd etiam rationem ita redditã,
confectam et absolutam Principi
tradituri sint, non dubitantes,
eam sibi optimè placituram.
Ad id vero quòd Consules et Sena-
tus revisa ratione ad superiore
petitionem relabantur atque in
ea præcipue persistant, ut Prin-
ceps remisso jurejurando offici-
orum nomine præstito, se
Magistratu abdicare clemen-
ter patiatur, se ipsum Principis
responsere: Principem ex-
istimasse, Consules et Senatum
publica et civilia officia sibi
commissa et eorum adminis-
strationem, ut in ordinati-
one politica per se Capitulũ

et

& Nobilitatem consentientibus
& approbantibus oppidis, cum
æquitatis quidem temperamē-
to, facta constituta & decreta
describitur: / non intermissuros
neque repudiaturos, aut defer-
turos fuisse, sed ipsos secum ac
curatius expendisse, hanc poli-
ticam dispositionem ad restau-
rationem et conservationem
pacis & civilis concordiæ institu-
tam, & descriptam esse, ut simi-
lis seditio & motus, qualis supe-
rioribus annis exarserit, videatur
inde non solum civitas Nomē
verum etiam totius Diœcesis in
colæ atque vicini Principes
& Rerumpub. Rectores in grave
incommodum & intollerabile
pernitiem præcipitatis sint.
Si vero iterum in hanc Reipub.
seditio & motus: quæ Deus
de-

clementer averlat: / irrepserit,
hoc Consulum, Senatus et populi
torum potissimum, inde Prin-
cipis et totius Diœcesis magno
malo futurum. Ab hac metuen-
dum esse ne non Princeps, Capi-
tulum, Nobilitas, universaque
Diœcesis Cæsaræa Majestati
indignationem in se provocent,
quòd / cum Civitatem in sua
potestate habuerint / leges
et decreta politica non consti-
tuerint, quibus futura Sedi-
oni aditus præcluditur. Si
autem Imperium iterum simi-
li / ut superioribus annis / in
commodo affectum fuerit,
omnium impendiorum refun-
sionem et solutionem à Prin-
cipe, et universâ Monarch. diti-
one sine dubio ipsum exactu-
rum. Sunt ipsem itaque essla-

gi-

gitare et poscere, ut Consules et Senatus suorum numero sibi impositorum et susceptorum administrationem, si vero in ordinatione politicâ supra dictâ adversus æquitatem et juramentum se degravari ex. istimaverint, sibi à Principe mandatum esse, ut cum Legatorum Capituli consilio et auxilio familiariter super hac re colloquantur, et inter se sententias conferant, ut ad æquitatis normam omnia recipiantur, consilium que Senatus audiant, quid hac in re expedire censeat quidve futuros motus à se et Clâtâ Diœcesi arceat.

Senatus respondet post deliberationem breve: verissimum esse, quòd sibi se-

Senatoria officia in Civitate
Monast: cum molestiâ et pene
intollerabili politicæ formâ sint,
quorum etiam administratio-
nem coactâ quadam obedientiâ
susceperint, quæ officia, si jura,
ea forma illam sibi proscriptâ
retinuerint, impleverintque,
se solidum sine factione et
dissentione civili urbis regi-
men non posse conservare, si,
aut artículij in superioribus
comitijs recitatis, satis edoctus
fuerit, cur ea forma à se non
sit recipienda. Certum etiam
esse alia hujus Diœcesis oppi-
da amplioribus libertatibus
et privilegijs gaudere et frui.
cum tamen necessarium so-
ret: si hujus civitatis pri-
stinum decus sit, sperandum
pluribus atque adeo novis

li-

libertatibus et privilegiis ea
dem ari. Verum illud se movi,
cus et tenaciter non urgere.
Hoc autem solùm se postulare
et supplicater petere, ut in
pristinum libertatum et pri-
vilegiorum statum restituan-
tur. Ea verò in dispendium
civitatis prætermittere et
negligere non debere, neque
se bona conscientia quidquam
ad politicam formam perline-
at, consulere, neque in rem
ullam priusquam restitu-
antur, consentire posse. Ro-
gare se quoque ut Consiliarii
et Capitulo deputati in hac
causâ non sint Judices, sed
civilium commodorum fau-
tores, hoc sua sponte agant,
quod justum et æquum fuerit
visum, aut Imperii Princi-
pi-

pibus in Comitiis Formacien-
sibus decreto placuit restitu-
antur.

Ad quae Principis
Consiliarii, et Libero
Primarii Deputati:
Sexatione cogitatione
invenire non posse, cur pre-
scripta politiae forma Consuli-
bus et Senatui magnopere sit
molesta, et ita fere intollerabi-
lis, ut neque stante hac formâ
solidum urbis regimen conserva-
re, nec officii sui partione et
civili dispentione hinc emer-
gente commodo praeesse possint.
Necessarium omnino fuisse:
etiam Senatu attestante: legi-
bus quibusdam, tanquam sepa-
gulis, in colas hujus Civitatis
a simili furore et motu, quali
superioribus annis in perniciem
ex-

exarserit, vercere, neque etiam has leges alio fine esse intro-
ductas et præscriptas, quam ut
futuris malis via præcludatur.
Sequoque tanquam præstantio-
res, prudentiores, cordatiores, rerum
usu exercitatiores et virtuti-
bus eminentiores à Principe
et Dixeri in Senatorium nu-
merum ascitos esse memine-
rint, quare de existimatione
eximia, apud omnes pariant.
Si autem indigni, qui alieno
consilio et ductu equisserent,
ad hoc honoris fastigium
evecti fuissent, pluribus ex eo,
quam ex hac politica formâ
se se molestiis implicuissent.
Quinde Consiliarios Prin-
cipis et à Capitulo Deputa-
tos fideliter consulere, ne ad
politica forma decretum ad-

mi-

ministrationes munerum suorum
averserentur et rejiciant. sed in ho-
norios pri et publica utilibilabis
augmentum retineant. Quod
autem ea politica forma dissi-
pationem civilis regiminis in
civitate Monast. secum adfe-
rat, se non videre, cum eadem
fere forma in civitate Colonien-
si antiquitus sit recepta et di-
uturno usu confirmata, neque
consultum fore, si haec forma
jam prescripta rogativa sena-
tus commutetur, seu abrogetur,
ac perfectissima: sicut Im-
perium deuerit: restitutio
fiat. Inde enim metuendum
esse, ne non pristinum schisma
et prior motus continuo intra
moenia repullulescat: nam si-
ut Imperium voluit: restitu-
to fieret, Ariarium omnium

ne-

restitutionem plebem auriter
in Senatu ursuram, inde superior
inobedientia, rebellio & seditio
adversus Magistratum, ac
tandem similes motus sit limen,
dus. Si verò Curiæ in pristinum
statum et libertatem anti-
quam restituantur, quæ tunc
senestra funestis dissidijs et
eversionibus omnium Statu-
um Regij Divecesis aperian-
tur. Superiorem libertatem
Curiarum in licentiam ver-
sam satis edocuisse. Si aute
superiori similij clades Imperio
à Divecesi illata fuerit, Im-
periumq; à Divecesi non solùm
impensas omnes ex aurum:
verùm etiam urbem in extre-
mam et Principis et Senatûs,
et aliorum ordinum perni-
tiem funditus everturum.

Sum-

Summè igitur necessarium esse, ut quibuscunque etiam modis fieri queat, futuris hisce calamitatibus, quantum divina gratia permiserit, obviam eatur.

Quòd etiam Senatus consilium suum communicare et in nullam rem, quæ ad constans urbis regimen pertineat, consentire nolit, se vehementer mirari, cùm formam politicam a Principe proscriptam, sibi permolestum esse queratur, et ex superioribus motibus, tanquam Rectores urbis sciant, quibus remediis futuris via præcludatur; necnon Senatum scire, quod inter Principes superiores et Civitatem Monast. judiciorum et jurisdictionis nomine aliquoties incideril,

qua

quæ non tam Principi & Di-
œcesi, quàm Civitati (: nisi Deus
averterit :) grave incommodum
attulisset, ut ergo talis contentio
in posterum evitetur modum et
rationem esse ejus ~~dirimendæ~~ inveniendam.

Cæterum Senatum non latere,
quòd cives Gravienses Senatûs
jure confisi Monasterio erupe-
rint, et in Principis jurisdictio-
nem irruerint, vi tam Nobiles
quàm ignobiles cœperint, atque
in urbem secum abduxerint,
quod cum Principis jurisdictio-
nem violaret, civitati minimè
licuisse se existimare, unde
plurimum dissidii et contro-
versiæ sæpe exortum sit.

Ne autem idem inter hunc Præ-
sulem et ejus Successores et Ci-
vitatem contingat, si ratione

Go-

Gogaviatus Senatui cives: ut
facilium sit, in Principis ju-
risdictionem irruerint, modum
pacis esse quærendum.

Ad quæ Monasterius:
Post habitam brevem delibera-
tionem Non: respondet, nulla
se modo forma illam politica
a Principe prescriptam pa-
misurus: sibi enim temerarium
ipsum consensum apud posteros
ignominiosum fore, quia culpa
majorum suorum in perpetuam
servitutem sint præcipitati:
se ergo rogare, ut abdicatione
officiorum suorum a Principe
impetrent, aliosque, sibi amo-
tis, substituant, se enim posse
posse, cum nihil nisi honesta
et justa, nempe privilegiorum
et libertatum antiquarum
restitutionem postulaverint.

Quod

Quòd autem consilium à sen-
tiendæ certæ formæ politicæ
posset, scilicet, cùm consiliarii no-
pessint, negare oportere; sibi
tamen utile videri, ut Curiæ o-
ppidorum, earúmque conventi,
cule reprimantur, ne unquam
in urbem recipiantur et pene
Principem sit Senatores consti-
tuendi, removendique autho-
ritas; ita enim futurum, ut
minus seditionis in urbe exci-
tetur. Ad id etiam quod ad-
ductum sit, restituti privile-
gia et libertatibus pristinis,
superiorem rebellionem, ino-
bedientiam et seditionem
adversùs Magistratum ese
metuendam, se respondere:
si privilegium et libertas sint
rebellionis causa, nullum colle-
gium, nullam communita-
tem

tem, nullámque Universita-
tem à seditione esse alienam,
et Delgetum oppidum non tam
expers motûs, quam Monast:
Quantum autem ad juris di-
ctionem pertineat, hanc fuisse
rationem: quod penes Prinā-
pem constituere vel removere Ju-
dicem foret, et si quem ob fla-
gitium capi contigisset, ipsum
in criminalibus per Senatum
quæstionibus subjici consuevisse,
judicii sessa crimina tradita,
reum, si flagitia non recan-
taret, in jus protractum, accu-
satum, et tandem maleficii
causâ alicui supplicio, aspe-
ræ adjudicatum fuisse, Sena-
tum non sine Principis con-
sensu facinorosum relaxa-
turum, pecuniæ mulctatitiæ
in Civitate exactæ dimidium

ad

ad Principem, reliquum vero dimidium ad Senatum pertinere, unde impensas captivorum sustineat.

Civiles causas coram Principis Judice et quibusdam ex Senatorio ordine Assessoribus agitari, et decidi consuevisse, commeatum publicum a Senatu et Judice semper petitum et cum consensu Judicis securitatem publicam aut ad jus suum persequendum, aut se jure defendendum datum fuisse.

Ad haec Consiliarii e Capitulo deputati

Se etiam nunc animadvertere Senatui praescriptam politicae formam molestam esse, cum tamen ex superioribus satis cognoverit, quae Principi,

pem, eam constituendi causa moverit, nempe ut seditioni via præcludatur, et concordia, pax, tranquillitásque in urbe conservetur, ac nisi Senatus Principis authoritati innixus in urbe regat, ipsum pacem et tranquillitatem conservare non posse. Unde regendi jus et authoritatem à Principe pendere, atque ab eodem formâ præscribi necessarium fuisse, Jogariatum Sendatum, Senatum antiquitus possedisse, et usurpasse, eruptionem et, jam civium antiquitus, et ante hominum memoriam in usu fuisse, si quis illi injuriam aut vim intulisset, se permisu juris communis hostem persecutum fuisse.

Nec hoc solum ad tranquil-

li-

litalem urbis facere, quòd opi-
ficum curiæ non admittantur,
& Senatui à Principe constitu-
atur, removeaturque, cum ex
superioribus satis superque
intellexerint, si p. ut Imperium
decrevit: restitutio fiat, ple-
bem existimaturam, sibi eo-
dem quoque decreto curiæ o-
pificum facere, conventiculaq;
habere permissum esse, ideoq;
ea omnia à Senatu, in pristi-
num statum restituto, exco-
turam. Ita id, quod à Senatu
asseritur, si privilegium et
libertas sint causæ motus,
nullam universitatem quan-
tumvis parvam, imò ne Belge-
ticam quidem Reipubl: à
motu fore immunem, respon-
detur: illud sibi locum non
habere, si cum Non. univer-
si

fibale conferatur, cujus sedilicio non sine magno Principis Actu, tum Diœcesis incommodo com- ponipossit. Pelgelium vero mo- dus fabile sicut superiori exce- plo satis sit ostensum.

Si jus commune scriptum expendendum sit ipsosse Ma- gistratu non posse abdicare, cùm publica munera gerant, què nullam excusationem ad- mittant, et antiquitus in hac civitate receptum sit, ut nemo in hunc ordinem adscitus exc- cusationem uti queat. Adhæc etiamsi Princeps jus consti- tuendi, removendique Judicem habeat, sæpe tamen antehac in eo quibusdam contentionibus interjectis ipsum impeditum et turbatum fuisse.

Sibi quoque consultum videri, ut

ut quoties à captivis cruciatibus veritas sit extorquenda, id præsente Judice fiat, nam non solum delictorum confessionem veram etiam excutiat, gestibus aliisque circumstantiis maleficiorum rationem cognosci posse.

Præterea penes Principem, qui jus gladii habeat merito esse pro circumstantiarum ratione flagitiosos relaxare, Consiliario etiam et à Principe delecto in causis civilibus magnum abusum in juris et jurisdictionis principalis diversionem animadvertere, ut à sententiâ per Principis judicem latâ ad Senatum appellaretur, cum appellationes non contra naturam fuii à superiori ad inferiorem judicem

cem

cem devolvantur. Proinde ut
natura ordo servetur, sibi vide-
ri jniustum, ut a degravatus ad
Principem provocet, sibi etiã
æquitati conformè videri, se-
natum in causis civilibus pos-
civibus securitatem publicam
dare, sed cum arrestatio per Iu-
dicem Principis facta sit, Se-
natui adversus eam non lice-
re aliquam tutum commea-
tum dare, A multò minus in
causis criminalibus. illam
enim securitatis dationem,
ad solum Principem, illiusve
præfectos spectare.

Quantum autem ad Sogra-
viatum Sendanum pertine-
at, se non ignorare, Doctorem
Nicol et alios quosdam Se-
natorii ordinis viros nuperã
Senatus legationi jabeundæ cau-

sã

sâ Burgum missos, qui cum
Principe de articulis quibus
dam agerent, nempe ne quis
in circuitu urbis Nonaff: in
tra unum miliare cervisiam,
panésque advendendum coquat,
ac ut Principem exorarent,
ne Jogravatum Senatum
oppignoratum redimat, se ita,
que nunc scire percupere, quan
ti Jogravatus oppignoratus
sit, quantave pecuniâ redimi
queat.

Et iam Senatus Fryegravi
atus Tribunali uti velit, ne
plus sibi juris, quam habeat
in eo, sibi vendicet, neque causas
ab Imperio non permissas, ad
hoc tribunal pertrahat.

Reuptionem adversus Borenses,
qui cives concuperint Prina,
sis jurisdictionem et authori
ta.

talem plurimum violare, quare
illud impetrandum difficile fore,
cum id toti Dioecesi non sit tolle-
randum, imò ipsi Senatui moleste
ad varia allaturam non temere
suspicientur; si enim homo teme-
rarius et ad seditionem pronus
levi de causâ foris extra urbem
cum aliquo contenderet, et temere
adversùs illum se erigeret, posse
nunc de gravi injuriâ sibi præter
meritum illatâ, apud Senatum
queri et præsidium ad hostem
suum persequendum, capiendú-
que sibi decerni posse, quod si
a Senatu sibi negaretur, san-
guine sibi conjuncto, aliosque
seditiosos adversùs Senatum
ipsum concitaturum, unde
primùm inobedientia, inde
motus civilis sit nonnullus.
Si verò Senatus eruptionem

per-

permittat, magnam ipsum
ad tumultuandum occasionem
daturam

R. Quod autem hanc erupti-
onem defensionis jure permissa
esse existimant, per hoc se falli,
cum defensio moderamen in-
culpatæ tutelæ comprehendat;
si autem plebs furore incipere-
tur, metas inculpatæ ~~tutelæ~~ tutelæ
sine dubio transgrederetur.

2. Si talis defensio civibus
adversus suos oppressores permit-
teretur; ad quid Magistratus?
ad quid Principes? ad quid Sa-
trapæ et Præfecti? si quidem
dedecus suæ causæ esse queat.

3. Etiamsi oppidanis per-
missum esset, civium oppressores
armata manu persequi et
capere, quod tamen nunquam
expresse permissum est; attamen

men eundem in urbē abducen-
dum, ibidemque in carcere detru-
dendum non esse, sed illi potius
Satrapæ seu Præfecto, in cujus
jurisdictione apprehensus fuerit,
tradendum qui illum judicio,
quibuslibet jus sūm persequi
volentibus fiat.

Si etiam Monachi liberum esse
debeat, injuriam civibus illata
in jurisdictione Principis vin-
dicare, oppressorem persequi, eum-
demque capere et ad urbem ra-
pere; eodem jure quoque Princi-
cere oppressorem suorum subdi-
torum in urbem fugientem per-
sequi, in eā apprehendere, et
sine Senatūs intercessione adu-
cere, eumdumque poenis afficere
Quod enim uni justum sit, alteri
injustum esse non posse.

Ad hæc Monachi:
Se iterum atque iterum essla-
gi-

gitare, ut ese sententiâ et Decre-
to Imperii in pristinum liberta-
tum et privilegiorum statum
restituantur. Quod si fiat et Opi-
ficum aures non admittantur,
tranquillam semp. se habituros
confidere, ad hæc ut Magistratu
deponere filii Princeps permit-
tat.

Ad id, quod ad rudum sit, mu-
nera ista ese publica, quæ excu-
sationem sui non admittant,
se respondere: quemlibet quidē
debere de Reps. bene mereri, et
quantum fieri possit illi prodese.
verum cùm hic Magistratus
sit perpetuus et ad finem vitæ
usque sibi impositus, se cum
rerum suarum dispendio ad
illum astrictum non ese æ-
stimare.

Et cùm Consiliarii utile vi-
sum non fuerit, præsente Judice
quo-

quæstiones captivorum fieri; se
putare illud non esse operæ pre-
tium, cùm crimina à reijs ector-
ta ipsi offerantur, unde non
obscure maleficiorum circum-
stantias elicere queat.

Quòd etiam Princeps absque
Senatûs voluntate facinerosos
relaxare possit, non sine pericu-
lo Reipubl. id futurum, cùm
incendiarius à latro pecuniæ
gratiâ vel aliâ de causâ à Pri-
apo relaxari possit.

Quòd autem appellationis
natura invertatur, cùm à Ju-
dicio Principis ad Senatum
appellatum sit, ad hoc se respo-
dere: appellationem illam
non esse, sed potius relationem,
revisionem atque instructi-
onem, cùm ex iisdem actis
fiat; Senatum enim cum consi-
lio Judicij ex iisdem actis fa-
ce-

cere declarationem, ne se hanc unam publicam securitatem & commercium semper (: ut dictu sit supra :) antiquitus datum fuisse, neque se videre, quomodo hæc consuetudo cum æquitate pugnet.

Ad articulum Sogravicensem Sendani, se neque aliter scire, neque audivisse unquam, quia hunc à Nobilibus de Sogrov, rebelle pecunia emptum esse, & à Senatu ante hominu memoriam possessam.

Quantum ad eruptionem civilem, si quo tempore & in qua causam injustam eruptionem fecerint, aperiatur sibi, se ejus rationem reddituros. Hinc miserè & flebiliter querantur, quod superiori anno prope exoppingam civibus suis acciderit.

prof.

Post deliberationes habitam Consiliarii respondent.

Se pluribus verbis cum Senatu non decerturos, sed ea quæ sunt producta et proposita ad Principem relaturos. Ipsum sine dubio, quæ æquitati sint conformia, acturum. Verùm quantum ad Gravaminum Judicium in civilibus causis attinet, se se extricare nondum posse, quo post latam Sententiam causa ad Senatum sit referenda. Se itaque respondere, quòd non sit reducibile, cùm ab arbitris Sententia non sit lata. Secundò rationem non esse cum eo ante latam Sententiam fiat. Relationes quoque aliam habere naturam, ad Superiorem fieri: illud tamen sibi utile videri, ut hic arti-

culus

ubus ad cognitionem Principis, pis et Vicecomitis totius rejiciatur. Quod facinorosi ab Aque Senatus consensu à Principe non sint relaxandi, se eâ in re mediam quandam viam excogitâsse hanc videlicet. Quòd si Princeps maleficum dimittere velit, quem Senatus non esse dimittendum contendat, à Principe tres sicorum Consiliariorum, in Vicecomitis et non aliunde ortos, esse designandos, coram quibus tanquam Judicibus remissis ipsis prius jurejurando, utrimque rationes proponant, hinc quibus dimittendum, illinc verò quibus non dimittendum, sed capitali Judicio consistendum esse censeant, et horum decreto utrimque acquiescendum esse.

Se

Se commeatu quoque dando
Senatum causas audivisse, cui
solus Princeps in quibusdam ca-
sibus sibi eum vendicat. Cupti-
onem etiam civilem plus incom-
modi, quàm commodi allatu-
rum, aequitati quoque adversari
in Principis jurisdictionem
irruere, eamque praefatò vio-
lare, supra dictum est, si ta-
men a Senatu in medium ad-
ducta, ad Principem relatu-
rus. Illud autem ab Ipso se
consecuturo sperare, ut civibus
oppressorem seu hostem suum
in jurisdictione persequi, et
apprehendere liceat, si tamen
id sine Subditorum incommo-
do fiat, et maleficus Satra-
pa seu Praefecto, in cujus
dominio apprehensus fuerit,
condatur.

Se-

2444.

Senatus hic exasperatus in abdicatione Magistratus perseverat.

Ad quæ Consiliarii: Se à Principe ejus rei nullam neque commissionem neque permissionem habere, horta, ri autem se et fideliter admonere Senatum, ne officia sua priusquam hæc omnia ad Principem referantur, depo, nat, se non dubitare Principem clementer ad omnia re, sponsurum.

Senatus eâ lege annuit, ut brevi sibi respondeatur, cujus animi Princeps sit. Quod Consiliarii se apud Principem effecturos pollic, centur.

Atq; ita a dis digrediuntur.

Cùm autem de Rei, pub:

publ: formâ nitori et intollera-
bilium redenda aut pristina
libertate recuperanda ultra quin-
quennium jam cum Principe
actum esset, neque ipso Princeps
vehementer offensus jusjuran-
dum remittere vellet, Sedatione
quidam Senatorii ordinis alio
modo cum Principe offensa a-
gendum esse censent, si pri-
vilegia antiqua sint recupe-
randa.

Hermannus itaque de
erde tunc temporis in Sena-
tu aedilis: postea consul pacis
cum omnium civium applau-
su Reipub: Monast: per multos
annos optimè et prudentissimè
regit: vir placidus et mire
facundus, hic ope et consilio
Hermanni Scherstinetz pa-
tricii usus in familiaritate

Ste-

Friderici à Zwist Satrapæ
Saxenburgici & Aulæ Episco-
palis Præfecti se insinuavit,
qui eâ apud Principem au-
thoritate valuit, ut minore
Episcopum ipsum passim ap-
pellarent: / et nomine Senatûs
illi obtulit dono Sexaginta
florenos aureos, dequepri-
vilegiorum restitutione privi-
legiorum cum illo consecutus
est, & cùm crebris conventio-
nibus habitis inter eâ de re
agerent, consiliáque commu-
nicarent, quomodo apud
Principem restitutionis ne-
gotium commodè confice-
retur, Zwistius in ægritu-
dinem incidit, curam cujus
Joannes Sexlixg philo-
sophiæ & medicinarum
Doctor, ac Principis medi-
cus

cuy susc[ipit].
Accidit autem interea ut [illegible]
erde ac [illegible]erciting coeptum
civitatis negotium peragere
cupientes Swistium conveni-
endi facultatem quærerent.
Sed ne creber ille conventus male-
volis, qui intercedere et impedire
coepta possent, rem prodat, hine
Swistius Weslingo committere,
illóque pro internuncio uti con-
stituit; proinde commemorat
Weslingo quod Senatus Monast.
Aterdeum et Schenckium pri-
vilegiorum recuperandorum
gratiâ ad se ablegaverint, qui
secum eâ de re serio egerint,
neminem verò ad eam securius,
diligentiusque et sine suspicio-
ne conficiendam inveniri
posse, quem ipsum Swistius
rem: illum enim cum sit civi,

civi

civitatis commodum sine du-
bio singulari sive curaturum,
et cum sit medicus, publicaque
persona, ipsum citra suspicionē
illam tam apud Principem
et se, quam apud Herdeum et
Schenkingum, omnia sibi
clanculum commissa tutius
referre posse. Hesplingus sein
in gratiam civitatis facturū
recipit. Quare per ipsum
Imhofium Herdeo et Schenkingo
mandat, ne adse Saxenbur-
gum vitanda suspicionis cau-
sa veniant, sed quidquid a
se apud Principem effici
velint, Doctori internuncio
ad se perferendum concredant.
Haec causa multis modis
agitatur et volvitur, Anno
1541. in Januario. Sed Suae
stius spe uberioris quaestus mul-
ta

ta interjecit, mora nec hic cau-
sámque procrastinat, inde se-
natui Swiftii mentem non obscu-
re intelligit, quare per Doctore
loco honorarii quadringentos
florenos aureos ipsi addicit, ni-
hilominus tamen majora speran-
tem suo solito actu ad festum
Paschæ provocat, existimans
se ampliori præmio, procu-
randa abilique recuperatione di-
gnum. Senatui cum summam
Principis clementiam elogiati-
am pollicitatione duorum mil-
lium florenorum aureorum
pro gratâ remuneratione sibi
comparâsset, more culpam in
solum Swiftium conjicit.
Princeps etiam mora impatien-
ens, cum petitionem sibi à Sena-
tu promissam solvi affectaret,
Swiftium objurgat, quòd nego-
tii

tii finem non faceret. Swissius
ergò malam Principis gratiam
metuens, diutius rem protrahere
non audens, Herdeum et Schen-
kingum cum curia amanuensi
et utroque Vesslingo; quorum
alter, de quo supra, medius, alter
verò Juris Licentiatus et urbis
Judex erat; in villam ruffi-
canam, cognomine Oedinck-
bergam ad se vocat, ubi restitu-
tionis negotium sursum, deor-
sumque volvitur. Sed cùm in
eo conventu nihil certi decer-
neretur, alius conventus ad eun-
dem boium indicitur, nec in
eo quidquam definitum fuit,
recepit enim Swissius se inpri-
oribus conventibus acta ad
Principem ~~prius~~ relaturum,
sine hujus authoritate nihil
fieri asserens, hujusce de-

cre-

cretum propediem rescripturū, at eum responsio illa ad multos dies prorogaretur; senatus metu, ne in eversionem actorum omnium et civilis libertatis perniciem res provolatur. Quare Wesslingus medium suggestione senatus die Mercurii post Domi-nicam exaudi, quæ fuit pri-mā Junii per literas ad Swift-um datas responsum serio posci-morem enim istam diuturnam multorum malorum causam esse posse. Tum tandem rescri-bit, ut quidam senatorii Ordi-nis viri cum utroque Wesslingo ad diem Lunæ, quo Dente-coste celebratur, quæ fuit festo Junii in coenobium Virgi-num Hexagerixt veniat. Huc ubi Bruneshusium sui et Wilbrandus ab Oenie con-

sul

Jul. Bernhardy de Zinnen,
Hermannus Schenckinck,
Joannes Fischpoint pa-
tricii, Hermannus Heerde
& Gerhardus Averhagen
plebei Senatores venissent, de
omnibus antiquis privilegiis,
libertatibus & moribus civi-
tati restituendis actum est
agi. Internuncii vero &
quasi sequestres inter Civi-
cos & Senatum duo Hes-
lingi fuere, per quos utrimque
res ageretur. Sed cum an-
tiquitus receptum et longo
usu confirmatum fuisset, ut
in gratiam civis alicujus, cum
quovis etiam militaris or-
dinis viro, foris extra urbem
controversiam habentis por-
ta aliqua urbis nocturno
tempore ad persequendum
ho-

hostem suum aperiretur.
Swistiij hunc articulum multa ob causas civitati non esse permittendum contendit. Wesslingi animadvertentes, Swistium ampliora munera habendi desiderio flagrare, quod cùm Senatoribus enunciassent, consilio subito inito pro quadringentis priùs aureis decernuntur illi quingenti floreni. Quos cùm Swistio Wesslingi nomine Senatûs dari audirent, et sub negotio foveret, obsecrarent, ipse capite more suo nutans, se et bombarda bene promeruisse affirmat, quæ etiam illi, re jam transacta, non à cum pecuniis dono mittitur.

Privilegia ergo remisso superiori jurejurando omnia

pri-

privilegia, jura, libertates, mores, consuetudines habita, antiquitus, non tantum Se-natui reddit, verum etiam Civitatem universam cum omnibus civibus plenissime restituit. Sed curias, Opificum vulgo Gylday, earumque con-venticula, unde omnia in urbe Mon: mala prorumpere profluxerint, nullo modo se laturum, praecipit insuper Senatui, ut intra annum leges, plebiscita, statuta antiquitus usurpata ad pristinum usum revocet, novaque jura in civili libertatis et emolumenti augmentum condat, eaque omnia agat intra sua moenia, quae sine juris alieni strage, suam Rempubl. meliorem red-

rediant, se ea approbaturum et confirmaturum.

Inde tam acriter postulatum est, ut quomodo digressui suisset nescirent, utrimque enim erat gaudium, hos munera non contemnenda; illos vero restitutio privilegiorum exhilarave; sat.

Post aliquot hebdomadas Twistius apud Principem effecit, ut Senatui arcem civi, bis libertatis repagulum in urbe exstructum demoliri liceret; quod cum fieret, civitatem in integrum jam restitutam se putasset. Quae res multorum invidiam non fauentium ita excitat, ut penes solum Principem, citra aliorum Statuum assensum restituendi authoritatem esse negarent

A

et adversus restitutionem illa
jam factam clancalum ali-
quid molirentur. Proinde Dñi,
cepit ut ratum sum decretum
adversus quosunque persistat
cum civitate Monast: et reli-
quis totius Diœcesis oppidis
fœdus init, illudque signis
20. May Anno 1542. utrim-
que confirmatur, et ut firma
sit hæc Episcopalis privile-
giorum et libertatum priste-
narum restitutio, Senatus
à Carolo 5. Imperatore,
ejus confirmationem 8. May
Anno 1544. impetrat.

Senatus ut Princi-
pis mandato satisfieret,
Franciscum Vermeum cu-
riæ suæ Amanuensem, ad
aliquot urbes jura, plebiscita,
et consuetudines petitum

able,

ablegat, quibus circumstan-
tiarum ratione, temperamento
adhibito, in suâ Repub. uteretur.
Et quamvis Senatus in politi-
cis illis legibus scribendis plu-
rimum enixè laborare videretur,
nihil tamen certi conficitur,
sed res ob dissentationem à se-
cessionem patriciorum, qui
plebeorum statutis se nolle con-
stringi contendebant, in annos
aliquot differtur. Deinde qui-
dam qui principali restituti,
oni superius parte interfuerat,
in gratiam civium apud Tun-
cipem et Tribunos de consti-
benedis absolvendis à Senatu
politicis legibus agunt: eâ
enim morâ libertatem civi-
lem et utilitatem magno ci-
vium malo in suspenso tene-
ri et procrastinari. Horum

er-

ergo instinctu Principis se
natum per scripta, ut pactis
et conventionibus satisfaciat,
aliquoties admonet, urget,
nisi propediem id fiat, se
Senatorum bona arrestis inter-
ceptorum minatur. Ideoque
Senatus tumore adversus quos-
dam articulos ad mitigendu
Principem conscribit, con-
scriptaque ipse exhibet, et
typis excudit, quorum exem-
plaria in paucorum manus
devenerunt, etsi civilem
libertatem et utilitatem in-
colarum non tam augere, quam
minuere putarentur: ut Pro-
fecti curiarum Principi
querantur: brevi intercid-
runt. Postea Senatus ipse
ea, quæ de opificum curiis
in politicis legibus scripse-
rat,

rat, commutavit; animadvertit enim priori modo se tranquillum Reipubl. Statum non posse conservare. Distinxit ergo opificum curias, et singulis duos viros praficit, qui non curiis suis, sed Senatui jurati essent, ita ut penes Senatum omne judicium esset, et mulctas transgressionis nomine exstortas sibi vendicaret; timebat tamen ne hac distinctione curiarum et indulgentiâ eis permissâ, Principem offenderet, qui curias seu gildas prorsus abolitas et unam quam restituendas esse voluit. Quare Legati ad Principem mittuntur, qui Senatorii facti absensum impetrabant.

Hoc cum Senatus convocatis curiarum Praefectis magnificâ oratione commemorâsset,

qua-

quasi rem summè necessaria
& curiis nihilem impetrâsset;
omnes tacent, quo sibi id mi-
nimè placere significant.
Unus itaque è senatu in Lu-
gerum Numnium acriter
invehitur, cur nunc linguam
instar mutæ omnis in ore te-
neat? aut eâ nunc, ut alias,
utatur? aut nunc taceat?
quibus verbis ille attonitus
et consternatus domum rece-
dit, et subito morbo correptus
intra paucos dies exstinctus
est.

Lucrez Præfectus Cala-
rum seu Gilbarum ita com-
movit, ut in die Stephani
Protomartyris anno 1553.
ad summum templum in
antiquo foro à meridie con-
venirent, ac de perfectâ

et

et omnibus numeris absolutâ privilegiorum antiquorum reciperatione inter se confulta, vent. Placuit tandem die Luna post Pium Regum, que fuit 9. Januarii supplicibus scriptis pro restitutione priorum libertatum Senatum adoriri, cum intellexissent non solum Senatum, verum etiam totam Civitatem et cives omnes in priſtinum statum restitutos esse, se â Senatu eam libertatem supprimi.

Sententia supplicationis Curiarum pro restitutione priorum libertatum hoc fuit

Cum anno 1534. Anabaptiſmus in urbe invaluerit, atque ita divina pariter et humana om-

contaminaverit, ita summa
inimicitia summi misceverit,
ut nihil sibi tutum in urbe
esse; sed omnia ad manifestam
vim et arma spectare, omnia
aedibus et rapinis intra moenia
fervere animadverterint,
ideóque quosdam suorum
justo motu ad acta urbe spon-
te sua excessisse, quosdam et
iam ab ipsis Sectariis omnibus
bonis patria, vocabulo et libe-
ris charissimis orbatos in luctu-
osum exilium, in vilos escabos,
miseram vitam foris egisse;
Principi opem adversus vio-
lentos oppidi detentores tulisse,
in fide et jurisjurandi religi-
one semper permansisse, obsi-
dioni quoque finem exspectasse.
Principem verò: ne insonte
nocentium poenis impli-

cen-

centur: / miseriâ & calamitate
civium commotum, omnium
privilegiorum, libertatum pri-
vilegiorum post recuperationem
urbis restitutionem integram
non solum Hiltorpio & Grevo-
nio, verum etiam Selgeti ex
singulari gratiâ addixisse.
Quod promissum Principem
sine dubio jam dudum pra-
stitisse confidant, sicut etiâ
à quibusdam infimi ordinis
Senatorii viris superioribus
annis acceperint, quod tamē
hucusque sine magno civium
incommodo dilatum sit. Quare
se propter Deum & publicum
bonum, quod promovere nun-
quam destiterint, obsecrare,
ut Senatui antiqua privi-
legia & libertates civium /
ji à Principi indulgentia
ac-

receperit: / sibi restituat. Quor
si precibus illis illud consequi
queant, se obedientia, obsequi,
et quovis officio sponte suâ
libenter promerituros; se tamen
benignum et clemens Senatus
responsum, quod horum factu
sit, exoptare.

Respondet Senatus:
in suâ potestate non esse, sine
Principis facto et permissu pro-
pter praesidium à se jusjurandum
dum plus civibus restituere,
quam factum sit, si vero
quid à Principe impetrare
possint, se ferre posse.

Hinc Praefecti Curia-
arum eo responso non satiati
die Jovis post Antonii, quae
fuit 9. Januarii de eadem
re Senatui iterum supplicant:

Sup-

Supplica Curiarū ad Senatum secūda:

Sē Principi ob varias causas & contentiones inde forte ortas, eas, molestum non fore, si verò à Senatu exactam libertatem restitutionem nunc consequi non possint, articulis sattem subsequentibus in gratiam Curiarum Suam authoritatem ad plebem mitigandum et à motu coërcendum interponant.

Petitiones Curiarū.

I.

Primùm ut permittente Senatu opificum Curiæ liberè cùm volent, conveniant.

II.

Ut ratio accepti & expensi in Curiis coram Præfectis fiat, & non Senatu fiat.

3.

Ut ministri, quos nuncio vo-
cant, suis Curiis, non Senatui
jurati sint.

4.

Ut Curiarum Praefecti non
à Senatu, sed à Curiis suis eli-
gantur.

5.

Ut Triumviri ab omnibus
opificum curiis designentur,
qui quotiescunque opus sit, causas
suas in Senatu agant.

6.

Ut singulæ Curiæ ædes suas
voluntate suâ non abaliena-
ta, suâ voluntate recuperent.

7.

Ut cujuslibet Curiæ Praefectus
in suâ curiâ jubendi, vetendi
que authoritatem habeat.

Hæc cùm non iniqua
pro-

postulata exhiberentur, à Senatu, etiam non consulto Principe, permitti posse, si non dubitare. Quare si super his clementissimum responsum maturrime effligitare, quo plebi hac vice gratificentur, se vicissim ad quævis officia fore paratissimos.

Hæc scripta per Gerhardum Terreyden cognomento Oswalt. Furi, fabrum et Joannem Thome, Brincke Sutorem viros linguæ beneficio non incelebres ad consulem Hermannum Terdexe, omnium Curiæ, rum nomine perferuntur.

Hij à Senatu lecti 20. Januarii sic responsum est.

Responsio Senatus.

Huic ad Supplicationem cum Senatu ex oblatis articulis,

tiuly diligenter penſatis de-
prehenderit & cognoverit, ita
eoſſe diſpoſitos, ut Senatui
propter impoſitum jus jura-
dum, quo Principi ſuper re-
ſtitutione impetratâ ſit in-
ſtructus minimè eos appro-
bare, neque iis citra infamiæ
notam, authoritatem ſuam
interponere ſibi liceat. Senatus
etiam ſibi hoc perſuadet, Præ-
fectos Curiarum ſe adverſus
partiones ſuas & jusjurandum
non declaraturos, neq; ea abeo
poſtulatura, quod in ſuâ pote-
ſtate. Si verò officium Cu-
ræ, aut eorum Præfecti, aliquid
amplius, quàm Senatus hucu-
que præſcripſit, apud Prin-
cipem in ſuum commodum effi-
cere & impetrare poſſint, ſe-
natum id ferre poſſe, ſi ju-
ra,

ramentum sibi remittatur,
honorisque integritas exacti,
malio sibi maneat salva. Jul
etiam Senatui hoc responso Præ,
fecto Auriarum et quoslibet quam,
diligentissime admonitos esse,
utquisque suæ fidei & juris juran,
di memor in hac causa hoc agat,
ne inde alia incommoda, mole,
stiæ, pericula Aedilæ Senatui
aut quibuslibet hujus urbis ci,
vibus incolis.

Ex hoc Senatus re,
sponso et comminationis ap,
pendice, Auriarum Præfecti
sibi captivitates et extrema
pericula esse metuenda, imagi,
nantur, ideoque omnes opifi,
ces Auriæ in Aenobium Mi,
noritarum amplissimum
die 20. Januarii convocant,
atque ibi se omnes jure ju,
ran,

rando solemniter et arctissimè
devinxerunt. Se Senatûj vim ad,
versus etiam infimum in Curiâ
hujus saltem nomine intentatam
et bonorum dispendio, et vitæ
periculo acerrimè vindicaturos.
Hac conjuratione factâ se,
curiæ, confidentiâ et audaciâ,
ûj rei jam conficiendæ instituti,
et terbiam Supplicationem
30. Januarii Senatui offerunt.

Supplicæ Curiarum
tertiæ hic fere sessus

cum inter Senatum et se recu,
perandorum privilegiorum,
et civilis libertatis vindicandæ causâ
aliquamdiu contentio fuit,
et in superiori supplicatione
aliquot vocis positæ sint, quæ
Senatum forte offenderint, et
asperaverint, quæ ita intellecta,
quasi curiæ pluribus novatio,

nibus

nibus Senatum imposterum
sint molestaturo; ad quod respon-
dent: Deum novisse, quod nihil
adversus Principem et Senatum
moliantur, nihil nisi quam
pacem, tranquillitatem, et ami-
tiam inter Senatum et cives
pariat, eamque quam diutissi-
me conservet, agitant: non no-
vas inusitatas, sed veteres et
usitatissimas poscant. Si vero
quid judicio Senatus in superi-
ori supplicatione in instrui-
bulis deprehensum fuerit, quod
iniquum, injustum, et non fere-
dum esse edictum averit, se ju-
dicio sui Magistratus submis-
suros, atque illud, quod æquita
et honestas exegerit, libenter fa-
cturos. Sed se efflagitare, ut
Senatus suo judicio declaret, quos
articulos admittendos, autreje-
ci-

iendo sese censeat, ut finita
tandem controversia et conten-
tione, tranquillitas in ejus loco
succedat, convalescat, et perpetuo
conservetur. Obnixè itaque
rogare, ut hanc causam animum
revocet, melioriquè mentis
parte varia incommoda hinc
emersura pertractet, articulos
praedictos, quos aquitati et pu-
blicae utilitati non adversari
existimet, admittat, finem
pisque ascensum in gratiam
civilis commodi: ad quod pro-
movendum nati sint: impe-
tret. Ad haec pensitet Monast:
civitatem sine opificum pri-
vilegij et justis conventibus
commodè non posse conservari.
Quid hac in re sibi sit spe-
randum, responderi postulant.

Haec controversia per

se-

Senatum ad Principem refertur.

Princeps eam componendi causa Nobilem & Generosum Joannem Comitem de Waldeck, Wendelicum Volbecker Archigrammateum ac M. Johannem Nerstrick sibi à Secretis die dominicâ Reminiscere in urbem mittit, Die subsequenti die articulos, Curiarum controversos, hucusque deorsumque per dies aliquot in multis conventibus volvunt. Cum inter conferendum utrique tam à Senatu, quàm à Curiarum praefectis multa adjicerentur, ita ut longâ disputatione causa multò intricatior paulatim reddere tur, & animi utrimque magis exasperarentur. placuit ligi tur coram Consiliariis acta

ad

ad Principem referre, et arti-
culorum in contentione adhuc
positorum judicium et decretu
ab ipso expectare, sic consilia
rii re infectâ ante Dominica
Lætare redeunt, et articulos
multum agitatos et stampa-
tos, quam in controversiâ
positos ad Principem cum con-
tendentium assensu asportant.
Dum hæc aguntur Illu-
stris Dux Brunsvicensis
Henrici Filius exercitum
conscribit, et præter alia regio-
nes Divecesim Osnaburg: et
Monast: invadit, omniáque
in prædam vertit, causa belli
fuit, quòd Duci Saxoniæ
et Hesso patrem suum Hen-
rium armatâ manu profli-
gentibus, ac arcem Iburg
cum Urbe obsidentibus pe-
di-

Viles, equites que atque bombar-
das auxilii causâ Episcopus
Hoster miserat. Quare saepe
& scriptis & viva voce admonitus,
ut hujus facti nomine cum
Brunsvicensi transigat, alio-
qui futurum, ut armis subditi
opprimantur, spolientur, & ut
miseris modis excrucientur.
Sed omnes admonitiones sug-
gestione suorum quorundam,
quos honoris causâ praeterco,
in ventos cecidit, donec lite-
ra manifestum bellum denun-
cianles afferentur. Philip-
pus itaque magnus cum
exercitu Visurgim transgres-
sus, Lippiacos fines non sine
gravi incommodo transit,
atque in Dioecesim Osnabur-
gensem impetum facit.
Christophorus à Fritzberg

Qui

Ducis Legatus et Joannes à Morinsch Caiser Ma-
gister equitum cum parte exe-
rcituum magno eo die itinere
confecto Spurgum: ubi sedes
Episcopalis fuit: celerrimo con-
tendunt: hanc arcem cum op-
pidulo 15. Aprilis: quæ fuit
die Saturni post dominicam
quasi modo geniti: primo
impetu sub noctem capiunt,
Speranteq se Principem assé-
cuturos: at Ille manu hosti-
le via elapsus Mon. Civitatis
munitioni tanquam tutiori
asylo sese commiserat; aream
omnium rerum copia abun-
dantem deprædantur, diripi-
unt, atque ita denudant, ut
nihil inde vel muy alatur, re-
linquant. Cum Dux Spa-
burga totum exercitum ad-
mo-

movere, eámque obsidione
cingere, de pacis conditionibus
agitur, qui novem et viginti
millibus florenorum emitur.
Inde Harendorpiam conten-
dit, et ex itinere omnia rusti-
corum bona vertuntur in præ-
dam. Equites præsidio in oppi-
dum missi, adventu ducis con-
territi Monasterium, unde
venerant, revertuntur, quorum
discessu cives perculsi oppidum
dedunt, et nisi centum milli-
bus florenorum pacem emis-
sent, per totam regionem ir-
recuperabili damno hostis
grassatus fuisset. Dioecesim
Minden. Princeps resignare
coactus est. Dioecesis quoque
Paderbornensis, et Comites
Lippiacus, Schouwenbur-
gicus, Stojanus, et alii mul-

tis

lis millibus aureorum mulctati
poeliceter se luentur.

Cum ergo Principis
oppressionem Duus metuens
Monast. sese ad tempus contine-
ret, ne restitutionis interim
negotium jamdudum coeptum
intercidat, et negligatur, utile
visum est, tam ex civium com-
munitate, quam ex Curiis
cum civilas non solum ex opi-
ficum Curiis, verum etiam ex
aliis civibus constet, quos
designare, quorum fidei res
ista committatur: solet enim
consuetantium multitudo
negotia expedire. Ex
Curiis igitur eliguntur Caspar
Hüdefeld, Gerardus Oswalt
Scurifaber Joes Thome.
Principis Pictor, Tilly
Horstmann, Jodocus Nic.
Der.

Verforne et Henricus Swart
Arent Bistor. Et commu-
nitate civium, qui non sunt
in Curiij totidem scilicet: Joā-
nes Besselinck Doctor Phi-
sicus, Petrus Horler, Bor-
chardus Herde, Magnus
Stieler, Hermannus Ge-
rman et Matthew Struves.
Hi in diversis conventibus va-
rijs modis rem cum Senatu
volvunt. Tandem post multos
ultrò citroque privilegiorum
recuperandorum causâ habi-
tas consultationes, ne se diu-
tius his frivolis et inutilibus
contentionibus involvant,
et fatigent, placuit ut Bi-
deps articulij sibi ante diem
Dominicam Letare Ge-
vergernam missij, in quos
utrimque conventum sit, Su-
um

um decretum Authoritate interponat, in contentione verò adhuc posito pro suo arbitrio decernat clementer. Senatum enim & plebem præfectos omnia censura & Judicio Principis subjecisse, desiderantur ergo utriusque consensu Legati ad Principem, qui illud impetrent, Joannes Heslingus Doctor, & Petrus Corler, Hi cum propter negotia Dioecesana, quibus Princeps implicitus fuit, ad Legationem obeundam continuò non sunt admissi, Henderico Strohi grammateo rem commendant, qui se eam datâ occasione ad Principem relaturum recipit, & ut responsum opperiantur, jubet. Ille post modicum temporis reversus narrat: Principi ni-

hil

pil gratius, hoc maximo tem-
pore accidere potuisse, quàm
quòd Senatus et Cives diuturna
illa disceptatione explosa in
mutuam gratiam sint reversi,
et sibi inter se convenerint, ut
si quæ sequestre non magno opere
opus habeant. Nunc ergo sibi
quæ civitatis sit conditio, quid,
ve publicè prosit et obsit, para
cognitum sit, se ipsis committere,
ut pro suo arbitrio certas leges
politicas, quibus solida pax,
tranquillitas non simulata,
et commodum publicum quæra-
tur, conficiant; Principem eas,
quæcunque etiam fuerint, ap-
probaturum et consignaturum,
et si quid paulo restitutioni
desit, se additurum, Senatu-
que jusjurandum superiori
restitutionis nomine de futu-
ro non

non recipiendi præsidium, clementer remissurum: Se eni non aliter erga Civitatem affe, ctum esse, quàm ut jura, liber, tates, immunitates et privile, gia omnia à Majoribus ante trinabaptismum usurpata absolutissimè recipiat, et si, quid amplius velit, se non ne, gaturum.

Hoc responsum civi, bus quidem placuit, Senatui verò minimè, apud quem Legati superiores plebei favo, ris suspecti esse cœperunt, quasi aut malè legatione fint functi, aut responsum Principis ex fide non retu, lerint. Aliis itaque Legatis decernitur, in quâ fuerunt Hermannus Veerde, Joa, nes Bischopinck Consules, Chri,

Christianus à Ussic Doctor ac Senatûs Syndicus, quibus è civium numero Caspar Sudefeld, et Gerardus Dswalt adjunguntur. Iti ad Principem admissi commemorant, Senatum Opificum Curias atque Civitatem Monast: communitate Wesslingum et Borlerum Legationem obeundi gratiâ ad Principem misisse. Cum autem responsum visum sit obscurum et perplexum, neque sibi satis compertum habeant, perperamne legationem obiverint, an male intellecta pro responso retulerint, se ergo constanter solidum responsum petituros ad se, ne quid novi dissidii subolescat.

Ibi tum Strohigrammateus Wendelinus, quid priores Legati

gati petiverint, quidve responsi
ipso Principi acceperint, edis-
serit. Cum Legati isti hoc
responsum nequidem dignum
à superiore discrepare animad-
verterent, partim pudefacti,
partim offensi, partim laeti
et gestientes Principi gratias
agunt et abituriunt. Priusq;
quam recederent tamen, Pri-
ceps per Vendelium ipsis pro-
ponit: Cum Diocesim Mon-
densem deserere et resignare
vogatur, ne Diocesis Monas-
in cendiis, excidiis et depreda-
tionibus à Philippo Magno
fundius provatur, et devasta-
tur, et suos malevolos aliquid
novi superiori potissimum
restitutionis nomine adversus
se moliri animadvertat, pro-
inde se scire pertupere, quid si

bi

bi à Civitate Nonast. in hac
rerum angustia sit Sperandum.
Legati se illud ad suos pro solido
responso impetrando relaturos re-
cipiunt.

Sic digressi magna est suborta
inter ipsos super responso Buna,
qui contendio, dum Senatores
stricte illud, plebei vero laxius
interpretarentur, ac omnia
sibi privilegia pristina et amb-
ora quidem esse restituta, dice-
rent. Senatores autem ea tan-
tum esse restituta, quae ad pa-
cem et publicum bonum facium
contenderent. In hac longoma-
chia Wesslingus inquit, non
est mirum. Verum et me
Senatui fuisse suspectos, cum
utergue Consul et Syndicus
de eo responso à Bunupe
audito, cum Judefeldo et Oval-
do controverserentur. Sed ut

tan-

tandem omnium controversiarū
sibi finis sibi utile videri, ut ac-
cito ad se utrimque pluribus
festibus denuò Principem ex-
plicationem responsi petitum
adeant, qua sententia cùm
utrimque placuisset, designē-
tur ad hanc rem expediendam
Hermannus Heer de Consul
Henricus Travelmann, Her-
mannus Hembrügge et
Hermannus Kemmerman
Senatores; ex parte verò ple-
bis Caspar Overfeld, Gerhar-
dus Dorbalt, Joannes Hes-
sius Doctor et Petrus Forler,
qui horâ tertiâ pomeridianâ
Principem adirent. Hermā-
nus autem Heer de priusquā
Principem adorirentur in
consultationem prorsit: sitne
commodum Principem sol
impeditum curis, sol obrutū
sollī-

sollicitudinibus, tot occupatum
causarum discriminibus, tot
Principum et rerumpublicarum
legatum et consiliariis septum
iterum aggredi. Atque Hessin.
qui cum Capitulum et eque.
ster ordo in horas fere singulas
cum Principe clandestinum
colloquantur, non tamen ipsu
mino in suspicionem posse ad-
duci, praeterea cum civita
Monast: quantum hujus ioc-
cessis ordinem constituat,
neminem posse offendi, si se
natus de rebus suis cum Prin-
cipe agat. Editur itaque
ad Principem explicatio
prioris responsi ab Herdeno
petitur. Hinc digressis Lega-
tis Hendelinus prolatâ è
pera scriptura ibi in Consili-
ariorum Principis actu re
fert: sibi à Principe impe-
ra-

catum esse, ut, responsum superioribus diebus Legatis Avitabilis Non. Datum conscribat, illud se in manu praesens gestare jubet itaque Princeps Legatis illud praelegi, quod cum lectum esset, Princeps eam esse sua sententiam viva voce confirmat.

Hujus scriptura exemplum propria Principis manu communitum utrimque contendentes impetrant.

Hispala actis Princeps sibi responderi postulat, adeo, quia superiori convento proposuerit.

Atqua Consul: Senatum non aliter erga Principem suum esse affectum, quam probos et fideles subditos decet.

Judeseldus vero nomine civi-

vi-

vium respondet: cives ita erga Principem animatos esse, ut non solam bona, verum etiam vitam cum sanguine pro salute Principis periculo exponere, re non pertimescant. Addit his Wratt: cives murorum et totius urbis suæ excidium et eversionem prius laturos, quam Principem deserturos: Si in his rerum angustiis ipsum, quæ ad principalem sustentationem pertinere videbuntur, deficiant, cives contributionem de bonis suis facturos, imo suis manibus profutura quæsituros, priusquam ipsum in hac necessitate destituant.

Quæ vox Walli adeo soli, civi Principis animum repente erigit, et confirmat, ut

ut lacrymas pro gaudio amaram moeroris partem excuteret, quo inde pateficii, cùm denudato capite et viva voce civium benevolentiæ gratias ageret, favorem singularem urbi pollicerentur. Hinc cùm pax ab hoste effecta, Princeps Deverger, nam contendit, inde duo exempla sui superiori responsi propria manu confirmata, alterum Senatui, alterum plebeiis profecturi remittit, mox iterum de privilegiis inter se altercantur, et discedat, Ille dicit, aliter illa exempla responsi nunc esse scripta, quàm in conspectu Principis recitata sint. Senatum itaque iterum declarationis gratiâ ad Prin-

ci-

cipem dedisse libera, & respon-
sum se operiri.
Hæc ubi plebei Præfecti ac-
cepissent, vehementer contur-
bati et offensi sunt: existiman-
tes iniquum esse, benignum,
clementémque Principem
mendaciis et simulationibus
onerare, falsámque scriptura
dicere, quam Archigramma-
teus scripsit, quam publicè re-
citavit, et quam Princeps verbis,
signo, chirographóque suo
confirmavit; nunc tandem
non inconfessos esse, culpâ caju-
quam præter meritum in be-
nignum Principem semper con-
jecerint: restitutio privilegio-
rum hucusque procrastina-
nda fit, et cum dicerent:
se ad plebem ista cum que-
rimoniâ relaturos; singuli

Se-

Senatores sibi melius esse ju-
dicant, si observent, ne quid tur-
barum concilent; sed ubi re-
sponsum principalis declara-
tionis observabitur. Quod
Praefecti tandem ea lege
placuit, ut responsum alla-
tum sibi recitetur. Hoc cum
in Curia graphiaria legere-
tur, et Senatus eo satis a-
cerbe perstringeretur, pra-
fecti plebei non immerito
id fieri dictitantes, rident.

Jam certa spe con-
cordiae Praefecti plebei
ordinis conventum cum Tri-
bunis impetrant, et cum de
restitutione antiquorum
privilegiorum, deque soli-
da Majorum more, politi-
a forma exceptum esset agi;
ibi tunc Vicinius, se-
na-

nalium: inquit: ferre posse
ut Primipes et Præfecti plebei
ordinis publicam formam pro
suo arbitrio faciant, Senatu
neque consilio suo, neque fa-
cinullo modo se immisturum.
Inde horrificum exoritur
murmur, et parum à motu
publico, sanguinisque effusio,
ne abstinuisset, nisi Præfecti se
cöercuissent.
Edito itaque murmure,
Hermannus Heerdenus con-
sul, si, inquit, furem dixi,
dii hujus authorem, ego tan-
quam Hermannum Heer-
dz ejus memor et sem. Colle-
bat enim et auctoritate et
potentiâ in urbe.
Atque Wesselingus, bene
cum esse existimaret:
Consul: se minime eum esse
pu-

putare, respondet.
Si, inquit Hesiquius, se
authorem esse existimaret,
vi, atque injuriâ se affici:
non enim se sponte suâ hisce,
huc ingessisse, sed Senatûs
rogatu et civium impulsu
neque quidquam aliud, quâ
pacem, tranquillitatem,
et commodum publicum hu-
jus civitatis unquam qua-
sivisse; se vehementer mi-
rari, cum neque lupi, neque
ursi, neque indomitæ feræ
sint, sed unius civitatis
incolæ; unius Reipubl. me-
bra, una murorum et muni-
tionum ambitu circumda-
ti, quo dita inter se sæpe
ant, ita disceptent, ita
tumultuentur, cum neque
nova aut inusitata, neque

ini-

iniqua, aut à publicâ pace abiena, neque Senatui ullu in commodum allatura, sed à multis sæculis usitatissima, justa, pacifica, et bobi civitati profutura petantur. cur inter se non consentiant? cum Princeps omnia clementer illa restituerit, ut etiam Senatus, civiumque arbitrio universa fieri permiserit.

Ad quæ responsum fuit: sibi placere omnia, quæcunque Principi placuerint, cujus judicio et censuræ se cuncta committere velle, ut plebei præfecti idem faciant, et illa utrimque exacerbati, digrediuntur.

Post aliquot dies eâ de re altari iterum conveniunt. Senatus in superiori

sen-

Sententiâ perseverat, nempe
ut omnia Principij censurae
utrimque committantur;
Se scriptis mentem suam Prin-
cipi significaturum, ut et
idem faciant, posse.
Praefecti plebei cum Sena-
tum abeâ sententiâ dimo-
veri non posse animadverte-
rent, in idem consentiunt.
Dum haec aguntur, Hes-
lingus in febrim incidit, ita
ut superioribus conventibus
interesse non posset. Quare
scripta à Praefectis seu
depulatis plebei ordinij ad
Principem, ut convenerat,
mittenda, ad lectum decum-
bentis Heslingi, ut ejus con-
silium audiant. Oswaldus
et Joannes Thom Brincke
deferant, qui cùm tremu-

lo

to paratissimo laborarent, jussit illos subsequenti die ad se redire. Reversi rogant: ut oblati scripti censuram suam exprimat, quod se paturum recipit, si ad se omnes delecti convocentur. Itaque convocatis, primùm ægritudinem suam excusat, inde sibi minimè placere commemorat, quòd ad arbitrium Reinipsii rerum omnia rejecerint. Respondent: se malum hoc voluisse, seque cum illo in hoc hesterno die convenisse. Atque Weslingius, ipsos cùm sint indocti numero, se quidem intonsulto illud facere potuisse; sed ne habere se majus in rempubl. malum irrepsat, metuendum esse; proinde se co-

coram omnibus protestari,
quòd in hoc non consentiet,
neque unquam consensurus
sit. Hæc ubi Bernhardus
Berde junior audivisset,
neque se superiori die in
terpuisse consultationi, neque
decretum ejus approbasse,
dicit. Quare Caspar Berde
fecit à Wesslingo rationem
suæ sententiæ exquiri.
Atque Wesslingius primùm
sibi Principis animum ~~sibi~~
ita perspectum esse, respon-
det, ut hanc causæ remi-
sionem ægerrimè sit latu-
rus; neque facilè suum de-
cretum interpositurus, cùm
neque Senatum et multò
minus universos cives sit offen-
surus: in hac enim urbe prosci-
me posse eum omnem suam
si-

fiduciam ipsum expostulam
habere; id eoque cum existima-
ret, patrem hujus urbis cum ple-
be reconciliatos esse, majori
cum gaudio ipsum superiori-
bus diebus hinc emigrasse.
Secundo multa posse interci-
dere, ut hac causa remissio a
pud Principem in oblivionem
veniat. Ipsum esse et annis et
gravi moerore, ob bella varia
et maxime superius praeter
spem sibi illatum et eadem
ipsam Diocesim Mindensem
valde fructuosam, aliasque
molestias fractum. Si igitur
ipsum quod metuendum sit
mori contigerit, quam facile
Reipubl. Monast. tunc fore,
sibi persuadeant: hoc secum
expendant, se nunc in ma-
nibus habere libertatem

urbis

urbis à Principe donatam, quam si iterum in Principem transtulerint, eam in acerbam et perpetuam servitutem; quæ etiam in universam posse, citatem premat; malevolo, rum suggestione posse com, mutari; inde indelebiles ini, micitias inter Senatum et plebem recordationes li, berbatis amissa vicri, unde mutua vulnera, cædes, vasti, tate et plura incommoda; qua prudens hic præterea; metuenda sint.

Hæc cum dixisset, alius, lium respectat, omne ta, men Westingo taciti adsen, tiunt. At Torchardus verde hæc in verba eru, pit: Se nunquam id proba, turum, ut causa privilegi, oru

orum ad Principem remit-
tatur, etiamsi vita & bonorū
omnium periculum sibi para-
tum esse sciat.
Item Sedatius secum consul-
tant, quibus modis Senatū
à remissionis opinione avocet.
Sed cum in hanc quoque se
consensisse sciant, non meliori,
dilationibus se tueri posse
quàm à Wesslingo & Herde,
no accēperint. Cogant pro-
in hos viros, si Senatus pro-
fratre remissionem tulerit,
ut sibi huius consilii autho-
re nominatim prodere liceat,
neque sibi quidquam mali
metuant, se enim ad sangui-
nisque effusionem omnes
cives defensores habituro.
Wesslingus & Herdenus sese,
orari se sinunt, sed nē pro-

dam,

dantur, nisi summè neces-
sarium fuerit.

Itur inde ad Curiam et lon-
gâ altercatione cum Senatu
super remissione, quam per-
tinaciter urgebat, disputatur.
Cùm autem Senatus nullis
precibus flecteretur, tandè
ad ultimum asylum plebei
Praefecti confugiente, quid
Vestinus et Sterdenus con-
fulerint, proponunt, et
utrillud eo, quo pollent rerum
judicio accuratius expen-
dant, ne Senatûs culpâ tota
Respubl. et universa posteri-
tas periclitatur.

Haec ubi Senatus intellexit,
sed, et secum altius examinas-
set, mitior reditus cum ple-
beis Praefecti negotium
restitutionis sine morâ ab-

solvit

solvit, tabulas pro utriusque arbitrio conscriptas. Die martij post Exaudi vel 16 May anno 1553. ad Bincasem signandas transmittit, qui eas signatas die Solis subsequenti remittit, quarum sententia haec est.

Restitutio pro Strema Episcopi, ad verbum fere transl. lata:

Nos Franciscus Dei Gratia Epi, scopus Monast: & Osnaburgens: &c.

Notum facimus, profite, mur et attestamur publice hisce scriptis: quòd ante hac Consulibus et Senatui una cum obedientibus, qui urbe excesserunt, civibus, omnium

Curi,

curiarum contribulibus, uni-
versæ communitati Civitatis
Nostræ Monast: sicut tempore
obsidionis prædictæ civitatis
Monast. Hiltorpiæ, Grevoniæ
atque aliis in locis promisimus,
omnes antiquas et laudabiles
libertates et civilia privilegia
approbante et confirmante
ea Imperatoriâ Majestate
præter Curias seu Gelbas: quas
non ferendas esse existimavi-
mus: eâ certâ fiduciâ clemen-
ter restituimus, et politicas leges
et plebiscita, pacem et pu-
blicam et civilem utilitatem
potissimum promovendi con-
derent, conscriberent, et publica-
rent, ne cives haberent, quod
querantur. Cum verò mani-
festè deprehendatur, quòd opi-
ficum Curiæ, reliquique cives

su-

superiori illa legum publi-
carum constitutione in dis-
dium quotidiani alimenti sui
et pristine libertatis civilium
privilegiorum cladem urgente
plurimum degravarentur, va-
riasque queremonias eo nomi-
ne ad nos asferrent. Proinde
ad conservandam pacem et con-
cordiam et vilandam simul
talem et pernitiosum motum,
qui inter Senatum et opifices
curia, universamque civium
communitatem pradicte
civitati nostre Monast. emer-
gere queat, has contentiones et
querelas Nobili et Generoso Comi-
to Joanni à Waldeck fa-
gitine nobis juncto, Wendelino
Volbehr ac Joanni N.
servit nobis à consiliis cleme-
ter utrimque exaudiendas, di-
scu-

scribendas componendas
commisimus. Verum cum eo
conventu pax non tam ita co-
modè conciliari posset, & contro-
versi quidem articuli decisioni
& decreto Nostro offerrentur,
principali animo hanc cau-
sam diligenter expendimus,
& cum privilegia politica,
libertates quæ civiles à nobis
donatas cum omnibus suis cir-
cumstantiis accuratius mente
pertractassemus, ea sin hanc
formam & hos articulos ca-
ptæ tamen Majestatis ap-
probatione & confirmatione
semper salvâ, commutavimus,
correximus & disposuimus,
ut etiam præsentiarum & vir-
tute harum literarum signa-
tarum commutamus, corrigi-
mus & disponimus, publicè

jus

jn bonley et volentes: primùm
ut Senatûs electio eo modo fiat,
quo ante centenos aliquot annos
ut supra hominum memoria
in usu fuit, sicut Senatus et
curiarum, totiusque civilis
communitatis praefecti super
his latius, sine nostrâ sanctione,
cum novâ confirmatione et appro-
probatione convenire, et mutuo
pacisci habent. Secundò ut
Senatus anniversariam suam
rationem, more majorum, et
sicut antiquibus ante urbem
conditam factitatum est, red-
dat. Tertiò curias, officium-
que Gildas vocabant: et reli-
quos cives, in omnes antiquas
et laudabiles immunitates,
libertates, et jura restituimus,
et imperatoriâ approbatione
firmâ, restitutos esse volumus,

ut

ut tamen in negotiationibus
Arietu querendo honeste lege-
rant, Magistratuique suo ob-
temperent. Confirmamus etia
quicquid à Consulibus, Senatu
& plebei Præfectis ad con-
servandam pacem & tranquil-
litatem in hac Reipubl. im-
posterum unanimiter constitu-
tum & decretum fuerit.
Si verò hac in re controversia
inter ipsos inciderit, quam mu-
tuo dirimere non possint, ea
nostro, successorumve decreto
absque ullo latiori effugio
decidetur. omnis etiam si-
multas, odium, discordia, ma-
levolentia & diffidentia in-
ter Senatum & plebem in
perpetuum erunt sublata,
ne Senatus suo honori &
existimationi quicquam de-

ce-

cedere pulset, jusjurandum,
superiori restitutioni nomine, praestitum, omnimodo remittimus. Ut autem semota omni fraude, dolo que plenissimum robur his literis tribuatur, ea signo nostro majori annexa communivimus.
Datae Bevergernae Mercurii post Exaudi, Anno Domini 1553.

Respub. Mons. non sibi salis esse putavit, se in pristinum statum restitutu, nisi a restitutioni Episcopalis confirmationem ab Imperatorea Majestate conseguerelur. Hanc igitur a Carolo ejus nominis Quinto Bruxellis Anno 1553. die 26. Junii feliciter impetrat.

Dasd

2510.

Fecit Deus, ut ea feliciter
vlatur.

Huius restitutionis
Episcopalis exemplum cum
Archetypo collatum S. Francisci
Xaverii Curiae Amanuensis
subscriptione corroboratum
plebei ordinis Praefecti VI.
Junii conservandum traditur,
Archetypus vero Senatus
Archivio committitur.

Princeps autem
cum irrecuperabilem Dioece-
sium suarum jacturam et
maxime Dioecesis Mindensis
vi extortam resignatio-
nem, Iburgicae Arci sibi
adhaesa directionem secum
aliquamdiu acerbe volveret,
moerore gravi conturbatur,
et affligitur, qui ita radices
in animo agit, ut nullis lon-

cum

rum mutationibus, nullis me-
dicorum pharmacis, nullis a-
liarum rerum oblectamentis
eximi potest, sed ita tandem in
dies singulos auctius increscat,
ut in arce Voltbecâ 12.
Julii cor et membra vitalia
invaderet, perque omnia mem-
bra paulatim serperet, ubi
bonus Princeps supremum
sibi diem imminere animad-
verteret, salutari se viatico
communiri, et piis sacrarum
literarum communicationibus
Domini Hermann Othenii
animatus 15. Julii naturae
legibus satisfecit, et in Do-
mino obdormivit. Deus Opt.
Max: laetam et felicem
resurrectionem huic Pa-
tri Patriae per infinitam
misericordiam suam largi-

atur

alur. Amen.

Postridie funus in. civita-
tem vectum solemni pompâ, to-
tâ fere urbe lugente, in tem-
plo dominico ad australe
latus, ubi post obsidionem
geneſtram illustrem dona-
verat, sepelitur, sacropha-
gusque à pavimento paulu-
lum elevatus, cui insigni
hac scriptura imponitur:

Epitaphium
Francisci:

Franciscus Dei Gra-
tiâ Episcopus Mona-
ac Osnaburgens: Ad-
ministrator Eccle-
siæ Mindensis, de
generosâ et illustri
comitum à D'Al-
vensleben familiâ ortus
hic sepultus est; qui hac
ur-

urbem, ab Anabaptistis occupatam, post longam et difficilem obsidionem civibus tandem restituit. Obiit autem 15 die Julii Anno 1553. circa hora 7. vespertinam in arce Waltbecke, cujus animæ requiescat in pace. Amen.

Inde Anno 1554. die Martis post Antonii more antiquitus servato, à Suffraganeis tribus tributim designatis, electus est Senatus: fuerunt autem Suffragatores:

Ex Tribu Mercatoria

Henricus Vollgers
et Eberhardus Sudefeld,

Ex

2514.

Ex Tribu Lacma,
bertiana:
Joannes Holtebuer,
et Franciscus Losfelt,
Ex Tribu Lucu,
geriana:
Nicolaus Kuna, et
Christianus Koderstorp,
Ex Tribu Hagi,
diana:
Bertholdus Hoek, et
Albertus Sulfert
Ex Tribu Nca,
riana:
Magnus Stieler
Ex Tribu Jude,
feldana
Gerhardus Vilet,

In hac electione libera
Senatu removentur:
Bernhardus Holtal,
vel

pel, Henricus Narcus, Dorp, Thomas à Wick, Alardus Proste, Hermannus Scherenting mors removerat, substituuntur: vero Georgius Bischopinck, Hermannus Holtkapel, Joannes Steverinck, et Joes Servinus.

Aliis privilegiis, et electionis libertate in hodiernum diem civesutuntur.

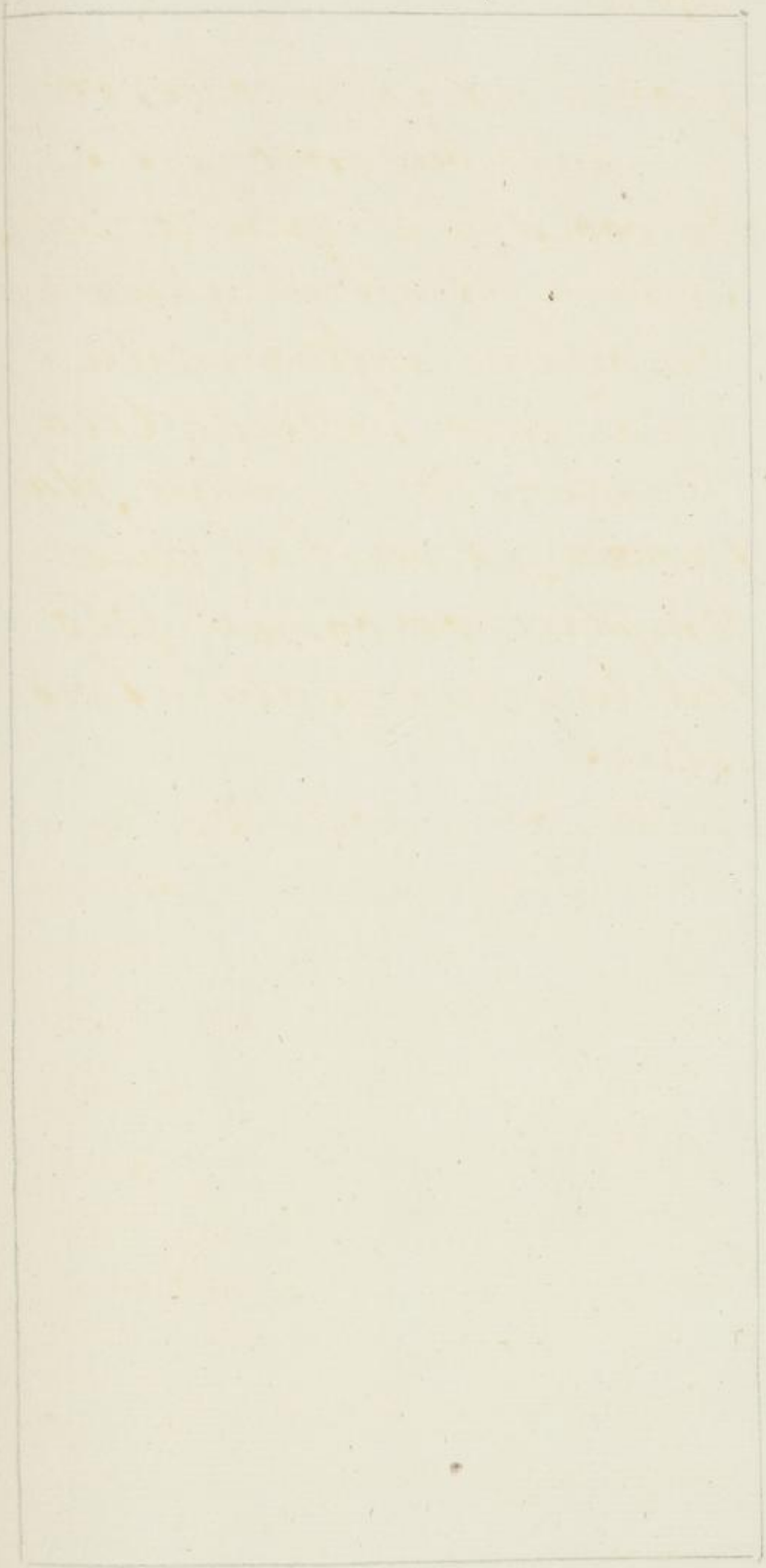
Faxit Deus, ut ad gloriam nominis sui, Reipubl: tranquillitatem, quam diutissime utantur. Amen.

Habetis nunc Or, natissimi Lectores quod

quod à me improbiꝰ ve-
stris precibus extorsistis.
Si vobis in aliquâ re satis-
factum sit, est cur gaudeam,
sin minùs vestrâ indu-
striâ, quâ polletis, telæ
stamen commutate, ita
tamen, ne veritas, quæ
simplici verborum filo
texitur rumpatur et vio-
letur.

Ut gaudere solet
longis erroribus actus,
Navita sollicitus
tus littora tuta
videns:
Sic Scriptor visa pra-
sentissime libelli
Exultat lassus
Laetitiamque capit.

Finis...

2518

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

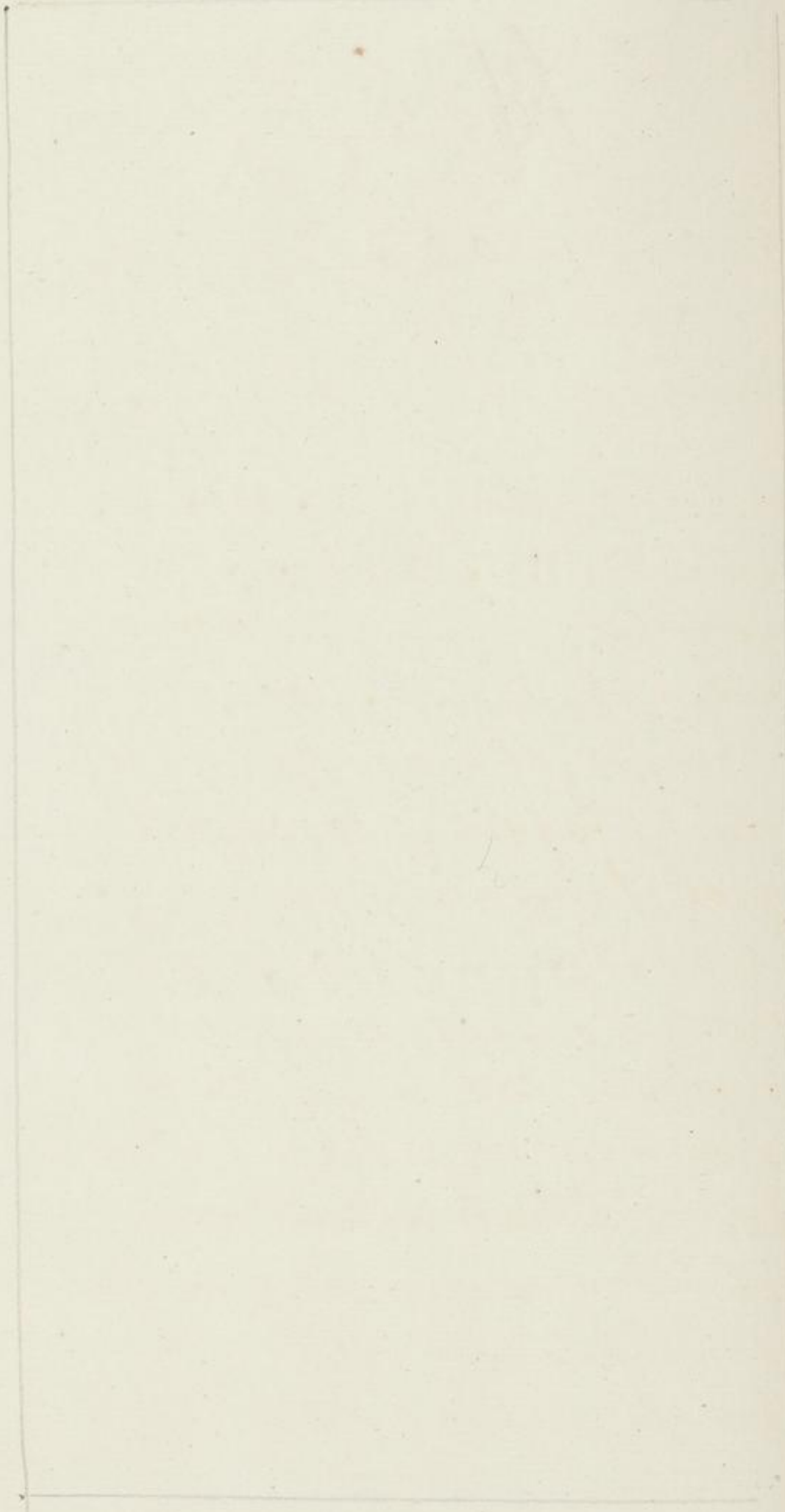
UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

2520

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

ACTA

ab Anno 1573. inter
Seriatum Monaste-
rienses et Mo: Her-
manum a Lexx
Sexviros Scholae Ma-
joris Moderatorem
ob Historiam Ana-
baptistarum Mo-
nasterienses Fonia
fide ab eodem Ker-
senbrochio de-
Scriptam.

Magister Hermannus a Hex. Lembrock Candido Lectori

Cum animadverterem amice Lector superiorem illam anni 1535. Anabaptistici furoris calamitatem, multorum animis in Republica Monasteriensi revulsam, et è memoria civium fere subbatam, quæ non solum alios quot Germaniæ Principes, verum etiam totum imperium Romanum, et omnes propemodum Germanicas, eas demque christianas provincias sollicitabat, sollicitas, ac turbabat, immensisque sumptibus in expugnatione Monasteriensis urbis, et crudelissima hæresi, perfidiaque exstirpanda

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

da onerabat, cepi ego in grati-
am utriusque Magistratu hoc
foeditatis et flagitiorum Ana-
baptistici furoris auita, ne civi-
animis unquam excidant, seri-
pis reproducere, ut hac posteritas
ad inobedientiam, et alia qua-
dam vitia sibi rum influxu
proclivis, admonita, imo hor-
rendis exemplis Anabaptista-
rum deterrita circumspectius
quam Majores sui agere discat
a simili furore, diabolicisque
illusionibus et turpi forma hore-
si scriptis provida sibi tempe-
ret, suo Magistratui obediat,
intra avitae, veraeque religionis
terminos se contineat, neque
pacem publicam temere excu-
diat, violetque, ad hanc com-
modius conficiendam Leve-
ren-

rendissimus Princeps Joes
ab Hoya Irium Diœcesium
Speculator, in domino jam defun-
ctus per suum Secretarium et
Senatus Monasterienſis per
ſuum Consulem /: præterea, quæ
ipse ante in motu anabaptistico
in urbe perpetrata viderat :/
ſubministraverunt, descripſi
itaque totius anabaptisticimo-
tûs à levibus initiis exordium,
progreſſumque acerbiorem et
finem conuitatissimum, quæ
omnia Reverendissimus Eccle-
ſiarum Monasterienſium et
Osnabrugenſium Præſul, Minden-
ſis verò Administrator Princeps
Amplissimus Franciscus de
antiquâ et generosâ Comitum
à Waldeck stirpe prorealiter
ma-

maximis quidem suis & Reipsæ Imperii sumptibus, laboribus civi-
gilijs feliciter confecit in gratiam Religionis catholicæ & bonorum civium, plus quam Heroico animo Anabaptismum contudit, delevit, & exstirpavit, urbem, à Rebellis occupatam, diuturnâ obsidione pressit, pressam recuperavit, Ar-
asperatam tandem religioni pri-
stinæ & Imperio, civibúsque resti-
tuit, hoc humili quidem stylo,
nec ut ederentur, sed mihi, meisq
primùm conscripseram & ut omni-
um Ordinum archivis conredere-
tur, nec non insigne hoc & memo-
rabile eversæ Reipublicæ exem-
plum Magistratibus semper ob
oculos sibi ponerent, cautósque
ejus inluerdur, & penitus ex-
pen-

penderet, futuriq[ue] malibus obviam
iret, verum bonorum virorum hortatu
incitatus, qui hanc historiam per-
quam necessariam & subsidij plenam
adparandum suo Magistratui pro-
mnebant, & qui aegerrimè ferebant
praclara optimi Principis in obli-
dione acta æternâ oblivione sepeli-
ri, ac cives, quibus imperium urbis
gratuitò restitutum est, gratitudi-
ne erga Valdeckianam stirpem
non admoneri, periculo tandem
editionis me committere decrevera,
unde cum Senatu Monasteriensi
editionem historicam non ferente,
plurimis me discriminibus in-
volvi, quæ autem illa fuerint
cum sint publica, & historica
narratio pio animo à me fi-
cepta, proponere non erubesco,
ut

6.

ut prius Lector, imo totus mundus, quem Judicem libenter perfero, intelligat, utriusq causa melior. Quare candide Lector, cum Senatus causam jam suam palliare et aquvumdam instrumentorum, ad suum arbitrium factorum, publicatione, me infamem reddere laboret, ac multi cives sibi persuadeant, Magistratum suum errare non posse, ideoque Senatus partes sequantur, hac nostra scripta lege, intellige et examina, et sic tandem de causâ utriusque candidè, piéque judica; videbis me haec in nullius infamiam scripsisse, sed quod juris et naturalis, ut injuriam mihi me, isque illatam propulsem, et innocentiae mea causa mundo patefiat, et quod acerbè crudeliterque non

non dico tyrannice mecum actum
sit, in eo judicio, in quo iidem ad
actores fuerunt et judices omnes in-
telligant. Vale candide Lec-
tor. Raptim Padiborna
ex musæo nostro 6. Febru-
arii Anni 1576.

Acta.

Principio igitur ſ. utrem exor-
diar: / Anno 1573. die quidem
14. Julii Joannes Dſrabrug-
ge, ac Joannes Boddefeldt,
ratione uxoris meæ mihi affinis,
Senatores urbis Monaſterienſis
per auctum seu Miniſtrum pu-
blicum me ad Curiam vocant; cum-
que eò veniſſem, ſibi à Senatu
id negotii datum eſſe commemo-
rant, ut à me inquirant:

Cui-

8.

Primum num historiam Anabaptistarum Monasteriensium conscripserim, eámque Coloniam ut typis excuderetur, transmiserim?

Secundum: quod potissimum sit: an urbis munitionem descripserim?

Tertium an quarundam personarum seu civium mentionem in eâ nominatim fecerim?

Respondeo

ad Primum Senatûs aream, na describere me non potuisse, cum ea mihi sit incognita.

Ad Secundum: descriptionem urbis, more historicorum, munitionem in genere adjeci, neque per hoc Senatum offensum esse existimo, cùm Benignius Stogerbergius hanc eandem civitatem Monasteriensem æri incisam,

cum

cum suis munitionibus ad vivum
et ad oculos expreserit, et publicaverit, inde non solum laudem Agra-
tiam à Senatu, verùm etiam
honorarium munus consecutus sit,
quo Senatus Stogenborgii labores
sibi placuisse testatus sit, et mul-
tarum urbium Icones et Formas in
earundem commendationem cum
munitionibus ad amussim depictis
circumferantur, prostent, et di-
straharentur; cùm verò in meâ
descriptione hujus urbis, non ita
ad oculum munitiones cognosci
possint, ideo multò minus mecum
natum offendisse arbitror.

Ad Tertium me quidem hor-
rendæ seditionis capita nec non
pacis authores nominatim de-
scripsisse, ut mihi, historiam
narranti, fides habeatur, et

bo-

bonorum, malorúmque pariter sit
discrimen, neque hac in re alio hisce,
viros fecalum.

Narratio actorum

Cum duobus istis Senatoribus, ad
tres quæstiones, mihi propositas,
respondissem, se Senatui istas re-
laturos recipiunt, et me cum bonâ
veniâ domum abire finunt.
At ubi recessissem, et domi vix
tunicam talarem deposuissem,
Minister publicus ad eos, meque
ad curiam revocat, redeo subito
ibi tunc prædicti Senatores mihi
proponunt:

propositio Senatûs

Cum historiæ à me prædictæ
et Coloniam excudendi causâ
transmissæ, sine dubio apud me
sit adhuc exemplar, Senatum
itaque illud videndi causâ pe-
tere.

Re-

Responsio:

Respondeo ad precedentem petitionem: me quidem exemplum ejus in tres partes distinctum habere, sed non ita correctè scriptum, quàm quod Coloniam sit missum; me tamen in gratiam Senatûs primam partem libenter traditurum, eâ verò lectâ & mihi restitutâ, me secundâ porrecturum, atque iisdem legibus tertiam; declarent proinde Senatus, cui Senatorum primam partem tradi velit.

Senatus per Bernardum à Detten Coriarium Senatorem mihi significavit, in meo foro earum libris, ubi, an Osnabrugo, an Godesfeldo tradam.

Ego verò mihi non utile esse judicavi, librum Godesfeldo, ubi affini, date mihi juncto, mittendum esse

esse, cum pater illius magna pars superioris moduſ fuisse dicatur, atque ob id historiam hanc cum Authore extinctam esse cupiat. Scivi Snabruggo, viro mediocriter do-
cto per familiam meam eodem die missi, sperans eandem doctri-
nae suae, cum discipulus meus fuerit, aequiorem, humaniorémque judicem fore, sed illum eodem juris Westphalici liquore aspersum, opinione vulgi doctum esse sensi.

Acta

Vigesimo Julii ad conclave Senatorium iterum vocor, ibi tum Joannes Fischerinus Patricius et Consul, Senatus inquit / intellexit, in suâ hi-
storiae narratione / cujus exemplum Coloniam ad Ty-
po-

pographum misisti: / quæ ameſe deſcripta, quæ Senatui Monaſte, rienſi ſint adverſa, germaniæ: Vedercklich, Senatus igitur ſcire vult, cui Typographorum librum ad imprimendum tranſmiſeris.

Reſpondeo:

Me non contra hunc, ſed forſan ſi contra anabaptiſticum eſt ſcriptum, ofum Senatum quædam ſcripſiſſe, librum autem Gerwino Calenio miſsum.

Ad quæ Conſul Sᵗ Diſchovick:

Senatus vult ut ſubito ad eundem Typogeaphum feriba, ne librum imprimat, præterea jubet ut reliquas duas hiſtoriæ ſuæ partes / cujus primam Senatus accepit / continuo tradat, cum vero ego è diverſo inquirerem,

ſi

Si Typographus librum typis exc-
udere jam cœpisset, cujus idem im-
petibus gratum fit, non enim à cœ-
pto opere sive impensarum repetitio
ne posse abduci, et me sumptus
istos ferre non posse, nihil re-
sponsum est. Cæterea me qui-
dem reliquas duas historiæ partes
ut superius conventum fit, traditurū,
ut videlicet primâ perlectâ die,
sibulâ secundam, quâ etiam rec-
ditâ, tertiam traderem. Hinc
à singulis pene senatoribus exor-
ta est mecum contentio, aliis hoc,
aliis vero illud proponentibus.
Cùm autem Senatus suum velle,
ego vero conventionem superiore
in partibus historiæ ordine tra-
dendis restituendis urgerem,
Senatus jubet me discedere,
consultandi hac super re gratiâ.

Cùm

Cum satis diu consultatum esset, revocor ibi tum, Secretarius Senatûs consultum jussu Consulis recitat, in hæc verba:

Senatus unanimi consensu constituit, atque decernit, Rectorem debere ad Typographum Colonienſem scribere, ne librum imprimat, donec aliud sibi nunciatum fuerit, Senatum quoque literis Rectoris suas adjuncturum. Ad hæc Rector debet per prostibulum jusjurandum reliquas suæ historiæ partes duas Senatui tradere, adversus hæc vana fuere à me in medium adducta, verùm nulla ratio Senatus consultum illud refringere potuit.

In hac verborum collatione D. D. Schoppius patricius et Consul exacerbatus jussit Secretarium Senatus consultum iterare; et

cum

cum prima illius verba recitare coe-
pisset, dixi, me satis decreti superius
de citatorium intellexisse, et simul
curiâ egressus domum recedo, hinc
consulis jussa accensus me abeun-
tem subsequitur, libróque reliquo
duos historicos excipit. Ego vero
pareo sed invitus.

Ut Senatus consulto satisfiat.
Sin alterâ parte, Senatus â pro-
dio Nuncium, â Secondicium,
et postridie Coloniam abiturum,
ad me scribendi causâ mittit,
cui respondeo: me in tantâ animi
perturbatione tam subitò scribere
non posse. Post medium inter-
vallum mittitur accensus, Sena-
tus nomine significans: cum tam
subitò scribere non possim, Sena-
tum mihi dilationem scribendi
daturum in diem posterum

ad

ad tempus meridianum, ac ut litera mea ad Typographum destinata, Secretario mitterem.

Respondeo: mihi cum Secretario nihil negotii esse, neque literas meas illi missurum. Sed ubi commodum visum fuerit, me per nuncium meo ære conductum, literas Coloniam miss, surum, et sive nunc scribam, sive non, hoc Senatui nihil commodi, nihilque incommodi allaturum, eo die non pluribus veior.

Die 21. Julii bene mane, nun, cium autem literis ad Valentium Typographum, librum expectatum mitto, qui cum nondum impos, mere cepisset, eundem intra triduum remittit.

Senatus vero nuncius 22. Julii ad Senatum Colonienſem miſ, sus, renunciat in reditu, me

li,

librum á Valerio receptisse.
Die vigesimo primo Augusti Se-
natus me ad curiam revocat, et per
ejus Syndicum mihi proponit hoc
modo:

Senatus propositio:

Cum in historiâ tuâ quædam sint
scripta, quæ Senatui sint adversa,
germanicè tantum libertinis, Senatui
proinde ferre non posse, ut edatur,
et cum librum per Typographum
sibi remissum receperit, eundem
sibi conferendi causâ cum altero
exemplari, tradendum Senatui
postulat.

ad hæc Author

Ego deliberandi gratiâ cum duo-
bus filiis meis, Theodorico ac Ge-
orgio paululùm recedo, reverso
respondeo: Senatum superio-
ribus diebus duo super juramen-

tum

tum præfectum per decretum perfi-
cienda imposuisse: primum ut
Coloniam ad Typographum scribe-
rem, ne librum excuderet. Secundo
ut historiæ reliquæ partes duæ sibi
simul traderentur, in utraque
autem re me Senatui paruisse,
nunc verò cum proponatur Sena-
tum non posse ferre, ut liber impri-
matur, quia in eo, quæ Senatui
sint adversa, contineantur; me
ergo petere ut ea loca, quæ Senatui
displiceant, edantur, ad quæ fi
commoda responsio à me dari non
queat, non esse oleaceum colorem,
posse ea deleri et omitti; quòd au-
tem Senatus nunc quoque exem-
plar à Typographo mihi Colo-
niæ remissum, cum priori con-
ferendi gratiâ exigat, mere-
spondere: Senatum circa

alia

alia et majora occupatum non
necesse habere, inanem istum
conferendi laborem suscipere, cùm
ego ipse contulerim et exploratum
habeam, utrumque exemplar ejus-
dem esse Sententiæ, nisi quod Colo-
niâ receperim, correctius scriptum.

Ad hæc Senatus post de-
liberationem respondet:
Cum sit decretum à Senatu,
ut liber, Coloniam missus, sibi
traderetur, ad conferendum cum
eo, quem habeat, proinde ex
decreto suo eum postulare.

Respondeo: Ejusdem esse
utrumque sententiæ et per eun-
dem manum scriptum. Bar-
cat ergo Senatus inani et super-
vacaneo labori, per me enim
istam collationem esse factam

Ad

Ad hæc Senatus:
Se altius atque profundius trey
partes historiæ sibi traditas, exa-
minaturum. Et sic digredior.

Appendix Authoris.

Ingenii est callidi, cui non
minor fraus subest, quam me non
intelligere existimant; nihil enim
ista collatio sibi vult: quam ur-
gent: / nisi ut liber intercipiatur.

Acta

Quarto Septembris revocor ad
conclave Senatorium, ubi ante
adventum meum Effmannij,
quos et patricios vocant: / de hi-
storiâ mea questi fuerant.
Cum vero ad curiam venissem,
Syndicus querelam, à Patricijs
factam, repetit: videlicet quòd
questi sint, in historiâ à me
conscripta, natalium suorum
splen-

2.

splendorem et aestimationem esse
sam.

Illi obiter notandum, quòd in
hac accusatione Senatorii Ctss.
manni bonum suum in Senatum
retinuerint, nec adipsos accusa-
tores, qui me nomine omnium
Ctssmannorum tam Senatorio-
rum, quàm eorum, qui extra
Senatum sunt, accusabant, fecer-
int, proinde ipsi Ctssmanni
et accusatores et judices fuerint.

Respondeo ad accusation:
Mihi nullo pacto stare, quòd
adversus quemquam eorum Ctss-
mannos quicquam scripserim.

Ad haec Joes Nicolaus
Orator Ctssmannorum dicit:
Me natalium splendori patri-
corum contraria scripsisse mace-
me in Ap: 8vo meae historiae

Ite

Respondeo:

Me in eo capite nihil in ignominiâ Hoffmannorum et quod illorum natalium splendorem obscurare quea, sed ea potius, quæ ad laudem et honorem illorum pertinent, scripsisse, nisi contrarium ex scriptis meis doceatur; si verò diversum ostendatur, id quod solidum respondeo, fum à me dari non possit, oleaceum colorem non esse, sed posse vel omitti, vel mutari.

Ad hæc Missivet

Se cum Rectore cum eâre non disputaturum, sed superiorique, relo inhasurum.

Respondeo: me quoque in eadem responsione perseverasturum, simúlque à Senatu defensionem et tutelam jure naturæ, si mihi debitam, imploro, ad-

ver-

versus vim injustam, donec Cæs.
manni suam intentionem solide
sub juris sit, probaverint.
Senatus nobis digressis con-
sultat, et sic
Decretum Senatus interpo-
situm: Patricios suam inten-
tionem probare oportere. Reclo-
rem vero libri Coloniæ sibi re-
missum, Senatui jam tradere con-
ferendi causâ cum Superiori de-
bere.
Respondeo
Librum istum me in potestate
meâ non habere, proinde istum
Senatui jam tradere non posse.
Ad quæ Hilbrand, Scholtis
alter de plebe Consul:
Quid Euch soll sein sagen, nun
muß sein sagen.
Vox Tyranni, non Consulis
Respondeo ad verba Consulis
si sic Senatus rem instituat,
ut

ut meos labores, in meo papyro, me-
is sumptibus scriptos, intercipiat,
pessundet, et opprimat, me illos
malle igni committere.

Ad quae Syndicus Mein-
hardus Jelgerhusius:

Cum non esse mentem Senatûs,
sed librum posse collationem cum
aliis tribus partibus tibi restituere.

Respondeo

Me nunc temporis istum Sena-
tui tradere non posse, cum non ha-
beam.

Senatus

Ut acciperem et die Lunae pro-
ximo traderem, qui fuit septima
dies Septembris.

Respondeo

Me id facere non posse; sed petere
istius termini prorogationem.

Senatus me digresso consulebat.

Hinc mihi per Isodorum Roser-
sonium Lanionem et Bernardum

26.

â Getter Coriarium Senatus respondet: Senatum Rectori congratulatum, quam primum fieri posset; sed ut eo die nempe 7. Septembris Secretario traderet, hoc quoque allato isti responso addictum fuit: Se Senatui jubenti pro restitutione utriusque exemplaris, facta collatione, fide jussores futuros, aut data simul dextris restitutionem promittunt.

Cum vero die ille Lunæ 7. Septembris appeteret A. D. Gothofredus â Raëssfeld: qui postea ad Scapositura Summo Adis dignitatem evectus est: / peregrè profectus, nondum reversus fuisset, cui librum, cum primùm Colonia â recepissem, & per lyngraphâ credideram & commodaveram, misi M: Henricum â Exterer,

Crock

brock sanguine mihi junctum,
Mag. Joannem Blocium ac Joan-
nem, Georgiumque filios meos ad
Secretarium Civitatis cum Syngra-
phâ, qui dicerent, Dominum â
Raesfeld nondum reversum,
ideóque me non posse libri tra-
dendi copiam hoc die habere, pro.
inde Secretarius eo nomine me
apud Senatum excusset, et sub fidem
illis, hæc narrantibus, Secreta-
rius haberet, Syngraphan Do-
mini â Raesfeld communiret,
legendique copiam faciant.
Die veneris, quæ fuit 11. Septem-
bris Secretarius Dominorum de
Capitulo ad me in ædem Basilicâ
accessit, mihi indicium fecit:
venerandos Dominos de Capitulo
librum quendam historicum
â me descriptum apud D. V. â
Burmfeld arrestâsse, et edicto
illi

illi præcepisse, ne cuiquam tradat.

Eodem die inter decimam et undecimam Accensus nomine Senatûs mihi nunciat, ut continuo librum sibi mitterem.

Respondeo

Librum à Dominis de Capitulo arrestatum esse, ideóque me illius copiam habere non posse, ut hac Senatui renunciet.

Eodem die hora prima pomeridiana Secretarius et Syndicus à Senatu ad Scholam missi, me legendum evocant, et mandatum Senatûs sic expediunt: Senatus tibi per nos nunciat, ut librum tuum continuo tradas, multi enim de eo gravissime querantur. Si vero hac in re Senatui ut subdito non parueris et Capitulum Senatum commiseris, cogitare debes inde tibi et liberis tuis mul-

da incommoda evenire posse.

Respondeo

Librum istum saepius petitum penes me non esse, sed à Dominis de Capitulo apud D. Petr. Stad arrestatum, me ergo illius etiamsi maximè velim, apud habere non posse, et si illud non credant, ut me, cum Caesfeldum adeant, illos coram aditurus me vera dicere.

Ad haec Secretarius.

Se ejus rei mandatum non habere.

Author

Hactenus benignè egerunt, nunc minantur

Acta.

Hinc ego cum N. Henrico à Lensenbrock et N. Joanne Blocio D. Godefridum de Bu, ad Stad adeo, illique explico, quae mihi à proceribus meis mala Secretarius ominatus sit, nisi

librum continuo tradidero, proin, de ista, qualiacunque etiam incommoda sint, evitenter, me suppliciter petere, ut liber, sibi commodatus, mihi restituatur, me stipulatâ manu (: ut dixi :) restitutio, nem promissurum.

Ad quæ P. a Paesfeld:

J. J. Decanum Templi summi sibi super juramento suo, quo Ecclesiæ Monast. obstrictus sit, custodiam libri ista commississe, ac nulli, neque ipsi Authori traderet, se ergo malle jurejurando suo inhærere et parere, quam alicujus stipulatione suspensum teneri.

Hoc P. Paesfeld respondet per M. Henricum à Bra[illegible] brock & M. Joannem Blocci, um Secretario continuo renunciio, simulque rogo, ut hæc Serena,

natui referat et prorogationem
mihi impetret, donec D. Decanus
revertatur in urbem, à quo relaxa-
tio aresti sit impetranda.

Die 17. Septembris relaxatione
aresti impetratâ Dominus Gof-
vinus de Aurfeld librum mihi
sub vesperam circa horam sextam
per Scipionigerum ministrum re-
misit.

Postridie quæ fuit 18. Septembris
ego cum Magistro Henrico à
Lerchenbrod Atribus filiis mei
ad Curiam eo, et è conclavi Sena-
torio, Jodocum Roverfonium
Lanionem et Bernardum à
Hatten Curiarium Senatores
evocari facio, quibus præsentibus
hæc propono: Historiam
Anabaptistarum in gratiam
Civitatis et omnium bonorum
de-

descripsi, quam si alijs in regionibus turbis scripsissem, sine dubio & gratiam et favorem mihi apud Summos etiam conciliassem, hic verò nil nisi invidiam, odium, malam gratiam, et maximas molestias vexationesque comparari, ut ut autem sit, hujus Regionis mores et vim constellationis ista adferre animadverto, cum autem Senatus eam historiam eo tempore, quo ejus copia habere non potuit, satis aviter à me exegerit; nunc verò ubi eam post multos labores et molestias receperim, si Senatus eodem studio eam habere affectet, ne eam illi ad certum tempus commodaturum.

Haec ubi Senatui explicâssem, referunt: Senatum eandem adhuc optare et ad festum Mar-

tini

tini proximum restituturum.

Ad qua Respondeo

Me cã lege à D. Aur. Fl. librum accepisse, ut intra mensem sibi restituerem. Si ergo Senatus intra mensem se restituturum receperit, me traditurum, sin minus meo opus, fore à D. Aur. Fl. prorogationem dati temporis diuturniore impetrare.

Senatus tandem librum se mihi intra mensem restitutum promittit, cujus promissionis reos Roderfonium & Pettenium constituit; his itaque librum perfectum, absolutum, non mutilatum nec laceratum, nec corruptum commonstro, ac an ita post mensem statim in liberalem priorem restituere mihi velint interrogo; quod se fine

frau-

fraude et dolo facturos, dabis dex-
tris fuis fancte recipiunt. Trado
itaque iisdem librum in presenti,
à M. Henrici à Rensbroek
Atrium filiorum meorum

Appendix Authoris

Quantis vexationibus inquit
vexator Senatus, ne nihil agere
videatur, me aliquandiu vexa-
verit Atreumegerit, priusquam
librum cupitum receperit, ~~priu~~
pius Lector videt. Utinam jam
quiescerem, et in pace me vivere
finerent, sed nihil so egisse esaistî-
mat, cum restat aliquid agendum,
nihil à se memorabile perpetra-
tum, nisi me in carcerem detru-
dat, Tyrannis nondum ex Italia,
Ja est, nisi me ducentis florenis
emungat, quando futurum sit,
dies dabit.

Acta

Sie

Die 23. Octobris cùm jam mensis integer et septem dies effluxissent, per Joannem Theodoricum filios meos à Bernardo de Rutilio Curiario altero fidejussore librum repetò et cùm eo die Nicolaus Lanio in Senatu non esset, petivit Curiarius dilationem in proximum Senatus conventum. In subsequenti igitur conventu 26. Octobris iterum filios meos in curiam repetitum à prædictis duobus Senatoribus libri mitto, qui eam fidem ad litem urgerent. Cùm verò tunc temporis Curiarius non esset præsens, respondet Lanio: Senatum prorogationem restituendi ad festum Martini petere: Syndicum enim p: cui perlegendi libri cura commissa est: 4 tribus ferè hebdomadis abfuisse. Post festum Martini iterum inste.

Respondet Senatus: Librum nondum esse perlectum: fi itaque

restituendi dilationem ulteriorem
petere.
Ante festum Nativitatis Christi
iterum restitutionis fidem à fide-
jussoribus urgeo.
Senatus per Secretarium renun-
ciat, se modici temporis dilatio-
nem petere

Acta
Anno 1574.

Post festum iterum instito, sed ni-
hil praeter verba recipio.
Ante tempus Comitiorum A novi
Senatus creationem iterū instito

Responsio Senatūs

Senatum adeò jam rationibus
exigendis & dandis se occupa-
tum ut nihil de libro reddendo
cogitari possit.
Die 24. Januarii Moderson-
nium in mandato his verbis con-
veni: cùm liber Senatu commo-
datus intra mensis spatium
re-

vestrâ fidejussione interpositâ reddendus esset, & nunc illâ mensis quinque fit detentus contra fidem additam, necdum reditus & ex istâ dilatione non modicum damnum datum sit, mihi cujus compensationem à nullo, nisi à fidejussoribus quorum fidem secutus sim, exigendam esse jus & aequitatem dictare, quare me tandem petere, & sponsionem certam, an unquam restitutio libri mihi sit sperandа:

Respondet Modersonius:

Caput Senatum efficturum, ut restituatur, si Rector jure se cum ex stipulatu agere velit, se habiturum eos, qui se fubleverent.

Appendix Authoris

Nunc tandem animus & voluntas fidejussorum patefacit, quorum fidem, si urgerem, poten-

cio,

tionem mihi adversarium opponerent, haecine est bona fides, quae perfidiam et fraudem habet admixtam? haecine ex sincerâ stillatâ conscientiâ profiscuntur? fieri ne consilium vestrum in alterius injuriam mutabit? si haec ante traditionem dixissetis, librum non tenuissem, nec duplicibus corde tradidissem, sed quid multa queror, quae sapit naturam totius.

Acta

Sum aliquoties scholae negotiis occupatus per filios meos super restitutione libri instio, sed nihil nisi dilatione et procrastinationes reportant.

Tandem 2da Aprilis Senatus me ad curiam vocat, et haec proponit: ut Senatus fide jussore liberet, proinde se librum posse, ne sibi reditum diu quidem condi-tionibus Rectori restituturum,

ne

ne cui quam hominum inspiciendi,
legendi, describendi, imprimendive
copia fiat, neque per Rectorem
ipsum, neque per alium suo nomine
quovis modo vel directe vel indirecte,
et nisi prius Senatus mentem suam
circa articulos sibi non placentes
declaraverit, hac se Rectori, ut in-
cola hujus urbis edicto praecipere.
Quero: Quo tempore ista
declaratio sit futura? Senatus,
quando sibi visum fuerit, Quaero
sitne meum opus, laboribus meis
factum, et in mea papyro a meis
sumptibus scriptum. Senatus
meum quidem esse; sed Senatus
decretum me audivisse. Ego
si utrumque exemplar non velit
restituere, me utramque Senatus
custodiae ad tempus relicturum,
ne si edatur per alios, a quibus
forte descriptus liber sit, extra

omne

omnem editionis suspicionem sim,
de quâ re expresse protestatus sum,
sed fidejussores me in eadem obliga-
tione retinere.

Senatus

se libros quidem reservaturum,
sed se fidejussores jam liberatos
esse existimare.

Ad hæc ego:

Cum libri non in pristinam et
eam libertatem, quâ fidejussoribus
traditi sunt, offerantur, neque ut
commodatum reddantur, me fide-
jussores nondum liberatos existimare.
sed ipsos in eadem obligatione obstri-
dos permanere, donec commodatis
ut juris est, bonâ fide æquis con-
ditionibus restituatur, ut autem
semel omnibus molestiis sim exo-
neratus me Senatum rogare, ut
quosdam ex ordine suo eligat, qui
mecum una cum libris ad forum
ar-

ardentem cari, se tum visuros, quid
sim facturus, ut omnis editionis
suspicio tollatur.

Ad hæc Senatus:

Se superiori responsioni inhæsurum.
Die 22 May Senatus Secretarium ad Bylorum ædes misit,
qui hæc mihi nunciaret: cum nu-
per in Senatu dixerit, si ab alio
liber, è quibus forte descriptus
sit, excudatur et publicetur, de
extra suspicionem editionis man-
surum, ideoque de Senatui librum
exhibiturum. Senatus itaque edicto
præcipit, ut omnia hujus historiæ
exempla, ubicunque etiam sint,
ad se transferat, ut non imponi-
tur, ne Senatus hac inobedientiæ
nomine ad alia confugiat.
Respondi ad impossibile nemi-
nem obligari, nam exempla,

ia

via habendos, non esse discipulos meos, nec meis mandatis paritutos, proinde me ipsos agere non posse, et abillis sum extorquere.

Appendix Authoris

Quam stupidum, agreste, inhumanum, imo Westphalicum et Bonaherense sit hoc mandatum quis non videt? quid vobis Patres venit in mentem? sustinne eodem Westphalico jure perfusi, aut potius ebrii? cum haec mihi nunciarentur nemo vestrum quidquam judicii habuit, quo perspicii potuerit? ne hoc fieri non posse, egone vestro exemplo alius sum, quod autore, aut labore suo sibi comparavit, adimam? vestrave authoritate, alijs injuriam inferam? cum quisque sit suorum moderator et arbiter, quomodo ab invito suam rem extorquere possum? nisi per vim,

per

Jedeam vobis relinquo, furtóne aut dolo illudendam esse, si amplissimis vobis authoribus liceret, authoritate Dei non licebit. Quæ est, precor, est vestra vecordia, non videlicet vos Patres et Rectores Reipub. Magnifici, quæ Majores vestri homines oculatissimi viderunt, imò quæ cuncti videre, obstinere in ipsa lapsi, entiâ vestrâ submersi et suffocari? nullúmne vobis inter possibile et impossibile discrimen? imò major est in vita impossibilibus addictis, ut si quis Magistratus diceret, si digito Lunam non tetigeris, conjiciam te in carcerem, quid stultius? quid crudelius? quid communi sensui magis contrarium, quam digito attingere Lunam.

Acta

Secretarius quæritur.

Gr.

44.

Constetne Lectori plura exempla
esse descripta?

Respondeo: me duo exemplaria
hujus historiæ apud librum compa-
ginatorem vidisse, insigniter com-
pacta et decorata, unde Senatus
cognosci possit, quorum illa sint.
Repetivi quoque coram iisdem
Senatoribus Legatis me fide jusso,
ac Senatorios tamdiu obligaturo
habiturum, donec libri in pris-
tinum statum et libertatem
mihi restituantur, me etiam
ferre posse, ut Senatus convocetur,
simulque per quos offensus sit pro-
ponat, me libenter eos in gratia
Magistratûs mei aut mutatu-
rum, aut omissurum; sed in gra-
tiam privati hominis quicquam
aut omittere aut mutare, quæ
vera sunt, non velle. Hæc sena-
tui pro responso referant.

Hinc

Hinc VI. Septembris Senatui
pro reddendis libris supplico, cujus
supplicationis verba, cum sint longa
omitto: summa verò supplicatio-
nis haec est: primùm ponit Author
in suâ supplicatione, ob quam causa
et fructum Anabaptistarum fu-
rorem depinxerit, secundò quòd
omnia, ut acta sunt, sine perso-
rum respectu, quod historici est,
descripserit, tertiò quodnam
peccaverit in describendis munti,
onibus in genere, quàm Stogen-
bergium depingendo eadem in
specie, unde tamen ille munus
sit laudem; ipse verò praeter inve-
diam carierem laudem meruit,
quartò librum, quem comme-
davit Senatui, honestè à fide,
jussoribus repposcit, doceas interim,
quomodo commodatum sit re-
stituendum.

Ce-

Senatus per Secretarium
suum die 26. Septembris ad
supplicationem authoris respo-
det Senatum superiori die Re-
ctoris scripta audiuisse, legisse et
intellexisse, se ergo respondere, sibi
nunquam in animo fuisse, op-
primendi Rectoris historiam,
quòd autem ultra tempus consti-
tutum eam detinuerit, in com-
modum Rectoris esse factum
propter diversorum nunc Ephe-
morum, nunc Tribunorum, Re-
manicorúmque profectum querela-
et accusationes et multiplices
Senatûs occupationes, Senatum
itaque petere, ut Rector se ad
modicum tempus sustineat, se-
natum brevi effecturum, ~~quod~~ apud
accusatores, ut articulos in hi-
storiâ Rectoris sibi displicentes
proponat, et super his deda-
ra-

rationem Lectoris audiant, quo facto Senatum historiam Lectoris arbitrio restituturum, autil. lud, quod æquum fuerit, facturū.

Appendix Authoris.

Quod Senatus nunquam in animo habuerit opprimere meam historiam, omnia acta contrariū docent, quod item non tantùm Essmannorum et Tribunorum hæc causa fuerit, verùm etiam Senatus, quæ etiam Senatus patientia ad declarationem artic. culorum mihi à Ll. propositorū audiverit, in explicatione et dic. cussione eorundem audietur.

Acta

Cùm autem video meo opere me dispoliatum, et Senatum hoc agere seriò: etsi verba aliud sonent: me reiapere nunquam, meis sumptibus et impensis

ali.

aliquot adolescentes ante festa
natalitia conduco, qui mihi ex
libro, quem Dominus de Aurefeld
accepta restituendi cautione chi-
rographaria mihi commodaverat,
aliquot historias exemplaria de-
scriberent, quorum unum Reve-
rendissimi Colonienſis, unum E-
lecti P. Episcopi, unum Valde-
biana familia, unum Electo-
ratus Moguntini, unum Dominorum de Capitulo, unum
Nobilitatis et unum Civitatis
Archivo donare constituera,
sed Senatus antequam absolvis-
sem laborem illum subvertit,
exemplaria intercepit, intercepta
ad se transtulit, me capit, ca-
stum adhibitis custodibus in
carcerem conclusit, et Westpha-
lico more mecum egit.

Anno 1575.

A.

Acta

Senatus per ministerum suum 4. Februarii me ad Curiam familiariter vocat, quaedam enim mihi ipse proponenda. Ego nihil mali mihi suspicans continuò cum M. Stezrico à Herxbrock ejus anne meo filio adsum, sperans me librum meum tandem accepturum; ibi dum Reinardus Hattorf Hammonensis, Syndicus nomine Senatûs excusatur, Rectorem ideo ad Curiam à Senatu vocatum, ut audiat articulos erroneos ex historia sua decerptos, in quibus falsa pro veris referens, enormiter peccavit et deliquit; Senatum, totámque Rempubl. Monasteriensem graviter offendit atque læsit.

Articuli erronei:

1. Primo loco Rector graviter peccavit, quòd in Chronici sui de

de Ottmannis singularem statum fecerit, ipsósque ab Equestri ordine sejunxerit, cùm illi non minùs sint Nobiles, quàm qui sunt in equestri ordine.

2. In hoc quoque peccavit Rector, quòd munitionem urbis, imo latitudinem & profunditatem fossarum descripserit.

3. Rectorem etiam errâsse, quòd scripserit filias Ottmannorum ad ovenobium Transfluvianum non admitti

4. Rector perperam scripsit Monasterium Transfluvianum habere asylum & alia quædam privilegia in urbe.

5. Tio malè à Rectore scriptum. Habitatores in Oppido Rogino &c. esse immunes à servitiis & muneribus publicis.

6. Malè quoque Rector quos-

dam

dam appellavit seditiosos, qui
tamen anabaptismo non fuerunt
addicti.

7. Perperam itaque etiam à Rectore scriptum est à Senatu Judicii Principi adjunctos esse Assessores, cùm ipsi sint judices.

8. Sic malè eodem loco scriptum appellationes ab inferiori judicio non ità appellationes, sed ità relationes et reductiones ad Senatu devolvi.

9. In hoc quoque Rector peccavit, quòd scripsit in Judicio Dei, graviatûs, flagitia nunc non suspendio, ut olim, sed pecuniâ puniri.

10. Rectorem quoque erràsse in hoc, quòd scripserit domum Mechanicorum vulgò Lutheriâ appellatam fuisse Synagogam Sathanæ, et multos in eâ nodos connecti, quos Senatus vix dis-

fol.

solvere queat.

11. Male etiam scriptum à Rectore ex pecuniâ arcali intelligi officiorum fundos, ad Capitulu pertinere, cui illa penditur.

12. Rectorem male egisse quòd morem pingendarum placentarum qui in novi anni principio, inter amicos et vicinos, in urbe passim celebratur.

13. Siu Rector Senatum ossendit, quòd descripserit creationem Senatûs et officiorum distributionem.

Discutionem 13. horum articulorum loco commodo, sive hic sive alibi inveniet.

Lectori horum articulorum copia et tempus adeo respondendi ad proximum Senatus conventum.

Ea res sumitur in deliberationem et me digresso Senatus consul,

Dat

dat, hinc respondetur, Senatum
tria Rectori omnino perficienda
imponere.

Primum omnia exemplaria,
recens descripta, cum eo, unde de-
scripta sunt, continuò Senatui
tradet, inde per juramentum suum
recipiet, se omnia exemplaria
hujus historiæ, quæ exstare scial,
Senatui traditurum.

Secundo Rector revocabit
omnes errores in libro suo commis-
sos, qui supra sint enumerati,
et fateri debet se errâsse, librumque
correctioni Senatûs submittere.

Tertio Rector debet inobedi-
entiæ suæ nomine cum Senatu
transigere.

Appendix Authoris

Hîc videsamice Lector, quòd
Senatus nihil ad petitionem
me

meam responderit, sed sui / de
more suo / intollerabilibus decretis
iterum me affligat, nihil interim
pensi habens, quo jure id fiat, vel
faciat, admonuisse merito vos,
o Patres exemplum Josaphat,
Regis Judææ, qui constituit judi-
ces terræ præcipiens eis, videte
quid faciatis: non enim hominis
exercetis judicium, sed Dei, quod,
cunque judicaveritis, in vos redun-
dabit, movisse quoque vos pela-
gii ad benignum Archiepisco-
pum scriptum, ubi sic inquit
unicuique. Erit demum erit
ne aliquem injuste persequatur,
judicet vel puniat, ne se sum per-
sequatur. Cur precor articu-
lorum superiorum copiam, et
petitam dilationem ad illos
respondendi ad proximum se-
natûs conventum, mihi dene-

gatis?

gatis? cur prevvrim mihi absque
justâ cognitione inferbis? Hæccine
Senatus Vestph aliis consuetudo?
Sæpe fidem mei libri restituendi mi-
hi addictam à vobis imploravi et
ursi, sed mea familiari admonitio-
ne nihil impetravi. Deinde cum
super addicta restitutione mihi inte-
ger annus sesse elapsus, necdum li-
ber mihi restitueretur, meo ne fructu
historico prorsus spoliatus esse m,
meis sumptibus aliquot exempla-
ria iterum describere cœpi, et cum
ferè opus absolvissem, hæc tria de-
creta per me necessariò absolvenda mi-
hi obtrusistis.

Primum ut omnia exemplaria
etsi imperfecta adhuc, nullâ impen-
sarum mentione factâ, vobis trade-
rem, quam autem æquum sit, ali-
ena diripere sine impensarum et
laborum refusione piusLector judi-
cet, quod etiam adjicitur, me quoque

spe-

per juramentum omnia historiæ illius exempla, quæ passim exstare sciam, vobis tradere debere, quam hoc sit impossibile, nemo non videt.

Quod item in secundo decreto dicitur, me superiores articulos et errores revocare debere, et fateri me errasse, librumq; correctioni Senatûs submittere, quid aliud est, quàm ut Senatus me cogat, verum dicere falsum, album, nigrum, Lucem, tenebras, cum omnes articuli sint verissimi. Librum vero correctioni Senatûs submittere, quid aliud est, quàm Judicii indocto, imperito, crasso, et stupido, agresti studii mea scripta corrigenda mittere. Sic aim est contentio inter Jovem et Lunam: ut est apud Ovidium: constituitur Judex Jmo, cui mons satis magnus et crassus, sic apud Ludovicum Vivem in exercitamentis latinæ linguæ col-

lo-

loquio 8vo cum epistolis et contro-
versia de cantu inter Philomelam
et Cululum, et cum de sono aurium
objecto potissimùm ageretur, consti-
tuitur judex animal bene auribum,
nempe sanigerum pecus Arcadiasm
hoc est asinus Deus bone ceculiense
de colore judicabit, tunc corrigesea,
quo vera sunt? quo ergo futura ista
correctio alia, quàm ut vera tollat,
et falsa substituat? Tunc corriget
et emendabit non intellecta, quod
autem non intelligat mea scripta,
satis in discussionibus articulorum
liquet, tua igitur correctio nihil ac-
cubuerit, quàm corruptio, depra-
vatio et tumultuaria confusio,
quando tandem futura critica
correctio, cùm liber meus à te cor-
rigendus jam ultra annum sub
incude jacuit et malleorum vestro-
rum ictus miserè sustinuit. Omni-
potens Deus Senatus Monasteri-
ri,

rienſis correctionem hiſtoriarum
clementer avertat, alioquin Deus
bone, magna hiſtoriarum paſsim de-
pravatio expectanda eſt, quicun-
que ergo ſuam incorruptam velit
eſſe, eam Senatui Monaſterienſi
corrigendam non committat.
Porro in tertio decreto dicor me
inobedientiæ nomine trangigere debere,
hacine precor eſt inobedientia urge-
re ſuam reſtitutionis libri mei ā le
mihi addictam, necdum ſervatam?
hacine inobedientia inſiſtere offi-
cio hiſtorici et ſcribere verum? Imo
potius inobedientiſsimus cenſendus,
qui Deum veritatis oppugnatione
gravisſimè offendit, qui alium ad
mentiendum vi ſuæ tyrannidi
impellit, qui profuſā ſuā audho-
ritate facit lucem tenebras, album
nigrum et verum falſum, qui inſon-
tes actionibus intolerabilibus excu-
gis exercitat et tandem devorat?

nunc

nunc tandem tecum expende, uter, nostrum inobediens coram Deo, ego ne qui vera scribo, an tu, qui veritatem supprimere contendis?

Acta

Cum ego contra superiora tria decreta Senatûs, in excusationem mei dicere quædam inciperem, Consul Flotius adeo irâ exarsit, ut insedili suo editiore exsultaret, dicerétque, contra me non esse disputandum, dixi ego, ne Consul commoveatur, nos Bürgermeister, Sünas ist süss.

Appendix Authoris

Cùm Christianus Magistratus veneficum, adulterum, furem, pœdonem, latronem, imò turpissimum sceleratissimum quemquam accusatum ad defensionem causæ ita, ut jure divino & humano admittere debeat, qui sit Domine Consul, quod sit insaniæ? quæ teste Ennio initium est insaniæ? exc.

exsilia, ut beneficium illud mihi
divinas? quod contra me non esse dispu-
tandum clamitas? memor fuisses sen-
tentiae Ciceronis I. Officiorum, ubi
inquit prohibenda est ira in puniendo,
nunquam enim iratus, qui aliquem
dixit adjudicem mediocritatem teneb[it],
quae est inter nimium et parum ca-
vendum, est igitur ne major fit poe-
na, quam culpa, hactenus Cicero,
ad haec memor fuisses, quid Festus
praeses Actorum 25. dixerit, non
est, inquit, Romanis consuetudo
damnare aliquem hominem pri-
usquam accusatus, praesentes habe-
at accusatores, locumque defendendi
accipiat, ad abluenda crimina
nonne in eandem sententiam Ni-
codemus Joannis 7. nunquid lex
nostra judicat hominem nisi au-
diverit ab illo prius et cognoverit
quid fecerit? ideone disputatione

sub-

subterfugiebas, quòd de victoriâ forte
dubitares, et causa tua diffideres, cum
me veritate fortissimo clypeo muni-
tum, te verò mendacij ſiculneo pro-
fidco ſeptum intelligere, non esse vere
virtor/: este Cicerone :/ qui iratum
die flagrantis, frenum nesàt impo-
nere, vere pectoris motus, et ratio
te regat, nam idem Cicero pro Planco
inquit, semper iniquus Judex est,
qui invidet et favet, imitarerij se
natore et Consule prisca virtutis,
qui tranquillitati et virtuti stu-
duerunt, qualis Hermannus Te-
cedenus fuit, qui virtute suâ provo-
gationem consulatus sui ad mul-
tos annos ad vitæ finem meruit,
qui viva imago virtutum fuit,
qui affabilis, benignus et nihil hu-
milis à suo colloquio non repulit,
qui neque imos neque summos aver-
satus est, qui pauperibus nunc

neque

neque dextrum, neque sinistrum
latus, nunc neque cervicem loquenti-
bus obvertit, sed faciem benigniorem
semper exhibuit, et patienter exau-
divit, qui more Galli accurrentis
collum inter loquendum non con-
torsit, quod intolerabilis fastus est
judicium, qui non lubricis, vagis
et scintillantibus oculis collimavit,
quod est inconstantis, qui ad truci-
lentum obtutum vultum non com-
posuit, quod et Tyranni, qui non
aliud ore sonavit, et aliud in pectore
gestavit, quem vivum omnes boni
suspiciebant et venerabantur, quem
mortuum non tantum tota Res-
publica, sed et muri, viae, portae et
silices platearum lugebant, cujus
claris simi viri morte lumen Civita-
tis, prō dolor, exstinctum est, qui
tam pacis conciliandae, quam sedi-
tionis componendae Author sem-
per

per fuit, hujus inquam vestigia imi-
tarerij, ille virtute sua tibi præluxit,
tibi exempla modestiæ, non sævitiæ,
veritatis, non mendacii Laudem
Reipubl. pace et virtute bene consti-
tutam et stabilitam reliquit regen-
dam, Tu vero fastu, tyrannide, op-
pressione innocentium, bonorum virorum
profligatione, paulatim exactis
omnibus et mendaciis bene constituta
paulatim in exitium præcipitabis,
esse cum tuis Laudem perdes, nam ut
Poëta Lucanus cecinit; in se magna
ruunt, lætis hunc numina rebus,
crescendi posuêre modum. Consulis
officium est, ut Herodoti exemplo
probatur, subditorum et proxi-
simum de Reipubl. bene meritorum
gemitus et innocentiæ defensio-
nem benigne exaudire, tu vero
impatiens contradictionis, non ad-
mittis eos ad responsionem Heer-

denus

denus vir veranda Senecubus Stanny
mutarum rerum experientiâ prædibus,
antiquæ pietati et religioni et pacis ad-
dictissimus fuit, tu verò homo novus,
novæ religionis amator, promotor,
Cleri persecutor, impatiens contradi-
ctionis, impatiens pacis, intestinis
odiis flagrans, nova semper anhe-
lans, et quæ nunc nova sunt, facile
tibi senescunt, surgúntque nova com-
miniscenti, semper ex ea mente irre-
quietâ, et ne nihil habeat exercitii,
tu gaudes exemplo Julii Cæsaris
minâ fecisse viam, tu quæ pace et
tranquillitate consequi potes, ma-
gis ea motibus consequi majus,
quæ tuo arbitrio in historiâ meâ
mutanda aut omittenda religui,
ea maluisti magno modo, captivi-
tate mei, mendaciisque exactioni-
búsque tibi comparare, quam
pacifice, imitareris meritò exem-

plum

ipsum Samuelis, qui inquit, forte
de me testimonium coram Domino,
cujus tuli bovem et cujus accepi asinum,
quem calumniatus sum, quem con-
culi, aut de cujus manu accepi pre-
tium, dixerint tibi, non es calumniatus
nos, nec accepisti quidquam de ma-
nu ullius hominis, vides, quâ inno-
centia Samuel hic proditus fuerit,
qualis à populo suo habitus sit; nunc
è diverso cogita, qualis tu habearis,
tu quidem non abstulisti mihi in-
quit asinum aut bovem, sed ducen-
tos daleros, quod verò non fueris ca-
lumniator, tu forta sis affirma-
bis; at populus et ego diversum
sanimus, nam veritatem manife-
stam opprimere, et meam famam
falsis criminibus et mendacijs im-
pudentissimis convellere Job,
jurare, si hoc non sit calumni-

ari

ari, non video, quid sit calumniari,
quo animo prisci illi Senatores et Con-
sules fuerint, quo verò tu cum tuâ
factione sitis, totus mundus jam
videt, parrisiam non est liberam
loquendi facultatem mihi in
Senatu ademisti, defensionem
jure naturali et civili concessam
mihi præcidisti, quo jure, quave in-
juria hoc feceris, mundus jam videt,
tyrannidem tuam in bonos viros,
qui Reipublicæ profuerunt, nunc
sentiunt omnes et amentiam tuâ
admirantur, neque tamen te hu-
jus factipudet aut pœnitet, istane
Ethnannorum fastui et amabili-
oni gratificari? ut innocentiam
et veritatem opprimas, et men-
dacia in illorum gratiam im-
pudenter contra propriam con-
scientiam tueari? Si
Darius Rex Persarum, quam

vis

vis innocentem scirel Danielem, ad
instantiam tamen Satrapparum,
conjecit ipsum in lacum Leonu,
ita Alii aiunt scias me veritatem
scripsisse, tamen suggestione
horum Satrapparum conjecisti
me in carcerem, ut iis applaudas,
sic ad petitionem Sabbatiui sic,
vobis Joannem Baptistam de-
collari jusserat, natura quidem te
o Consul ad hanc amentiam et
tyrannidem exercendam inuitavit,
et fortuna animavit, ut ex meo
malo te authore mihi illato, non
dolorem sed incredibilem voluptate
percipere, tua ergo voluptas, meum
dolorem, et meus dolor tuam volu-
ptatem auxit, quos quaeso tui
consilii et facti habes authores
quos consultores, nisi accusato-
res meos, nempe Christianos fa-
ctu

sive turgidos exhorum odio ego con-
tra jus prograror, ab his tu pendes,
his tu adularis, horum ordinem
novis tuis insignibus anhelas, sis pro-
inde homo novus, admirator vetus pro-
prio, cum alii sint antiquâ virtute
& origine nobiles. Eò hoc non dico Do-
mine Consul ut invidere tibi nobilita-
tem videar, sis Ordinis, sis nobi-
lis de Equestri ordine, sis, quicun-
que velis, modo vulgi id persuadere
possis, ut et te talem æstimet, Ordi-
nem vel Equestrem in tuum
ordinem recipiant, ideóne externam
mercaturam exerces, ut te in nu-
merum eorum, qui simili mercatu
rà nobilitati sint, ingeras, profectò
hæc vulgi via est ad nobilitatem,
sed inertium habeo, pudeat an pige-
at magis hæc dere plura dispu-
rere, reliqua pio lectori æsti-
manda relinquam.

Acta

Acta.

Ad defensionem itaque causæ meæ non admisi; sed cum in continenti, pro tribus istis decretis fidejussorum copiam habere non possem, deductor ad domum Myrtedam das Gruet, Carus, atque ibi clausis foribus duobus insuper ministris publicis asservandus committor, donec fidejussores constituerem, me superioribus arti, culis satisfacturum.

Appendix Authoris:

Gravissime Cicero dixit nihil esse, us senescere gratia et injuria memoriam esse tenacissimam, beneficii vero brevissimam, quantam Reipub: vestræ præstiterim gratiam, non so, lum cives vestræ urbis: verum etiã circumfusæ civitates passim nove, runt, cum partim vos, qui honores geritis, et liberos vestros, civiumque ac externarum nationum juven,

ventutem, bonas literas ac mores fide-
lissimè ad annos jam 23. docui, à ru-
dij ad virtutes magnis vigilijs et labori-
bus retraxi, hoc beneficij et muneris
docendo, et erudiendo juventutem Reip.
vestræ præstiti, quo nullum majus,
melióve afferre possumus. Teste
Cicerone 3. de divinatione, docui
vos natandi artem, vos autem mede-
mergere vultis, vestræ urbis famam
et decus, ærarium publicum, civiumq;
commoda sine ullis impensis vestris
auxi, quotquot ferè aureorum millia
studiosi adolescentes nostram scho-
lasticam disciplinam secuti, in
urbem vestram singulis annis intu-
lerunt? quot altercationes inter
rixe et studiosos scortaq; intercepi,
intercepta ne ad Senatum, aliúsve
negotij implicitum deferrentur,
pacificari, pro hisce laboribus
et studijs meis nihil præmij præ-
ter malam gratiam, carcerem

et

et duentorum Florentinorum mulctam
mihi á vobis impositam et rigidissime
ad ultimum quadrantem á me exactam,
iam repono, idem dicere possum, quod
Themistocles cum ab Athenienſibus con-
tumeliâ afficeretur, quid tumultua-
mini, inquit, adversus eos, á quibus
saepe numero fuistis aspecti commodi?
Solatur me Aristidis Ducis Athenien-
sium exilium, qui ideo patriâ pulsus,
quòd praeter modum veritatem et justi-
tiam defenderet. Solatur me Scipio
Africanus, quem ingratitudo Roma-
norum fortè exulare coëgit, et in
exilio mortuus, sepulcro suo inscribi
jussit: ingrata patria ne ossa quidem
mea habes, ille cineres suos ei ne-
gavit, quam in cineres collabi non
est pressus, solatur me fortuna
Furii Camilli, qui in columitati
et felicitati Romanae plurimum
studuerat, missus tamen est

in

in exilium, ferreis / ut Author est Vale-
rius Maximus / sententiis eo maxime
tempore, quo solatiis magis allevā-
dus erat, quàm damnis onerandus
solatur me Manlius, qui totam Rem
publ. pene oppressam à Gallis oc-
cupato Capitolio liberavit, quem da-
mnatum de Saxo Tarpejo praeci-
pitem dederunt. Solatur me Sci-
pio Nasica, qui Tiberii Gracchi
vim et oppressionem Reipubl. remo-
vit, sed postea peregrinum secessit,
et quod vitae superfuit, sine ingrato
patriae desiderio peregit. Solatur
me Lentulus clarissimus et ami-
cissimus Reipubl. qui aventino
ab Gracchii nefarios conatus mul-
tis vulneribus acceptis repressit, et
libertatem civilem obtinuit, haec
mercedem tulit ut in urbe non
moreretur, petivit a Dijs immor-
ta-

Salibus, ne unquam à ingratum popu-
lum reverteretur, solantur me præte-
ea innumera ingratitudinis exem-
pla: nam Saul à David multa
beneficia accepit, tamen à quibus
dum eum quibus modis potuit, labo-
ravit. Sic Jonathas nisi fortes
armatos, qui liberaverunt Regem
Demetrium de manibus Antioche-
norum, et postea alienavit se Deme-
trius à Jonatâ et non retribuit ei se-
cundum beneficia, quæ sibi præbu-
erat, et vexabat eum valdè. Solatur
me Paulus, qui ingrati fuerunt pa-
rentes Philonissæ, à quâ ejecerat
spiritum immundum, utinam
in ingratos severissimè animadver-
teretur, simul apud Persas ut Xe-
thon est Xenephon, existimem
fore enim ingrati Deos, parentes, pa-
triam, amicos negligere, sic et
Pitagoras monet, ableganos, rejici-
endos

ingratos esse, atque quidem,
nam ut Valerius Maximus testatur
dandi accipiendi beneficii commer-
cium (sine quo vita vitae hominum
exstat) perdit et tollit, qui quis be-
ne merito parem gratiam referre
negligit, de vestrâ hac urbe hoc
solum gloriari possum, quod carcere
sortitus, et aureis florenis mulcta-
tus sim, sine bene meriti, sed dena
sunt praemia? sine amicos fole-
tis beare? cogitatisne, innocentem
condemnare detestabilius esse, quam
nocentem absolvere? etiamsi mor-
tis supplicio (quo absit) dignus fu-
isset, ante acta tamen vitae inno-
centia et beneficium Reipubl. pra-
stitum remissionem à crimine me-
ruisset, ut Adrianus ille Romanus ob
recens in Reipubl. beneficium à
sorore sua vere absolutus est.

ob

ob quam causam Patrem me ad carce-
rem et ad mulctam tam grandem con-
demnastis, vos accusatores et Judices,
nonne respondebitis? quia scripsisti
veritatem, quam nos ferre non possumus,
veritasne igitur me in carcerem con-
jecit? sic est, sed audi quid scriptura
dicat, mendacium fugies, iterum
verbum mendax in ore tuo detestabitur,
iterum non contradicas verbo veritatis
ullo modo; at objicies mihi illud Jo-
cabi, obsequium amicos, veritas odium
parit, si veritatem non dixisset Ba-
ham, Baldach Esse Moabitarum
ipsum honorâsset, si sonatas non
narâsset verum, Jehimitis non co-
actus fuisset fugere, et patriam hâ
deserere, si sonatam Jephte non
excusâsset, David innocentem
Saul non fuisset in illum ira com-
motus, Achab non odisset Mi-
cheam Prophetam, si veritatem

non

non prophetâsset, Achior non ab Holo-
ferne fuisset neci destinatus, si bona non
diuisset Israëlitis, Daniel non fuis-
set in lacum Leonum conjectus, si Sa-
cerdotem et Belum Deos esse professus
fuisset, Sedechias librum Hieremiæ
nec non combussisset, speranş se eo
modo librum intercepturum, nisi fu-
isset offensus veritate libri, in quo vera
de civitate Hyerusalem dicebantur,
Joannes Baptista non fuisset ab
Herode decollatus, si non dixisset
veritatem, Pharisæi non ejecissent
sentoecum natum à Synagogâ
suâ, neque Stephanum lapidibus
obruissent, si veritatem ei liberius
non dixisset, qui igitur plurimis Deî
dei amicus esse, moribus alienis obse-
cundet, caneâque jucula per eum,
auricula tenora mordaci radere vero,
si Tu quoque veritatem obticuisses,
non te in carcerem conjecissemus,

neque

neque mulctam talem sibi imposuisse, mus, quis proinde Terentium non bene locutum videat? obsequium amicos, veritas odium parit. Profecto Patres haec vestra argumenta ea tripode Apollinis inter imperitos prolata esse videntur, et insignis haec est agnoti coeci deglubri, alio, ilane ob corporis salutem con, servandam, in animae aeternum de, trimentum nemo adigi utemur, qui non libere veritatem pronuntiat, quam libere pronunciare oportet, aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere convenit proditor est veritatis, et teste Menandro, semper est optimum vera loqui, ac ut Olym, pias Author est, veritas, coeli civis est, a sola Dei fruitur convictu, Men, dacii autem, serpens et draco, ille antiquus Diabolus fuit author, men, dacionum ergo amatores et promulo, res? at vos Patres fruisticae cujus sint

fy"

Synagogâ, bony Lector ex Joanne
in suâ Apocalipsi cap. 2. et 3. fa-
cilè judicabis, Terentii Sententiam
quam vos portasis urgebit: / à sapi-
entibus improbatur, nam assentator
debet obsequium, quo vulgaris amici-
tia constat, amicus autem veritate
quare ista magis theatra, quàm offi-
cio et honestate digna est, quid etiam
Cicero in dialogo de amicitiâ sen-
tiat, vos intelligite, sed nescio in
quit, quomodo verum est, quod in
Andriâ familiaris meus Terentius
dixit obsequium amicos, veritas
odium parit, molesta veritas est si-
quidem ex ~~caussa~~ causâ nascitur odium,
quod est venenum amicitiæ; sed
obsequium multò molestius, quod
peccatis indulgens, præcipitem ami-
cum ferri finit, maxima autem
culpa est in eo, qui et veritatem asper-
natur, et in fraudem obsequio im-
pelli

pellitur. Expendite ergo Patres, quales fuerint, qui veritatem ferre non potuerunt, et qua tandem pœnâ affecti sint, qui in mendacio commodum proprium cum aliorum incommodo ex proposito quæsiverunt. Christus mendacium vehuit, vestro autem exemplo præmittit, ubi parere dum sit, judicet pius Lector. Pilatus gonas interrogatus, quid Deo si mile faceret homines: respondit: cum veritatem exercent, vos autem cum filij ex patre Diabolo perse quentes captivitatibus et mulctis vestris veritatem, et defendentes mendacia; cui similes filij, judicate vos ipsi, sed ne ego vobis bilem moveam, supersedeo pluribus vobis scu agere.

Acta

Cum diterem me non posse in tria illa decreta à Senatu mihi propo sita

sibi consentire, cum impossibilia
contineant, ad quæ nemo obligetur,
detineor capitis per noctem in sequen-
tem diem, interea nihil gantur arti-
culi primus et tertius hoc modo:
Rector debet per juramentum sua
omnia historica sua exemplaria,
quæ exstare sciat, ad se transferre,
et Senatui tradere, quatenus tamen
fieri possit.
Secundus manet immutatus; sed
Rectorem revocare debere errores
in suo libro, commissos: quos enume-
raverit Syndicus: et alteri se erratæ,
librumque correctioni Senatûs
committere.
Tertiò Rector debet cum Senatu
inobedientiæ suæ nomine transigere,
cum gratiâ tamen.
Super his articulis illi nitigatis
obligaverunt se pro me Theodorico
Zwingerio Typographo ac Civi
nimis hypotheca fide jussores mei.

Inde

Inde cùm non de vindicandâ capti-
vitate juramentum â me exigerent,
Joannes Volbrandi in sedile se collocat,
lictorémque, quantum cognomine,
interrogat, an jure sibi liceat judicia
necessitatis causâ celebrare. Respon-
det Lictor, Domine Judex, cùm au-
thoritatem â Deo et mandatum â
Consulibus et Senatu Monasteriensi
habeas, pro jure decerno, te posse ju-
dicium necessarium celebrare.
Illi etiam videt, quòd ex Senatu, se-
natus Judicem sine authoritate Prin-
cipis constituat, regalia non cu-
rat, sed exultat, sine præstito
juramento de non vindicandâ
captivitate 5. Februarii post
quintam vespertinam carcere li-
beror.

Appendix Authoris

Consensum horum articulorum

vi

vi compulsum, à me extorserunt, si enim carcere liberari volui, Avaro in acerbiorem detrudi atque capitis judicium subire: ut mihi Syndicus in carcere dixit, hanc scilicet causam esse capitalem, ajus senatus habet, ad institutionem à Doctore quodam Centum et Viginti quinque Valerij emptam: neque enim aliter carcere liberari potuissem, nisi justo metu compulsus ista promisissem, quam autem rabiem sit, quod quis justo metu: ut carceris: ad damnum promittit, docet prætor Edictum in libulo, quod metus causa et jurisconsulti in L. qui in carcerem 3. eo, et Cicero lib. 1. officiorum asserit, quidquid promittitur per eum, qui per vim in carcerem detruditur, nullius momenti esse, sed dicebij Patres,

vos

vos jure Magistratûs hæc egisse,
intelligite ergo quid L. continet §:
quod met causa dicat, qui vi inquit
aliquem compellit, etiamsi Magistra-
tus sit, dum id illicitè faciat tenebi-
tur hoc judicio, & rectè quidem, nam
hæc adhibito: quod met causa: ex vi
compulsivâ nascitur, quæ necessita-
tem imponit voluntati contrariæ,
cogitque id facere aliquem, quod
non faceret, si esset liberi arbitrii,
id eo jus vult violentam confessio-
nem & promissionem non obligare
15. q. 6. ca: 1. & 2. item confessio
per coactionem extorta non
præjudicat, & juris consultus in-
quit, nihil tam sensui contrarium
esse, quàm vim & metum, quem
comprobare contra bonos mores est,
quæ autem contra bonos mores
& jus fiunt, pro infectis haberi
de-

debent, pacta quidem et promissa
servanda sunt: teste Cicerone 3. offic.:
si necui nec dolo malo facta sunt, si
etiam ibidem inquit, illi promissis
standum non est, qua coactus quis metu
aut deceptus dolo promiserit, item
inhonesta vel turpia metu extorta
non sunt servanda; mentiri est in-
honestum et turpe, ergo mendacium
metu extortum non est servandum,
majorem probat Cicero 1. officiorum,
ubi inquit, quod quis metu coactus
promisit, non est servandum, multo
minus, qui turpia promisit, coactus
servandum, item in malis promissis
fidem non expedit servari de Reg.
juris in 6. minor in superioribus
et subsequentibus probata est. Quæ
igitur me ad veritatis palinodiam
quâ in re ego quidem peccavi, sed
vobis Authoribus, coactio autem
voluntati mea contraria, excusat

me

me de peccato, vos autem nulla lex excusat, qui estis peccati mei auctores, qui peccatis alienis vos involvistis, qui carcere me cogistis, ut veritatem dicerem errorem, albumque nigrum. Audite quid Cicero de Officiis dicat, nihil turpius esse vanitate, et ut pulcherrimum est vera videre, sic pro veris falsa probare turpissimum; qui ergo turpitudini se implicuerunt? ego ne an vos? vestra, quae providi estis, prudentia judicate.

Acta

Die 7. Februarii Senatus fidejussores et me ad auriam vocat, ibi Syndicus proponit: cum Rector promiserit se superioribus tribus decretis satisfacturum, et ejus nomine fidejussores sint instituti, Rectorem ergo huc vocatum, ut his

pio satisfaciat.

Primum itaque coactus sum jurare, me primo articulo seu decreto pro posse satisfacturum.

Deinde Ossmanni caterwatim gladiatores creati adsunt, et in pleno senatûs concessu per Oratorem suum Nissingium rursus querantur, scilicet, quod male ipsos ab Equestri ordine sejunxerim, cum non minus sint nobiles, quàm Equestres, se itaque à Senatu petere ut is me ad palinodiam adigat.

Cum hæc agantur Bernardus Prosta Ossmannus eo anno in decanum electus in hæc verba erumpit: tu, inquit, es falsus historicus, nam quod veri sumus nobiles, definitivam habemus sententiam, et nisi in gratiam Senatûs fuisset prætermissum, caput tuum jam dudum vulneribus fuisset confossum. Quam quam fidejussores tacendum mihi

esse

esse consulerent; petivi tamen à Se-
natu in liberâ urbe, contra vim defen-
sionem, etsi ea mihi negetur, ad-
stari non queat, me alium Senatu
necessario quæsiturum, ea quo mihi
ea non negetur. Ad quæ Senatus,
an quidquam contra pacem publicâ
mihi contigerit? Ad quæ ego: Senatus
jam satis audivisse, quid adversùs
me in animo habuerint. Ad quæ
Senatus: Se mihi defensionem non
aliter polliceri, quàm reliquis urbis
incolis; si ergo quidquam contra pa-
cem publicam contingat, ejus
Senatui facerem indicium

Appendix Auctoris

O Homo nove! jam noviter in se-
natum lecte, dic mihi, vidisti unquà
falsum historicum, quatenus histo-
ricus est, quatenus officium historici
exercet, eatenus non potest esse falsus;
nam historici est vera scribere, quan-
do autem falsa scribit, fabularum

poë-

potius scriptor est diuendus, quàm historicus. Ego te cum esses discipulus meus, aliter hæc docui, nunc etiam quid in animo reconditum habeas in senatu erumpit, nunc intelligo verum esse, quod et alias apud bonos viros feroce minas in me satis intemperanter effuderis, scilicet te bombardicis peculis ubi primùm ouurrero, me trajecturum. Sed si Deus pro me, quis contra me? Reputa quæso tecum cum animo tuo, quòd tutius ambitiosus esse posses, quàm labro, minori periculo anhelans nobilitatem quàm crudelitatem et tyrannidem, pastum quam cædem, tunc illum interficies. Vitam illi adimes, qui te bene vivendi præcepta docuit? tunc illi necem meditaberis, qui de tuâ salute sollicitus fuit? si hoc sit opus Nobilitati vestræ, tollatur è mundo vestra ista nobilitas, quæ quidem bonorum virorum machinatur in-

interitum, quæ latrocinij se se con-
laminare proponit, existimâsne te
hoc impunè facturum? tibiné Con-
sifex cum sententiâ nobilitatis tuæ
definitivâ, de quâ multùm gloriaris,
privilegium liberè grassandi in quos-
vis clouidendi contulit? cogitasne
octavum articulum Equestris ordi-
nis exercitii authoritate Imperato-
ris Henrici Aucupis constitutum?
homicidam à nobilitate excludere,
omnique honore privasse, si animo
suo tantum scelus perpetrare statu-
isti, si in hoc flagitium consensisti
coram Deo? qui propositum judi-
cat homicidam imò latronem censen-
dus es, nam in suggestione peccati
semen est, in delectatione fit nubi-
mentum, in consensu perfectio, et in
ipsâ deliberatione jam ut Tullius inquit
facinus est, & officiorum prodi-
tione, etiamsi ad id non perveneris,
ac non exitus rerum solùm, sed ho-
mi-

minum consilia legibus vindicantur,
at tu dices, ego injuriam mihi, meis,
que illatam vindicabo. Christus
verò dicit, mihi vindictam, ego dico
me tibi, tuisque injuriam nullam in-
tulisse, qui vera scripsi, potiùsne veri-
tati tuisque offendere? ego profe-
ctò nullius famam mendacij convitij
tasi, sed veritatem nudam descripsi,
quam qui ferre non possunt, de quâ sint
synagoga, tu ipse judica, sed Deus
mentis tuæ consilium et propositum
mutet, et ex Saulo fatiat te Paulum,
reprimatque animo concepta tuam
tyrannidem.

Acta

Stinc Joannes Voltaefus hospes in
clave, albisque bovum et Hermannus
Pfouabeus pellio, Tribuni plebis Fu-
turum Magistratus stipati, fatis confi-
denter in Senatum prodeunt, ibi
Juni bubulam boat, pellio verò dicen-
da suggerit, et inspirat: me in Rem-
publ. Monast: peccasse, quòd in hi-

sto-

Subriâ meâ narratione, de domo Subriâ, in quâ plebs cum Tribunis consulere consueverit, Synagogam Sathanæ fecerim, cum in eâ viri illustres, et insignes semper fuerint, quorum honori et famæ injustè detraherem, se quæ à Senatu postulare ut me ad pallinodiam compellat.

Ego verò, post impetratam veniam, ad hanc accusationem respondeo: scripta mea de domo Subriâ esse intelligenda de tempore, quo sub Anabaptismum fuerit, quo etiam Synagoga Sathanæ fuerit, dolesque etiam lucubrationes apud Prophetas et in aliis scripturæ locis exstare, et in exemplari, quod Senatus habeat, hæc verba esse scripta, sub Anabaptismum talem fuisse domum, an non hæc intelligant?

Nihil tamen hæc verba mea apud imperitum et rudem populum, qui jam cum Othmannis in exitium meum conspiraverat, mihi pro-

qr.
fuerunt, nullum enim verbum benigne
est excaudit um Intellectum.

Appx Authorij

Huc pertinet illud Ciceronis pro Rosio,
vulgus inquit ex veritate pauca, ex
opinione multa estimat, illud pro
Plancio: populus si judicat, non de
delectu aliquo aut sapientia ducitur
adjudicandum, sed impetu non minus
quam aliquando etiam temeritate,
non est enim consilium in vulgo, non
ratio non discrimen, non diligentia,
semperque sapiens ea, quae populus
ferret ferenda, non semper laudan-
da duxerunt. Idem Cicero pro Mu-
reno: populum instabili Cui ipso
comparat, non est igitur mirum, si
discrimen temporis non interno scat.

Acta

Quid multis? metu acerbioris carce-
ris coactus sum N. superiores arti-
culos contra conscientiam meam;
cum scirem eos esse verissimos: / ap-
pel-

pellare errores, & ab errore recantare,
& librum meum correctioni Senatûs
submittere, hujus submissioni & reo-
cationi instrumenta dam Senatus
quam Rßmanni & Tribuni plebis &
ab Arnoldo de Spordingo Notario sibi
dari postulant. Unde 14 Aprilis
Senatus me iterum cum fide jussoribus
ad auriam vocat, absente Hyeronimo
Bongiunta cum Zwifelio adsum,
ibi hinc Syndicus jussu Senatûs pro-
ponit: cum Rectori sibi à Senatu
mandatum, & per juramentum rece-
perit, omnia historia sua exempla-
ria, quæ superesse sciat, quatenus fieri
possit, ad se transferre & Senatui ira-
dere, Senatum igitur hoc conficien-
dum diem 14 Rectori præcise daturo,
& hunc Rectorem quoque exspecta-
turum, quod præterea sibi à Senatu
impositum fuerit. Atque ego
respondeo, me à singulis, quos exe-
em-

emplaria habere starem, petiisse, et simul eorum responsa explico.

Ad quæ Senatus post deliberationem brevem, se superiori sententiæ adhæsurum respondet.

Nox sequenti die ego cum Jo. Jordingo Notario et duobus civibus testibus singulos iterum exemplaria petitum adeo, quorum responsa, cùm nihil impetrarem, Jo. Jordingus consoribit, relaturus ista Senatui suo tempore. Die 6. Aprilis jussioni Senatus satisfacturus iterum adsum adferens, Secretario Authographum libri mei, quod inter fragmenta Bibliothecæ meæ reperi, dicens, illud esse extremum exemplar, quod habeam aut habere possim. Respondet: Senatum hac vice sui copiam convenienti propter multiplicia negotia, non facturum, proinde cum Jo. Jordingo ad diem Veneris

proxi-

proximum redire jubet, qui Senatui re-
ferat responsa eorum, à quibus exem-
plaria postulaverim. Die veneris quæ fuit
19. Aprilis redeo ad curiam, nuncia-
tum est mihi, Senatum ob causas certas
me non posse exaudire, ubi verò Sena-
tui integrum fuerit, se per nuncium
accersiturum. Ego verò non accersor.
Interim pestis in urbe ingravescit,
scholæque prorsus conturbat, cùm
autem juventus planè dissiparetur
in prædium Nidendorp secedo, atque
ibi per æstatis reliquam partem
dego. Jubetur a Scholæ Paderbornæ
fidei moderatio mihi offerius, ac
juscitam in festo Michaëlis anni
1575. gubernacula ad annum inte-
grum suscipio.

Die VI. Septembris cùm Senatus
apud D. Mauritium extra urbem
ob pestis contagionem conveniret,
à fideijussore mei liberationem dare
fidei urgerent, communi consilio
decre-

decretum est: me ob flagitium com-
missum s: quod Senatus vocavit. Ut-
sibi s: ducentos daleros pendere debe-
re, cum instructio Juris in hac mea
causâ Senatui 125. daleris con-
stiterit. fidejussores 14. dierum
dilationem magnâ cum difficul-
tate vix impetrant. Hæc vs 5.
die Octobris mihi à fidejussoribus
significatur. Die 26. Octobris
Filonis à Senatu ad fidejussores
mittitur, ut ad festum Martini
ducentos daleros sine diminutione
ullâ fidejussionis nomine, si peri-
culum evitare velint, solvant. Ego
verò 1mo Novembris Venerabilibus
ac Nobilibus Dominis de Capitulo
Ecclesiæ Paderbornensis, quorum
Scholæ Jam præeram, supplico his
verbis:

Dem Ehr- und Tu-
gendsamen Rectori und
Rath-

vereveſten Herren Thumbe-
chant, und Capitul der Ca-
thedrall Thumbkirchen zu
Paderborn.

Meinen mynnter- günſtigen
und gegiettenden Herren.

Ehr- und Wirdige Edele und Ehr-
veſte günſtige gegiettende
Herren nach Thumbdienſtlicher
Gegrüßung, mein Ehr- Edele und
Gunſten iſt mir Jetzo meinen vnligen-
den nöthen beſchwerlichen, das ich von ehlichen
jahren eine Hiſtoriam, den unſtrefflich
und Catholiſchen Wandandel, ſo
ein Jeder Thumben Capitular und
zu Corbeia verordneter Abt zu ſeiner
Ehr- und Ehrſten, ja zu ſeiner gan-
tzen Religion ſo Ein Zu mercklichen
Nutzen und Schaden gelanget,
gebrauchen, vnd einen Hiſtoricum
Deſcribendum gebrauchen / beſchrieben, dann

dazu

wurde befunden, daß sie darin nicht
leben wolle, solche wolle ich meiner
Obrigkeit zu exekutiren ganz unterthänig
hinfüro mildern Strafe alles unnöthi-
gen, sondern ein ehrbar Weib mit ihrer
ehrbaren Kleidung gelassen, allein wi-
dem meine Ordnung ungehorsam
ungehalten, und verachtet, und
solche müssen mehr allerdings
andern gleich, nehmen sie darin
eine Abänderung, und Enderung
mir oder meinen Commendanten
Martini zu erlangen meinen be-
gangenen Unbild selber gnug-
sam, dieweil aber von einem
ehrbaren Rath also Urtheilen:
Underdß, wenn ungezogen, und
weiter nicht von meine und folgends

mei-

meinen Kinder, und meinen ganzen
Freundschaft infamiam gezeuget, und
in Ihr Verschreibung etliche Wort
Geld gaben, und in infamiam
auch dem Herrn Bruder wollte, welches
were mir ganz beschwerlich, und wollte
viel lieber den Tod, cum Cicerone
de infamem vitam, ist derhalben
mein freundliche Bitt, Ew. Ehrw.
Gest. und gunsten diese meine sach
Rath und christlichen Mitleiden zu
die Ehrw. Herrn gezeugen stelle und
hochgelahrte herren der Rin-
tergesessen Stifft Land Regierung
gebrungen lassen, und die gründliche
Rechtbericht zu thun unbeschwert, gegen
wollen, welche die hochgelahrte Herrn
der Regierung mir als einen
lieben verlichen gutthaten dienen
bey einem ehrbaren Rathschlag wohl
lind: Endsgenth, für Klärung exposi-
tion und interpretation begeh-

ren

ren, und folgends die Morbilli zu schwe-
ren, ein schwerer Tod, die ungewöhn-
lichen Symmen, die Abel pressen mit
unmüglichen Herzklopfung mei-
nen Athem zu erlangen, unmüglich
wollen gehen kan, ungessen ich
ganz kein Lust die Herzklopfung
verlohren, und in seinen Leben noch
Tod, auf den ganzen Tod und allen
Gemeinschaft zu nutz und Wolgefal-
len Ew. Hochedelgeboren
ihr best erklärzeit zu setzen, wo sie
die Herren von Tod zu stelle ge-
meine Verzeyen will wissen zu be-
richten, und warum ich schon in Leibes
Noth: der von mir Gott besitzt:
zu gefallen wären, so solche nun
billig stimmen die heiligen Abel,
Herren, Müse, und Diensten zum
gemeinen besten ungewendet
und hochnöthig zu gemessen,

ein,

ringerlaub Sachen, die sonderlich ge-
genen Ihr. Hern. Adolphs Liebden
und Gnaden, ist also ein ernster Be-
ger ungezweifelt hervorsteht nicht
eine Zuverlässige günstige Antwort
und Verfallung der Allmächtigen
Datum Paderborn d. 1ten
Novemb. 1575.

Ihr. Adolphs Erw. Gn.

gutwilliger Schulmeister
Hermann von Embrock.

Missa est haec supplex ad Rectores Dioecesis, qui apud Senatum diligenter petita exequuntur, hinc Senatus responsum, huic scripto involutum, remittunt:

Scriptum Rectoribus Dioecesis.

Dem Ehr. irrw. Ihr. irrdigen Edelen und Ehrenvesten Ver-

rer

rer Thumdechanten und Capi-
tul der Kirchen zu Paderborn
Meinen besonders günstigen
guten Freund.

Meine freundliche gross-
günstige Vorgrüssung zuvor.
Ehr- und würdige, hoch- und wohl-
gelahrte, insonders günstige hochgeehrte
und gute Freunde.

Euch sie einliegenden Abschrift schrei-
ben ich gn. Ursachen zu haben, wie
dass Ihr gnädigster und Herr der
Herr Münster seliger Gn. Andenken
und günstig alle Zeit bedacht und Wohl-
leben und Ehren gemeint von
verschiedenen Lectoren zu Ihr
Lebzeiten zu Gebühr gehaltenen
Lectionen, ein Anzeigen zu haben,
nun hinzu und nochmals gn. Ihr
also Ihnen zu schreiben zu

soll,

folgenden Punct schließlicher Entschließung
nicht transferiren. Geben zu Münster
am 1. December 1575.

Statthalter und Verordnete
der Regierung des Stifts Mün-
ster.

Responsum Senatus
huius sequitur

An Herren Statthalter und
Verordnete des Stiffts Mün-
ster:

Ewrer zu Ewrer schrifte begeren,
Ewrer pro Syndico über etwan-
de: Stadt den Adsistentz halben, wen
nun den Herr Landvoet, jeder den
Schultheisen zu Hoerstmar zu Beistor
zu sein pflegt. Schultz Capitul daselbst,
über Ewr Supplicando zu Ruegel,
und respective zu batten, wo nun sonst
gemelter Schultz Capitul zu Hoer-
stmar conditionirten wirt mit

ins

inhaltung solches Supplicirens zu Ew.
Ehrw. Wohlw. L. beschriebenen unter
dato den 13. jüngsthabenden
Monats Novembris zu kommen
lassen, und uns solches beschei-
den, und gutes nachrichtliches
geben, Ew. Ehrw. Wohlw. L. wissen,
lassen, daß wir gestalten dinges,
wie und zu was ein ungemeiner
Ehrenschreiber unser Supplicanten A.
einen viel andern vorsein, und
ihnen Kommissarien geben, und be-
stellen, und anzunehmen, daß sie
von sich selber zurücktreten, und sich
selbsten in andere Wege begeben B.
wollen, wir aber ein Ding schaffen C.
und den Supplicanten ihr
Suppliciren, sie sich zu rubrige
Ehrungen, ist dem Ehrenschreiber wol
bewust, wenn dieser ordentlich
Bericht gemacht, und solches wie
Recht an sich mit Konsentirlichen
Umgang

Ungefehrlich und spöttlich konzipiert
und konzipieren lassen, da wir
E. dessen Gnade und Ruhestand Ehren ihre
zugebotten, mit Gnaden Abtrag zu
F. tragen, mit guten Willen und zu
F. ihrer gebotten angenommen,
dieselbe bezogen und ausüben gesehen,
dieselbe aber mit Kredenz und in-
werenden instruction seiner Supplica-
tion zugeordneten Narraten und in-
geschlossen bitt und Anmuthungen
seinen und darzu gestellten vorbringen
H. Entstehen, und darüber ist gesehen, von
denen wir dafür, dafür, als wir
zugesandter Brief zum neuen gro-
ßen mit weissel schreiben mit ihnen
begaben und westen, welches wir
in seinen Wagen genommen, und
uns mit guten Bogen, nicht zu lan-
gen, wir mögen aber mit vorst-
sichtlich Bezug, dass wir und
Supplicanten konnschaften für
und für anzeigen gesehen, und
seid

viel lieber gewollt, daß sie seiner Ver- J.
pflichtung gegen den Verstorbenen Genüge
unsrer Meinung gethan, und da sie
die Historie zu schreiben Lust gehabt und K.
Lust gehabt als einen Historien-
schreiber, und wer kann mehr zu sagen
sich vorsetzen, da jemand wir gesetzt
haben wir auch Obrigkeit und an- L.
dere Personen nicht schelten mögen
haben doch sagen, da es nicht anders
gehen will, nicht hoch und selbst, son-
dern auch wenn die Acten mit gegen-
wärtiger Erklärung geschickt, damit man dann
und dann: gegenwärtig das sie nicht
diese einige Personen genung ist:
solchem Fall, wir auch setzen,
dass wir es ungelegenlich empfinden
das, nicht mit einer carcerirten Ge- M.
fängnus, sondern nur allein in
offenen Arrest dürfen angenommen
und sie vorsehen haben, die sie
nicht für Leben, oder mit Gründen
abzubringen Ursachen haben soll,

N. so sollen wir zu rigorem juris den
wir in unsern weisung der Bauern
und Beisassen constitution,
O. zum theil unsere gelichtsen
Ordnung zu handlen schädlichen
wol gesetzet gewesen in beneficiis
den gelindern, und in summa der
Sache eine zeitlang moderatores
der Schuldigkeiten gewesen, und sein
selbst Rüffe und bitt begnadet, da
L. Sie gewiss damit sie begnadigt,
nit jagen und sich ungewonte Un-
kosten zu machen, in Summa
O. es mag sich unser bedienten, soll
uns so unbegründen nicht sagen, sich
einiger Mass zu jagen und zu be-
klagen, das sie wir aber in dem
Bauern Lehen ist wol von dem
Feld bau sich nachgeben und in
dem mind thun. Schuldigkeit
zu fordern Vorbehalt. da wir
es thun gnug in billigen will,
Sie thun sollen: / Vorbehalt genom-
men

ßen soll, darin wir Euch nicht
einzureden, wir Euch nicht zu
bevormunden, sondern wollen und
unterlassen daneben gnädigen und
günstigen Willen zu erzeigen
bereit und verpflichtet, solches Ew.
Ehrw. Fürs. Gn. ohne Ungnad zu
vermerken und zu
versammelten morgen wir uns
langsam nicht unterlassen sollen
wessen wir in allen Dingen zu will-
fahren willigen darin willig. Datum
unter Unser Prob. Secret. Siegel
Anno 75 d. 29. Novemb.

Burgermeister und Rath
der Stadt Münster.

Appendix Authorij
Superioribus Senatus
Monasterienſis Scriptis
per literas Alphabethi
ad

adnectando.

Non autem animo injuriandi hæc scribo, sed ut voluptatem, quam male dicendo Senatui accepit, male audiendo amittat, et Tyrannidi cornua detrudantur.

Deus bone! quanta est Senatui Monasteriensi parrhisia et confidentia loquendi scribendique? cum hæc scripta conferta et plena sint injuriis, contumeliis et mendaciis, primum enim vocabulum me vrax, mendacem, hoc est non verum Chronographum, Senatus Monasteriensis hæc scribit, ergo verum est, insigne est argumentum. Sed ostende mihi unum bonum in historia sua mea, quo in tempore de scriptione aberraverim neque facta suo tempori applicaverim, si hoc fecerit, fatebor me non esse verum Chronographum; sed quia,

dum

dixu hæc non fecerij, dicam te esse
pasilogum, imo falsarium, qui
vera depravat, & me verum Chro-
nographum, scribis præterea, satius
mihi fuisse proprium meum stercus
non convulsâsse, insignis profecto
hæc est paremia rustica na, et
satis agrestis, pudeat vos stercorij
in conspectum venerandi capitulj
Daverbornensis delati, pudeat
vos stercus literis vestris involutum
ad sanctos viros misisse, existimatis,
ne nares sanctorum virorum ster-
cora vestra paremia læsos, pudet
vos ne vobiscum esse, cum vobis si-
milibus? hoc est rusticis quibus ster-
cus non subolet? insignis pro-
fecto hæc est temeritas et rustici-
tas qua me contaminare studetis,
& vos interim in lutum sordidis-
simum demergitis, sic solet eve-
nire calumniatoribus, præ-
mium vestrum, quo digni re-

ejus

cipitij, sed patria excusat, vtinam
ab omnibus mundi hominibus sterey
meum! vt interim sit honor alicui
honestij: / annulearetur, senatus sen-
iret, cujus nares offenderet. Ego ho-
nori vestro libenter parcerem Patrej,
nisi vos me ad gaila vestra propa-
ganda, verbis injuriosis provocaretis,
et impelleretis, quod mihi constare
scribitis, quæ sint meum acta credo,
cum ego magna pars eorum fuerim,
neque solum mihi et omnibus urbis
vestræ inuitis: verum etiam Dominij
de Capitulo ac toti Nobilitati Di-
oecesis Monasteriensis constat,
quod crudelem et violentam meam
tragediam egeritis, quod porro scri-
bitis me contumaciter et per-
fracte per inobedientiam deli-
quisse, quam sit hoc a veritate
alienum, omnes Dioecesis ordines
noverunt, vestra tamen profusa
authoritati concedendum est, vt

quis.

quidquid in contumeliam meã vobis
in mentem veniret, effundatis, et
liberis vestris committatis. Sed Je-
sum sine Dubio, cui illudere non po-
testis, injuriã, contumeliã et men-
dacii acerrimum vindicem estis
habituri, et quod mihi in infamiã
irrogare conamini, quam Lex non
delinquenti non irrogat, daturi estis
poenas in liberis vestris, quod adhibi-
me brandgrefivnem et delictum
meum profectum esse, quo jure id
factum sit, novistis vosipsi, vi
enim compulsiva et metu acerbio-
ris carceris &c. qui etiam in virum
constantem cadit. &c. dicere me eoe-
gistis, sole meridiano clariora et
veritate veriora, esse errores, ut in
discussionibus articulorum patet,
quo o penna à veritate digredie-
ris &c. aut non protocollum, seu au-
thographum Secretarii inspicis,
et

A fide ejus posse intelligas, priusquam talia mendacia literis commissis unde longè diversum invenies. Scribis te mihi juris et gratiæ oblationem contulisse, me verò gratiam sponte elegisse, manifesta sunt hæc mendacia, nonne consule vester à responsione me repulit, et mecum non esse disputandum cum stomacho quo dam in Senatu exclamavit? esse illud offerre juri electionem et gratiæ non admittere accusatum ad respondendum objecta? deinde quodnam ego flagitium designavi, cur gratiam vestram mihi implorare necesse fuit? sed cum de articulo inobedientiæ meæ ageretis, cujus dum mihi non fui conscius, consensistis multam mihi imponendam esse gratiosam et tolerabilem, non intolerabilem, qualem mihi imposuistis: si enim majorem du-

cen-

centorum florenorum mulctam mihi
imposuisse, ad appellationis refugi-
um confugissem, nunc verò à Duce
vel inferiori summâ privilegium
vestrum appellare velat, quæ igitur
gratia ista mulctam mihi à vobis
contigerit, non video, cum majorem
mihi sine discrimine imponere
non potueritis. Coacta fuit hæc
voluntas voluntati contraria, sive, G.
ipsore mihi in hæc verba scribunt: A.
[illegible] Ihr habt Herr Gn Duc Mauritz
[illegible] vorgeben, als sie seinen begnugen,
[illegible] Unsers Herrn Gn Gnedigsten
Herrn geben soll. Hæc sunt exore
Senatus scripta, et non est dubium,
quin his sint proposita, ad me ali-
quii non fuissent perscripta, nunc
verò scribere audetis Patres, à me
illud verbum Unsers, esse additum
sine vanitate? sed mentientium
hæc est consuetudo. Porrò scribi,

Ei

I. dis me vocationis & officii mei majore
rationem habere debuisse, hiu mene-
gligentia obliquo accusatis, cum stu-
diosi, quotquot sub fera lâ meâ unquâ
militârunt, longè diversum comme-
morent, & in Universitatibus, Aulis
Principum ac Rebus pub. cum lau-
de versantes sui exemplis contrari-
um doceant, atque demonstrent, li-
mite proinde veritatis, aut errediis
aut non attingitis. Eodem modo
commemoratis si historiis scriben-
dis quispiam tempus, aut me oblectare
voluissem, officio historici functus
fuissem, cum Historici est scribere
verum, quod ego summâ diligentia
feci; vos verò Patrem illud obscuratis,
perverlitis, ac ex vero falsum faci-
tis, imo verò me ad veritatis, & alli-
ciam viam carere cogitatis, & hoc
Cicero jubet, quemque id sequi, ad
quod natura magis compositus
sit, sic ego singulari quadam
na-

natura vi ad historiam semper ra-
pius, historica scripsi, quæ animū
meum, Scholastici laboribus & curis
defatigatum reficerent, & quodam
modo ad rng majorem officii mei
diligentiam excitarent, si honesta
& utilia pariter exercitia à rebus
seriis ad officium meum pertinentibus
vacanj, interposui & bene agere labora-
vi & nisi vos anabaptisticam meā
historiam intercepissetis, maximis
molestijs me præter rationem in-
volvissetis, alia, quæ fortasse posteris
essent jucunda, in laudem
Dotiny Westphaliæ descripsissem,
sed vestra tyrannis me ab hoc prop-
sus opere deterruit, cum potius bene
ficij, qui prudens studens, inve-
landi essent, ad bene agendum,
quàm tyrannide deterrendi, Ita,
gis dratus nemini injuriam &

vim

vim proter meritum inferet. Addit
M. in scriptis vestris vos me non in car-
cere, sed honestâ custodiâ conservâsse,
quocunque nomine vos appellaveri-
tis, ego vero carcerem, authoritate
Farraonis scatere, nam carcerâ coër-
cendo dicitur, est locus in quo capti
conservantur et exire prohibentur.
N. Quæ cum ita sint, cum via juri mun-
quam est mihi â vobis proposita,
quod hinc facile liquet, quòd consul
cum defensionem meî instituerem,
ad eam me non admiserit, sed sena-
tum contra me non disputaturum
manifestè dixerit, falsum itaque
est, quod juris viam mihi propo-
P. sueritis, scribitis insuper vos ju-
xta Cæsaræa constitutionis et sola-
cia vestra rigidiora decreta in
benegniorem mutâsse, cum jus
non exigat illum ad poenam,
qua re adhuc integra submittat

se

se Magistratus imperio, neque jura
condemnant inauditum, male igitur
egit ille Doctor, qui ex vestrâ facta
enarratione condemnavit, neque me
ad defensionem admisit, quid opus erat
vobis meâ causâ sanctos facere sumptus?
potuissetis sine sumptibus et molestiis
illud consequi, quod magno motu et
sumptu consecuti estis, cum semper
dixi de aureum non esse colorem, illud
quod scripsi, illudque vestro arbitrio
mutandum aut omittendum com-
miserim ac subjecerim, sed ne nihil
agere tis, potentiam vestram osten-
tare tis, Germanis gratificaremini,
cleri jura convelleretis et merum
nactumque vestrum imperium
propagare tis, hæc vobis sic placu-
erunt, et præterea constitutio
imperatoria Anno 70. edita con-
stringitur, qui auctoribus aut
imprimunt ea, quæ in infamiam
alicujus scripta sunt, Rea vero
feri-

scripta nullius famam laedunt, sed
sunt verissima, ergo ad constitutionem
Imperatorij non pertinent. Quod
item politica vestra ordinatio, hi-
storias scribere vetet, nunquam in
ea legi, et certè aliquot candelarū
talenta & multum olei consume-
rem, priusquam ea invenirem.
Tu autem pie lector judica, qualis
sit, qui fraudem legi faciat, qui
jura, constitutionem Imperatoria
ejus municipale in dispendium
alterius torquet, & falsò allegat,
qualisque levitas, que in tyranni-
dem erumpat. Quòd pecuniaria
L. mihi mulcta imposita, non sit cum
impensis, in hac causa factis, con-
ferenda, scribitis. Cum tamen
instructionem vobis non necessa-
riam & nullo indiciario ordine
servato conscripsta, centum et
viginti quinque daleris emeritis.

Ego

Ego autem vobis praeter impensas
à me factas ducentos daleros numera,
verùm, quòd etiam hoc mihi licita ex
gratiâ mihi sit à vobis impetrata,
non credo, cùm ampliorem summâ
me degravare sine appellatione
non potueritis, ergo hoc falsum
esse quivis non videt. Quod etiam
gratias agere debeam, neque de vobis
jure queri possim, de eo non solùm
ego, verùm etiam multi alii me,
cum maxime dubitant, quamdiu
enim vixero, de vestra ingratitu-
dine et tyrannide justissimè queri,
nedum gratias agere possum. In
fine scripti vestri concludebatis, vos
meis scriptis et irritationibus non
moveri, ab exactione, sed cum si-
dejuratoribus mis vos, ut decet, actu-
ros. In his scriptis videamus lector,
quod ego non illos, sed illi me non
ferendis injuriis, meque dolleran-

dis

dis von Numelig lacessant Herri, tant, quare mihi consultum fuit, quantum fieri potuit, citra Senatus tamen injuriam: de quâ re pro testor: / ea amovere.

Acta

Stinz Domini de Capitulo Eccle, sia Paderbornensis iterum motu proprio ad Senatum Monasterien, sem pro mitigatione et prorogati, one multæ mihi irrogatæ et sol, vendæ scribunt, quæ Senatus Mona, sterien sis respondet ut sequitur.

Dem Ehrwürdigen Stifft, lau und Ehrenhaften Herrn, Schultheissen und Capitul zu Paderborn.

Unsern insonders günstigen Freunden.

Unsere willfährige neigung mit ehrerbietung allezeit zuvor

Lieb

Frau Baronin. Ehrwürdige Eltern Ihres
Herrn Gemahls Herrn und
Freunde. Wir Ew. Exw. und L.
Ihr Besuch N. Hannover Ihrer Ver-
wandten Ihren Schutzpflegen Be-
dor wegen seinen zugen sind, und
unsere Ehrerbietige Empfehlung
Erwähnung, und denselben
ihm den unsere gütlichsten Wünsche
Lernste zu allerlei Komplimente
zu Unterhaltungen hier sind, welche
sobald wir in jüngst erhaltenen Brief
Monat auf Jahrgang, und gute
wissen verschaffen, und der prüf
Ew. Exw. und L. Freundlichkeit
vorfreuten, da wir Ew. Exw.
und L. in ihren wilfahrungen
verlässig und in allen gnädigen gnä-
digen, und hinaus in billigung Ihrer
Ersatz ungenommene Dienste zu bei-
den gutwillig, beharrende erbe-
benen

Herrn Jesum Christum Ihrem
Herrn Heylande wegen seiner Freiheit,
ja mit Spott und Verachtung Ihrer
Feinde, haben Ew. Ehrw. und L. in unser
sehr vom Herrn Landschreiber und Lieben
Rathes Anzeigung, begehrende Ver-
zeichnung beschehen lassen wollen, wel-
cher gestalt und gestalten Verbrechen
und Laster nicht verborgen wären,
welche unsere Obrigkeit Ew. Ehrw.
und L. vom Herrn Landschreiber und Be-
zeichnung einkommen, wir ungern ver-
nehmen und erweitert haben wollen,
mit Begehr Ew. Ehrw. und L. und in
dem nicht Folge beschwerlich, und den
uns von jetzo Ew. Ehrw. und L.
zu ihrer ungenehmen Gefallen an-
gestellen, damit dem Allmächtigen zum
Ruhm diese Ihrige Ihre Feinde und
Lästerer zu strafen angefangen. Da-
rum unter Unser Amts Secret

Ver-

Pingal Anno 1576. D. 17ma Januar.

Burgomaistro und Rath
der Stadt München.

Hisce literis nondum cessante me calumniari, cum scribent: vngeu
geuwer jungen und vnd die vngere vor,
stehlen Bayrungana Erwehlung, hoc
est: nomine destinata inobedientia
sua contra nos nostrósque commissa
contra Senatum & Senatorios Ersa-
manos, nisi aliter Senatus in-
telligere velit.

Ex hoc Senatus responso bonus
lector intelligit, quod mihi re-
mittere velint, ut igitur fide jussore
liberarem: quos diam pignoribus
captis molestaverant. 16. Fe-
bruarii Anno 1576 ducentos
dalero numerare coactus ~~est~~,
quemlibet dalerum non ad 11.

soliros

solidos, sicut in mercatura fieri solet,
cum in genere et non in specie no-
minantur, daleri, sed ad viginti sex
semi solidos estimatum, ut me
vivum macerent et excorient, cum
prosita pecunia tam rigide à
me exigerent, ne frigidum quidem
aque haustum, neque alii panis
crustulum receperim, nam nec
cibo et potu, e domo mea allatis,
in ipso carcere, si fame et siti con-
fici voluerit, uti coactus sum,
cum hic amice lector judicium
imploro, et invoco, an non si ista
summa ferocia, inclementia et
inhumanitas, ita ad extremum
quadrantem indebitam pecunia-
am, à me, quasi debitam, exto-
quere, non cogitans, quanta cum
humanitate civium filios ino-
pum amplexatus sim, quam
clementer mercedem scholasticam

mihi

nihil debitam remiserim, quam ve,
lementer multi non solverint, contra
quos tamen simili inclementia, nu,
quam sum usus, imo Senatorum
filios non dum rigidè de debito
unquam compellavi, sed plenam
solutionem ovegi, etiamsi multi
eorum mihi debeant, quanta itaque
mihi immanitas pro clementia,
quanta feritas pro benignitate
tribuatur, tu amice Lector ex
hic judica.

Nunc vidisti optime Lector,
quâ æquitate librum historicum
à me compositum, meis sumptibus in meo papyro scriptum,
Senatus à me extorserit, extor,
tum interceperit, detinuerit,
fidem restitutionis dilatam, et
Senatorij vadibus, postea bis

deatrij

dextris confirmatam violaverit, obla-
tam à me totiès historiam suo arbitrio
corrigendam respuerit, ignominiâ et
dedecore, accurrentibus laboribus fur-
maleficiorumque duroribus me affe-
cerit, me ceperit, captum carceri ad-
jubilis custodibus concluserit, meam
defensionem excluserit auribus non
admiserit, me ad pallinodiam veri
falsi, acerbioris carceris metu coë-
gerit, omnibus me, ut hominem im-
pium et sceleratum spiritu suo
profiderit, multam intollerabi-
lem contra conventionem gratiæ
mihi imposuerit, impositam
ad ultimum quadrantem rigidi-
sime exhauserit. Tuum itaque
auxilium Deus, omniumque pio-
rum hominum, imo universi orbis
judicium hic imploro. Potu-
ipsum hic in senatus consumeli-
am multa cumulare, sed malui

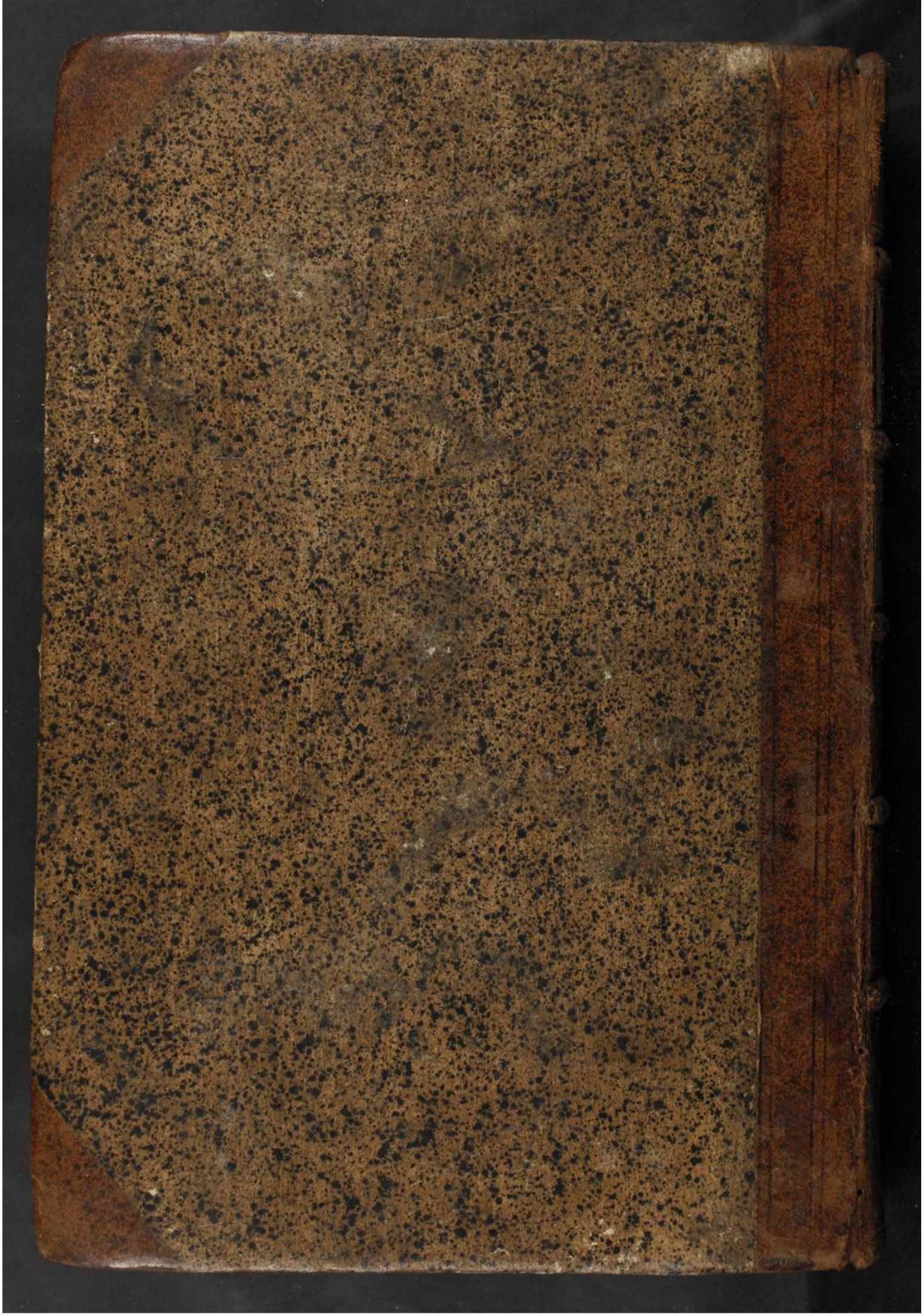
more

more boni & sedati viri illi pariere,
quanquam mihi non peperierit,
si tamen sit aliquid acerbius, aut
asperius dictum, senatum non
offendat, cùm vitia saltem per-
strinxerim, & in ea invecta sim,
non in personas.

Vale.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

I

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

JOH. A KERSENBRUCH

HIST. ANAL. MONASTES

VOLUM. III.

504.

Handschr.
504
fol.

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
GIESSEN